

วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย

PAAT Journal

ปีที่ / Volume

7

ฉบับที่ / Number

1

มกราคม - เมษายน 2568
January - April 2025

pISSN 2730-1796 | eISSN 2730-1796
<https://so10.tci-thaijo.org/index.php/paatj>

วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย
Public Administration Association of Thailand Journal
(PAAT Journal)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568
Volume 7 Number 1 January - April 2025

pISSN 2730-1796
eISSN 2730-1796

Published by:
Public Administration Association of Thailand (PAAT)
Copyright© 2020

Editorial Office:
Faculty of Political Science, Thammasat University (Thaprachan Campus)
Phrathan Road, Phra Nakorn, Bangkok, Thailand 10200
Phone: +6662-842-4456
Email: thaipaat@gmail.com
Website: www.thaipaat.com
Facebook Page: www.facebook.com/publicadministrationAssociation/

วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย
Public Administration Association of Thailand Journal

ชื่อวารสาร

วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย

Public Administration Association of Thailand Journal (PAAT Journal)

เจ้าของ

สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย

บรรณาธิการที่ปรึกษา

1. ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภา	มหาวิทยาลัยรังสิต
2. รองศาสตราจารย์ สีดดา สอนศรี	นักวิชาการอิสระ
3. อาจารย์ ดร.วิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์	นักวิชาการอิสระ

บรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.อัมพร ชำรงลักษณะ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
---------------------------------	-----------------------

รองบรรณาธิการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจั่น	มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

กองบรรณาธิการ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.พัชลิน จินนุ่น	มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี ฉิรินัง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
3. รองศาสตราจารย์ ดร.อรทัย เลียงจินดาถาวร	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรลดา ไชยะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิภาพรณ เจนสันติกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. ร้อยเอก อาจารย์ ดร.จารุพล เรืองสุวรรณ	นักวิชาการอิสระ สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์
แห่งประเทศไทย
7. อาจารย์ ดร.ถวิลวดี บุรีกุล	สถาบันพระปกเกล้า
8. อาจารย์ ดร.ธัญญกร ปกิตตาวิจิตร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
9. อาจารย์ ดร.เนรมิต จิตรรักษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

10. อาจารย์ ดร.พิเชษฐ พิณฑทอง	มหาวิทยาลัยทักษิณ
11. อาจารย์ ดร.วัชรวิมล คำเขียว	มหาวิทยาลัยทักษิณ
12. อาจารย์บริบูรณ์ ฉลอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
13. อาจารย์สุรชัย คงประเสริฐ	นักวิชาการอิสระ สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์
แห่งประเทศไทย
14. นางสาวมณีชัชวาล มณีศรี	สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง
กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

ข้อความและบทความที่เผยแพร่ในวารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย (PAAT Journal) เป็นทัศนะและข้อคิดเห็นของผู้เขียนบทความเท่านั้น มิใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำบรรณาธิการ กองบรรณาธิการสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย ผู้เขียนบทความจึงเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากบทความของตนเอง

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ

1. ศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ วชิรขจร	มหาวิทยาลัยนครพนม
2. รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป	มหาวิทยาลัยรังสิต
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชา มารี เคน	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
4. รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี ฉิรินัง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.สถาพร เริงธรรม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา เอ็มอัมหมัด	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
7. รองศาสตราจารย์ สีด้า สอนศรี	สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุกัญญา อุดานนท์	มหาวิทยาลัยนครพนม
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรลดา ไชยะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ลิขิต แก้วนานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาสินี ธนพิทักษ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิสิฐ าคิดคำส่วน	มหาวิทยาลัยนครพนม
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รุ่งอรุณ บุญสายันต์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
14. อาจารย์ ดร.คณิน เชื้อดวงมุข	มหาวิทยาลัยนครพนม
15. อาจารย์ ดร.ฐาลินี สังขจันทร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
16. อาจารย์ ดร.วิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์	นักวิชาการอิสระ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานและทักษะทางวิชาการสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารรัฐกิจ การบริหารกิจการสาธารณะ รัฐศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อเป็นการพัฒนาสาขาวิชาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ของประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้า
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทยกับสมาชิกของสมาคมฯ และสังคม

กำหนดออกและการเผยแพร่

สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทยทำการจัดพิมพ์เผยแพร่ทางออนไลน์จำนวน 3 ครั้งต่อปี หรือ ปีละ 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับประจำเดือนเมษายน (มกราคม - เมษายน) ฉบับประจำเดือนสิงหาคม (พฤษภาคม - สิงหาคม) และฉบับประจำเดือนธันวาคม (กันยายน - ธันวาคม)

การส่งบทความ

ผู้เขียนบทความส่งต้นฉบับบทความออนไลน์ (ไฟล์ word) ผ่านระบบที่
<https://so10.tci-thaijo.org/index.php/taatj/index>

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ

ไม่มีค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ

การพิจารณาบทความ

กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้า “ไม่ผ่าน” จะแจ้งกลับเพื่อแก้ไข ถ้า “ผ่าน” กองบรรณาธิการจะส่งบทความเข้าสู่การพิจารณา

โดยบทความวิชาการและบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ทุกบทความได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ โดยเป็นการประเมินแบบปกปิดผู้พิจารณาและผู้เขียนบทความ (Blinded Review)

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสาร

วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้นจึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพบทความในกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการพิจารณาบทความโดยอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนและบทความที่พิจารณาไม่ว่าด้วยกรณีใด
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนหรือผู้ประเมิน ไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ประเมินและผู้เขียน
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้เขียน

1. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ผู้เขียนต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น

3. หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล หรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

4. ผู้เขียนต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่นๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทยแล้ว

5. ชื่อผู้เขียนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียน การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความเป็นหลัก และพิจารณาบทหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ประเมินต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ประเมินต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

4. หากผู้ประเมินตรวจสอบพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ประเมินต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ประเมินต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารกำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

ทะเบียนเลขที่ จ.๑๓๔๐/๒๕๖๗

ส.ค.๖

**ใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนการแต่งตั้งกรรมการของสมาคมขึ้นใหม่ทั้งหมด
หรือการเปลี่ยนแปลงกรรมการของสมาคม**

ใบสำคัญฉบับนี้ออกให้เพื่อแสดงว่า สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ เลขที่ ๒ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ท่าพระจันทร์) ถนนพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีการแต่งตั้งกรรมการของสมาคมขึ้นใหม่ทั้งหมด และนายทะเบียนสมาคม กรุงเทพมหานครได้รับจดทะเบียนการแต่งตั้งกรรมการของสมาคมขึ้นใหม่ทั้งหมด ตามมาตรา ๘๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ดังต่อไปนี้

๑. นางอัมพร	อำนวยการ	นายกสมาคม
๒. นายจิระ	ประทีป	อุปนายก
๓. นางสาวบุษบง	ชัยเจริญวัฒนะ	อุปนายก
๔. นายมานิต	ศุทธสกุล	กรรมการ
๕. นายไตรรัตน์	โกศลพลากรณ์	กรรมการ
๖. นายสถาพร	เรืองธรรม	กรรมการ
๗. นายธัญวัฒน์	รัตนศักดิ์	กรรมการ
๘. นางสาวเพ็ญศรี	ฉิรินัง	กรรมการ
๙. นายอุดมโชค	อาษาวิมลกิจ	กรรมการ
๑๐. นางฉวีลวดี	บุริกุล	กรรมการ
๑๑. นายเนรมิตร	จิตรรักษา	กรรมการ
๑๒. นายพิเชษฐ	พินทอง	กรรมการ
๑๓. นางธัญชกร	ปภิตตาจิตร	กรรมการ
๑๔. นายบัณฑิตพร	บัวรอด	กรรมการ
๑๕. นายศุภชัย	ยวาทะประภาส	กรรมการและที่ปรึกษา
๑๖. นายวิบูลย์	รัตนภรณ์วงศ์	กรรมการและที่ปรึกษา
๑๗. นางสาวมณีนชวัล	มณีนศรี	กรรมการและปฏิคม
๑๘. นายทวนจง	ครุฑจัน	กรรมการและสารนิยกร
๑๙. นายศิริวัฒน์	เปลี่ยนบางยาง	กรรมการและนายทะเบียน
๒๐. นางสาวจิตราลดา	ไชยะ	กรรมการและประชาสัมพันธ์
๒๑. นายบริบูรณ์	ฉลอง	กรรมการและเหรัญญิก
๒๒. นางศิริกมลศรี	วงศ์ทองดี	กรรมการและเลขานุการ

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

(นางสาวสิริวัตรีย์ นุตตะรังค์)

นายอำเภอธัญพนม รักษาการในตำแหน่ง

ผู้อำนวยการส่วนทะเบียนมูลนิธิ และสมาคม ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมการปกครอง

นายทะเบียนสมาคมกรุงเทพมหานคร

บทบรรณาธิการ

ในปี 2568 ฉลองวาระครบรอบ 50 ปี สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย นับเป็นปีที่ประสบความสำเร็จอีกก้าวหนึ่งของวารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย (PAAT Journal ระบบออนไลน์) ที่ได้รับการรับรองคุณภาพการเผยแพร่ผลงานวิชาการได้ตามรูปแบบและเงื่อนไขการเผยแพร่ที่กำหนดในระบบฐานข้อมูลวารสาร ThaiJO ให้อยู่ในกลุ่ม TC12 และเป็นที่น่ายินดีว่า ในปีนี้ผู้ต้องการเผยแพร่ผลงานจำนวนมากทางวารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย จึงได้เพิ่มจำนวนการเผยแพร่บทความจาก 2 ฉบับ เป็น 3 ฉบับ

จากการจัดงานประชุมวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ระดับชาติมาอย่างต่อเนื่องในรอบปีที่ผ่านมา ทำให้ได้รับผลงานที่น่าสนใจในเวทีวิชาการและปรับแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่างสถาบันจำนวน 3 ท่าน ต่อหนึ่งบทความ ในฉบับนี้ มีผลงานส่งมาเพื่อเผยแพร่รวม 10 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิจัยและบทความวิชาการที่มาจากงานประชุมวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 18 จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน และงานประชุมวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 19 จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยนครพนม ที่เป็นผลงานของอาจารย์ นิสิต และนักศึกษา ครอบคลุมประเด็นการบริหารงานสาธารณะ เรียนรู้ประสบการณ์จากต่างประเทศ จากงานของ สุธามน สืบแสง และนาอิม แลนี เรื่อง “การศึกษานโยบายการสนับสนุนการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า: กรณีศึกษาเปรียบเทียบและการถอดบทเรียนประเทศนอร์เวย์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศไทย” ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนจังหวัดพะเยา” โดย สุชาครีย์ ใจการณ์ เรื่อง “ปัญหากฎหมายในการออกเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดินให้กับประชาชน” โดย เกรียงไกร ปะวรรณจะ อาทิตย์พันธ์ โสภา สิทธิพล แก้ววิไล สุนิสา อ้นมา ชูติกานต์ ช่วยแทน ชไมพร ไทยดำรงเดช และประพัฒน์พงษ์ ปรีชา เรื่อง “ปัจจัยส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้” โดย ปทุมพร ชโนวรรณ สุพินดา โจนส์ วิสุทธิ กระจำงศิริศิลป์ และประสิทธิ์ รุ่งเรือง เรื่อง “ประสิทธิผลการใช้มาตรการสต็อกเกอร์ป้ายเพื่อการพัฒนาการจัดเก็บภาษีป้ายของเทศบาลตำบลหนองแก้ว อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่” โดย เจนจิรา โนภระ นอกจากนี้ ยังมีบทความที่น่าสนใจทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์จำนวน 3 เรื่อง หนึ่งในนั้นสำหรับคนรุ่นใหม่ที่ยังเป็นโจทย์ให้ถกเถียงกันในองค์กรทุกประเภท เป็นการศึกษาทำความเข้าใจกลุ่มประชากรเจนเอเรชั่น Z ในการสร้างเป็น “พลเมือง” ที่เหมาะกับสังคมไทยได้อย่างไร “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z ในประเทศไทย: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ” โดย ณรงค์ฤทธิ์ ปรีสุทธิกุล “การสังเคราะห์งานวิจัยทางการบริหารทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพนักงานมหาวิทยาลัยในประเทศไทย: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ” โดย ศรันย์ดิษฐ์ เบญจพงศ์ และศิวพร โพธิวิทย์ และประเด็นที่ไม่ค่อยเป็นที่สนใจนัก แต่ควรให้ความสำคัญขึ้นเกี่ยวกับสภาพแรงงานไทย เรื่อง “แนวทางการจัดตั้งและการบริหารจัดการสภาพแรงงานแพลตฟอร์มของประเทศไทย” โดย ทับทิม สุขพิน

ประเด็นที่ถกเถียงกันมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่การปฏิรูประบอบราชการเมื่อ ปี 2540 คือการระบบราชการที่เน้นผลสัมฤทธิ์ด้วยการยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน งานวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จังหวัดสงขลา” โดย ปณิดา ชัยเพชร สุนันทา

ฉลาดถ้อย ปัญญากร คงน้อย วิลาวัณย์ ดวงภักดี และธิดารัตน์ ไทยฤทธิ์ ได้เจาะลึกการศึกษาเป็นกรณีเฉพาะในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง จังหวัดสงขลา และเรื่อง “แนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศสำหรับหน่วยทหารขนาดเล็ก กรณีศึกษา : กรมรบพิเศษที่ 5” โดย มณฑล เกิดมีทรัพย์ ที่เน้นประเด็นความมั่นคงของประเทศเฉพาะกรมรบพิเศษที่ 5 ที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันในการคิดค้นและพัฒนาอาวุธในประเทศ

ในทุกฉบับของวารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย จะได้รับความอนุเคราะห์บทความพิเศษ เรื่อง “การจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย : กลยุทธ์ในการสร้างเสริมความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ” จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำเนียร จวงตระกูล และคณะ นำเสนออย่างต่อเนื่องจากฉบับที่ผ่านมาในปีที่ 6 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการศึกษาทำวิจัยให้ได้ความน่าเชื่อถือมากหลักวิชาการ และบทแนะนำหนังสือเพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบถึงงานที่อาจยังไม่ผ่านสายตาซึ่งในฉบับนี้ ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี ได้นำเสนอเรื่อง “ชีวิตดี วิถีนอร์ดิก: เพื่อร่วมกันหาคำตอบว่า คุณภาพชีวิตที่ดี คือคุณภาพชีวิตแบบใด”

ในนามของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย ทีมบรรณาธิการ และคณะกรรมการบริหารสมาคมขอขอบคุณทุกสถาบันและทุกท่านที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมของสมาคมอย่างต่อเนื่อง มอบความไว้วางใจให้ทำงานสาธารณะนี้อีกวาระหนึ่ง ด้วยมุ่งมั่นที่จะพัฒนางานวิชาการของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทยสู่มาตรฐานสากล ทางทีมงานจะได้พัฒนาระบบวารสารอย่างต่อเนื่อง ผู้สนใจทุกท่านสามารถส่งผลงานเข้าระบบวารสารออนไลน์ของสมาคมได้ตลอดเวลา หากท่านต้องการร่วมงานกับสมาคม และให้ความสนับสนุนการดำเนินงานของสมาคมสามารถติดต่อปรึกษาได้ทางอีเมล thaipaata@gmail.com หรือทางเฟสบุ๊คสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย

ด้วยรักและศรัทธา

ศาสตราจารย์ ดร.อัมพร อารังลักษณ์

นายกสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย

สารบัญ

หน้า

บทบรรณาธิการ

viii

บทความพิเศษ

- การจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย : กลยุทธ์ในการสร้างเสริมความเชื่อถือได้
ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ 1
จำเนียร จวงตระกูล นวรัตน์ วงศ์ประสิทธิ์ อุทัย อันพิมพ์ พรรษวรรณ สุขสมวัฒน์

บทความวิจัย

- แนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศสำหรับ
หน่วยทหารขนาดเล็ก กรณีศึกษา : กรมรบพิเศษที่ 5 15
มณฑล เกิดมีทรัพย์
- ประสิทธิผลการใช้มาตรการสต็อกเกอร์ป้ายเพื่อการพัฒนาการจัดเก็บภาษีป้าย 29
ของเทศบาลตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
เจนจิรา โนภิระ
- การศึกษานโยบายการสนับสนุนการใช้น้ำมันไฟฟ้า: กรณีศึกษาเปรียบเทียบและการถอด
บทเรียนประเทศนอร์เวย์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศสหราชอาณาจักร
และประเทศไทย 37
สุธามน สืบแสง นานิม แลนิ
- แนวทางการพัฒนาความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการร่วม
ภาครัฐและเอกชนจังหวัดพะเยา 52
สุชาครีย์ ใจการณ์
- ปัญหากฎหมายในการออกเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดินให้กับประชาชน 59
เกรียงไกร ปะวรรณจะ, อาทิตย์พันธ์ โสภา, สิทธิพล แก้ววิไล, สุนิสา อันมา,
ชุตติกานต์ ช่วยแท่น, ชไมพร ไทยคำรงค์ และประพัฒน์พงษ์ ปรีชา
- ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จังหวัดสงขลา 73
ปณิดา ชัยเพชร, สุนันทา ฉลาดถ้อย, ปัญญากร คงน้อย, วิลาวัณย์ ดวงภักดี
และธิดารัตน์ ไทยฤทธิ์
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z ในประเทศไทย: การทบทวน
วรรณกรรมอย่างเป็นระบบ 84
ณรงค์ฤทธิ์ ปริสุทธิกุล
- ปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้ 96
ปทุมพร ชโนวรรณ, สุพินดา โจนส์, วิสุทธิ กระจำวงศ์ศิริศิลป์ และประสิทธิ์ รุ่งเรือง
- การสังเคราะห์งานวิจัยทางการบริหารทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพนักงานมหาวิทยาลัย 106
ในประเทศไทย: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ
ศรัณย์ดิษฐ์ เบญจพงศ์ และศิวพร โพธิวิทย์

สารบัญ

	หน้า
บทความวิชาการ	
แนวทางการจัดตั้งและการบริหารจัดการสหภาพแรงงานแพลตฟอร์มของประเทศไทย ทับทิม สุขพิน	115
แนะนำหนังสือ	
ชีวิตดี วิถีนอร์ดิก: เพื่อร่วมกันหาคำตอบว่า คุณภาพชีวิตที่ดี คือคุณภาพชีวิตแบบใด ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี	128
รูปแบบการจัดบทความ	a

การจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย : กลยุทธ์ในการสร้างเสริมความเชื่อถือได้ ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ

Research Audit Trail: A Strategy for Enhancing Trustworthiness of Qualitative Research

จำเนียร จวงตระกูล¹ นวสนันท์ วงศ์ประสิทธิ์² อุทัย อันพิมพ์³ และพรชวรณ สุksomวัฒน์⁴

Jamnean Joungrakul¹ Nawasanan Wongprasit² Uthai Unphim³ and
Patsawan Suksomwat⁴

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

² คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

³ คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

⁴ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

¹ Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University

² Faculty of Nursing, Rajabhat Rajanagarindra University

³ Faculty of Management Science, Ubon Ratchathani University

⁴ Faculty of Management Science, Rajabhat Phranakorn Si Ayutthaya University

E-mail: professordrij@gmail.com¹

Corresponding E-mail: patsawan2549@gmail.com⁴

Received: March 3, 2025; Revised: March 3, 2025; Accepted: April 23, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย ซึ่งเป็นกลยุทธ์หรือวิธีการหนึ่งในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมที่ไม่ใช่ระบบ โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยแล้วสกัดข้อมูลที่ได้ศึกษานำมาเพื่อเป็นฐานในการเขียนบทความนี้ วรรณกรรมที่ได้ศึกษาประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัย รวมทั้งหลักการพื้นฐานสี่ประการของความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ความน่าเชื่อถือ การถ่ายโอนผลการวิจัย การพึงพากับเกณฑ์อื่นได้ และการยืนยันผลการวิจัย กลยุทธ์หรือวิธีการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ 22 วิธีการ โดยเน้นหนักที่การจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยเชิงคุณภาพ ต่อจากนั้นนำผลการศึกษามาสังเคราะห์เป็นความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือกระบวนการและขั้นตอนในการสร้างระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยประกอบด้วย 6 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้ (1) การศึกษาหลักการพื้นฐานของการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพสี่ประการ (2) การศึกษากลยุทธ์หรือวิธีการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 22 วิธีการโดยเน้นหนักที่การจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยเชิงคุณภาพ (3) การศึกษาส่วนประกอบสำคัญของระบบการตรวจสอบการวิจัยเชิงคุณภาพ (4) การศึกษาแนวทางการสร้างระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยเชิงคุณภาพ (5) การจัดทำระบบและนาระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยสู่การ

ปฏิบัติ ซึ่งนำไปสู่ (6) ความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประโยชน์ของขั้นตอนที่ได้นำเสนอนี้ นักวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิจัยใหม่ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพได้

คำสำคัญ: ระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย; ความเชื่อถือได้ของงานวิจัย; การวิจัยเชิงคุณภาพ

Abstract

This academic paper aimed to conduct a detailed study of audit trail, a strategy for enhancing trustworthiness of qualitative research study. A non-systematic literature review method was applied in this study. A review of literatures related to the audit trail was conducted and data extraction was performed and used as a basis for composing this article. The concepts of validity and reliability including trustworthiness of qualitative research were reviewed along with the four principles of validity and reliability or trustworthiness of qualitative research; credibility, transferability, dependability and confirmability plus 22 strategies for enhancing the trustworthiness of qualitative research stressing on audit trail. The review data was synthesized as a set of knowledge derived from this study as a step-by-step procedure for establishing a research audit trail. The process comprised six steps as follows: (1) a review of the four principles of trustworthiness of qualitative research (2) a review of the 22 strategies for determining the trustworthiness of qualitative research stressing on the audit trail (3) a review of the major components of the audit trail (4) a review of guidelines for establishing the audit trail (5) Establishing and application of the audit trail that lead to (6) trustworthiness of qualitative research project. This new procedure could be utilized by qualitative researchers especially the novice researchers in enhancing their qualitative research projects.

Keywords: Research audit trail; Research trustworthiness; Qualitative Research.

บทนำ

ความเชื่อถือได้ (Trustworthiness) ของงานวิจัยเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะถ้าดำเนินการวิจัยแล้วขาดความเชื่อถือได้ก็จะกลายเป็นงานวิจัยที่เชื่อถือไม่ได้และเป็นการสูญเปล่า อีกทั้งยังอาจเป็นอันตราย Bates and Ward [1] ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กลุ่มต่างๆ และสังคมอีกด้วย การสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีความแตกต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณที่เป็นแบบตรงกันข้าม วรณวิชนี ถนอมชาติ, อุทัย อันพิมพ์ และ จำเนียร จวงตระกูล [2] ในการวิจัยเชิงปริมาณนั้นนักวิจัยสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยผ่าน ความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งอาศัยตัวเลขและสถิติเป็นเครื่องมือช่วยพิสูจน์และยืนยัน [3] [4] ผ่านการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เช่น แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบทั้งในด้านความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น (Validity and Reliability) รวมทั้งการใช้สถิติในรูปแบบต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย แต่ในทางตรงกันข้ามการวิจัยเชิงคุณภาพจะไม่ได้ใช้ตัวเลขหรือสถิติในการดำเนินการวิจัยทั้งในการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิจัย แต่จะใช้

ตัวหนังสือหรือข้อความต่าง ๆ แทนตัวเลขหรือสถิติ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์หรือวิธีการในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยที่แตกต่างไปจากการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่ง Lincoln and Guba [5] ได้นำเสนอหลักการหรือเกณฑ์การพิจารณาไว้สี่ประการ ประกอบด้วย ความน่าเชื่อถือ (Credibility) การถ่ายโอนผลการวิจัย (Transferability) การพึ่งพากับเกณฑ์อื่นได้ (Dependability) และ การยืนยันผลการวิจัย (Confirmability) ภายใต้หลักการสี่ประการนี้มีกลยุทธ์หรือวิธีการต่างๆ ในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งรวบรวมและนำเสนอโดย Shenton [6] ถึง 22 วิธีการ และหนึ่งในบรรดาวิธีการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพที่สำคัญคือการจากระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย (Audit Trail or Research Audit Trail) [7] ซึ่งมีกระบวนการและขั้นตอนที่ชัดเจนในการดำเนินการและเป็นที่นิยมใช้โดยนักวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไป เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดทำระบบตรวจสอบโครงการวิจัย คณะผู้เขียนจึงได้เขียนบทความนี้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการสำหรับนักวิจัยเชิงคุณภาพโดยเฉพาะนักวิจัยใหม่ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไป ทั้งนี้บทความนี้เป็นบทความวิชาการ (Academic Paper) ซึ่งการศึกษาในการเขียนบทความนี้ใช้วิธีการศึกษาโดยการทบทวนวรรณกรรมอย่างไม่ใช้ระบบ (Non-systematic Literature Review) ตามแนวทางของ Dhillon [8] Majumder [9] ด้วยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้วสกัดข้อมูลออกมาเขียนเป็นบทความนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอสาระสำคัญในการจากระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย (1) บทนำ คือส่วนนี้เพื่อนำเสนอที่มาและความสำคัญของประเด็นที่จะศึกษาในบทความนี้ (2) ความหมายของระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย (3) หลักการพื้นฐานในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ (4) กลยุทธ์หรือวิธีการสร้างความเชื่อถือได้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ (5) การจากระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย และ (6) บทสรุปและเสนอแนะซึ่งจะได้นำเสนอตามลำดับไป

ระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย

ความหมายของระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย

ระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยถือว่าเป็นกลยุทธ์หรือวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการจากระบบระเบียบเอกสารพยานหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย ทั้งที่อยู่ในรูปแบบของกระดาษและที่อยู่ในรูปแบบอื่นๆ รวมทั้งที่เป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์ ให้เป็นแบบแผนที่ง่ายและสะดวกในการใช้งานทั้งในการนำออกมาใช้งานและเก็บเข้าคืนที่เดิมเพื่อพร้อมใช้งานและจัดเก็บในคราวต่อไป เป็นระบบเอกสารที่ใช้ในการอ้างอิงในกระบวนการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอนของการวิจัย และใช้เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องตามความเป็นจริงในการดำเนินการวิจัยโดยนักวิจัยหรือผู้มีอำนาจในการตรวจสอบเพื่อความเชื่อถือได้ของงานวิจัย [7] [10] [11]

หลักการพื้นฐานในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงปริมาณนั้นจะอิงอยู่กับ ความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น (Validity and Reliability) ของงานวิจัย ส่วนในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นเนื่องจากไม่มีการใช้สถิติหรือตัวเลขในการดำเนินการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล จึงไม่สามารถใช้การสร้างความเชื่อถือได้โดยอาศัยความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น เช่นเดียวกับการวิจัยเชิงปริมาณได้ Lincoln and Guba [5] จึงได้นำเสนอหลักการหรือเกณฑ์ในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพขึ้นมาโดยเทียบเคียงกับหลักการของ

ความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นในการวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วย เกณฑ์หรือหลักการที่สำคัญ สี่ ประการดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น ซึ่งสามารถพิจารณารายละเอียดได้จากตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 หลักการสร้างความเชื่อถือได้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ประเด็นพิจารณา	คำอธิบาย
1. ความน่าเชื่อถือ (Credibility)	ความน่าเชื่อถือ หมายถึง “ผลการวิจัยสอดคล้องกับความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด?” เป็นความมั่นใจในความถูกต้องของผลการวิจัย ซึ่งเป็นคำถามที่ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจส่วนบุคคล สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณความน่าเชื่อถือ คือ ความเที่ยงตรงภายใน (Internal Validity) ความแตกต่างอยู่ตรงที่ความน่าเชื่อถือ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น นักวิจัยใช้ยุทธศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจในความน่าจะเป็นของผลลัพธ์ในลักษณะองค์รวม แต่ความน่าเชื่อถือของการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรต่าง ๆ การวิจัยเชิงคุณภาพไม่จำเป็นต้องคาดหวังว่าจะเกิดความสอดคล้องของความน่าเชื่อถือที่จะต้องให้คำตอบเหมือนกันทุกครั้ง ความน่าเชื่อถือเป็นสิ่งที่นักวิจัยและผู้อ่านสามารถกำหนดเอง
2. การถ่ายโอนผลการวิจัย (Transferability)	Lincoln and Guba [5] ระบุว่า ความสามารถในการถ่ายโอน (Transferability) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพไม่ได้มุ่งหวังให้สามารถทำซ้ำได้อย่างตรงไปตรงมา นักวิจัยเชิงคุณภาพเชื่อว่ารูปแบบและคำอธิบายจากบริบทหนึ่งอาจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอีกบริบทหนึ่งได้ ซึ่งอาจไม่สามารถกำหนดโดยนักวิจัย แต่ต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ที่ต้องการนำงานวิจัยไปเปรียบเทียบกับบริบทที่ตนเองศึกษา เช่น งานวิจัยของมหาวิทยาลัย Texas State อาจถูกนำไปใช้เพื่อพัฒนาความเข้าใจในหลักสูตรการเรียนรู้ในสถาบันอื่นที่คล้ายคลึงกันของรัฐเท็กซัส เป็นต้น
3. การพึ่งพากับเกณฑ์อื่นได้ (Dependability)	Lincoln and Guba [5] ระบุว่า การพึ่งพากับเกณฑ์อื่นได้ (Dependability) หรือความน่าไว้วางใจในงานวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยมีบทบาทในการสร้างความไว้วางใจในเหตุการณ์ที่ศึกษา เช่น การให้ผู้ร่วมวิจัยวิจารณ์หรือทบทวนงาน (Peer Debriefing or Peer Scrutiny) หรือการให้นักวิจัยคนอื่นมาอ่านงานวิจัยและให้ความคิดเห็นต่อผลการเก็บข้อมูลในบันทึกภาคสนาม เป็นต้น การตีความของนักวิจัยอาจเป็นการยืนยันความเป็นจริงแบบแฝง “ฉันอาจจะคิดเรื่องนี้ขึ้นมาเอง แต่ถ้าคนอื่นเห็นเหมือนกัน นั่นก็จะต้องมีความหมายอะไรบางอย่าง” การที่นักวิจัยสร้างหรือคิดค้นแนวคิดหรือข้อสรุปบางอย่างขึ้นมาเอง แต่เมื่อนักวิจัยคนอื่น ๆ เข้ามาตรวจสอบหรือวิจารณ์ผลงานนั้นเห็น

ตารางที่ 1 หลักการสร้างความเชื่อถือได้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	คำอธิบาย
	ด้วยหรือมีการตีความไปในทิศทางเดียวกัน จึงอาจเป็นการยืนยันได้ว่าการตีความหรือข้อสรุปนั้นมีความน่าเชื่อถือและมีความหมายเชิงวิชาการ
4. การยืนยันผลการวิจัย (Confirmability)	การยืนยันผล (Confirmability) คือ การเข้าใกล้ความเป็นจริงแบบปรนัย (Objective Reality) มากที่สุดเท่าที่งานวิจัยเชิงคุณภาพจะทำได้ ความสามารถในการตรวจสอบและยืนยันผลการวิจัยที่เกิดขึ้นจากการศึกษาแสดงถึงความเป็นกลางและความไม่มีอคติของผลการวิจัย ในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น การพยายามเข้าถึงความจริงที่มีอยู่ภายนอกไม่ใช่จากความรู้สึกหรือความคิดเห็นส่วนตัวของนักวิจัย จะมุ่งเน้นไปที่ “Inter-Subjectivity” หรือความเห็นร่วมกันของผู้เข้าร่วมในการศึกษา ซึ่งจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับผลการวิจัย ดังนั้น นักวิจัยเชิงคุณภาพที่ยึดมั่นและมุ่งเน้นความเป็นปรนัยจะต้องออกแบบวิธีการวิจัยให้แม่นยำและถูกต้อง รวมถึงการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของนักวิจัยคนอื่น

ที่มา: Stahl & King [12]; Lincoln & Guba [5] แปลและเรียบเรียงโดย จำเนียร จวงตระกูล, กล้าหาญ ภู่นาน และ ศรัณยา เลิศพุทธรักษ์ [13]

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าหลักการ (Principles) หรือเกณฑ์ (Criteria) ที่ใช้ในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งใช้เป็นฐานในการกำหนดกลยุทธ์หรือวิธีการสร้างความเชื่อถือได้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีความแตกต่างจากหลักการที่ใช้ในการสร้างความเชื่อถือได้ในงานวิจัยเชิงปริมาณซึ่งนำไปสู่กลยุทธ์หรือวิธีการในการสร้างความเชื่อถือได้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพที่แตกต่างไปจากการสร้างความเชื่อถือได้ในงานวิจัยเชิงปริมาณดังจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

กลยุทธ์หรือวิธีการสร้างความเชื่อถือได้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ

โดยอาศัยหลักการในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพดังกล่าวข้างต้น ได้มีผู้นำเสนอกลยุทธ์หรือวิธีการสร้างความเชื่อถือได้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบต่างๆ อย่างหลากหลาย ซึ่ง Shenton [6] ได้รวบรวมไว้โดยมีวิธีการในการดำเนินการต่างๆ จำนวนมาก ดังแสดงในตารางที่ 2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 วิธีการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ

เกณฑ์คุณภาพ (Quality Criterion)	วิธีการที่นักวิจัยสามารถใช้ดำเนินการได้ (Possible Provision Made by Researcher)
ความน่าเชื่อถือ (Credibility)	1. การนำวิธีวิจัยที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับมาใช้ 2. การพัฒนาความคุ้นเคยกับวัฒนธรรมขององค์กรที่ทำการวิจัย 3. ใช้การสุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลการวิจัย 4. การใช้การตรวจสอบรอบด้านหรือแบบสามเส้า (Triangulation) 5. ใช้วิธีการวิจัยที่แสดงถึงความซื่อสัตย์ในการให้ข้อมูล 6. การตั้งคำถามซ้ำในระหว่างการเก็บข้อมูล 7. การวิเคราะห์กรณีที่ขัดแย้ง (Negative Case Analysis) ในการตรวจสอบและปรับปรุงความเชื่อถือได้ของผลการวิจัย โดยมุ่งเน้นไปที่การค้นหาข้อมูลหรือกรณีที่ไม่สอดคล้องกับข้อค้นพบหลักหรือทฤษฎีที่มีอยู่ 8. การสรุปบทเรียนระหว่างการศึกษาวิจัย 9. การตรวจสอบโครงการโดยทีมงานนักวิจัย (Peer Scrutiny) 10. การใช้การวิจารณ์เชิงสะท้อน (Reflective Commentary) กระบวนการที่นักวิจัยใช้ในการสะท้อนความคิดและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความเข้าใจในตนเองและการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้น 11. การอธิบายภูมิหลัง คุณสมบัตินักวิจัย และประสบการณ์ของนักวิจัย 12. การตรวจสอบข้อมูลที่เก็บรวบรวมและการตีความ/ทฤษฎีที่เกิดขึ้นโดยผู้เข้าร่วมการวิจัย (Member Checking) 13. การอธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดภายใต้การตรวจสอบ 14. การตรวจสอบงานวิจัยก่อนหน้าเพื่อสร้างกรอบการค้นพบ
การถ่ายโอนผลการวิจัย (Transferability)	15. การจัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างบริบทของการศึกษาและการอธิบายปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษาอย่างละเอียด เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบผลการวิจัยได้
การพึ่งพากับเกณฑ์อื่น ได้ (Dependability)	16. การใช้วิธีการที่ซ้ำซ้อนกัน (Overlapping Methods) การใช้วิธีการวิจัยที่คล้ายคลึงกันหรือซ้ำซ้อนกันในงานวิจัยหลายชิ้นที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ผลการวิจัย 17. การอธิบายวิธีวิทยาอย่างละเอียดเพื่อให้สามารถทำการศึกษาใหม่ได้
การยืนยันผลการวิจัย (Confirmability)	18. การใช้การตรวจสอบรอบด้านหรือแบบสามเส้า เพื่อลดผลกระทบจากอคติของนักวิจัย (Triangulation) 19. การยอมรับความเชื่อและสมมติฐานของนักวิจัย 20. การใช้การตรวจสอบรอบด้านหรือแบบสามเส้า เพื่อลดผลกระทบจากอคติของนักวิจัย (Triangulation) 21. การยอมรับความเชื่อและสมมติฐานของนักวิจัย 22. การยอมรับข้อบกพร่องในวิธีการศึกษาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

ตารางที่ 2 วิธีการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ (ต่อ)

เกณฑ์คุณภาพ (Quality Criterion)	วิธีการที่นักวิจัยสามารถใช้ดำเนินการได้ (Possible Provision Made by Researcher)
การยืนยันผลการวิจัย (Confirmability)	23. การอธิบายวิธีวิทยาอย่างละเอียดเพื่อให้สามารถตรวจสอบความสมบูรณ์ของ ผลการวิจัย 24. การเก็บร่องรอยการตรวจสอบ (Audit Trails) โดยนักวิจัยเก็บบันทึกข้อมูล ในการวิจัย การเปลี่ยนแปลง และกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ สามารถตรวจสอบได้ภายหลัง ซึ่งถือว่าการจัดระบบการตรวจสอบ งานวิจัย

ที่มา: ปรับจาก Shenton [6] โดย จำเนียร จวงตระกูล, กล้าหาญ ณ น่าน และ ศรัณยา เลิศพุทธรักษ์ [13]

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่ามียุทธวิธีที่ใช้ในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่ง Shenton [6] ได้รวบรวมไว้ทั้งสิ้น 22 วิธี และ การจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย (Research Audit Trail) เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้ซึ่งจะได้นำเสนอต่อไป

การจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย

การจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย (Research Audit Trail) มีต้นกำเนิดมาจากดัชนีพจน์ของ E. S. Halpern (1983) cited in Carcary [14] ซึ่งได้นำเสนอต่อ Indiana University, USA. โดยใช้ชื่อหัวข้อ ดัชนีพจน์ว่า “Auditing Naturalistic Inquiries: the Development and Application of a Model.” นำเสนอระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยอย่างละเอียด โดยถือว่าเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ต่อมา Lincoln and Guba [5] ได้นำไปขยายความในหนังสือ Naturalistic Inquiry (1985) ทำให้เป็นที่รับรู้กว้างขวางมากขึ้น และในลำดับต่อมา Carcary [14] ได้นำมาพัฒนาเพิ่มเติมเป็นการตรวจสอบโครงการวิจัยทั้งทางกายภาพและทางปัญญา เป็นกลยุทธ์เกี่ยวกับการเก็บรักษาและดำเนินการตรวจสอบในขั้นตอนสำคัญของการวิจัยรวมทั้งด้านทฤษฎี ระเบียบวิธี และการตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการวิเคราะห์รวมไปถึงการบันทึกเกี่ยวกับการพัฒนาการของความคิดของนักวิจัยตลอดทั้งโครงการวิจัย (A physical and intellectual research audit trail- a strategy that involves maintaining an audit of key stages and theoretical, methodological, and analytical decisions, as well as documenting how a researcher thinking evolves throughout a research project.) โดยในอีก 10 ปีต่อมาหลังจากที่ Carcary [14] ได้นำเสนอแนวทางนี้ออกไปในปี 2009 มีนักวิจัยได้นำไปใช้ดำเนินการและมีการอ้างอิงมากกว่า 600 รายการ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย ในส่วนนี้จะได้นำเสนอสาระสำคัญ สอง ประการ ประกอบด้วย ส่วนประกอบสำคัญของระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย และ แนวทางการจัดทำระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย ดังจะได้นำเสนอตามลำดับไป

ส่วนประกอบสำคัญของระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย ในส่วนนี้จะนำเสนอส่วนประกอบสำคัญของระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย ประกอบด้วย ห้า ขั้นตอน ได้แก่ 1) การออกแบบการวิจัยและข้อเสนอการวิจัย 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล 3) การวิเคราะห์ข้อมูล 4) กลยุทธ์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และ

5) การเผยแพร่ผลการวิจัย ตัวอย่างของระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยซึ่งนำเสนอโดย McLeod [11] แสดงได้ดังภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างของการตรวจสอบโดยการจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย การสร้างบันทึกที่ครอบคลุม จัดระเบียบดี และเข้าถึงได้ง่ายช่วยให้กระบวนการวิจัยมีความโปร่งใสและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย หัวข้อโครงการ: การเข้าใจประสบการณ์ชีวิตของผู้ดูแลสมาชิกครอบครัวที่มีภาวะสมองเสื่อม นักวิจัย: [ชื่อของนักวิจัย] วันที่: [วันที่] 1. การออกแบบการวิจัยและข้อเสนอการวิจัย - ข้อเสนอการวิจัยเบื้องต้น: (วันที่) รวมถึงคำถามวิจัย เหตุผลในการศึกษา วิธีวิทยาที่เสนอ (เช่น แนวทางปรากฏการณ์วิทยา) และแนวทางการสัมภาษณ์เบื้องต้น - เอกสารรับรองจริยธรรม: (วันที่) เอกสารการรับรองจริยธรรมที่ได้รับจากคณะกรรมการตรวจสอบจริยธรรมของสถาบันที่เกี่ยวข้อง - สรุบทบทวนวรรณกรรม: (วันที่) การสังเคราะห์วรรณกรรมสำคัญที่สนับสนุนกรอบแนวคิดทางทฤษฎีและคำถามวิจัยของการศึกษา 2. การเก็บรวบรวมข้อมูล - เอกสารสำหรับการรับสมัครผู้เข้าร่วม: (วันที่) สำเนาแผ่นพับโฆษณา อีเมล หรือเอกสารที่ใช้สำหรับการรับสมัครผู้เข้าร่วมวิจัย - แบบฟอร์มยินยอมที่ได้รับการอธิบายให้ผู้เข้าร่วม: (วันที่) แม่แบบแบบฟอร์มยินยอมและแบบฟอร์มที่ลงนามโดยผู้เข้าร่วมแต่ละคน - แนวทางการสัมภาษณ์: (วันที่) ฉบับสุดท้ายของแนวทางการสัมภาษณ์ที่ใช้จริง พร้อมบันทึกการปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บข้อมูล - สมุดบันทึกภาคสนาม: (วันที่) บันทึกตามลำดับเหตุการณ์ที่ครอบคลุมการสังเกตการณ์ การสะท้อนมุมมองของนักวิจัย และการตัดสินใจเชิงวิธีวิทยาระหว่างการเก็บข้อมูล รวมถึงบันทึกเกี่ยวกับความท้าทายที่พบและแนวทางแก้ไข ตัวอย่างเช่น นักวิจัยอาจบันทึกถึงความยากลำบากในการสรรหาผู้เข้าร่วมจากกลุ่มประชากรเฉพาะ และวิธีการปรับกลยุทธ์ในการสรรหา - ไฟล์เสียงและการถอดเสียง: (วันที่) ไฟล์เสียงดิจิทัลของการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง พร้อมการถอดเสียงที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาประเด็นสำคัญดังนี้ (1) ระดับความละเอียด: ระดับรายละเอียดของการถอดเสียง (ถอดคำต่อคำหรือแก้ไขให้ชัดเจน) และเหตุผลที่เลือกวิธีการนี้ (2) หลักการถอดเสียง: รวมถึงคู่มือการถอดเสียงที่ระบุหลักเกณฑ์ (เช่น การจดบันทึกช่วงหยุดคำพูด การพูดทับกัน หรือสัญญาณไม่ใช่คำพูด) (3) การตรวจสอบความถูกต้อง: เอกสารเกี่ยวกับขั้นตอนที่ใช้เพื่อรับรองความถูกต้องของการถอดเสียง เช่น การเปรียบเทียบการถอดเสียงกับไฟล์เสียงและการแก้ไขข้อผิดพลาด - บันทึกการจัดการข้อมูล: (วันที่) บันทึกเกี่ยวกับวิธีการจัดเก็บข้อมูล การสำรองข้อมูล และการทำให้ข้อมูลไม่สามารถระบุตัวตนได้ เพื่อรักษาความลับของผู้เข้าร่วมและความปลอดภัยของข้อมูล
--

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

- กระบวนการเข้ารหัส (Coding Process): (วันที่) บันทึกกระบวนการเข้ารหัสข้อมูล รวมถึง
 - (1) การเข้ารหัสเบื้องต้น (Initial Coding): การพัฒนารหัสเบื้องต้น พร้อมคำจำกัดความและตัวอย่างจากข้อมูล
 - (2) การพัฒนาคู่มือรหัส (Codebook Development): การเปลี่ยนแปลงของคู่มือรหัสตามเวลา พร้อมบันทึกเกี่ยวกับการปรับปรุง การรวม หรือการลบออกของรหัส
- บันทึกเชิงวิเคราะห์ (Analytical Memos): บันทึกความคิด ข้อมูลเชิงลึก และการตีความที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการเข้ารหัส บันทึกเหล่านี้ควรรวมถึงเหตุผลสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการเข้ารหัส และการพัฒนาความเชื่อมโยงทางทฤษฎี
- แผนภาพหรือภาพประกอบ (Diagrams or Visual Representations): รวมภาพประกอบที่แสดงโครงสร้างของการเข้ารหัส ความสัมพันธ์ระหว่างรหัส หรือธีมที่เกิดขึ้น เพื่อเพิ่มความเข้าใจในกระบวนการวิเคราะห์
- การพัฒนาประเด็นหลัก (Theme Development): (วันที่) บันทึกเกี่ยวกับวิธีการระบุ พัฒนา และปรับปรุงประเด็นหลัก รวมถึง
 - (1) คำจำกัดความของประเด็นหลัก (Theme Definitions): คำจำกัดความและคำอธิบายของแต่ละประเด็นหลัก พร้อมตัวอย่างข้อความที่เกี่ยวข้องจากข้อมูล
 - (2) ความสัมพันธ์ระหว่างธีม (Theme Relationships): คำอธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างธีม ซึ่งอาจนำเสนอผ่านแผนภาพหรือโมเดลภาพ
- การวิเคราะห์กรณีเชิงลบ (Negative Case Analysis): บันทึกเกี่ยวกับการพิจารณาข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับธีมที่เกิดขึ้น และวิธีจัดการ เช่น การปรับธีม การพัฒนาธีมย่อย หรืออธิบายว่าทำไมข้อมูลบางส่วนถึงถูกจัดว่าเป็นข้อยกเว้น
- บันทึกการใช้ซอฟต์แวร์ (Software Log): หากใช้ซอฟต์แวร์วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ควรบันทึกโปรแกรมที่ใช้ หมายเลขเวอร์ชัน และฟีเจอร์เฉพาะที่ใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ (เช่น ฟังก์ชันการค้นหาเครื่องมือการเข้ารหัส หรือเครื่องมือสร้างภาพ)

4. กลยุทธ์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness Strategies)

- การตรวจสอบโดยผู้ร่วมโครงการวิจัย (Member Checking): (วันที่) บันทึกขั้นตอนการตรวจสอบจากสมาชิก
 - (1) วิธีการ (Method): วิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบจากสมาชิก เช่น การส่งถอดเสียงกลับไปให้ผู้เข้าร่วม หรือการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบ
 - (2) ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วม (Participant Feedback): สรุปความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม รวมถึงการปรับเปลี่ยนใด ๆ ในการตีความข้อมูลตามข้อเสนอแนะของพวกเขา
 - (3) ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม (Ethical Considerations): บันทึกเกี่ยวกับวิธีการจัดการข้อพิจารณาด้านจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วม และการจัดการผลกระทบทางอารมณ์ที่อาจเกิดขึ้นจากการกลับไปพิจารณาข้อมูลที่ละเอียดอ่อน
- การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมงาน (Peer Debriefing): (วันที่) บันทึกจากการพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานหรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวิธีการ การวิเคราะห์ และการตีความในงานวิจัย รวมถึงการบันทึกมุมมองที่หลากหลายและการปรับเปลี่ยนที่ทำตามข้อเสนอแนะ

- การสะท้อนตนเอง (Reflexivity): การบันทึกความคิดอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับตำแหน่งของนักวิจัย อคติที่อาจเกิดขึ้น และวิธีที่สิ่งเหล่านี้อาจมีอิทธิพลต่อการศึกษา การสะท้อนตนเองนี้สามารถบันทึกในสมุดบันทึกภาคสนามหรือในบันทึกสะท้อนตนเองแยกต่างหาก

- การตรวจสอบระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย (Audit Trail Review): หากมีผู้ตรวจสอบภายนอกเกี่ยวข้อง ควรบันทึกบทบาทของผู้ตรวจสอบ ข้อเสนอแนะที่ได้รับ และการปรับเปลี่ยนใด ๆ ในกระบวนการวิจัยตามคำแนะนำของผู้ตรวจสอบ

5. การเผยแพร่ผลการวิจัย (Dissemination)

- ร่างต้นฉบับบทความ (Manuscript Drafts): (วันที่) รวบรวมร่างต้นฉบับบทความในแต่ละเวอร์ชัน เพื่อแสดงถึงการเขียนและการปรับปรุงผลการวิจัย

- สื่อสำหรับการนำเสนอ (Presentation Materials): (วันที่) สไลด์ โปสเตอร์ หรือสื่ออื่น ๆ ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัยในที่ประชุมหรือการประชุมวิชาการ

- แผนการเก็บรักษาข้อมูล (Data Archiving Plan): แผนสำหรับการเก็บรักษาข้อมูลวิจัยในระยะยาว เช่น ระบุสถานที่จัดเก็บข้อมูล และวางแผนสำหรับการนำข้อมูลไปใช้ในอนาคต

ภาพที่ 1 ตัวอย่างการตรวจสอบโดยการจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย

ที่มา: McLeod [11] แปลและเรียบเรียงโดย จำเนียร จวงตระกูล, ตระกูล จิตวัฒนากร และศรัณยา เลิศพุทธิรักษ์ [7]

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่าส่วนประกอบที่สำคัญของระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยที่ปรากฏในตัวอย่างระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยที่นำเสนอโดย McLeod [11] แบ่งออกได้เป็นห้าส่วน ประกอบด้วย ส่วนการออกแบบการวิจัยและข้อเสนอการวิจัย ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนกลยุทธ์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และการเผยแพร่ผลการวิจัย ซึ่งสามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ในการดำเนินการต่อไป

แนวทางการจัดทำระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย

โดยอาศัยหลักการและวิธีการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งรวมทั้งการจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย และส่วนประกอบที่สำคัญของระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยที่ได้นำเสนอมาข้างต้น ในลำดับต่อไปจะได้นำเสนอแนวทางการจัดทำระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยตามลำดับไป ทั้งนี้ McLeod [11] ได้นำเสนอแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practice) ในการจัดทำระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินการได้ดังปรากฏในตารางที่ 3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 วิธีปฏิบัติในการดำเนินการในการจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย

ลำดับที่	คำอธิบาย
1	รักษาลำดับเหตุการณ์ตามเวลา (Maintain Chronological Order) การจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยที่จัดตามลำดับเวลา ช่วยแสดงพัฒนาการของการวิจัยและให้บันทึกที่ชัดเจนเกี่ยวกับการตัดสินใจในแต่ละขั้นตอน วิธีการทำได้โดย ระบุวันที่ในทุกบันทึกและเอกสาร: การระบุวันที่อย่างละเอียดในทุกข้อมูลที่เพิ่มเข้าไปใน Audit Trail ช่วยให้สามารถติดตามลำดับเหตุการณ์และการตัดสินใจได้อย่างชัดเจน สร้างไทม์ไลน์ของกิจกรรมการวิจัย: การใช้ไทม์ไลน์แบบภาพช่วยแสดงภาพรวมของกระบวนการวิจัย โดยเน้นจุดสำคัญและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเส้นทางการวิจัย บันทึกลำดับการตัดสินใจเชิงวิเคราะห์: การบันทึกลำดับการตัดสินใจเชิงวิเคราะห์ช่วยแสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเผยให้เห็นวาร์ฮัส (Codes) ประเด็นหลัก (Themes) และการตีความ (Interpretations) เกิดขึ้นได้อย่างไร
2	การจัดระเบียบที่ชัดเจน (Use Clear Organization) พัฒนาระบบการจัดเก็บไฟล์ที่สม่ำเสมอ: ใช้ระบบที่มีโครงสร้างเพื่อจัดระเบียบไฟล์ โดยจัดเก็บข้อมูลดิบ ผลการวิเคราะห์ และบันทึกกระบวนการในรูปแบบที่มีโครงสร้าง ตัวอย่างเช่น ใช้โฟลเดอร์แยกสำหรับข้อมูลดิบ ข้อมูลที่มีการเข้ารหัส บันทึกช่วยจำ และรายงานการประชุม สร้างรูปแบบการตั้งชื่อไฟล์ที่ชัดเจน: ใช้ชื่อไฟล์ รหัส และบันทึกที่สอดคล้องกันและอธิบายได้ชัดเจน เพื่อให้ง่ายต่อการค้นหาข้อมูลเฉพาะภายในการจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย (Audit Trail) แยกส่วนของข้อมูลตามประเภท: แยกประเภทของข้อมูล เช่น ถอดเสียงสัมภาษณ์ บันทึกภาคสนาม และเอกสาร เพื่อให้สามารถเข้าถึงและเปรียบเทียบข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3	รวมเอกสารประกอบอย่างละเอียด (Include Detailed Documentation) บันทึกเหตุผลในการตัดสินใจ: บันทึกเหตุผลเบื้องหลังการเลือกวิธีวิทยา กลยุทธ์การสุ่มตัวอย่าง และการตัดสินใจวิเคราะห์ ช่วยเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการวิจัย รวมถึงการให้เหตุผลสำหรับการเปลี่ยนแปลงแผนวิจัยเดิม ตัวอย่างเช่น หากนักวิจัยตัดสินใจเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ควรบันทึกเหตุผลอย่างชัดเจนในการจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย (Audit Trail) บันทึกการเปลี่ยนแปลงในการออกแบบการวิจัย: การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในการออกแบบการวิจัย เช่น วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง ควรถูกบันทึกไว้อย่างละเอียด พร้อมเหตุผลที่เกี่ยวข้อง ระบุความท้าทายและแนวทางแก้ไข: บันทึกความท้าทายที่พบในระหว่างการศึกษา เช่น ความยากลำบากในการสรรหาผู้เข้าร่วม หรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดที่ส่งผลต่อการเก็บข้อมูล และวิธีการจัดการกับปัญหาเหล่านั้น ช่วยเพิ่มความสมจริงและความน่าเชื่อถือของการวิจัย

ตารางที่ 3 วิธีปฏิบัติในการดำเนินการในการจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย (ต่อ)

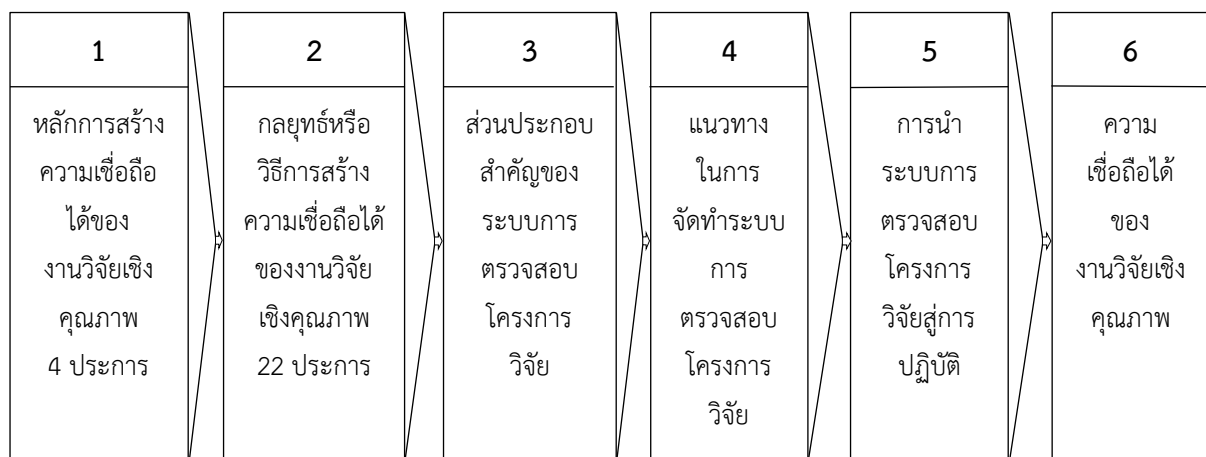
ลำดับที่	คำอธิบาย
4	การทำให้เข้าถึง (Ensure Accessibility) จัดระเบียบไฟล์ให้ค้นหาได้ง่าย: จัดการจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย (Audit Trail) ให้สามารถค้นหาเอกสารหรือข้อมูลเฉพาะได้ง่าย เช่น การใช้ระบบจัดเก็บไฟล์แบบดิจิทัลที่มีฟังก์ชันการค้นหาชัดเจน สร้างสำเนาสำรอง: สำรองข้อมูลในระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย (Audit Trail) อย่างสม่ำเสมอเพื่อป้องกันการสูญเสียข้อมูลหรือเอกสารที่สำคัญ ใช้รูปแบบการตั้งชื่อไฟล์ที่สอดคล้องกัน: การตั้งชื่อไฟล์และโฟลเดอร์อย่างสม่ำเสมอช่วยให้ค้นหาข้อมูลได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ พิจารณาใช้เครื่องมือจัดการแบบดิจิทัล: ใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น ซอฟต์แวร์วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อช่วยจัดระเบียบและจัดการ Audit Trail บางโปรแกรมมีฟังก์ชันสำหรับจัดเก็บข้อมูลดิบ รหัส บันทึกช่วยจำ และคำอธิบายเพิ่มเติม ซึ่งสร้างพื้นที่เก็บข้อมูลที่รวมศูนย์และค้นหาได้ง่าย

ที่มา: McLeod [11] แปลและเรียบเรียงโดย จำเนียร จวงตระกูล, ตระกูล จิตวัฒนากร และ ศรัณยา เลิศพุทธรักษ์ [7]

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่าวิธีการปฏิบัติในการดำเนินการในการจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยมีส่วน ประกอบด้วย การรักษาลำดับเหตุการณ์ตามเวลา การจัดระเบียบที่ชัดเจน การรวมเอกสารประกอบอย่างละเอียด และการทำให้เข้าถึงข้อมูล ซึ่งสามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ในการดำเนินการต่อไป

การสังเคราะห์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้

จากการศึกษาในบทความนี้คณะผู้เขียนได้สังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้โดยแสดงเป็นภาพแบบจำลองตามภาพที่ 2 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 การจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย (Research Audit Trail)

ที่มา: สังเคราะห์โดยคณะผู้เขียน

จากภาพที่ 2 นำเสนอกระบวนการและขั้นตอนในการจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยเพื่อสร้างความเชื่อถือได้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย หก ขั้นตอน กล่าวคือ (1) ศึกษา พิจารณา ทบทวน และทำความเข้าใจกับหลักการพื้นฐานในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ สี่ ประการ ประกอบด้วย ความน่าเชื่อถือ (Credibility) การถ่ายโอนผลการวิจัย (Transferability) การพึ่งพากับเกณฑ์อื่นได้ (Dependability) และ การยืนยันผลการวิจัย (Confirmability) (2) ศึกษา พิจารณา ทบทวน และทำความเข้าใจกับกลยุทธ์หรือวิธีการในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ 22 วิธีการ โดยเน้นที่การจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย (3) ศึกษา พิจารณา ทบทวน และทำความเข้าใจกับส่วนประกอบสำคัญของระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย ประกอบด้วย ส่วนการออกแบบการวิจัยและข้อเสนอการวิจัย ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนกลยุทธ์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และการเผยแพร่ผลการวิจัย (4) ศึกษา พิจารณา ทบทวน และทำความเข้าใจกับแนวทางในการจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย ประกอบด้วย การรักษาลำดับเหตุการณ์ตามเวลา การจัดระเบียบที่ชัดเจน การรวมเอกสารประกอบอย่างละเอียด และการทำให้ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล (5) การจัดทำและนำระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยสู่การปฏิบัติ โดยดำเนินการตามกระบวนการและขั้นตอนในการจัดระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย ใช้ระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยในการดำเนินการวิจัย ทำการตรวจสอบโครงการวิจัยโดยนักวิจัยและผู้มีอำนาจตรวจสอบโครงการวิจัย (6) ความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ การดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วอย่างครบถ้วนสมบูรณ์จะนำไปสู่ความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ โครงการวิจัยเชิงคุณภาพได้รับความเชื่อถือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสังคม สามารถช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพไปใช้จริงในทางปฏิบัติมากขึ้นต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาในบทความนี้สามารถสรุปได้ว่า ระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยเป็นกลยุทธ์หรือวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีรากฐานมาจากหลักการที่ใช้เป็นแนวทางในการสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพสี่ประการ ประกอบด้วย การสร้างความน่าเชื่อถือ (Credibility) ความสามารถในการถ่ายโอนผลการวิจัย (Transferability) ความสามารถในการพึ่งพากับเกณฑ์อื่นได้ (Dependability) และความสามารถในการยืนยันผลการวิจัย (Confirmability) [5] ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์หรือวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการสร้างความเชื่อถือได้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่ง Shenton [6] ได้รวบรวมไว้ 22 วิธี โดยที่ระบบการตรวจสอบโครงการวิจัย (Research Audit Trail) [5, 10-11] ถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมความเชื่อถือได้ของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งในการจัดทำระบบนี้มีขั้นตอนในการดำเนินการ ห้า ขั้นตอนประกอบด้วย ส่วนการออกแบบการวิจัยและข้อเสนอการวิจัย ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนกลยุทธ์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และการเผยแพร่ผลการวิจัย McLeod [11] เมื่อได้จัดระบบระบบการตรวจสอบโครงการวิจัยแล้วสามารถนำไปใช้งานและทำการเก็บรักษาระบบเพื่อให้เกิดความพร้อมในการใช้งาน รวมทั้งการตรวจสอบโครงการวิจัยทั้งจากภายในและภายนอกโดยผู้มีอำนาจ เพื่อความเชื่อถือได้ของโครงการวิจัยเชิงคุณภาพโครงการนั้น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] Bates, P. & Ward, C. (2024). *How to avoid doing bad research*.
<https://peterbates.org.uk/wp-content/uploads/2020/12/How-to-avoid-doing-bad-research.pdf>
- [2] วรณวิชนี ถนอมชาติ, อุทัย อันพิมพ์ และ จำเนียร จวงตระกูล (2563). การนำเสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 14(4), 1-13.
- [3] Bajpai, S. & Bajpai, R. (2014). Goodness of measurement: Reliability and validity. *International Journal of Medical Science and Public Health*, 3(2), 112-115.
- [4] Mohajan, H. K. (2017). Two Criteria for Good Measurements in Research: Validity and Reliability. *Annals of Spiru Haret University*, 17(3), 58-82.
- [5] Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- [6] Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22(2), 63-75.
- [7] จำเนียร จวงตระกูล, ตระกูล จิตวัฒนาร และศรัณยา เลิศพุทธรักษ์. (2568). การวิจัยและพัฒนา: จากปรัชญาสู่การปฏิบัติ. บริษัท ศูนย์กฎหมายธุรกิจอินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล จำกัด.
- [8] Dhillon, P. (2022). How to write a good scientific review article? *The FEBS Journal*, 289(13), 3589-3915.
- [9] Majumder, K. (2015). *6 article types that journals publish: A guide for early career researchers*. <https://www.editage.com/insights/6-article-types-that-journals-publish-a-guide-for-early-career-researchers>
- [10] Carcary, M. (2020). The Research Audit Trail: Methodological Guidance for Application in Practice. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 18(2): 166-177.
- [11] McLeod, S. (2024). *Audit Trail in Qualitative Research*. The University of Manchester.
https://www.researchgate.net/profile/Saul-Mcleod-2/publication/387685966_Audit_Trail_In_Qualitative_Research/links/6777b8d1894c5520853ff602/Audit-Trail-In-Qualitative-Research.pdf?origin=publication_detail&_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uRG93bm9vYXQ9LCJwcmV2aW9uIjBhZ2UiOiJwdWJsaWNhdGlvbiJ9fQ
- [12] Stahl, N. A. & King, J. R. (2020). Expanding Approaches for Research: Understanding and Using Trustworthiness in Qualitative Research. *Journal of Developmental Education*, 44(1), 26-28.
- [13] จำเนียร จวงตระกูล, กล้าหาญ ณ น่าน และศรัณยา เลิศพุทธรักษ์. (2567). *ปรัชญาการวิจัย: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. บริษัท ศูนย์กฎหมายธุรกิจอินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล จำกัด.
- [14] Carcary, M. (2009). The research audit trail-enhancing trustworthiness in qualitative inquiry. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 7(1), 11-24.

แนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศ สำหรับหน่วยทหารขนาดเล็ก กรณีศึกษา : กรมรบพิเศษที่ 5 Guidelines for Collaborative Development in the Domestic Production of Military Equipments for Small Military Units A Case Study: 5th Special Force Regiment

มณฑล เกิดมีทรัพย์

Monton Kerdmeesub

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

E-mail: monton_kerdmeesub@cmu.ac.th

This article is presented in the 18th National Conference on Public Administration
of Public Administration Association of Thailand at Kasetsart University, March 1, 2024

Received: February 9, 2024; Revised: March 31, 2024; Accepted: February 15, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศ สำหรับหน่วยทหารขนาดเล็ก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารสำหรับหน่วยทหารขนาดเล็กภายในประเทศ และประมวลผลการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ร่วมกับการวิเคราะห์สรุปอุปนัย เพื่อพัฒนาแนวทางการร่วมมือและนำไปสู่การปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ยุทธโศปกรณ์ทางทหารประเภทใดที่หน่วยทหารขนาดเล็กมีความต้องการและเห็นว่าควรมีการผลิตภายในประเทศ พบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์ทางทหารที่มีความจำเป็นและเร่งด่วน เป็นอุปกรณ์สำหรับงานหรือภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานจริงที่ยังมีความขาดแคลนหรือไม่เพียงพอ เช่น กล้องตรวจการณ์เวลากลางคืน ระบบติดต่อสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งส่งผลเกี่ยวเนื่องไปกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกเตรียมกำลังสำหรับการออกปฏิบัติงานจริงเช่นกัน 2) ประเมินศักยภาพและอุปสรรคของทางด้านเทคโนโลยี และวิศวกรรมศาสตร์ในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารของประเทศไทย พบว่า ประเทศไทยมีทรัพยากรหรือวัตถุดิบที่สามารถนำไปใช้ในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารได้ผ่านการแปรรูปหรือแปรรูปด้วยเทคโนโลยีแต่เนื่องด้วยต้นทุนและการขาดการสนับสนุนจากรัฐ ซึ่งมีหน้าที่อีกนัยหนึ่งคือผู้ควบคุมกฎ กติการในองค์ประกอบทำให้การผลิตจึงเป็นคุณภาพที่รองลงมา นอกจากนี้อุปสรรคสำคัญที่ส่งผลอย่างมีนัยยะสำคัญต่อการพัฒนา, วิจัย และผลิต คือ การขาดการกำหนดมาตรฐานของอุปกรณ์ให้มีมาตรฐานในระดับสากล และ 3) ระดับและแนวทางการพัฒนาความร่วมมือระหว่างรัฐ - เอกชน ในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศและนำไปสู่การปฏิบัติ พบว่า ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างองค์การทั้ง 3 ส่วน คือ หน่วยงานด้านความมั่นคง, ภาคอุตสาหกรรม และสถาบันวิชาการ มีความสัมพันธ์กันอย่างผิวเผินหรือกล่าวได้ว่าการร่วมมือในบางโอกาสเท่านั้น และเป็นการร่วมงานในลักษณะงานที่เป็นงานด้านประชาสัมพันธ์หรืองานด้านกิจการ

พลเรือนเป็นหลัก นอกจากนี้ด้วยข้อจำกัดด้านการติดต่อประสานและแบ่งปันทรัพยากรระหว่างกันเนื่องจากแต่ละหน่วยงานและองค์กรมีเป้าหมายที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: หุ้นส่วนการสร้างความร่วมมือ; การสร้างนวัตกรรม; ประสิทธิภาพทางการทหาร; ระบบนิเวศอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ

Abstract

The objective of this research is to study the development of collaboration in the production of military equipment for small military units within the country, using a qualitative research approach. Data was collected through interviews regarding the development of collaboration in the production of military equipment for small military units within the country. The study's findings, analyzed through content analysis and thematic analysis, aim to develop practical collaboration strategies.

The research revealed the following that 1) Identification of the types of military equipment needed by small military units and deemed necessary for in-country production. Most of the identified equipment is essential and urgent for tasks or missions related to actual operations, where there is a shortage or insufficiency. Examples include night vision goggles, communication systems, etc. This also affects the equipment used for training in preparation for actual operations. 2) Assessment of the potential and challenges in the technological and engineering aspects of military equipment production in Thailand. Thailand possesses resources or raw materials that can be used in military equipment production through processing or transformation using technology. However, due to cost constraints and lack of government support, production quality tends to be compromised. Another significant challenge is the absence of standardized international equipment standards and 3) Examination of the level and directions of collaboration between the government and private sector in the production of military equipment within the country. The study found that the three main entities involved, namely security agencies, industries, and academic institutions, have a somewhat superficial relationship. Collaboration mostly occurs on specific occasions and is mainly related to public relations or civilian business-related activities. Additionally, limitations in communication and resource sharing exist due to differing goals among organizations and institutions.

Keywords: Partnership Building Cooperation; Creating Innovation; Military Efficiency; Defense Industry Ecosystem

บทนำ

สังคมโลกนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการในหลากหลายด้านและอย่างต่อเนื่อง เช่น การปฏิวัติการเกษตรที่เริ่มต้นในช่วงปีคริสต์ศตวรรษที่ 15 ในประเทศอังกฤษที่เริ่มแปรเปลี่ยนการผลิตทางการเกษตรจากการเน้นบริโภคในครัวเรือนเป็นการผลิตเพื่อการจำหน่ายตามท้องตลาด และการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นภายหลัง เครื่องจักรไอน้ำถูกนำเข้ามาใช้ในอุตสาหกรรมทอผ้าแทนแรงงานคน

และสัตว์ นอกจากการเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่อย่างต่อเนื่องแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่สังคมโลกมีความเปลี่ยนแปลงมานับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและยังคงมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง คือ การเปลี่ยนแปลงด้านภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitics)

ภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitics) คือ การศึกษาผลกระทบทางภูมิศาสตร์ที่มีผลต่อการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยถึงแม้จะเน้นหนักในปัจจัยด้านการเมืองและภูมิศาสตร์แต่ก็มีขอบเขตกว้างครอบคลุมในด้านต่างๆ ทั้ง ด้านทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงอำนาจอิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศทั้งในอดีตที่เกี่ยวข้องต่อกับปัจจุบัน ซึ่งในอดีตที่ความซับซ้อนของสังคมยังมีไม่มากนัก การเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์จะถูกจำกัดขอบเขตรวมถึงตัวแสดงที่มีจำนวนไม่มากนักมักจะถูกกำหนดเป็นผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจเป็นหลัก เช่น ทูต ผู้นำประเทศ เป็นต้น แต่จากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ทำให้จำนวนตัวแสดงใหม่ๆ ถูกเพิ่มเติมเข้ามาในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้นทั้งเป็นรูปแบบสถาบัน บริษัทข้ามชาติ หรือแม้กระทั่งปัจเจกบุคคล ในฐานะ ดารา ศิลปิน และผู้มีอิทธิพลอื่นๆ นอกจากนี้ในอนาคตอันใกล้ยังมีแนวโน้มที่ปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence) จะเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ซึ่งก็ยิ่งทำให้ภูมิรัฐศาสตร์มีความสลับซับซ้อนไปจากเดิม ประกอบกับการเข้าสู่ยุคสงครามทางเศรษฐกิจและการแข่งขันด้านเทคโนโลยี ก็ทำให้ภูมิรัฐศาสตร์โลกเกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ขึ้นอีกครั้ง เมื่อกล่าวถึงมิติด้านความมั่นคงปัจจัยที่ต้องนำมาพิจารณาอย่ามองหิมนี่ไม่พ้นอำนาจทางการเมืองทหาร ประเทศรัสเซียถือได้ว่าเป็นมหาอำนาจลำดับที่ 2 รองจากประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีศักยภาพทั้งในด้านกำลังพลรวมไปถึงเทคโนโลยี ทำให้ทั่วทั้งโลกต่างคาดการณ์ว่าสงครามระหว่างเคียฟและมอสโกจะจบลงในระยะเวลาอันสั้น อย่างไรก็ตามจากการสนับสนุนขององค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ หรือ “นาโต” รวมไปถึงชาติอื่นๆ ในด้านยุทธโธปกรณ์ ยุทธภัณฑ์ รวมถึงเทคโนโลยีทางทหารให้แก่กองทัพยูเครน ส่งผลให้สามารถต้านทานการรุกของกองทัพรัสเซียได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่ทำให้ยูเครนสามารถต้านทานการรุกของรัสเซียได้นั้นมีหลากหลายปัจจัยทั้งตัวผู้นำ ภูมิศาสตร์ การสนับสนุนจากประชาชนในประเทศ แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเทคโนโลยีทางทหารที่นานาชาติได้ให้การสนับสนุนคือสิ่งที่ทำให้กองทัพยูเครนซึ่งด้อยกว่าทั้งจำนวนและคุณภาพ สามารถต้านทานกองทัพที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้จะสามารถต้านทานการรุกคืบของกองทัพรัสเซียได้ ซึ่งนวัตกรรมทางทหารที่ประเทศยูเครนได้รับจากชาติตะวันตกนับได้ว่าก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม หรือ Disruptive Technologies ทางทหารที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อภาพรวมของยุทธศาสตร์การสงครามในปัจจุบันและอนาคต สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของคุณภาพของเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางทหารที่ดี ทำให้ชาติมีศักยภาพในการป้องกันประเทศได้ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงอาวุธ ยุทธโธปกรณ์ต่าง ๆ ที่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นก็กลับไม่ใช่ของที่สามารถผลิตขึ้นเองในประเทศได้ ยังคงต้องพึ่งพาทรัพยากรจากชาติที่สนับสนุนเป็นหลักซึ่งจัดได้ว่าเป็นปัจจัยภายนอก หากปราศจากการสนับสนุนดังกล่าวทิศทางหรือแนวโน้มของสงครามก็สามารถเข้าสู่จุดผกผันได้

ในปัจจุบันถึงแม้จะมีการจัดตั้งสมาพันธ์ประชาคมอาเซียนซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่มีสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10 ประเทศประกอบด้วย บรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย เมียนมาร์ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม และไทย เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ทหารการ รวมถึงด้านความมั่นคง โดยประเด็นด้านความมั่นคงที่อาเซียนยังคงประสบอยู่มีประเด็นหลักอยู่ 5 เรื่อง คือ 1.การเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเล 2.การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ 3.การสร้าง ความไว้วางใจเชื่อใจระหว่างกันทางการทูต 4.การเสริมสร้างศักยภาพการปฏิบัติการทางทหารร่วมกัน และ 5.การบริหารจัดการชายแดน ถึงแม้สถานการณ์ทางการเมืองในประเทศรอบๆ ประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ในเรื่องความไม่มั่นคงทางการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านทางฝั่งตะวันตก หรือการอ้างสิทธิ์

ในพื้นที่ทับซ้อนเพื่อหวังผลทางการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในฝั่งตะวันออก จะยังมีแนวโน้มในการเกิดความขัดแย้งที่อาจนำไปสู่ความรุนแรงที่ยกระดับเป็นการใช้กำลังขนาดใหญ่ระหว่าง 2 ประเทศจะมีแนวโน้มที่ต่ำแต่ก็ไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์ที่นำไปสู่การใช้กำลัง ดังเช่น ในกรณีความขัดแย้งในเรื่องเขาพระวิหารเมื่อปี พ.ศ.2554 ระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา ที่มีปัญหาในเรื่องเขตแดนที่ต่างฝ่ายต่างอ้างสิทธิ์อันชอบธรรมในพื้นที่ ได้ยกระดับความขัดแย้งจากการปะทะระหว่างกำลังขนาดเล็กไปจนถึงมีการใช้อาวุธหนักทั้งปืนใหญ่และจรวดต่อกัน ถึงแม้สังคมโลกในปัจจุบันจะให้ความสำคัญถึงการแข่งขันทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธพลังอำนาจทางการเมืองได้ว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยของความมั่นคงและความอยู่รอดของชาติ ยกตัวอย่างประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศสิงคโปร์ที่ครั้งหนึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคล (per capita income) ต่ำกว่าประเทศไทยและจำเป็นต้องแยกออกจากสหภาพมาลายา ในปี พ.ศ. 2508 ได้ออกกฎหมายและนโยบายในการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติอย่างเร่งด่วน หนึ่งในนโยบายดังกล่าวคือ การพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันภายในประเทศ (st engineering) เพื่อลดการพึ่งพาเทคโนโลยีต่างชาติและเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับกองทัพ นอกจากนี้เทคโนโลยีรวมถึงนวัตกรรมทางการเมืองที่ถูกพัฒนาขึ้นภายในประเทศถูกออกแบบมาตอบสนองต่อความมั่นคงที่ประเทศสิงคโปร์มีประชากรที่น้อยทำให้จำนวนเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง หมายรวมถึงทหารตำรวจมีจำนวนน้อยตามจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนา AI และ Robotics ทดแทนความท้าทายในด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ในอนาคตจะมีจำนวนอัตราการเกิดน้อยลงรวมถึงเข้าสู่ยุคสังคมสูงวัย (aging society)

ประเทศไทยได้มีการประกาศแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2580) ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวแผนแรกที่ถูกกำหนดทิศทางในการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุม 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ 6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคงมีเป้าหมายเพื่อให้ประเทศชาติมีความมั่นคง ประชาชนมีความสุขและสามารถจัดการกับสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง และปลอดภัย ผ่านการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐ เอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ กรอบแนวคิดด้านความมั่นคงจะมุ่งเน้นไปยังมิติที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหาร ซึ่งทั้ง 4 มิติดังกล่าวเป็นพื้นฐานหรือองค์ประกอบที่สำคัญด้านภูมิรัฐศาสตร์เช่นกัน โดยได้กำหนดเป้าหมายออกเป็น 5 เป้าหมาย คือ 1) ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข 2) บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ 3) กองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคง 4) ประเทศไทยมีบทบาทด้านความมั่นคงเป็นที่ชื่นชมและได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่างประเทศ และ 5) การบริหารจัดการความมั่นคงมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับประเทศไทยความสำคัญของการมีอยู่ของทหารได้ถูกกล่าวถึงในวงกว้างในตลอดหลายปีที่ผ่านมาซึ่งสอดคล้องกับกระแสทางสังคมที่มีการตั้งคำถามเกี่ยวกับงบประมาณของกระทรวงกลาโหม รวมถึงการยกเลิกการเกณฑ์ทหารและนโยบายของกองทัพบกที่มีการประกาศให้มีการลดกำลังพลลงร้อยละ 5 ในทุกปีงบประมาณจนถึงปีงบประมาณ 2570 สำหรับภาระหน้าที่ของกองทัพบกตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 หมวดที่ 5 (หน้าที่ของรัฐ) มาตราที่ 52 ระบุว่า รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้รัฐจะต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการ

ข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตามโลกในศตวรรษปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและหลากหลาย ส่งผลให้เกิดภัยคุกคามใหม่ ๆ ที่เกิดจากธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น หรือจะการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่มีความไม่แน่นอน ด้วยการณนี้หน่วยงานด้านความมั่นคงจำเป็นต้องพัฒนาองค์กรให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอแต่ก็ต้องสามารถตอบสนองต่อนโยบายและงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้ในแต่ละปีให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด ด้วยเหตุนี้กระทรวงกลาโหมได้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) มีความมุ่งหมายเพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เพื่อยกระดับและพัฒนาความพร้อมให้กับเหล่าทัพ รวมถึงการพัฒนาด้านเทคโนโลยีให้มีความทันสมัย ผ่านการบูรณาการนโยบายของรัฐบาลและแผนระดับต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง (security cooperation) 2) การฝึกกำลังป้องกันประเทศ (united defence) และ 3) การป้องกันเชิงรุก (active defence) ด้วยเหตุนี้กระทรวงกลาโหมภายใต้แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) การพัฒนาโครงสร้างองค์กร ให้มีความคล่องตัวและทันสมัย รวมถึงประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence) และ 2) การปรับปรุงขนาดกองทัพให้มีขนาดที่เหมาะสมกับภัยคุกคามทุกรูปแบบทุกมิติ มุ่งเน้นการปฏิบัติการร่วมที่มีความคล่องแคล่วและศักยภาพสูงด้วยยุทธโศปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2566 สภากลาโหมได้ประกาศแผนการปฏิรูปกองทัพโดยมีกำหนดแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2570 โดยเป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างกองทัพให้มีความกะทัดรัด คล่องแคล่ว และทันสมัย เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลและการเปลี่ยนแปลงของบริบทในสังคมที่แปรเปลี่ยนไป

หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษเป็นหนึ่งในหน่วยงานส่วนกำลังรบของกองทัพไทยปฏิบัติหน้าที่ทั้งเปิดเผยและปิดลับเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติและขจัดภัยคุกคามที่มีแนวโน้มในการพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งที่สูงขึ้น และปัญหาด้านความมั่นคงทั้งในปัจจุบันและอนาคตยังคงอยู่ จึงต้องมีการศึกษาหนทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ทหาร เพื่อคงไว้ซึ่งขีดความสามารถและเพิ่มศักยภาพในอนาคต ซึ่งสวนทางกับจำนวนบุคลากรที่ลดลงรวมถึงงบประมาณที่จะลดลง ดังนั้นเพื่อให้หน่วยงานสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่ได้รับมอบได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงได้ออกแผนแม่บทในการพัฒนาหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ 1) การเสริมสร้างสมรรถนะเพื่อความเป็นนักรบพิเศษมืออาชีพ 2) การมุ่งสู่ความเป็นเหล่ารบพิเศษ 3) การพัฒนาหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษสู่ความทันสมัยและความเป็นสากล 4) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการกำลังพลที่มีคุณภาพ ซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ สู่ความทันสมัย มีประเด็นยุทธศาสตร์รองคือ 3.1) การพัฒนาความสามารถทางภาษา 3.2) การพัฒนาเทคโนโลยี 3.3) การส่งเสริมการศึกษาต่างประเทศ 3.4) การพัฒนายุทธโศปกรณ์ที่มีความทันสมัย และ 3.5) การพัฒนาความสัมพันธ์ต่อนานาชาติ เมื่อพิจารณาประเด็นยุทธศาสตร์รองของประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ จะพบว่าหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษได้ให้ความสำคัญถึงหาพัฒนาขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีที่สูงขึ้นรวมถึงยุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัย

องค์ประกอบสำคัญของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ คือ ขีดความสามารถของหน่วยปฏิบัติงานที่เล็กที่สุดขององค์กรหรือที่เรียกว่า ชุดปฏิบัติการรบพิเศษ ซึ่งประกอบขึ้นด้วยกำลังพล 12 นาย โดยที่แต่ละนายมีความชำนาญการทางทหารที่แตกต่างกันเพื่อประกอบกำลังปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบจากหน่วยแม่ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยซึ่งมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าหน่วยงานขนาดย่อยของกรมรบพิเศษที่ 5 ซึ่งเป็นหน่วยในสังกัดของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเป็นไปได้ในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศของไทย เพื่อให้ได้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึกสำหรับศักยภาพทางด้านเทคโนโลยีป้องกันประเทศของไทย และความเหมาะสมในการพัฒนายุทธโศปกรณ์ทางทหารให้ทันสมัย ซึ่งนอกจากจะตอบสนองต่อแผนการ

พัฒนาหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษแล้ว ยังสามารถตอบสนองต่อนโยบายด้านการลดงบประมาณของกระทรวงกลาโหม อีกทั้งยังเพิ่มขีดความสามารถทางทหารเพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงด้านความมั่นคงของสังคมโลกที่เปราะบางได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน รวมถึงพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการผลิตอุปกรณ์ทางทหาร หรือยุทธภัณฑ์ที่จำเป็นต่อหน่วยทหารขนาดเล็กรวมถึงหน่วยรบพิเศษเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน และลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ซึ่งจะส่งเสริมให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาศักยภาพในด้านความมั่นคงมิติเศรษฐกิจ การเมือง และการทหารควบคู่กันได้ นอกจากนี้ประโยชน์ดังกล่าวสามารถตอบสนองต่อนโยบายของหน่วยงานที่อยู่เหนือขึ้นไปทั้ง 2 ระดับ คือ แผนแม่บทการพัฒนาหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ และนโยบายการปรับลดงบประมาณของกระทรวงกลาโหม

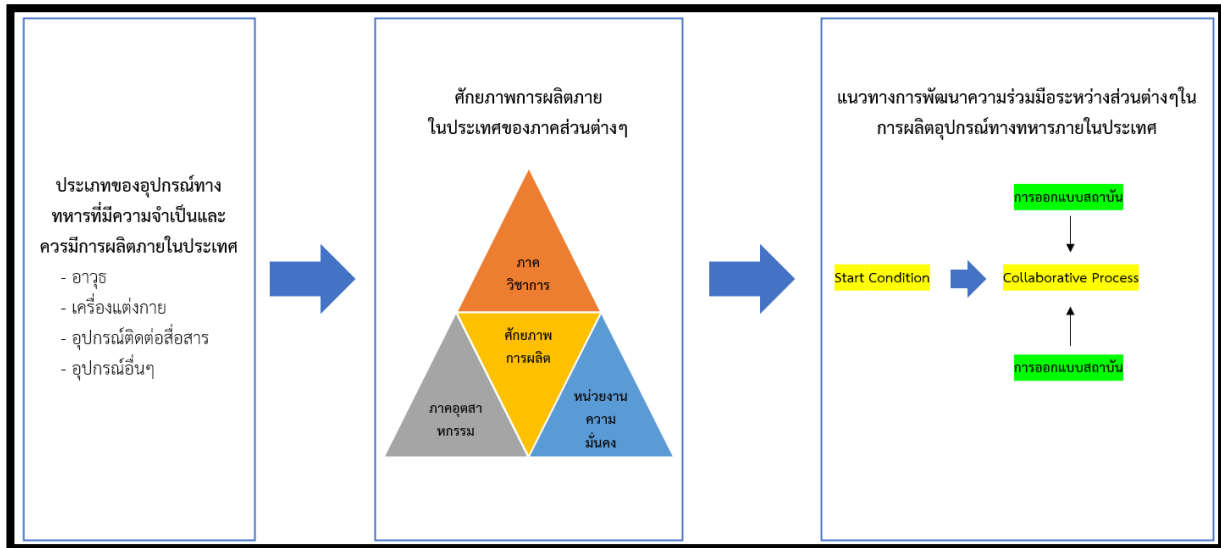
สมมุติฐานของงานวิจัย

ความเชื่อมโยงระหว่าง 3 องค์การที่มีบทบาทของระบบนิเวศอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของประเทศไทยมีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนา วิจัย และผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศสำหรับหน่วยทหารขนาดเล็ก จึงทำการศึกษาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) 3 กลุ่ม คือ หน่วยงานทหารในฐานะผู้ปฏิบัติงาน อาจารย์ในฐานะนักวิชาการระดับเชี่ยวชาญพิเศษ นักวิจัยในฐานะผู้เชี่ยวชาญพิเศษในการผลิต เพื่อหาคำตอบถึงข้อสรุปที่สามารถพัฒนาเป็นข้อมูลเชิงลึกให้แก่ผู้บังคับบัญชาในการพัฒนาตามประเด็นยุทธศาสตร์ต่อไป โดยมีกรอบแนวความคิดในการวิจัย ผ่านการศึกษาบริบทการผลิตนวัตกรรมทางทหารรวมถึงอุตสาหกรรมป้องกันประเทศทั้งในและนอกประเทศ มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการทางคำถามงานวิจัยคือ “ขีดความสามารถทางด้านเทคโนโลยีและวิศวกรรมศาสตร์ของประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารประเภทใด และอะไรบ้าง” “ยุทธโธปกรณ์ หรือยุทธภัณฑ์ใดที่กำลังพลหน่วยทหารขนาดเล็ก หรือหน่วยรบพิเศษจำเป็นต้องมี” และ “แนวทางการพัฒนาความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนเป็นอย่างไรบ้าง” โดยใช้กรอบแนวคิดการจัดการประสานความร่วมมือของ Ansell & Gash [1] ซึ่งกล่าวถึงปัจจัยในการเริ่มต้นกระบวนการ (starting condition) ของการนำองค์การต่าง ๆ เข้ามาประสานความร่วมมือระหว่างกัน และพัฒนาความสัมพันธ์ (collaborative process) อย่างต่อเนื่องจนสามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ (outcomes) ที่ต้องการได้ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงกรอบระบบนิเวศของประเทศอิสราเอลที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางทหาร มาประกอบจึงกำหนดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็น 3 องค์การ/สถาบันที่สำคัญในระบบ คือ 1) ภาควิชาการ/สถาบันศึกษา 2) อุตสาหกรรม และ 3) หน่วยงานด้านความมั่นคง มาเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดแนวทางการศึกษากรณีความเป็นไปได้ในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารสำหรับหน่วยรบพิเศษภายในประเทศ สรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

กองพันรบพิเศษที่ 1 กรมรบพิเศษที่ 5 ในฐานะหน่วยงานด้านความมั่นคง ที่มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่รักษาและดูแลความมั่นคงของชาติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในฐานะสถาบันวิชาที่มีบทบาทในการผลิตบุคลากรและเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้เฉพาะสาขาหลากหลาย และบริษัท อินโนสตาร์ จำกัด รวมถึงสถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ ในฐานะภาคอุตสาหกรรม ที่มีบทบาทสำคัญในด้านการพัฒนา วิจัย และผลิตอุปกรณ์ทางทหาร

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ทหารในฐานะผู้ปฏิบัติงานจำนวน 4 นาย ซึ่งเป็นทั้งระดับผู้บริหารองค์กรที่มีอำนาจในการกำหนดทิศทางและการปฏิบัติของหน่วยไปจนถึงหัวหน้าหน่วยงานที่ปฏิบัติงานจริง อาจารย์ในฐานะนักวิชาการระดับเชี่ยวชาญพิเศษ 2 ท่าน ซึ่งเป็นอาจารย์ที่มีองค์ความรู้เฉพาะด้านและมีส่วนร่วมในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรม ด้านฟิสิกส์ และวัสดุศาสตร์ นักวิจัยในฐานะผู้เชี่ยวชาญพิเศษในการผลิต 2 ท่าน จากทั้งเอกชนและรัฐที่มีอำนาจในการตัดสินใจทั้งในด้านการพัฒนา วิจัยและผลิต คือ ประธานกรรมการบริษัท อินโนสตาร์ จำกัด และสถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศสำหรับหน่วยทหารขนาดเล็ก” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research methodology) โดยใช้วิธีการศึกษาแบบเจาะลึกผ่านการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีบทบาททั้งด้านการปฏิบัติ วิจัย และผลิต รวมถึงศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ อภิปราย และสรุปผลการศึกษา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้มีประชากรเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ในระบบนิเวศอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ 3 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยงานด้านความมั่นคง จำนวน 4 นาย ภาควิชาอุตสาหกรรม จำนวน 2 คน และสถาบันวิชาการ จำนวน 2 คน โดยจะเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ (interview form) แบบเจาะลึก (in-depth interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structure interview) ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ตามบทบาทของแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทักษะ ของผู้ให้ข้อมูล และเพื่อให้การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลได้เป็นไปอย่างเรียบร้อยและครบถ้วน อ้างอิงตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารสำหรับหน่วยทหารขนาดเล็กภายในประเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยตามแหล่งที่มาของข้อมูล 2 วิธี ได้แก่

1. ข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยข้อมูลที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงจากเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เป็นการศึกษาและตีความหมายจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเพื่อหาข้อสรุปในทางความคิดเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้
2. ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ ใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (analytic induction) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วนำมาสังเคราะห์สรุปและเรียบเรียงตามประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ เพื่อพิจารณาว่าความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม พูดคุย อภิปราย มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร หลังจากนั้นจึงนำมาสังเคราะห์เป็นภาพรวมเพื่อทำการสรุปตามประเด็นการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยนำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

สรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา

สรุปผล

แนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศสำหรับหน่วยทหารขนาดเล็กสามารถจำแนกผลการศึกษาออกเป็น 3 ปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยด้านความต้องการและความจำเป็นจากหน่วยงานด้านความมั่นคง พบว่า เมื่อพิจารณาถึงความต้องการและความเร่งด่วนที่ทั้งหน่วยทหารที่ปฏิบัติงานในที่ตั้งหน่วย และหน่วยทหารที่ต้องออกปฏิบัติราชการสนามมีความเห็นไปในทิศทางที่ตรงกันโดยมีความเร่งด่วนที่จำเป็นและต้องการอย่างมากที่สุดลำดับที่หนึ่ง คือ ระบบการตรวจจับการเคลื่อนไหว เนื่องปัจจุบันในการทำงานเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายกำลังเข้าสู่พื้นที่รับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมายเพื่อตรวจตราความสงบเรียบร้อยรวมถึงเพื่อสกัดกั้นการกระทำที่ผิดกฎหมายตามแนวชายแดน และพื้นที่เสี่ยง ทำให้จำเป็นต้องมีระบบที่ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการค้นหา จำกัด และยืนยันพื้นที่เป็นการเฉพาะเจาะจงเพื่อความรวดเร็วในการทำงาน, ประสิทธิภาพ รวมถึงสิ่งที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติงานในแต่ละครั้งคือ ชีวิตของเจ้าหน้าที่แต่ละนาย ด้วยเหตุดังกล่าวระบบตรวจจับจะเป็นเครื่องมือที่ช่วย

เจ้าหน้าที่รัฐในเชิงรุก (active) มากกว่ารอการรับแจ้งเหตุหรือวงรอบการปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่ถัดมา คือ อากาศยานไร้คนขับ (unmanned aerial vehicle) จากผลกระทบในเรื่อง Disruptive Military Innovation หรือ เทคโนโลยีทางทหารที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงสนามรบหรือภาพรวมการปฏิบัติงานด้านความมั่นคง โดยเฉพาะปัจจัย ด้านสงครามที่เกิดขึ้นไล่เรียงกันในภูมิภาคยุโรประหว่าง รัสเซีย - ยูเครน รวมถึงภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ระหว่าง รัฐบาลทหารพม่า - กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งสามารถพบเห็นการใช้อากาศยานไร้คนขับหลากหลายขนาด และลำดับที่ สาม คือ ระบบการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากการปฏิบัติงานของหน่วยงานด้านความมั่นคงจำเป็นต้องเข้าสู่พื้นที่ซึ่ง ภูมิประเทศมีหลากหลายรูปแบบทั้งป่า ภูเขา และพื้นที่สูง หน่วยทหารจะไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเอกภาพถ้าหากขาดซึ่งระบบติดต่อสื่อสารที่ดีและเหมาะสมเพียงพอต่อการปฏิบัติงานดัง ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...ในส่วนของการพิจารณาเป็นระดับ หน่วย จำแนกร่วมกันภารกิจในการเตรียมกำลังและการ ทำงาน ปัจจุบันรัฐเป็นผู้จัดหาให้ คือ กล้องมองในเวลากลางคืน ไม่จำนวนที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ รวมถึงความทันสมัยและประสิทธิภาพที่ผ่านการใช้งานมาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อภารกิจ ในฝึกเตรียมกำลังและการปฏิบัติในสถานการณ์จริง อันเนื่องมาจากความเกี่ยวเนื่องดังกล่าวส่งผลให้ สมรรถนะในการปฏิบัติของทั้งหน่วยกระทำได้บางส่วนเนื่องจากความขาดแคลนและข้อจำกัดดังกล่าว...” (รองผู้บังคับบัญชาปฏิบัติการรบพิเศษ กองพันรบพิเศษที่ 2 กรมรบพิเศษที่ 5, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2566)

“.... ลำดับแรกจะต้องพิจารณาถึงภารกิจก่อนเสมอ เช่นเดียวกรณีในการเล่นเกมส์ ที่จะมีการ ให้ผู้เล่นได้ทำการจัดอุปกรณ์ในสมการะเพื่อให้เหมาะกับภารกิจนั้นๆ ในแง่ของภารกิจที่หน่วยรบ พิเศษจะต้องไปปฏิบัติมีความแตกต่างกันทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาด้วยปัจจัยดังกล่าวจะ พบว่า ตอนนี้อยู่มีความขาดแคลนค่อนข้างมากเนื่องจากปัจจุบันเรามีเพียงแค่รูปแบบของสมการะ รูปแบบเดียวเท่านั้น...” (นายทหารฝ่ายยุทธการ กรมรบพิเศษที่ 5, สัมภาษณ์, 30 มกราคม 2567)

“...ปัจจุบันยังขาดแคลนในส่วนของ โดรน อันเนื่องจากสามารถเป็นอุปกรณ์ทางทหารหรือนวัตกรรมทางทหารที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพได้ทั้ง 2 ทาง คือ ในทางปฏิบัติงานสามารถใช้ในการสำรวจพื้นที่เป้าหมายหรือพื้นที่โดยรอบก่อนที่หน่วยทหารจะทำการเคลื่อนที่ และทางการเพิ่มขวัญ กำลังใจ รวมถึงความปลอดภัยให้แก่หน่วยทหารได้มากยิ่งขึ้น ในส่วนอุปกรณ์ทางทหารอื่น ๆ ที่ ขาดแคลน ยังพอจะสามารถประยุกต์ใช้จากสิ่งที่มีอยู่เดิมไปกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ กล้องตรวจการณ์ ในเวลากลางคืน ปัจจุบันมีจำนวนน้อยและไม่เพียงพอต่อการใช้งาน นอกจากนี้ต้องให้ได้รับในจำนวนที่ เพียงพอแต่การใช้อาวุธในเวลากลางคืนเป็นสิ่งที่ฝึกฝนได้ยาก อีกทั้งจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ทางทหารที่ มีเทคโนโลยีสูงอีกหลายชิ้น ระดับ ชุดขนาดเล็ก ยังไม่ได้รับการสนับสนุนโดรนมีเพียงหน่วยในระดับที่ สูงกว่าเท่านั้นที่จะได้รับ และได้รับเพียง 1 เครื่อง...” (ผู้บังคับฐานปฏิบัติการเฉพาะกิจ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2567)

2. ปัจจัยด้านศักยภาพและอุปสรรคของเทคโนโลยีรวมถึงวิศวกรรมศาสตร์ของประเทศไทย พบว่า ศักยภาพโดยรวมของอุตสาหกรรมด้านความมั่นคงของประเทศไทย จัดอยู่ในระดับ Tier 3 กล่าวคือมีศักยภาพ ในด้านอุตสาหกรรมด้านความมั่นคงบางส่วน รวมถึงยังขาดโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นต่อการผลิต วิจัย และพัฒนา ทำให้สามารถดำเนินงานได้แบบจำกัดในลักษณะของการผลิตซ้ำ (copy and development) มากกว่าในลักษณะวิจัยนวัตกรรม (research and development) ศักยภาพในด้านที่ เกี่ยวข้องกับภาคพื้น ทางบก เทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการผลิตอาวุธขนาดเล็กรวมถึงเครื่องกระสุน ด้วยศักยภาพ

เทคโนโลยีในปัจจุบันในการขึ้นรูปโลหะและการผลิตจากสงครามเย็น และสามารถต่อยอดการพัฒนาด้วย อุตสาหกรรมยานยนต์ที่ซัพพลายเออร์ภายในประเทศมีความชำนาญ ศักยภาพในด้านที่เกี่ยวข้องกับภาคพื้น ทางน้ำ มีศักยภาพในระดับที่สูงโดยสามารถต่อเรือรบประเภทลาดตระเวนไกลฝั่งได้ อีกทั้งมีโครงสร้างพื้นฐานที่ จำเป็นในอุตสาหกรรมประเภณี และศักยภาพในด้านที่เกี่ยวข้องกับภาคพื้น ทางอากาศ มีศักยภาพอย่างจำกัด เนื่องจากจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศเป็นหลัก โดยมีอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการผลิตยาง สำหรับอากาศยานเป็นจุดเด่น ปัญหา/อุปสรรคที่สำคัญ ต่ออุตสาหกรรมด้านความมั่นคงในประเทศสามารถ ระบุได้ดังนี้ คือ 1. ภาษี ส่งผลกระทบอย่างมีนัยยะสำคัญต่อต้นทุนในการผลิตของผู้ผลิตภายในประเทศ เนื่องจากจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าของวัตถุดิบจากต่างประเทศ แตกต่างจากการที่กองทัพนำเข้าอาวุธจาก ต่างประเทศโดยตรงที่ได้รับการลดเว้นภาษีหรือเสียภาษีในอัตราที่ต่ำ 2. ความเป็นนิติบุคคล ของกองทัพและ มุมมองทัศนคติที่แตกต่างกัน เนื่องจากส่วนหนึ่งของหน่วยงานด้านความมั่นคงและผู้ผลิตไม่ได้มีเป้าหมายที่ มองเห็นหรือผลประโยชน์ต่อการใช้งานนวัตกรรมทางทหารร่วมกัน ทำให้กองทัพแต่ละเหล่าทัพเองมีความ ต้องการที่จัดหาอาวุธเพื่อใช้งานได้ทันทีมากกว่าแบ่งปันงบประมาณในการพัฒนา และวิจัยขึ้นภายในประเทศ นอกจากนี้ด้วยความเชื่อและมุมมองที่ถูกปลูกฝังมายาวนานว่าอาวุธหรืออุปกรณ์ทางทหารที่ถูกนำเข้าจะมี คุณภาพมากกว่า เป็นต้น 3. งบประมาณด้านงานวิจัย ของแต่ละหน่วยงานที่มีค่อนข้างจำกัด แต่อย่างไรก็ตาม อีกประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณด้านการวิจัยคือระยะเวลาในการผูกพันของทุน มักมีระยะเวลาเพียง ช่วงสั้นๆ 4. ทรัพยากรมนุษย์ ที่จำเป็นต่ออุตสาหกรรมด้านความมั่นคงมีผู้เล่นน้อยราย และมีผู้ให้ความสนใจ ในองค์ความรู้ประเภณีน้อย และ 5. ศักยภาพเทคโนโลยีและความเชี่ยวชาญในองค์ความรู้ (know how) ที่ จำกัดเนื่องจากอุตสาหกรรมด้านความมั่นคงภายในประเทศไทยมีอายุประมาณ 10-15 ปี เท่านั้น ดังตัวอย่าง คำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...หรือจะเป็นในกรณีเครื่องแต่งกาย เช่น ชุดฝึกพราง ที่ถึงแม้เหล่าซัพพลายเออร์ ภายในประเทศไทยจะมีขีดความสามารถในการผลิตเนื้อผ้า ในเกรดทางทหาร MIL-DTL 32439 Type I Class III ซึ่งเป็นเกรดระดับเดียวกันกับกองทัพบกสหรัฐฯ แต่เหล่าซัพพลายเออร์ภายในประเทศ เสนอราคาที่สูงกว่าในต่างประเทศ เนื่องจากปัจจัยด้านความต้องการที่มีน้อย (Low Volume) ซึ่งเป็นผลมาจากการไม่กำหนดมาตรฐานที่ชัดเจนในการทำสัญญาซื้อขาย ซึ่งแตกต่างจากต่างประเทศที่ รัฐจะกำหนดมาตรฐานที่เป็นค่ากลางทำให้เป็นการยกระดับทั้งมาตรฐานและเพิ่มความต้องการ ไปในตัว...” (ประธานกรรมการ บริษัทเอกชน ผู้ผลิตอุปกรณ์และยุทธภัณฑ์ทางทหาร , สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2566)

“.... ทั้งนี้ยังมีข้อจำกัดของขีดความสามารถทางด้านเทคโนโลยีภายในประเทศของเราอีก ปัจจัยหนึ่ง กล่าวคือ การไม่มีเทคโนโลยีที่ดีพอในการผลิตสารตั้งต้นหรือวัสดุที่จำเป็นต่ออุตสาหกรรม ป้องกันประเทศ ทำให้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับการจัดซื้อจากต่างประเทศแล้วจึงเห็นถึงความ แตกต่างได้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามมีบางเทคโนโลยีที่สามารถทดแทนหรือประยุกต์ได้ ซึ่งหาก พิจารณาอุปกรณ์ทางทหารที่เป็น Software นอกเหนืออุปกรณ์ทางทหารที่เป็น Hardware ...” (นักวิชาการระดับชำนาญการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2567)

3. ปัจจัยด้านความร่วมมือระหว่างองค์กรของ รัฐ-เอกชน พบว่า กระบวนการพัฒนาแนวทางการ ประสานความร่วมมือในการจัดการ (collaborative process) นำปัจจัยปัญหาจากสภาพปัจจุบัน (start condition) สู่การวางแผนความคิดในการแก้ไขปัญหาเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาความร่วมมือในหลายๆ

ปัจจัยแบบคู่ขนานกันไปโดยสามารถแบ่งออกเป็นเฟซหรือแนวจนในการดำเนินงาน (campaign plan) ได้แก่

1. รูปแบบการประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้งรัฐ-เอกชน
2. หัวข้อหรือผลประโยชน์ร่วมกัน และ
3. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...มีการประสานงานร่วมกันกับมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ รวมถึงมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี แต่สำหรับผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดขึ้น ชี้ให้เห็นว่าการว่าจ้างนักวิจัยโดยตรงตอบสนองต่อเป้าหมายของบริษัทมากกว่า ทั้งในเรื่องเนื้อหาและความคุ้มค่า เนื่องจากส่วนหนึ่งของสถาบันวิชาการไม่ได้พิจารณาให้น้ำหนักในการวิจัยและพัฒนาในด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศเป็นหลัก ทำให้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) เป็นบทบาทของตัวบริษัทที่ต้องทั้งดำเนินการผลิตและวิจัย รวมถึงจัดหานักวิจัยที่จะเข้ามาพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยลำพัง ซึ่งในบางผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องมีการว่าจ้างนักวิจัยจากนานาชาติที่มีความรู้ความชำนาญเข้ามาปฏิบัติงานและถ่ายทอดองค์ความรู้...” (ประธานกรรมการบริษัทเอกชน ผู้ผลิตอุปกรณ์และยุทธภัณฑ์ทางทหาร , สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2566)

“...ในห้วงระยะแรกอาจจะต้องใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล เช่นในกรณีในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ อันเนื่องจากสาเหตุส่วนหนึ่งต้องยอมรับว่า แต่ละองค์กรมีเป้าหมายและวัฒนธรรมองค์การที่ไม่เหมือนกันทำให้การประสานความร่วมมือระหว่างกันทำได้ไม่เต็มที่ ดังนั้นในมุมมองต่อการพัฒนา ปัจจัยที่สำคัญมี ดังนี้ 1) โจทย์หรือปัญหาที่มีความเฉพาะ เพื่อเป็นที่มาและความสำคัญของงานวิจัย ซึ่งมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีบทบาทในการให้ประเด็นปัญหา โดยสามารถเริ่มต้นด้วยความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเป็นตัวเริ่มต้นของกระบวนการ 2) งบประมาณ เนื่องจากแต่ละโครงการจะสามารถดำเนินการได้จำเป็นต้องใช้งบประมาณ ซึ่งสามารถดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยงานหรือตัวแทนในการร่างข้อเสนอโครงการร่วมกัน (PMU = หน่วยงานบริหารและจัดการเรื่องทุนวิจัย)...” (นักวิชาการระดับชำนาญการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2567)

“....นอกจากนี้ เป้าหมายขององค์กรที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากแต่ละองค์กรมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องตอบสนองต่างกันทำให้การประสานความร่วมมือเพื่องานใดงานหนึ่งมีความติดขัดทั้งในแง่ภาระงานหรือความต้องการในการเข้าร่วม การแก้ไขจุดอ่อนดังกล่าว ควรที่จะมีการจัดอบรมระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องหรือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศเพื่อให้แต่ละฝ่ายได้ตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันประเทศและบทบาทหน้าที่ขององค์กรของตนในฐานะส่วนหนึ่งของระบบการป้องกันประเทศ...” (รองผู้บังคับปฏิบัติการรบพิเศษ กองพันรบพิเศษที่ 2 กรมรบพิเศษที่ 5, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2566)

“....จะต้องพิจารณาถึงประเด็นของภัยคุกคามของเราเป็นลำดับแรก เช่นว่าในพื้นที่โดยรอบฝ่ายตรงข้าม กลุ่มขบวนการลักลอบขนของผิดกฎหมายมีขีดความสามารถขึ้นไต่บ้าง โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนภาคเหนือ ซึ่งมักจะมีปัญหาเกี่ยวกับขบวนการค้าขายเสพติดที่ถือเป็นปัญหาหลักในปัจจุบัน ดังนั้นสิ่งที่จะช่วยเหลือทหารไทยได้ทันทีคือ เทคโนโลยีในการตรวจจับคน การเคลื่อนไหว รวมไปถึงกล้องตรวจการณ์ในเวลากลางคืน หรือแม้แต่การใช้โดรนในการตรวจจับ ซึ่งไม่เพียงแต่เทคโนโลยีในการตรวจจับจะสามารถใช้งานในด้านการทหารแล้วยังสามารถใช้งานในภารกิจที่เกี่ยวกับการค้นหาช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อีกด้วย...” (นายทหารฝ่ายยุทธการ กรมรบพิเศษที่ 5, สัมภาษณ์, 30 มกราคม 2567)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาดังกล่าว สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศสำหรับหน่วยทหารขนาดเล็ก พบว่า องค์ประกอบหลักของการผลิตอุปกรณ์ทางทหารในประเทศไทย ซึ่งได้แก่ หน่วยงานด้านความมั่นคง, ภาควิทยาศาสตร์ และสถาบันวิชาการ มีศักยภาพและความพร้อมในระดับหนึ่งเมื่อพิจารณาถึงการพัฒนา, วิจัย และผลิตอุปกรณ์ทางทหารที่ไม่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีหรือศักยภาพทางด้านวิศวกรรมขั้นสูง โดยที่แต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการจัดการแบบประสานความร่วมมือของ Ansell & Gash [1] ที่ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการปกครองที่เจ้าหน้าที่รัฐหนึ่งหน่วยหรือมากกว่า เข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีใช้รัฐอย่างเป็นทางการ เพื่อหาฉันทามติและนำไปสู่เป้าหมาย

ปัจจัยด้านความต้องการและความจำเป็นจากหน่วยงานด้านความมั่นคง พบว่า หน่วยงานด้านความมั่นคงของประเทศไทยมีขีดความสามารถในการปฏิบัติตามหนึ่งในพันธกิจสำคัญ คือ การเตรียมกำลังและใช้กำลังในการป้องกันประเทศ ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องมีความพร้อมทั้งในด้านกำลังพลและยุทธโศปกรณ์ โดยปัจจุบันในด้านยุทธโศปกรณ์และอุปกรณ์ทางทหารมีความจำเป็นที่ต้องดำเนินการพัฒนาและวิจัยอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ บดินทร์ สันทัด [2] เรื่อง การประยุกต์แนวคิดการแข่งขันสะสมอาวุธของ Samuel Huntington เพื่อวิเคราะห์ความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่พิจารณาว่า หลักประกันด้านความมั่นคงของรัฐต่างๆคือการพัฒนาเครื่องมือทางการเมือง ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการพัฒนากองทัพให้มีประสิทธิภาพ ภายหลังสงครามเย็นที่ก่อนหน้านี้ประเทศไทยเน้นการพัฒนากองทัพบก (อาวุธปืนเล็ก รถถัง) เป็นหลัก แต่หลังจากนั้นเริ่มมุ่งที่จะพัฒนากองทัพอากาศและกองทัพเรือ รวมถึงสะสมอาวุธเชิงยุทธศาสตร์ (strategy weapon) เช่น เรือดำน้ำ ขีปนาวุธพิสัยไกล เป็นต้น

ปัจจัยด้านศักยภาพและอุปสรรคของเทคโนโลยีรวมถึงวิศวกรรมศาสตร์ของประเทศไทย พบว่า ในแง่ของศักยภาพและสมรรถนะของเทคโนโลยีรวมถึงวิศวกรรมศาสตร์ของประเทศไทย ทั้งในส่วนของหน่วยงานที่เป็นของรัฐหรือบริษัทเอกชนที่เป็นผู้ดำเนินการผลิตอุปกรณ์ทางทหาร และให้การสนับสนุนต่อกองทัพบก มีขีดความสามารถในการพัฒนา วิจัยและผลิตอุปกรณ์ทางทหารได้ในเฉพาะบางชนิดที่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนินท์รัฐ สิทธิเวชณาศิริ [3] ซึ่งผลการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมป้องกันประเทศของประเทศไทยที่มีขีดความสามารถสูงสุด คือ ประเภต่อเรือที่เป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ ส่วนในด้านการส่งเสริมต้องเน้นในเรื่องหุ่นยนต์ (robotic) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) การพัฒนาต้องเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยด่วน

ปัจจัยด้านความร่วมมือระหว่างองค์การของ รัฐ - เอกชน พบว่า สำหรับแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศสำหรับหน่วยทหารขนาดเล็ก ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องมีการหลากหลายองค์การดำเนินการแบบประสานความร่วมมือระหว่างกัน ในปัจจุบันมีการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวอยู่บ้างในบางพื้นที่และบางหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชา เครือประดับ [4] เรื่อง อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ 4.0 ผลการศึกษาพบว่า ด้านยุทธศาสตร์ รัฐและกระทรวงกลาโหมให้ความสำคัญและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีป้องกันประเทศ กำหนดให้มีการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน เพื่อการพึ่งพาตนเองและลดการนำเข้าจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องปรับปรุงด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีความทันสมัยมากขึ้น ส่วนด้านอุตสาหกรรม ยังคงต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถอย่างมากเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย แต่อย่างไรก็ตามผลลัพธ์หรือผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการดังกล่าวยังไม่สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังได้อย่างเต็มที่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชพงษ์ พันธุ์พยัคฆ์ [5] เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของประเทศไทย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

ขาดนโยบายที่ชัดเจนและสอดคล้องกันทั้งระบบ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ และกฎหมาย ที่ใช้อย่างไม่ตอบรับกับสถานการณ์ปัจจุบัน การขาดมาตรฐานของยุทธศาสตร์ การขาดแคลนบุคลากร ขาดความประสานกันทั้งระบบ ข้อจำกัดด้านเงินลงทุนและงบประมาณ รวมถึงต้องมีการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชนในลักษณะการบูรณาการความร่วมมือในลักษณะต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากการอภิปรายผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบหลักในการพัฒนา, วิจัย และผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศไทย มีองค์ประกอบหลักที่จำเป็นต่อระบบทั้ง 3 ส่วนอย่างครบถ้วน คือ หน่วยงานด้านความมั่นคง, ภาคอุตสาหกรรม และสถาบันวิชาการ แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ในแง่ของความร่วมมือในการพัฒนา, วิจัย และผลิตอุปกรณ์ทางทหาร ไม่ได้ได้รับความสนใจมากนักเนื่องจากเป้าหมายหรือผลลัพธ์สุดท้ายต่อการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไป เพื่อให้การวางนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นดังต่อไปนี้

1. จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยในด้านการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างองค์การในการประสานงานร่วมกันยังคงมีความสัมพันธ์ที่ไม่แนบแน่นกล่าวคือมีการดำเนินการร่วมกันจริง แต่ขาดความจริงจังและแรงจูงใจในการมุ่งไปสู่เป้าหมายและผลประโยชน์ร่วมกัน อันเนื่องมาจากส่วนหนึ่งของปัญหาด้านความเป็นนิติบุคคลรวมถึงมุมมองของสูญเสียอำนาจหรือบทบาทที่องค์การพึงมี ด้วยเหตุดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องมอบอำนาจหน้าที่แก่ให้หน่วยงานที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงองค์การต่างๆ ในระบบนิเวศอุตสาหกรรม หรือจัดตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงเช่นเดียวกับกรณีในต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตามด้วยปัจจัยด้านการเมือง สังคม และจิตวิทยาขององค์การภายในประเทศไทยที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากต่างชาติจึงจะต้องดำเนินการอย่างละมุนละม่อม เพื่อโอกาสและความยั่งยืนในการร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการพัฒนาแบบแผนอันเป็นรูปธรรมในการร่วมมือผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศต่อไปในระยะยาว

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ภายในระบบนิเวศอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ เพื่อให้การกำหนดนโยบายและเป้าหมายการดำเนินการครอบคลุมมากขึ้นเนื่องจากไม่เพียงแต่ตัวแสดงภายในระบบนิเวศอุตสาหกรรมป้องกันประเทศเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่ยังได้รับผลกระทบทางอ้อมจากตัวแสดงภายนอกอื่นๆ อีกด้วย

3. ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณต่อความจำเป็นและความต้องการทางด้านอุปกรณ์ทางทหารสำหรับหน่วยทหารขนาดเล็กให้ครอบคลุมมากขึ้น เนื่องจากความแตกต่างในด้านภารกิจและพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญอีกหนึ่งประการต่อความต้องการอุปกรณ์ทางทหาร เพื่อให้หน่วยเหนือ (กองทัพบก) สามารถระบุความต้องการที่เหมาะสมมากที่สุดต่อการนำไปต่อยอดสู่การพัฒนา วิจัย และผลิตอุปกรณ์ทางทหารดังกล่าว

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการค้นคว้าอิสระเรื่องแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศสำหรับหน่วยทหารขนาดเล็ก ซึ่งไม่อาจสำเร็จลุล่วงได้หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมวดี จงรักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่กรุณาชี้แนะแนวทางการศึกษา ให้คำปรึกษา ความรู้ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง รวมถึงคณาจารย์สังกัดสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตลอดจนผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานสังกัด กรมรบพิเศษที่ 5 ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา นอกจากนี้ยังได้รับความอนุเคราะห์การให้ข้อมูลจาก บริษัท อินโวลตาร์ จำกัด สถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ รวมไปถึงครอบครัว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา

ของผู้เขียน และภรรยาที่คอยให้กำลังใจตลอดการค้นคว้า ทำให้ได้ผลงานที่สามารถสะท้อนขีดความสามารถปัจจุบัน ข้อจำกัด และแนวทางการพัฒนาความร่วมมือระหว่างองค์การที่ส่งผลกระทบทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนาความร่วมมือในการผลิตอุปกรณ์ทางทหารภายในประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- [1] Ansell, C. & Gash, A. (2008). *Collaborative Governance in Theory and Practice*.
https://www.researchgate.net/publication/31311629_Collaborative_Governance_in_Theory
- [2] บดินทร์ สันทัด. (2560). การประยุกต์แนวคิดการแข่งขันสะสมอาวุธของ Samuel Huntington เพื่อวิเคราะห์ความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.
 [วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก คณะรัฐศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ndsijournal/article/view/94836/74121>
- [3] ธนินทร์รัฐ สิทธิเวชนาศิริ. (2564). การศึกษาการเพิ่มขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมของอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ.
https://nc.rtaf.mi.th/images/pdf_research61/research64/5.pdf
- [4] อนุชา เครือประดับ. (2561). อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ 4.0.
https://awc.rtaf.mi.th/images/File/AWC_Journal/awcjournal_3_Final_V2.pdf
- [5] ชัชพงษ์ พันธุ์พยัคฆ์. (2565). กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของประเทศไทย.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JLGISRRU/article/view/260825>

**ประสิทธิผลการใช้มาตรการสติ๊กเกอร์ป้ายเพื่อการพัฒนางานจัดเก็บภาษีป้าย
ของเทศบาลตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่**
**Effectiveness of Implementing Sticker Sign Measures in Augmenting
Sign Board Tax Collection: A Case Study of Nong Kaew Sub-district
Municipality, Hang Dong District, Chiang Mai Province**

เจนจิรา โนภิระ

Jenjira Nopeera

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

E-mail: Jenjira_no@cmu.ac.th

This article is presented in the 18th National Conference on Public Administration
of Public Administration Association of Thailand at Kasetsart University, March 1, 2024

Received: February 9, 2024; Revised: March 27, 2024; Accepted: February 14, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดเก็บรายได้จากการจัดเก็บภาษีป้าย ก่อนและหลังการใช้มาตรการสติ๊กเกอร์ป้ายเพื่อจัดเก็บภาษี และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการใช้มาตรการสติ๊กเกอร์ป้ายในการจัดเก็บภาษี ตามพระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510 ในพื้นที่เทศบาลตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลก่อนและหลังการใช้มาตรการสติ๊กเกอร์ป้าย ผลการศึกษาประสิทธิผลของมาตรการสติ๊กเกอร์ป้าย พบว่า ภายหลังการใช้มาตรการดังกล่าว ทำให้มีจำนวนผู้มาชำระภาษีและจำนวนป้ายที่เข้าข่ายเสียภาษีเข้าสู่ระบบจัดเก็บรายได้ของเทศบาลเพิ่มขึ้น และผลจากการสัมภาษณ์ประชาชนผู้เสียภาษีในพื้นที่ พบว่าประชาชนมีความสนใจที่จะชำระภาษีป้ายด้วยความเต็มใจมากขึ้น เนื่องจากประชาชนมองว่าการมีสัญลักษณ์ว่าป้ายของตนได้ชำระภาษีป้ายเรียบร้อยแล้ว ถือเป็นมาตรฐานที่ให้ความเชื่อมั่นว่าทุกป้ายที่เข้าข่ายฐานภาษีฯ จะต้องมีการชำระภาษีโดยไม่ได้รับการยกเว้น นอกจากนี้การใช้มาตรการสติ๊กเกอร์ป้ายยังช่วยในด้านกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่สำรวจเพื่อความครบถ้วนและถูกต้องของจำนวนป้ายในท้องที่ ซึ่งสุดท้ายแล้วจะนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพทางการคลังของเทศบาลฯ ต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: ภาษีป้าย; มาตรการสติ๊กเกอร์ป้าย; การจัดเก็บรายได้; เทศบาลตำบลหนองแก้ว

Abstract

This research aims to study the results of revenue collection before and after the implementation of the sticker sign measure. Furthermore, it examines the public's opinions on the use of the sticker sign measure for tax collection under the Signboard Tax Act of 2510 B.E. in the Nongkaew municipal subdistrict of Hang Dong District, Chiang Mai Province. Data were collected from a sample group through a survey, employing both qualitative and quantitative analyses to assess the effectiveness of the sticker sign measure's implementation. After implementing the sticker sign measures, there was an increase in both the number of individuals paying taxes and the number of plates registered for taxation in the municipal revenue collection system. Additionally, there was a heightened willingness to pay the signboard tax due to the certificate stickers related to the sticker sign measures provided by the municipal governance. These stickers on the plates confirm the successful payment of the tax, establishing a standard that mandates every taxable plate to be taxed without exception. Moreover, the use of sticker signs also aids in the operational processes of survey officers, ensuring the completeness and accuracy of the number of plates in the area and ultimately contributing to the potential enhancement of the municipal treasury in the future.

Keywords: Signboard Tax; Label Sticker measures; Revenue Collection;

Nongkaew Sub-district Municipality

บทนำ

เทศบาลตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนประชากรทั้งหมด 5,695 คน มีเนื้อที่รวม 10 ตารางกิโลเมตร (6,250 ไร่) ข้อมูลจากเว็บไซต์เทศบาลตำบลหนองแก้ว [2] เป็นท้องถิ่นที่กำลังพัฒนาในทุกด้าน และมีสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีความเป็นกึ่งเมืองกึ่งชนบท จนมีประชากรภายนอกเข้ามาทำธุรกิจต่าง ๆ และเข้าข่ายเป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีป้าย ภายในเขตเทศบาลหนองแก้ว จึงมีประเภทป้ายครอบคลุมทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ 1.ป้ายที่มีอักษรไทยล้วน 2.ป้ายที่มีอักษรไทยปนกับอักษรต่างประเทศและหรือปนกับภาพและหรือเครื่องหมายอื่น และ 3.ป้ายที่ไม่มีอักษรไทยไม่ว่าจะมีภาพ หรือเครื่องหมายใด ๆ และป้ายที่มีอักษรไทยบางส่วน หรือทั้งหมดอยู่ใต้หรือต่ำกว่าอักษรต่างประเทศ

ทางเทศบาลได้ดำเนินการในการจัดเก็บภาษีป้ายโดยการให้เจ้าหน้าที่ออกสำรวจและจัดทำรายการทะเบียนป้าย เพื่อจะได้นำมาประเมินและจัดเก็บภาษีป้ายต่อไป แต่ทว่าการดำเนินการโดยการสำรวจไม่เพียงพอ เนื่องจากมีป้ายใหม่เกิดขึ้นเรื่อยๆ อีกทั้งมีการรื้อถอนตลอดเวลา ประกอบกับการจัดเก็บภาษีป้ายสามารถจัดเก็บได้ทั้งปีปฏิทินโดยสามารถคำนวณเป็นไตรมาสได้ ส่งผลให้มีการตรวจสอบและประชาชนผู้เสียภาษีไม่มาชำระภาษีหรือชำระภาษีล่าช้า ถึงแม้ว่าเทศบาลตำบลหนองแก้วมีการอำนวยความสะดวกในการชำระภาษีป้ายหลากหลายช่องทาง แต่ผู้เสียภาษีไม่มาดำเนินการยื่นแบบขอชำระภาษีป้ายหรือไม่มาชำระภาษีตามกำหนด เจ้าหน้าที่จึงต้องทำหนังสือแจ้งเตือนผู้ที่ค้างชำระภาษีเพื่อมาชำระภาษีและเสียเงินเพิ่มต่อไป

จากการดำเนินการจัดเก็บภาษีของเทศบาลตำบลหนองแก้ว พบว่าจำนวนผู้มาชำระภาษีตามกฎหมายภาษีป้าย มีจำนวนป้ายที่เข้าข่ายเสียภาษีและจำนวนผู้มาชำระภาษีเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่ารายได้จะลดลงเพราะยังคงมี

ประชากรที่เพิกเฉยต่อการมาชำระภาษีป้าย เนื่องจากภายในเขตเทศบาลมีจำนวนป้ายเยอะ ทั้งป้ายเก่าและป้ายใหม่ ประกอบกับในปัจจุบันมีการติดตั้งป้ายโฆษณาสินค้าต่าง ๆ เป็นจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วไป และมีแนวโน้มเพิ่มมากยิ่งขึ้นตามสภาวะความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อีกทั้งปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาและตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบกิจการในการโฆษณาสินค้าหรือการให้บริการต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ป้ายโฆษณาสินค้าหรือป้ายโฆษณาเพื่อให้บริการต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบกิจการใช้เป็นสื่อ ในการดำเนินธุรกิจก็ได้มีการพัฒนารูปแบบและลักษณะของป้ายตามเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

นอกจากนี้ยังพบปัจจัยอื่น ๆ เช่น การไม่เชื่อมโยงของข้อมูล ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน ประชาชนไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับภาษีท้องถิ่น ซึ่งในปัจจุบันจะพบว่าในการจัดเก็บรายได้ หรือภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายแห่งมักจะมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถจัดเก็บรายได้หรือภาษีได้อย่างทั่วถึงหรือครบถ้วน โดยจากการศึกษาของศิริพัฒน์ ฤทธิจักร และจิรศักดิ์ บางท่าไม้ [1] ได้ทำการศึกษารายการเก็บภาษี ขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่ามีหลายปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ต่อการจัดเก็บภาษี ทั้งด้านกฎหมาย บุคลากร เครื่องมือและเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจของประชาชน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทดลองการใช้มาตรการสติกเกอร์เพื่อจัดเก็บภาษีป้าย จากสถานการณ์ก่อนและภายหลังการใช้มาตรการ และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเก็บภาษีป้ายหลังจากการใช้มาตรการสติกเกอร์เพื่อจัดเก็บภาษีป้าย เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเก็บรายได้ของท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510 นอกจากนี้เพื่อทราบถึงประสิทธิผลของมาตรการสติกเกอร์เพื่อจัดเก็บภาษีป้าย และทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดเก็บรายได้ ซึ่งผลการศึกษานำไปพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขกระบวนการการจัดเก็บภาษีป้าย จึงนำมาสู่การทดลองใช้มาตรการสติกเกอร์ป้ายเพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงหน้าที่ที่ต้องเสียภาษี และเป็นการอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่สำรวจเพื่อความครบถ้วนและถูกต้องของจำนวนป้ายในท้องที่ ซึ่งสุดท้ายแล้วจะนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพให้กับราชการท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ได้บรรลุเป้าหมายอย่างสัมฤทธิ์ผลต่อไป.

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลการจัดเก็บรายได้จากการจัดเก็บภาษีป้ายของเทศบาลก่อนและหลังการใช้มาตรการสติกเกอร์เพื่อจัดเก็บภาษีป้าย
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการใช้มาตรการสติกเกอร์เพื่อจัดเก็บภาษีป้าย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตประชากร ประชากรกลุ่มเป้าหมายคือประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีป้าย ในเขตเทศบาลตำบลหนองแก้ว

ขอบเขตพื้นที่ พื้นที่ในการศึกษา คือ เทศบาลตำบลหนองแก้ว อำเภอ หางดง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตเวลา ระยะเวลาของการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ คือ ระหว่างปี พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหรือประชากร เป้าหมาย โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative analysis) เพื่อศึกษาผลจากการจัดเก็บภาษีป้ายก่อนและหลังการใช้มาตรการและเพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการใช้มาตรการสถิติเกอร์ป้าย จนนำไปสู่แนวทางในการพิจารณา ศึกษา และรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมาประกอบในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ยังมีการทดสอบ (experiment) ภายใต้สถานการณ์จริงในการจัดเก็บภาษี เพื่อให้ได้บทสรุปที่ชัดเจน และเชื่อถือว่าน่าจะทำให้เกิดผลสำเร็จจริงในการเพิ่มรายได้ภาษีท้องถิ่นตามที่ต้องการ (causal relationship) ในการศึกษาครั้งนี้เลือกพื้นที่ เพื่อใช้ “มาตรการ (measurement)” ในพื้นที่เทศบาลตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเปรียบเทียบภายใต้ขอบเขตเวลาของการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ คือ ระหว่าง ปีพ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2566

ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลักและเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยนี้เลือกศึกษาเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีป้ายของเทศบาลตำบลหนองแก้ว โดยมีเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive selection) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ประกอบด้วย นักวิชาการจัดเก็บรายได้ จำนวน 1 คน พนักงานสำรวจ จำนวน 1 และประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีป้าย ในเขตเทศบาลตำบลหนองแก้ว ซึ่งมีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน โดยได้กำหนดประเภทของกลุ่มประชากรที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวนที่ทำการเลือก และเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละกลุ่ม ด้วยการใช้วิธีการคัดเลือกแบบ การสุ่มตัวอย่าง (sampling selection) โดยทำการสุ่มเลือกจากประชาชน ผู้มีหน้าที่เสียภาษีหมู่บ้านละ 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยได้กำหนดแบบสัมภาษณ์ขึ้น โดยอ้างอิงตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi - structured interview) ทั้งในรูปแบบการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (formal interview) และไม่เป็นทางการ (informal interview) ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่และแบบสอบถามของผู้เสียภาษีป้าย

การวิเคราะห์ข้อมูล (data analysis)

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1) การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) คือ การสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุปในทางความคิดเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลตามกรอบแนวคิดในการวิจัยที่กำหนดไว้

2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) เป็นลักษณะการรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการการสัมภาษณ์ และจากการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม ตลอดจนการสังเกตการณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์สรุป เรียบเรียงตามประเด็นข้อคำถามที่กำหนดไว้ ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล ที่ได้ตอบ คำถาม พุดคุย อภิปรายในประเด็น คำถาม ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร หลังจากนั้นจึงนำมา สังเคราะห์เป็นภาพรวมชุดใหญ่ เพื่อทำการสรุป

ตามประเด็นการศึกษาที่ได้กำหนดไว้เป็นคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย และนำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ (1) เพื่อศึกษาผลการจัดเก็บรายได้จากการจัดเก็บภาษีป้ายของเทศบาลก่อนและหลังการใช้มาตรการสติกเกอร์เพื่อจัดเก็บภาษีป้าย พบว่า

ก่อนการใช้มาตรการสติกเกอร์นั้นกระบวนการจัดเก็บภาษีเป็นไปด้วยความยากลำบากตั้งแต่กระบวนการสำรวจตลอดจนการชำระภาษี เนื่องจากประชาชนยังไม่มีความเข้าใจเรื่องภาษีป้ายและไม่ยินยอมให้สำรวจป้าย และยังมีความรู้สึกที่ไม่เท่าเทียมเนื่องจากคิดว่ามีป้ายของคนอื่นไม่ต้องชำระแต่ทำไมตนต้องชำระภาษี แต่ต่อมาภายหลังการใช้มาตรการสติกเกอร์ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกยุติธรรม เท่าเทียม เนื่องจากสังเกตเห็นสัญลักษณ์สติกเกอร์ที่ติดป้าย จึงเกิดความเข้าใจว่าทุกป้ายจะต้องมีการชำระภาษีให้แก่องค์กร ไม่มีการละเว้น จึงยินยอมให้สำรวจและไปชำระภาษีป้ายตามกำหนด ส่วนในด้านการทำงานของเจ้าหน้าที่นั้น ภายหลังการใช้มาตรการสติกเกอร์ป้ายส่งผลกระทบต่อกระบวนการสำรวจมีความครอบคลุมถูกต้อง ตรวจสอบง่าย ทำให้มีจำนวนป้ายที่เข้าข่ายเสียภาษีและจำนวนผู้เสียภาษีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสุดท้ายแล้วจะนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพในการจัดเก็บรายได้ของท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ได้บรรลุเป้าหมายอย่างสัมฤทธิ์ผลต่อไป

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบจำนวนรายได้และรายได้ของการจัดเก็บภาษีป้ายก่อนและภายหลังการใช้มาตรการสติกเกอร์ป้าย ของเทศบาลตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ปี 2562		ปี 2563		ปี 2564		ปี 2565		ปี 2566	
จำนวน (ราย)	จำนวนเงินที่ ชำระ (บาท)	จำนวน (ราย)	จำนวนเงินที่ ชำระ (บาท)	จำนวน (ราย)	จำนวนเงินที่ ชำระ (บาท)	จำนวน (ราย)	จำนวนเงินที่ ชำระ (บาท)	จำนวน (ราย)	จำนวนเงินที่ ชำระ (บาท)
109	102,950.00	126	119,325.00	162	187,543.00	168	221,541.00	199	218,535.00

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผลการจัดเก็บรายได้จากการจัดเก็บภาษีป้ายของเทศบาลก่อนและหลังการใช้มาตรการสติกเกอร์

มาตรการสติกเกอร์สามารถกระตุ้นให้ผู้ประกอบการหันมาสนใจการชำระภาษีป้ายมากขึ้น “ก่อนการใช้มาตรการสติกเกอร์ป้าย เจ้าหน้าที่สำรวจทำการออกสำรวจภาษีป้าย จากป้ายใหม่ ป้ายที่มีการเปลี่ยนแปลง และป้ายที่มีการยกเลิก ซึ่งในการสำรวจทำทั้งปีหรือมีผู้มีหน้าที่ชำระภาษีมาแจ้ง หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ประเมินภาษีจัดทำข้อมูลผู้ที่เข้าข่ายจะต้องชำระภาษีป้าย ส่งหนังสือแจ้งให้มายื่นแบบและชำระภาษีป้าย รับชำระภาษีป้าย และหากไม่มาชำระภาษีป้ายก็จะทำหนังสือทวงถามผู้ค้างชำระภาษีป้าย ผลการจัดเก็บมีลูกหนี้สะสม ผู้มีหน้าที่เสียภาษีไม่มาชำระภาษีตามกำหนด ข้อมูลภาษีป้ายไม่เป็นปัจจุบันและมีป้ายตกสำรวจ ภายหลังการใช้มาตรการสติกเกอร์ สามารถลดระยะเวลาในการสำรวจป้ายเนื่องจากสำรวจแค่ป้ายที่ไม่มีสติกเกอร์ติดอยู่ ทำให้การสำรวจครอบคลุม ถูกต้อง มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้มีจำนวนป้ายและมีจำนวนผู้ชำระภาษีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากทำให้รู้ถึงป้ายที่ยังไม่เคยชำระภาษีมาก่อน” (เจ้าหน้าที่ คนที่ 1 อายุงาน 15 ปี)

การออกสำรวจป้ายเป็นไปด้วยความยากลำบาก “เนื่องจากผู้ประกอบการไม่ให้ความร่วมมือ และแจ้งจำนวนป้ายที่เข้าข่ายเสียภาษีไม่ครบ มีการโยกย้ายป้ายเข้าออก ทำให้เจ้าหน้าที่สำรวจได้ไม่ครบถ้วน อีกทั้งยังเพิกเฉยต่อการมาชำระภาษีตามกำหนด ซึ่งภายหลังการใช้มาตรการสติ๊กเกอร์ป้ายทำให้ตรวจสอบได้ง่าย ผู้ประกอบการมีความยินยอมให้สำรวจป้ายมากขึ้น เนื่องจากสังเกตเห็นป้ายที่มีสติ๊กเกอร์ซึ่งถือว่าการตรวจสอบภาคประชาชนอีกที่ว่าทุกป้ายที่เข้าข่ายต้องชำระภาษีต้องเสียภาษี” (เจ้าหน้าที่ คนที่ 2 อายุงาน 5 ปี)

ภาพที่ 1 สถานการณ์ก่อนและหลังการใช้มาตรการสติ๊กเกอร์ป้าย

วัตถุประสงค์ที่ (2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการใช้มาตรการสติ๊กเกอร์เพื่อจัดเก็บภาษีป้าย จากการตอบแบบสอบถามของผู้นำชำระภาษีป้ายในพื้นที่เทศบาลตำบลหนองแก้ว

ด้านความสะดวกและการรับบริการ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ได้รับข่าวสารการชำระภาษี ระดับความพึงพอใจมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 71.11 ประชาชนได้รับข้อมูลการชำระภาษีที่ถูกต้อง ครบถ้วน ระดับความพึงพอใจมากที่สุดคิดเป็น 64.44 ประชาชนได้รับความสะดวกในการชำระภาษี ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 68.89 และประชาชนใช้เวลาชำระภาษีได้อย่างรวดเร็ว ความพึงพอใจอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 66.67

ด้านการจัดเก็บภาษีที่ดี ได้แก่ ประชาชนมีการชำระภาษีป้ายในอัตราที่เท่ากันทุกปี ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 66.67 ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาชำระภาษีระดับความพึงพอใจมีการกระจายตัวโดยระดับความพึงพอใจมากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 28.89 ความพึงพอใจระดับมาก 20.00 ความพึงพอใจระดับปานกลางอยู่ที่ร้อยละ 20.00 ความพึงพอใจระดับน้อยคิดเป็น 17.78 และระดับน้อยที่สุดอยู่ที่ 13.33 ประชาชนคิดว่าการชำระภาษีป้ายมีความเสมอภาคระดับความพึงพอใจมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 53.33 ระดับความพึงพอใจระดับมากคิดเป็นร้อยละ 44.22 และปานกลาง 4.44 ประชาชนคิดว่าการชำระภาษีป้ายสามารถยอมรับได้อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 55.56 ระดับมากคิดเป็นร้อยละ 35.56 และระดับจปานกลางอยู่ที่ 8.89 ประชาชนคิดว่าการชำระภาษีป้ายมีความยืดหยุ่น ระดับความพึงพอใจมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 37.78ระดับมาก 37.78 ระดับปานกลาง 13.33 ระดับน้อย 2.22 และระดับน้อยที่สุด 8.89 ประชาชนคิดว่าการชำระภาษีป้ายมีความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจระดับความพึงพอใจมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.33 ระดับมากคิดเป็น

ร้อยละ 42.22 ระดับปานกลางร้อยละ 20.00 ระดับน้อย ร้อยละ 4.44 ประชาชนคิดว่าการชำระภาษีป้ายสามารถส่งเสริมท้องถิ่นได้ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 60.00 และมาก 28.89 ตามลำดับ

ด้านการใช้มาตรการสติกเกอร์ป้าย ได้แก่ ประชาชนคิดว่าสติกเกอร์ป้ายมีผลต่อการมาชำระภาษีระดับความพึงพอใจมากที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 60.00 ระดับความพึงพอใจระดับมากอยู่ที่ร้อยละ 35.56 ประชาชนคิดว่าสติกเกอร์ป้ายมีความชัดเจนและมีความดึงดูด ระดับความพึงพอใจมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 64.44 ระดับความพึงพอใจมาก 8.89 ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการใช้มาตรการสติกเกอร์ป้าย ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.00 ระดับมากคิดเป็นร้อยละ 33.33 ประชาชนคิดว่าภายหลังการใช้สติกเกอร์ป้ายจะทำให้การมาชำระภาษีตรงเวลา ระดับความพึงพอใจมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 51.11 และระดับมากคิดเป็นร้อยละ 44.44 ประชาชนคิดว่าการชำระภาษีป้ายจะถูกนำไปพัฒนาท้องถิ่น ระดับความพึงพอใจมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 64.44 ระดับความพึงพอใจคิดเป็นร้อยละ 26.67 ตามลำดับ

จะเห็นว่าประชาชนได้รับความสะดวกและการบริการเป็นที่น่าพอใจอย่างมากที่สุด คือ ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเรื่องการชำระภาษี กฎเกณฑ์ อัตราการชำระภาษีต่างๆ ส่วนในด้านการจัดเก็บภาษีที่ดีประชาชนยังมองว่าอัตราการจัดเก็บภาษีป้ายยังไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจมากนัก แต่ทว่ายอดการชำระภาษียังอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ในส่วนด้านการใช้มาตรการสติกเกอร์ป้ายประชาชนมองว่ามีผลต่อการชำระภาษีป้ายมาก และมีความดึงดูดสามารถทำให้ผู้ประกอบการไปชำระภาษีภายในกำหนด และประชาชนยังเชื่อมั่นว่าภาษีป้ายที่จัดเก็บจะถูกนำไปพัฒนาและส่งเสริมท้องถิ่นต่อไป นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนมีความสนใจที่จะชำระภาษีป้ายด้วยความเต็มใจมากขึ้น เนื่องจากประชาชนมองว่าการมีสัญลักษณ์ว่าป้ายนี้ชำระภาษีแล้วถือว่าเป็นมาตรฐานที่ให้ความเชื่อมั่นว่าทุกป้ายมีการชำระภาษีโดยเท่าเทียมกัน นอกจากนี้การใช้มาตรการสติกเกอร์ป้ายยังช่วยในด้านกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่สำรวจเพื่อความครบถ้วนและถูกต้องของจำนวนป้ายในท้องที่

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเพิ่มศักยภาพในการจัดเก็บรายได้ของท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งมีสภาพคล่อง ให้ดียิ่งขึ้น
2. ปรับปรุงเครื่องมือในการจัดเก็บภาษีที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในงานจัดเก็บรายได้
3. ควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภาษีท้องถิ่นให้แก่ประชาชนในทุกปี ให้เห็นถึงความสำคัญและรู้หน้าที่ในการเสียภาษี
4. จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดเก็บรายได้ของท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนให้ความสนใจและสนใจที่จะจ่ายมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการใช้มาตรการสต็อกเกอร์ป้ายเพื่อการพัฒนาการจัดเก็บภาษีป้ายของเทศบาลตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จะไม่สำเร็จลุล่วงได้หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไกรวุฒิ ใจคำปัน อาจารย์ที่ปรึกษา ที่คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำ เสนอแนะ และให้ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยนี้ รวมถึงคณาจารย์สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้ให้ความรู้ในระหว่างการเรียนการสอนเพื่อนำไปปรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณหัวหน้างานจัดเก็บรายได้และเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ตลอดจนถึงประชาชนในพื้นที่ ที่สละเวลาทำแบบสอบถามตอบคำถาม ในการรวบรวมข้อมูลอันเป็นประโยชน์ไปใช้ในการวิเคราะห์เพื่อประโยชน์สูงสุดของงานวิจัยนี้ ท้ายที่สุดของความสำเร็จในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยจนสำเร็จไปได้ด้วยดีทั้งบุคคลที่ได้กล่าวมาและยังไม่ได้กล่าวถึง ขอขอบคุณ บิดา มารดา เพื่อนๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจและความช่วยเหลือทุกอย่างด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้คงเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] สิริพัฒน์ ลาภจิตร และจิรศักดิ์ บางท่าไม้. (2561). แนวทางการพัฒนาการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 20(2), 199-213.
- [2] เทศบาลตำบลหนองแก้ว. (2566). *สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน*.
<http://www.nongkaew.go.th/about.php?id=2>

การศึกษานโยบายการสนับสนุนการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า: กรณีศึกษาเปรียบเทียบ
และการถอดบทเรียนประเทศนอร์เวย์ ประเทศเนเธอร์แลนด์
ประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศไทย
The Study of Policy to Support the use of Electric Vehicles:
Comparable Case Analysis of Norway, the Netherland,
United Kingdom and Thailand

สุธามณ สืบเส่ง¹ และนาอิม แลนิ²

Suthamon Suebseng¹ and Naim Laeni²

¹⁻²คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹⁻² Faculty of Political Science, Thammasat University

E-mail: suthamons9@gmail.com¹

Corresponding Email: naimnl@tu.ac.th²

This article is presented in the 18th National Conference on Public Administration
of Public Administration Association of Thailand at Kasetsart University, March 1, 2024

Received: February 9, 2024; Revised: May 16, 2024; Accepted: February 14, 2025

บทคัดย่อ

ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) เป็นหนึ่งในปัญหาที่นานาชาติกำลังให้ความสนใจเพื่อการบรรเทาและยับยั้งผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับมนุษย์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้การใช้ยานยนต์ไฟฟ้า (EVs) นับได้ว่าเป็นหนึ่งในทางเลือกที่หลายประเทศใช้เพื่อการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบนโยบายและถอดบทเรียนเชิงนโยบายการสนับสนุนการใช้รถยนต์พลังงานไฟฟ้า โดยศึกษากรณีศึกษาเชิงเปรียบเทียบ (comparable case study method) ศึกษามาตรการนโยบายของประเทศนอร์เวย์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศไทย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบของงานวิจัยสำหรับเสนอแนะแนวทางให้แก่ภาครัฐในเรื่องของมาตรการนโยบายการสนับสนุนการใช้รถยนต์พลังงานไฟฟ้าในประเทศไทย ทั้งสามประเทศ ประเทศนอร์เวย์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศสหราชอาณาจักรมีมาตรการนโยบายที่คล้ายกันในการสนับสนุนยานยนต์ไฟฟ้า คือ การกำหนดมาตรการภาษีสำหรับยานยนต์ไฟฟ้าที่ออกในนามบริษัท (company car tax) กล่าวคือ ยานยนต์ไฟฟ้าที่ออกในนามของบริษัทจะได้รับการลดการจัดเก็บภาษีสำหรับตัวยานยนต์และภาษีการสร้างมลพิษของบริษัท อาจกล่าวได้ว่าเป็นการสนับสนุนผ่านมาตรการทางภาษีเพื่อให้เกิดความร่วมมือจากภาคเอกชน ขณะที่ประเทศไทยภาครัฐจะสนับสนุนการออกยานยนต์ไฟฟ้าเพื่อใช้ในที่ทำงานจะพบได้ในส่วนราชการ แต่ภาคเอกชนยังไม่ได้รับการสนับสนุนโดยตรงอย่างประเทศอื่น การส่งเสริมการใช้รถยนต์จึงต้องอาศัยมาตรการทางนโยบายที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงระหว่าง

ภาคส่วน นอกจากสนับสนุนภาคส่วนการผลิตยานยนต์แล้วการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความสำคัญในการผลักดันและสนับสนุนทั้งผู้ใช้ สถานที่อำนวยความสะดวกและระบบนิเวศการพัฒนาการยานยนต์ไฟฟ้า (EVs) เพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน

คำสำคัญ: ยานยนต์ไฟฟ้า; นโยบาย; มาตรการเชิงนโยบาย; กรณีศึกษาเชิงเปรียบเทียบ; การถอดบทเรียน

Abstract

The problem of climate change is one of the problems that many countries are paying attention to mitigate and prevent impacts that may occur on humans both now and in the future. The use of electric vehicles (EVs) is considered one of the options that many countries use to reduce greenhouse gas emissions. This research aims to study and compare policies and draw lessons from policies to support the use of electric vehicles. By studying a comparable case study method, studying policy measures in Norway, Netherlands, United Kingdom, and Thailand. To obtain research findings for providing guidance to the government sector regarding policy measures to support the use of electric vehicles in Thailand. All three countries Norway, Netherlands, and United Kingdom there is a similar policy measure to support electric vehicles, namely the establishment of tax measures for electric vehicles issued on behalf of companies (company car tax). That is, electric vehicles issued on behalf of a company will receive a reduction in both the vehicle tax and the company's emissions tax. It can be said that it is supported through tax measures to create cooperation from the private sector. While in Thailand the government sector will support the release of electric vehicles for use in the workplace, they can be found in government agencies. However, the private sector still does not receive direct support like in other countries. Promoting the use of electric vehicles therefore requires comprehensive policy measures and links between sectors. In addition to supporting the automotive manufacturing sector, collaboration between public and private agencies is important in driving and supporting both users. Facilities and ecosystem for developing electric vehicles (EVs) for environmental quality and sustainability.

Keywords: Electric Vehicles; Policy; Policy measures; Comparative case studies; Lesson-drawing

บทนำ

ปัจจุบันมนุษย์ต้องเผชิญกับผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งการเกิดโรคระบาด การขาดแคลนอาหารจากปัญหาทำการเกษตร การปศุสัตว์ และการประมงที่ได้รับผลกระทบจากความไม่แน่นอนของสภาพภูมิอากาศ โดยหนึ่งในสาเหตุของการเพิ่มขึ้นของก๊าซเรือนกระจก คือ การคมนาคมขนส่งและนับว่าเป็นสาเหตุหลักของการปล่อยก๊าซเรือนกระจก [1] ด้วยเหตุดังกล่าวความพยายามเพื่อการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของนานาชาติประเทศจะพบเห็นผ่านการทำข้อตกลงต่างๆ อาทิ ข้อตกลงปารีส และข้อตกลงแคนคูน (Cancun Agreement) อีกทั้งสหภาพยุโรปยังได้มีการ

จัดทำมาตรฐานการปล่อยมลพิษ (Euro emission standard) ที่ว่าด้วยเรื่องของการกำหนดมาตรฐานการปล่อยมลพิษในยานพาหนะ ซึ่งมาตรฐานการปล่อยมลพิษ (Euro emission standard) ยังได้กลายเป็นมาตรฐานที่หลายประเทศรับนำไปใช้ [2] อาจกล่าวได้ว่าปัจจุบันหลายประเทศนั้นให้ความสำคัญกับการควบคุมมลพิษเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และยานพาหนะอย่างยานยนต์เครื่องยนต์สันดาปนั้นนับได้ว่าเป็นสิ่งที่หลายประเทศตั้งใจจะปรับเปลี่ยนด้วยการผลักดันให้เกิดการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าให้มากขึ้น

หลายประเทศมีการตั้งเป้าหมายเพื่อการยกเลิกการขายยานยนต์เครื่องยนต์สันดาป อาทิ ประเทศนอร์เวย์ กำหนดเป้าหมายของการยกเลิกการขายยานยนต์สันดาปภายในปี ค.ศ. 2025 ประเทศเนเธอร์แลนด์ และสหราชอาณาจักร กำหนดเป้าหมายเพื่อการยกเลิกการขายยานยนต์สันดาป ภายในปี ค.ศ. 2030 และสามประเทศข้างต้นนี้มีดัชนีความพร้อมสำหรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้ามากที่สุดตามลำดับ คือ ประเทศนอร์เวย์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศสหราชอาณาจักร [3] การตั้งเป้าหมายเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความพยายามเพื่อการผลักดันการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า ในฐานะที่ประเทศไทยได้ร่วมทำทั้งข้อตกลงแคนคูนและข้อตกลงปารีส รวมถึงมีความต้องพยายามปรับเปลี่ยนโฉมอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ในประเทศให้เท่าทันตลาดโลกให้มากขึ้น ความพยายามในการผลักดันการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าจะเป็นการผลักดันผ่านการมีนโยบาย 30@30 อันเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ในประเทศ ทั้งนี้การมีมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการผลักดันการใช้ยานยนต์ไฟฟ้านับว่าเป็นรากฐานสำคัญของการขยายฐานตลาดยานยนต์ไฟฟ้าภายในประเทศไทย รวมถึงเพื่อนำพาให้ประเทศไทยบรรลุข้อตกลงที่ได้ทำเอาไว้ข้างต้นได้ รวมถึงงานศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เกี่ยวกับด้านยานยนต์ไฟฟ้าจะเป็นงานศึกษาทางด้านปัจจัยทางการตลาด กฎหมายอันเกี่ยวกับยานยนต์ไฟฟ้า และอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า ทว่ายังขาดมุมมองทางการศึกษาเปรียบเทียบในระดับนโยบาย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรต้องศึกษาในด้านการศึกษาเชิงนโยบายเปรียบเทียบเพื่อเป็นการเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว อีกทั้งยังเพื่อเสริมให้นโยบายการสนับสนุนการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และเพื่อให้นโยบายการสนับสนุนของไทยประสบความสำเร็จ

บทความชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบนโยบายและถอดบทเรียนเชิงนโยบายการสนับสนุนการใช้รถยนต์พลังงานไฟฟ้า โดยศึกษากรณีศึกษาเชิงเปรียบเทียบ (comparable case study method) จากการศึกษามาตรการนโยบายของประเทศนอร์เวย์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศไทย และคาดหวังว่าข้อค้นพบของการศึกษานี้จะสามารถเป็นข้อเสนอแนะแนวทางให้แก่ภาครัฐในเรื่องของมาตรการนโยบายการสนับสนุนการใช้รถยนต์พลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยได้ คำถามของบทความชิ้นนี้ คือ ทิศทางการสนับสนุนการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทยควรเป็นไปในทิศทางใด อย่างไร โดยเปรียบเทียบกับประเทศนอร์เวย์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศสหราชอาณาจักร และงานวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการศึกษาในรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลในชั้นทุติยภูมิ (Secondary data) จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในแต่ละประเทศ (Documentary Research) เพื่อการถอดบทเรียนและสร้างข้อเสนอแนะอันเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยให้แก่ทางภาครัฐ บทความนี้ประกอบไปด้วย 5 ส่วน โดยส่วนที่หนึ่งจะเป็นการทบทวนวรรณกรรม อันประกอบไปด้วย การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ และการถอดบทเรียน ส่วนถัดไปจะแนวทางการวิจัย ก่อนจะกล่าวส่วนถัดไป คือ ผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อสรุปและข้อเสนอแนะ ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบนโยบายและถอดบทเรียนเชิงนโยบายการสนับสนุนการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าจากประเทศนอร์เวย์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศสหราชอาณาจักร

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการนโยบายการสนับสนุนการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศนอร์เวย์ เนเธอร์แลนด์ สหราชอาณาจักร และประเทศไทย โดยมีทฤษฎีหลักที่เกี่ยวข้อง คือ เรื่องของการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ และการถอดบทเรียน ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ช่วยทำความเข้าใจในมาตรการทางนโยบายของแต่ละประเทศ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัย และเป็นทฤษฎีที่ช่วยในการประเมินและออกแบบนโยบายของนักนโยบาย (policy maker)

การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Studies)

การศึกษาเปรียบเทียบนับเป็นการศึกษาแบบสหวิทยาการ (interdisciplinary) โดยการเปรียบเทียบที่ว่านั้นจะนำเสนอในแง่ของตรรกะ (logic) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative) และเป็นการประยุกต์ทฤษฎีสถิติทางสังคม (social statistics the method) เพื่อบรรลุผลการศึกษาวิเคราะห์นโยบายสาธารณะเปรียบเทียบ [4] และสิ่งที่ใช้การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ เรียกว่า กรณีศึกษา (case study) ซึ่งสามารถเป็นเพียงหน่วยเดียว หรือกลุ่มของหลายหน่วยมารวมกัน หรือที่เรียกว่า หน่วยการศึกษา [5]

การถอดบทเรียน (lesson-drawing) และการถ่ายโอนนโยบาย (Policy transfer)

“บทเรียน (lesson)” นับเป็นองค์ความรู้ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ช่วยให้เกิดความรู้หรือความเข้าใจรวมไปถึงช่วยแนะนำการทำอะไรบางอย่างได้เช่นกัน ทว่าในแง่ของการถอดบทเรียน (lesson-drawing) นั้น คำว่า บทเรียน จะหมายถึง ข้อสรุปเชิงปฏิบัติการ (an action-oriented conclusion) ของแผนงาน หรือแผนงานที่กำลังดำเนินการอยู่ โดยบทเรียนดังกล่าวจะมาจากทั้งต่างประเทศ ต่างรัฐ ต่างเมือง หรือต่างองค์กรก็ได้ รวมถึงเป็นสิ่งที่มาจากการดีดหรือประสบการณ์ก็ได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ การถอดบทเรียนเปรียบเสมือนสิ่งที่ช่วยในการเสริมสร้างความมั่นใจในการดำเนินแผนงานหนึ่งๆ ให้กับผู้กำหนดนโยบาย [6] ส่วน การถ่ายโอนนโยบาย (Policy Transfer) หมายถึง การถ่ายโอนนโยบาย หมายถึง กระบวนการนำเอาความรู้ เกี่ยวกับนโยบาย โครงสร้างการบริหารสถาบัน และความคิดต่างๆ จากระบบการเมืองหนึ่งๆ ซึ่งเป็นอดีต หรือปัจจุบันมาใช้กับอีกระบบการเมืองหนึ่ง [7] โดยการสำรวจถึงนโยบาย สถาบัน ระบบการบริหารสาธารณะ ตลอดจนโครงการต่าง ๆ จาก ต่างประเทศ หรือต่างสถานที่ก่อนจะนำสิ่งได้เรียนรู้มาวิเคราะห์ และปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาภายในประเทศ ระดับของการถ่ายโอนมี 4 ระดับ ระดับที่ 1 จะเป็นการคัดลอก (Copying) อาจกล่าวได้ว่าเป็นการหยิบยกรนโยบายต้นแบบมาทั้งหมดโดยไม่ผ่านการวิเคราะห์หรือปรับเปลี่ยนอะไรเลย ระดับที่ 2 การลอกเลียน (Emulation) เป็นการรับเอาเพียงแค่แนวคิด เบื้องหลังของนโยบายที่สนใจเข้ามา ระดับที่ 3 ผสมผสาน (Hybrid) และ การสังเคราะห์ (Synthesis หรือ Combination) กล่าวคือ ในขั้นตอนนี้จะว่าด้วยเรื่องของการนำเอา นโยบายจากหลายบริบท ทั้งในส่วนของบริบทเวลาหรือบริบทของสถานที่ที่ต่างกันได้ เข้ามาควบรวบและทำการสังเคราะห์ก่อนนำมาปรับใช้ ระดับที่ 4 แรงบันดาลใจ (Inspiration) เป็นการริเริ่มทำนโยบายใหม่ๆ จากแรงบันดาลใจจาก นโยบายอื่นๆ [8]

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการศึกษาในรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลในชั้นทุติยภูมิ (Secondary data) จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการใช้นานยนต์ไฟฟ้าในแต่ละประเทศ (Documentary Research) ประกอบไปด้วย ข้อมูลจากเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ แต่ละประเทศ เอกสารประกอบนโยบาย และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกวิธีการ วิจัยเอกสารเนื่องจากมองถึงข้อจำกัดด้านเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นหลัก เพราะจะทำการศึกษาผ่านข้อมูลที่ทำได้ การบันทึกและเผยแพร่อยู่ก่อนแล้ว อีกทั้งผู้ศึกษามองว่าการวิจัยเอกสารผ่านแหล่งข้อมูลที่เป็นทางการจะช่วยลดการเกิดข้อผิดพลาดด้านอคติกรณีต้องทำการเก็บข้อมูลผ่านแบบสำรวจ อาทิ การกำหนดเพศ รายได้ รวมถึงอคติเมื่อทำการสัมภาษณ์บุคคลใดบุคคลหนึ่ง

การวิเคราะห์และการนำเสนอจะดำเนินการวิเคราะห์ โดยใช้แบบกรณีศึกษา คือ ประเทศนอร์เวย์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศไทย โดยคัดเลือกจากการพิจารณาถึงยอดการจดทะเบียนยานยนต์ไฟฟ้า และความพร้อมด้านการใช้งานยานยนต์ไฟฟ้า ทั้งนี้จากการสำรวจยอดการใช้นานยนต์ไฟฟ้าพบว่า ประเทศจีน สหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมัน ประเทศฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร ประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศญี่ปุ่น มียอดการใช้นานยนต์ไฟฟ้ามากที่สุดในปี ค.ศ. 2022 ตามลำดับ [9] ทั้งนี้เมื่อสำรวจถึงความพร้อมด้านการใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าจะพบว่า ประเทศนอร์เวย์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศสหราชอาณาจักร มีค่าดัชนีความพร้อมด้านยานยนต์ไฟฟ้ามากที่สุดตามลำดับ [10] จึงได้นำสามประเทศข้างต้นมาใช้เป็นกรณีศึกษา หลังเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการทางนโยบายของแต่ละประเทศแล้ว ก่อนจะนำมาหาความเหมือนและความต่างของแต่ละมาตรการทางนโยบาย และนำส่วนที่เหมือนนั้นมาศึกษาต่อเพื่อถอดบทเรียนและเปรียบเทียบกับประเทศไทยก่อนจะจัดทำเป็นข้อเสนอแนะต่อไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลงานออกมาในรูปแบบของตารางเพื่อชี้ให้เห็นความเหมือนและต่าง และใช้การพรรณนาในการอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ทั้งประเทศนอร์เวย์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศสหราชอาณาจักร ต่างมีเป้าหมายเพื่อการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ได้สุทธิเป็นศูนย์ (Net zero emission) ภายในปี ค.ศ. 2050 ขณะที่ประเทศไทยในปี ค.ศ. 2050 ตั้งเป้าหมายว่าจะเป็นกลางทางคาร์บอนไดออกไซด์ (carbon neutrality) และจะปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ได้สุทธิเป็นศูนย์ (Net zero emission) ในปี ค.ศ. 2065 เพื่อเป้าหมายเหล่านั้น เพื่อการเป็น net zero 2050 ให้ได้ของแต่ละประเทศในยุโรป ทั้งนี้แต่ละประเทศขับเคลื่อนการใช้นานยนต์ไฟฟ้าในฐานะสิ่งหนึ่งที่จะช่วยบรรลุเป้าหมาย net zero ภายใต้ยุทธศาสตร์ แผนงาน หรือนโยบายที่ต่างกัน แต่การส่งเสริมการใช้นานยนต์ไฟฟ้าเป็นทางเลือกที่ทุกประเทศให้ความสนใจเหมือนกัน

ประเทศนอร์เวย์กับนโยบายยานยนต์ไฟฟ้า

นโยบายด้านภูมิอากาศของประเทศนอร์เวย์ (Norwegian climate policy) มีเครื่องมือนโยบายที่สำคัญด้วยกัน 2 อย่าง คือ ภาษีที่เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ (climate-related taxes) และ กลไกการซื้อขายสิทธิการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Emission Trading: ET) นอกจากนี้ การออกแบบภาษีรถยนต์ยังเป็นการจูงใจให้ประชาชนใช้รถยนต์ที่ปล่อยมลพิษเป็นศูนย์ โดยเป้าหมายของนโยบาย คือ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ได้ร้อยละ 50-55

ภายในปี ค.ศ. 2030 และเพื่อเป้าหมายระยะยาว คือ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ได้ร้อยละ 90-95 ภายในปี ค.ศ. 2050 (หรือ คือ Net zero by 2050) [11] ในเชิงปฏิบัตินั้นจะพบว่าภาครัฐส่งเสริมการใช้นยานยนต์ไฟฟ้าในรูปแบบกองทุน รัฐวิสาหกิจ รวมทั้งด้านภาษี อาทิ Enova ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจภายใต้การกำกับของ รัฐมนตรีสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม (Ministry of Climate and Environment) โดย Enova เป็นหน่วยงานที่ให้เงินสนับสนุนโครงการต่างๆ อันมีเป้าหมายที่เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีหรือการขยายตัวของตลาดในช่วงแรก อาทิ โครงการ Fast-charging infrastructure for electric vehicles ทาง Enova ผลักดันให้มีการติดตั้งจุดชาร์จ 320 จุด โดยมีเงินทุน 250 ล้าน NOK [13] อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ Klimasats fund/scheme ในปี ค.ศ. 2016 เป็นโครงการเพื่อสนับสนุนให้ในระดับท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมเพื่อการเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ โดยลดการปล่อยมลพิษในระดับท้องถิ่น Klimasats fund/scheme เปรียบเสมือนตัวกลางที่ลดช่องว่างระหว่างรัฐกับเทศบาลได้ [12] กล่าวคือ ทำให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการเพื่อสนองความต้องการของคนในพื้นที่ และทำตามเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศได้ อาทิ การติดตั้งจุดชาร์จในที่สาธารณะ ซึ่งจะเป็นการทำงานแบบล่างขึ้นบน ทั้งนี้ ทั้งสองโครงการนี้แม้จะมีรายละเอียดและเป้าหมายที่คล้ายกัน แต่กลุ่มของการติดตั้งตัวชาร์จต่างกัน อย่างแรกเป็นการติดตั้งในพื้นที่ทางหลัก ส่วนอันที่สองนั้นเป็นการติดตั้งในเขตชุมชน

นอกจากนี้ภาษีและการกำหนดราคการปล่อยก๊าซผ่านการเข้าร่วมในระบบการซื้อขายการปล่อยก๊าซของสหภาพยุโรป (ETS) เป็นเครื่องมือสำคัญของนโยบายด้านภูมิอากาศของประเทศนอร์เวย์ นอกจากนี้ยังมีมาตรการทางภาษีที่ออกมาเพื่อทำให้เกิดความต้องการใช้นยานยนต์ไฟฟ้ามากขึ้น อาทิ The value added tax, The one-off motor vehicle registration tax อาจกล่าวได้ว่าหน่วยงานสรรพากรมีบทบาทสำคัญอย่างมาก เพราะจะเห็นว่าการเข้าไปทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อการออกมาตรการทางภาษี ร่วมกับหน่วยงานอื่น และนอกเหนือจากการมีนโยบายอย่าง Enova และ Kima รวมถึงมาตรการทางภาษีข้างต้นแล้ว ยังมีมาตรการจูงใจอื่นที่ไม่ใช่ภาษีอีก อาทิ การเข้าถึงช่องทางเดินรถประจำทาง ปรับลดค่าผ่านทาง ส่วนลดค่าเรือข้ามฟาก และลดค่าจอดรถในที่สาธารณะ [13]

ประเทศสหราชอาณาจักรกับนโยบายยานยนต์ไฟฟ้า

เนื่องจากรัฐบาลสหราชอาณาจักรมีเป้าหมายเพื่อการ Net zero ในปี ค.ศ. 2050 การผลักดันให้เกิดการลดการปล่อยก๊าซในภาคส่วนการคมนาคมก็เป็นอีกหนึ่งกลุ่มที่รัฐบาลให้ความสนใจ รัฐบาลของประเทศสหราชอาณาจักรมีแนวทางเพื่อการสนับสนุนการใช้นยานยนต์ไฟฟ้าผ่านการผสมผสานของนโยบาย เป้าหมาย เงินช่วยเหลือ (grants) และการสร้างแรงจูงใจต่าง ๆ ในแต่ละรัฐบาล โดยแผนนโยบายที่รัฐบาลใช้เพื่อผลักดันให้นยานยนต์ไฟฟ้าในปัจจุบัน คือ *Transitioning to zero emission cars and vans: The Government's 2035 Delivery Plan* โดยเป้าหมายสูงสุดของแผนนโยบายนี้ คือ การที่รถยนต์ทั้งหมดเป็น ZEV ได้ 100% ภายในปี ค.ศ. 2035 [14] ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการใช้ Zero emission vehicles อย่างทั่วถึงในสหราชอาณาจักร รัฐบาลของสหราชอาณาจักรได้กำหนดความมุ่งมั่น (commitment) ว่าในฐานะประธานการประชุม COP26 จะมีรัฐบาลที่เป็นตัวแทนเพื่อสร้างผลักดันสู่การใช้ zero emission vehicles, รัฐบาลท้องถิ่นมีส่วนร่วมผลักดัน More Clean Air Zones ระหว่าง ค.ศ. 2021-2023 และรัฐบาลมุ่งมั่นที่จะทำงานใกล้ชิดกับท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อสนับสนุนด้านงบประมาณและเพื่อให้เกิดการทำงานที่จะนำไปสู่การใช้งาน ZEV อย่างกว้างขวาง สืบเนื่องจาก Transitioning to zero emission cars and vans: The Government's 2035 Delivery Plan มีเป้าหมายหลายด้าน ดังนี้ [15]

ด้านที่ 1 การผลักดันการเพิ่มขึ้นของยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศ (Increasing uptake of zero emission vehicles)

ในการการผลักดันการเพิ่มขึ้นของยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศ โดยกำหนดความมุ่งมั่น (commitment) ไว้ 3 ประการ ประการแรก การสร้างระบบกฎเกณฑ์กำกับการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของยานยนต์ภายในปี 2024 เพื่อการนั้นรัฐบาลจึงได้จัดทำ *a green paper on CO2 emissions from new road transport vehicles* สำหรับกำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้เพื่อรอบการควบคุมก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของยานพาหนะในสหราชอาณาจักร ครอบคลุมถึงการกฎหมายเรื่องการยกเลิกการใช้รถยนต์สันดาปในระหว่างปี ค.ศ. 2030 -2035 ประการที่สอง ลงทุน 582 ล้านปอนด์ในโครงการ *the plug-in grants* เพื่อลดราคาซื้อของ zero emission vehicle อย่างน้อยถึงถึงปี ค.ศ. 2022/23 และทำให้เงินอุดหนุนสำหรับรถยนต์ไฟฟ้าประเภทปลั๊กอิน (Plug-in car) ซึ่งสนับสนุนมากที่สุดถึง 2,500 ปอนด์ต่อ การซื้อยานยนต์ที่ปล่อยมลพิษเป็นศูนย์ (ZEV) ที่ราคาต่ำกว่า 35,000 ปอนด์ การทำเช่นนี้นอกจากจะเป็นการดึงดูดประชาชนแล้วยังเป็นการดึงดูดในส่วนของผู้ผลิตให้พยายามลดต้นทุนของรถยนต์ลงเพื่อให้รถยนต์ในยี่ห้อของตัวเองสามารถที่จะใช้สิทธินี้ได้ และประการที่สาม การมุ่งใจทางภาษีรถยนต์ที่ปล่อยมลพิษเป็นศูนย์จะได้สิทธิด้านอัตราภาษีรถยนต์ของบริษัทเป็นพิเศษ อย่างน้อยเดือนมีนาคม ค.ศ. 2025 โดย Company Car tax (CCT) จะถูกคิดในอัตราที่ต่ำกว่าในยานยนต์ที่ปล่อยมลพิษเป็นศูนย์ (ZEV) หรือยานยนต์ที่ปล่อยมลพิษน้อยมาก (ultra-low emission cars) เมื่อเทียบกับยานยนต์ที่เป็นรถยนต์สันดาป (ICE) ซึ่งการทำเช่นนี้ทำให้ทั้งเจ้าของบริษัทหรือเจ้าของกิจการรวมทั้งพนักงานหันมาเลือกใช้ยานยนต์ไฟฟ้า

ด้านที่ 2 เร่งให้เกิดการเพิ่มขึ้นของโครงสร้างพื้นฐาน (Accelerating infrastructure rollout)

รัฐบาลจัดทำ *EV Infrastructure Strategy in 2021* เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์สำหรับการจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน และบทบาทของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อการบรรลุเป้าหมาย มีทั้งการทำโครงการ Electric Vehicle Homecharge Scheme (EVHS) เพื่อสนับสนุนเงินทุนเพื่อการติดตั้งจุดชาร์จภายในที่พักอาศัย และ Workplace Charging Scheme (WCS) เพื่อสนับสนุนด้านการเงินเพื่อการจัดซื้อและติดตั้งจุดชาร์จภายในที่พักอาศัย และจากความมุ่งมั่นการยกเลิกการขายรถยนต์สันดาป ยังได้รับการตอบสนองที่ดีจากกลุ่มของภาคอุตสาหกรรม เพื่อสนับสนุนให้รัฐบาลทำตามเป้าหมายได้สำเร็จ ด้วยการแสดงความมุ่งมั่นว่าจะลงทุนจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน เช่น InstaVolt มุ่งมั่นที่จะจัดทำจุดชาร์จให้ได้ถึง 5,000 จุดในปี ค.ศ. 2024/25, Shell มุ่งมั่นที่จะจัดทำจุดชาร์จให้ได้ถึง 5,000 จุดในปี ค.ศ. 2025 และ EV Box จะติดตั้งจุดชาร์จรถยนต์ในพื้นที่จอดรถสาธารณะให้ได้ 500 จุด

ด้านที่ 3 การเปลี่ยนผ่านที่ยั่งยืน (A sustainable transition)

การเปลี่ยนผ่านที่ยั่งยืนนับเป็นการวางรากฐานด้านพลังงาน กล่าวคือ สร้างหรือผลิตพลังงานไฟฟ้าจากแหล่งผลิตที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO2) ได้น้อย เพื่อส่งเสริมให้วัฏจักรการใช้รถยนต์ไฟฟ้ามีประสิทธิภาพมากที่สุด รวมถึงการมีพัฒนา Smart Charger เพื่อให้ลดการกินไฟขณะชาร์จไฟฟ้าในรถยนต์ไฟฟ้า

ด้านที่ 4 เพิ่มกำลังการผลิตเพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น (Increasing supply for increasing demand)

สำหรับด้านที่ 4 นี้มีการจัดตั้งกองทุน Automotive Transformation Fund เพื่อการจัดสรรเงินทุน 500 ล้านปอนด์ จนถึง ค.ศ. 2025 เพื่อความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติในสายการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าของ UK, จัดทำข้อเสนอแนะที่ได้จาก Green Jobs Taskforce ใน Net Zero Strategy เพื่อให้ผลักดันให้การผลิตและออกแบบ ZEV ของ UK อยู่ในระดับแนวหน้าในปี 2021 และจัดทำ Hydrogen Strategy ในปี ค.ศ. 2021 เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไฮโดรเจนของสหราชอาณาจักร เป้าหมายด้านนี้ได้รับการตอบสนองจากภาคการผลิต โดยบริษัท Nissan และ Stellantis มุ่งมั่นที่จะผลิตโมเดล EV แบบใหม่ในสหราชอาณาจักร รวมถึงลงทุนเงินจำนวนหนึ่งพันล้านปอนด์เพื่อการลงทุนการผลิตแบตเตอรี่ และ Stellantis เปิดสายพานการผลิต EV โดยเฉพาะเป็นแห่งแรก

ด้านที่ 5 การวิจัย พัฒนา และนวัตกรรม (Research, development and innovation)

ให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาแบตเตอรี่รถยนต์ โดยมีการจัดตั้งทุน The Faraday Battery Challenge ตั้งแต่ ค.ศ. 2017-2022 ส่งผลให้ประสิทธิภาพการใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าใช้ได้นานมากขึ้น อาทิ Nissan LEAF จากที่เคยขับเคลื่อนได้ 60 ไมล์ สามารถขับเคลื่อนได้มากกว่า 275 ไมล์ในปัจจุบัน รวมถึงต้นทุนด้านแบตเตอรี่ลดลงถึง 85% ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2010-2018 และคาดว่าจะในสิบปีถัดจากนั้นจะลดลงไปอีก

ด้านที่ 6 เพื่อให้เกิดการใช้ Zero emission vehicles อย่างทั่วถึงในสหราชอาณาจักร

รัฐบาลของสหราชอาณาจักรได้กำหนดความมุ่งมั่น (commitment) ว่าในฐานะประธานการประชุม COP26 จะมีการรัฐบาลที่เป็นตัวแทนเพื่อสร้างผลักดันสู่การใช้ยานยนต์ที่ปล่อยมลพิษเป็นศูนย์ (ZEV) รัฐบาลท้องถิ่นมีส่วนร่วมผลักดันเขตอากาศสะอาด (More Clean Air Zones) ระหว่าง ค.ศ. 2021-2023 และรัฐบาลมุ่งมั่นที่จะทำงานใกล้ชิดกับท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อสนับสนุนด้านงบประมาณและเพื่อให้เกิดการทำงานที่จะนำไปสู่การใช้งานยานยนต์ที่ปล่อยมลพิษเป็นศูนย์ (ZEV) อย่างกว้างขวาง

ประเทศเนเธอร์แลนด์กับนโยบายยานยนต์ไฟฟ้า

นโยบายหลักของประเทศเนเธอร์แลนด์ คือ Climate Policy อันมีเป้าหมายเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกภายในประเทศเนเธอร์แลนด์ลง 49% ในปี ค.ศ. 2030 (เมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 1990) และลดลง 95% ในปี ค.ศ. 2050 ทั้งนี้ รัฐบาลเนเธอร์แลนด์ได้สร้างความร่วมมือกับรัฐบาลท้องถิ่น บริษัทเอกชน สมาคมต่างๆ และสถาบันการศึกษาเพื่อบรรลุเป้าหมายด้านสภาพภูมิอากาศ (Public-private partnerships) ซึ่งออกมาในรูปแบบของ Climate Agreement (2019) [16] และมีรายละเอียดสำคัญในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวกับข้อตกลงเกี่ยวกับการคมนาคมด้วยระบบไฟฟ้า (Agreements on Electric Transport) ดังนี้

ประเด็นแรก การกำหนดมาตรฐานสำหรับยานยนต์ไฟฟ้า (Standards for electric vehicles nationally and within the EU)

สำหรับประเด็นแรกนั้นว่าด้วยเรื่องของการผลิตยานยนต์เพื่อเป็นไปตามมาตรฐาน Euro มีการตั้งเป้าหมายเพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากยานพาหนะ อีกทั้งยังมีการร่วมกันสร้างข้อตกลงและกฎระเบียบภายใต้ Climate Act ระหว่างรัฐบาล IPO, VNG, นายจ้างและหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม [17]

ประเด็นที่สอง มาตรการสนับสนุนอื่น ๆ (Flanking measures: next steps for the sector and the regions)

ในประเด็นที่สองนี้ว่าด้วยเรื่องของการกระตุ้นให้เกิดการใช้รถยนต์ไฟฟ้าในภาคส่วนอื่น ๆ ทั้งธุรกิจเช่ารถยนต์ การใช้ในรถยนต์สองล้อ รวมถึงมีการให้ความสำคัญกับแบตเตอรี่ในเรื่องของอายุการใช้งานและการนำกลับมาใช้ใหม่ โดยเป็นการร่วมมือระหว่างภาครัฐกับองค์กรอื่นๆ [17]

ประเด็นที่สาม การกำหนดเป้าหมายเรื่องโครงสร้างพื้นฐานด้านการอัดประจุไฟฟ้า (National Charging Infrastructure Agenda)

การกำหนดเป้าหมายเรื่องโครงสร้างพื้นฐานด้านการอัดประจุไฟฟ้านับเป็นระเบียบว่าด้วยเรื่องของแนวทางการรองรับการใช้งานที่แหล่งอัดประจุไฟฟ้าให้เพียงพอต่อความต้องการในอนาคตภายใต้แนวคิด “charging easy, smart and widely accessible” กล่าวคือ การทำให้สถานีอัดประจุเข้าถึงได้ง่ายทั้งในเรื่องของตำแหน่งที่ตั้ง และความเพียงพอของแหล่งอัดประจุไฟฟ้า รวมไปถึงการสร้าง Smart charging ที่รองรับการใช้ไฟในอัตราที่สูง ในแผนงานนี้มีภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่เป็นภาครัฐ และสถาบันทางความรู้ อาทิ Royal Dutch Touring Club (ANWB), Netherlands Institute for Public Safety (NIPV) โดยหัวใจสำคัญเพื่อการบรรลุเป้าหมาย คือ การติดตามผลและการสื่อสารจากส่วนกลาง โดยสำนักงานวิสาหกิจแห่งเนเธอร์แลนด์ (RVO) (The Netherlands Enterprise Agency (RVO)) จะดำเนินการติดตามความคืบหน้าของการดำเนินการตามวาระโครงสร้างพื้นฐานการชาร์จแห่งชาติ (National Charging Infrastructure Agenda) นอกจากนี้ รัฐบาลแห่งชาติจะแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับดูแล ซึ่งจะประกอบด้วยตัวแทนจากกระทรวงโครงสร้างพื้นฐานและการจัดการน้ำ ทีม Formula E-Team VNG สมาคมเจ้าหน้าที่จังหวัด และศูนย์การเรียนรู้และนวัตกรรม ElaadNL นอกจากนี้ รัฐบาลจะแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับดูแล ประกอบด้วย Ministry of Infrastructure and Water Management, กลุ่ม Formula E-Team, สมาคมเทศบาลดัตช์ (VNG) สมาคมเจ้าหน้าที่จังหวัด และ ศูนย์การเรียนรู้และนวัตกรรม ElaadNL [16]

ประเด็นที่สี่ การจูงใจทางการเงินและภาษี (Financial and tax incentives)

แม้รัฐบาลมีเป้าหมายที่จะทำให้รถยนต์ไฟฟ้ามีความน่าดึงดูดและราคาไม่แพงสำหรับทุกคนในระยะยาว ผ่านการดำเนินการจูงใจทั้งเรื่องความง่ายต่อการเข้าถึงแหล่งอัดประจุ การเช่ารถยนต์ ดังที่กล่าวไปข้างต้น เพราะค่าใช้จ่ายเพื่อสร้างแรงจูงใจทางด้านราคาย่อมทำให้รายได้จากภาษีสรรพสามิต (excise duty) ลดน้อยลงเช่นกัน อย่างไรก็ตาม รัฐบาลได้สนับสนุนทางการเงินและภาษีสำหรับยานยนต์ที่ปล่อยมลพิษเป็นศูนย์ (ZEV) เช่นกัน ตามเงื่อนไขในแต่ละปี ตั้งแต่ ค.ศ. 2021-2030 นอกจากนี้ยังมีมาตรการที่ชื่อว่า “Hand on the tap” ที่เข้าเพื่อการควบคุมการสนับสนุนทางด้านภาษีให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เปรียบเสมือนการเปิดปิดก๊อกน้ำตามแรงมือแบ่งเป็น 2 กรณี คือ กรณีแรก การจูงใจที่ไม่ใช่ภาษี โดยตั้งเพดานเงินอุดหนุนไว้จำนวนหนึ่ง ชนิดหมดแล้วหมดเลยเพื่ออุดหนุนการซื้อสำหรับบุคคลทั่วไป และสำหรับกระตุ้นตลาดรถยนต์มือสอง ข้อดีคือ จะไม่เกินงบประมาณปีที่ตั้งเอาไว้ กรณีที่สอง การจูงใจทางภาษี ทั้งภาษีนิติบุคคล (additional tax liability) ภาษีรถยนต์ (motor vehicle tax) ภาษีพาหนะของเอกชน (private motor vehicle and motorcycle tax) ซึ่งจะมีการปรับลดมาตรการตามยอดขายยานยนต์ไฟฟ้า เพื่อเป็นการป้องกันการสูญเสีย (เงินสนับสนุนมากเกินไปกรณีขายได้เยอะ) และเพื่อรักษา

ยอดขายยานยนต์ไฟฟ้า โดยหน่วยงานที่คอยติดตามการสนับสนุนและผลกระทบ คือ The Ministry of Finance และ the Ministry of Infrastructure and Water Management [17]

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบนโยบายการผลักดันการใช้นยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศนอร์เวย์ เนเธอร์แลนด์ และ สหราชอาณาจักร

ประเทศ หัวข้อ	ประเทศนอร์เวย์	ประเทศเนเธอร์แลนด์	ประเทศสหราชอาณาจักร
ความร่วมมือ	ร่วมมือกับท้องถิ่น ผ่านการสนับสนุนด้านงบประมาณและตั้งกองทุน	สร้างความร่วมมือกับรัฐบาลท้องถิ่น บริษัทเอกชน สมาคมต่าง ๆ และสถาบันการศึกษา	ร่วมมือกับท้องถิ่น ผ่านการสนับสนุนด้านงบประมาณ
	ตั้งรัฐวิสาหกิจเพื่อการสนับสนุนโครงการอันเกี่ยวกับการแก้ปัญหาสภาพภูมิอากาศ อาทิ การติดตั้งจุดชาร์จตามเส้นทางเดินหลัก		
โครงสร้างพื้นฐาน	สนับสนุนให้เกิดโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางหลักและในเขตชุมชน โดยมีจัดสรรงบประมาณให้เป็นการสนับสนุน	กำหนดเป้าหมายเรื่องโครงสร้างพื้นฐานการอัดประจุให้สถานีอัดประจุเข้าถึงได้ง่าย สร้าง Smart charging ที่รองรับการใช้ไฟในอัตราที่สูง ทำงานร่วมกับสถาบันความรู้	มีโครงการสนับสนุนด้านการเงินให้มีการติดตั้งจุดชาร์จทั้งในที่พักและที่ทำงาน ภาคอุตสาหกรรมให้ความสำคัญด้านนี้ด้านการติดตั้งตามเป้าหมายของรัฐ
มาตรการจูงใจ	การเข้าถึงช่องทางเดินรถประจำทาง ปรับลดค่าผ่านทาง ส่วนลดค่าเรือข้ามฟาก และลดค่าจอดรถในที่สาธารณะ	มีมาตรการทางการเงินผ่านมาตรการ “Hand on the tap” แบบจำกัดงบประมาณในแต่ละปี	เงินอุดหนุนสำหรับรถยนต์ที่ใช้การชาร์จ (the plug-in grants)
	มาตรการทางภาษีเพื่อกระตุ้นให้เกิดการใช้นยานยนต์ไฟฟ้าทั้งในส่วนประชาชนและเอกชน	มีมาตรการทางภาษีผ่านมาตรการ “Hand on the tap” แบบยืดหยุ่น	อัตราภาษีรถยนต์ของบริษัทเป็นพิเศษ Company Car tax (CCT)

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบนโยบายการผลักดันการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศนอร์เวย์ เนเธอร์แลนด์ และ สหราชอาณาจักร (ต่อ)

ประเทศ	ประเทศนอร์เวย์	ประเทศเนเธอร์แลนด์	ประเทศสหราชอาณาจักร
หัวข้อ			
อุตสาหกรรม		การกำหนดมาตรฐานสำหรับยานยนต์ไฟฟ้า ผลิตยานยนต์เพื่อเป็นไปตามมาตรฐาน Euro	จัดตั้งกองทุน Automotive Transformation Fund เพื่อผลักดันและพัฒนาการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าภายในประเทศ
การวิจัยและการพัฒนา		ให้ความสำคัญกับแบตเตอรี่ในเรือของอายุการใช้งานและการนำกลับมาใช้ใหม่	ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบตเตอรี่ และประสิทธิภาพในการชาร์จ
อื่นๆ		การกระตุ้นให้เกิดการใช้รถยนต์ไฟฟ้าในธุรกิจเช่ารถยนต์	

สรุปและอภิปรายผล

จากตารางที่ 1 จะพบว่าในทั้ง 3 ประเทศ มีสิ่งที่เหมือนกัน 3 ประการ ประการแรก ด้านความร่วมมือเพื่อให้เป้าหมาย Net Zero 2050 ทั้งสามประเทศจะให้ความสำคัญกับการทำงานกับท้องถิ่นผ่านการให้งบประมาณหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อพัฒนาท้องถิ่น แต่ในด้านประเทศเนเธอร์แลนด์ จะเน้นการสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น ๆ มากกว่าทั้งสองประเทศ ผ่านการทำข้อตกลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Agreement) ประการที่สอง การส่งเสริมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งสามประเทศจะให้ความสำคัญกับการกระจายจุดชาร์จให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ อย่างประเทศนอร์เวย์ได้จัดตั้งโครงการเพื่อมอบเงินสนับสนุนเพื่อการติดตั้งจุดชาร์จทั้งในเส้นทางเดินรถหลักและในที่ชุมชน ประเทศเนเธอร์แลนด์นอกจากการผลักดันให้จุดชาร์จเข้าถึงง่าย ยังให้ทำงานร่วมกับสถาบันการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา Smart charging ที่รองรับการใช้ไฟในอัตราที่สูง ส่วนประเทศสหราชอาณาจักรจะมีการให้เงินสนับสนุนผ่านโครงการต่างๆ เพื่อการติดตั้งจุดชาร์จในที่พักอาศัยและที่ทำงาน และประการสุดท้าย มาตรการจูงใจทั้งสามประเทศมีมาตรการจูงใจเช่นกันแต่หากกล่าวถึงความเหมือนในมาตรการจูงใจ จะพบว่าการจูงใจทางภาษีเป็นวิธีการที่ทั้งสามประเทศเลือกใช้เหมือนกัน นอกจากจะสนับสนุนในภาพรวมอย่างการลดภาษีรถยนต์ทั้งอากรและภาษีมูลค่าเพิ่ม ยังมีมาตรการทางภาษีกับรถยนต์บริษัทด้วย อาจกล่าวได้ว่า เป็นมาตรการภาษีที่ครอบคลุมทั้งภาคประชาชนและเอกชน

จากบทเรียนที่ได้จากการศึกษาเปรียบเทียบนโยบายสนับสนุนการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าจากทั้ง 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศนอร์เวย์ เนเธอร์แลนด์ และสหราชอาณาจักร ผ่านมาตรการในนโยบายอันเนื่องมาจากการแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศจนนำไปสู่การควบคุมการปล่อยมลพิษในภาคการคมนาคม สามารถนำมาสังเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางเพื่อการถ้อยแถลงนโยบายได้ 3 แนวทาง แนวทางแรก การให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนอื่นๆ ทั้งรัฐวิสาหกิจ เอกชน สถาบันการเรียนรู้ รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับหน่วยงานท้องถิ่น ถึงการผลักดันให้ท้องถิ่นมีงบประมาณที่มากพอเพื่อการพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ คือ การ

ลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และการเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ แนวทางที่สอง การสร้างและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น ทั้งปริมาณที่เพียงพอและคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐาน กล่าวคือ หากต้องการกระตุ้นให้เกิดการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า แหล่งอัดประจุไฟฟ้านั้นเป็นสิ่งที่สำคัญไม่แพ้กัน รวมทั้งความสามารถในการรองรับการใช้ไฟที่สูง และแหล่งผลิตไฟฟ้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่จะช่วยให้การใช้ยานยนต์ไฟฟ้าเพื่อการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมีประสิทธิภาพมากที่สุด แนวทางที่สาม การสร้างแรงจูงใจในผู้ใช้งานซึ่งเป็นทั้งภาคประชาชนและภาคเอกชน ทั้งการออกกฎบังคับเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ใช้งาน และการดึงดูดทางด้านภาษี ซึ่งทั้ง 3 ประเทศต้นแบบเลือกใช้เหมือนกัน โดยนอกจากภาคประชาชนแล้ว ภาคเอกชนก็ได้รับสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีสำหรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าเป็นการเฉพาะ เนื่องจาก มีภาษีที่เกี่ยวข้องกับยานยนต์ไฟฟ้าในนามบริษัท

จากแนวทางทั้งสาม แนวทางที่ประเทศควรจะนำมาปรับใช้ คือ แนวทางที่สอง ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และแนวทางที่สาม ด้านการสร้างแรงจูงใจทางภาษี โดยแนวทางที่สอง โครงสร้างพื้นฐาน จะพบว่าประเทศต้นแบบนั้นมีการวางแผนเพื่อการขยายโครงสร้างพื้นฐานควบคู่ไปกับมาตรการผลักดันอื่น ๆ โดยออกเป็นโครงการให้เงินเพื่อการสนับสนุนการติดตั้งจุดชาร์จภายในบ้านหรือที่ทำงาน ผู้วิจัยมองว่าแนวทางนี้ประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้ได้ โดยการให้เงินอุดหนุนสำหรับการติดตั้งจุดชาร์จภายในที่พักอาศัยซึ่งปัจจุบันมีราคาที่สูงเกินไปเพื่อไม่ให้เป็นภาระใช้บประมาณมากเกินไป อาจเป็นการให้แบบจำกัดงบประมาณไว้ในแต่ละปี หรือสลับกับการช่วยเหลือราคายานยนต์ไฟฟ้า กล่าวคือ นำแนวทางจากมาตรการ Hand on the tap ของประเทศเนเธอร์แลนด์มาใช้ และขอความร่วมมือกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (EGAT) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (PEA) และการไฟฟ้านครหลวง (MEA) จัดทำโครงการเพื่อการสนับสนุนการติดตั้งจุดชาร์จภายในที่พักอาศัยหรือที่ทำงาน โดยอาจกำหนดเป็นรุ่น Pulsar Plus สำหรับการให้เงินสนับสนุน เนื่องจากเป็นรุ่นที่ราคาย่อมเยาที่สุด คลอบคลุมการชาร์จไฟในรถหลายรุ่น และไม่กระทบต่อเอกชนรายอื่นที่นำเข้าที่ชาร์จรุ่นอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นการจำกัดรุ่นเพื่อให้เอกชนสามารถเสนอทางเลือกอื่นให้แก่ผู้ใช้งานได้แนวทางที่สาม มาตรการจูงใจทางภาษี สิ่งที่ประเทศไทยยังขาดไปในแนวทางนี้ คือ การออกมาตรการภาษีเพื่อดึงดูดให้ภาคเอกชนหันมาเลือกใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในนามบริษัท แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ได้มีภาษีเฉพาะสำหรับรถยนต์บริษัทอย่างประเทศต้นแบบ แต่ผู้วิจัยมองว่าสามารถดึงดูดด้านภาษีได้ด้วยการให้กรมสรรพากรในฐานะผู้จัดเก็บภาษีพิจารณาออกมาตรการชั่วคราวที่จะสามารถนำราคาของรถยนต์ขนาดไม่เกิน 10 ที่นั่งมาคิดในส่วนของภาษีซื้อของบริษัทจากเดิมที่ไม่สามารถนำมาคำนวณได้ การทำเช่นนี้บริษัทจะได้ประโยชน์จากการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มได้มากขึ้น ซึ่งอาจเป็นอีกหนึ่งแรงจูงใจให้การออกรถยนต์คันใหม่ของภาคเอกชนเป็นรถยนต์ไฟฟ้ามากขึ้น ร่วมกับการมีโครงการสนับสนุนการติดตั้งจุดชาร์จในที่ทำงานอย่างแนวทางที่สอง ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดการสูญเสียรายได้ของกรมสรรพากรระหว่างการมีมาตรการดังกล่าว กรมสรรพากรควรร่วมมือกับกรมขนส่งทางบกเพื่อการจัดเก็บภาษีจากรถยนต์ที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เกินกำหนดอย่างจริงจังมากขึ้น ทั้งนี้ ในแนวทางแรก ด้านการสร้างความร่วมมือ ปัจจุบันประเทศไทยเองได้มีการออกเป้าหมายด้านยานยนต์ไฟฟ้าผ่านนโยบาย 30@30 และมีภาคเอกชนร่วมสนับสนุนด้วยการเพิ่มสถานีชาร์จตามจุดพักรถยนต์ต่าง ๆ รวมถึงรัฐวิสาหกิจอย่าง PEA ได้อำนวยความสะดวกเรื่องการจัดตั้งจุดชาร์จรถยนต์ภายในบ้าน โดยออกมิเตอร์แยกเพื่อคิดไฟเพื่อการชาร์จโดยเฉพาะ แต่สิ่งที่ประเทศไทยแตกต่างจากสามประเทศต้นแบบ คือ การร่วมมือกับท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ ด้วยการผลักดันให้มีสถานีอัดประจุไฟฟ้าในเขตชุมชนผ่านการตั้งกองทุนเพื่อการให้เงินสนับสนุนอย่างประเทศต้นแบบ แม้ว่าในต่างจังหวัดผู้ใช้งานยานยนต์

ไฟฟ้าอาจจะยังไม่ได้มีมาก แต่หากรัฐบาลร่วมมือกับท้องถิ่นจัดสรรโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการใช้งานที่อาจเพิ่มมากขึ้นในอนาคต การใช้งานสำหรับประชาชนที่ใช้ยานยนต์ไฟฟ้าจะมีความคล่องตัวมากขึ้น และดึงดูดการใช้งานมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

แม้ว่านโยบายที่เกี่ยวข้องกับยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยอย่างนโยบาย 30@30 จะมีเป้าหมายด้านการเพิ่มสัดส่วนการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าให้ได้อย่างน้อย 30% ภายในปี ค.ศ. 2030 แต่ประเทศไทยก็มีการออกมาตรการเพื่อการส่งเสริมการใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าอันเป็นการเพิ่มความต้องการในสายการผลิตยานยนต์ ซึ่งในปัจจุบันจะมีทั้งมาตรการทางภาษี ทั้งการงดเว้นการจัดเก็บภาษีอากร การงดเว้นการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม รวมถึงจะพบว่าภาคเอกชนได้มีการติดตั้งขยายสถานีอัดประจุมากขึ้น ทว่าจากแนวทางที่ได้จากการถอดบทเรียน สิ่งประเทศไทยควรให้ความสำคัญ 2 ประการ ประการแรก การให้ความสำคัญกับการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการใช้งานยานยนต์ให้มากขึ้นโดยการติดตั้งจุดชาร์จในที่พักอาศัยหรือที่ทำงาน และประการที่สอง การสนับสนุนด้านภาษีในรถยนต์บริษัท โดยนำราคาของรถยนต์ขนาดไม่เกิน 10 ที่นั่งที่เป็นยานยนต์ไฟฟ้าสามารถนำมาคิดเป็นภาษีซื้อได้เพื่อการขอคืนภาษีซื้อกับกรมสรรพากรกรณีบริษัทจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มกับกรมสรรพากรได้ ทั้งนี้การสนับสนุนทั้งการให้เกิดจุดชาร์จอันเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าให้จะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงจุดชาร์จในราคาที่ย่อมเยารวมมากขึ้นได้ ส่วนการสนับสนุนทางด้านภาษีโดยการนำราคายานยนต์ไฟฟ้าสำหรับบริษัทเอกชนในยานยนต์ไฟฟ้าที่ไม่เกิน 10 ที่นั่งมาคิดภาษีซื้อได้จะช่วยลดภาระของบริษัทเอกชนได้ กล่าวคือ ช่วยให้บริษัทเอกชนสามารถใช้สิทธิลดหย่อนภาษีมูลค่าเพิ่มได้ เมื่อผลักดันให้เกิดการใช้งานมากขึ้นทั้งจากการผลักดันให้เกิดจุดชาร์จมากขึ้นจากการติดตั้งในครัวเรือนหรือที่ทำงาน และการจูงใจทางภาษีแก่บริษัทเอกชนจะช่วยให้ทั้งประชาชนและบริษัทเอกชนตัดสินใจเลือกซื้อหรือเลือกใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าได้ง่ายมากขึ้น อันเป็นการเพิ่มสัดส่วนยานยนต์ไฟฟ้าในตลาดยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทยซึ่งจะช่วยให้ภาคอุตสาหกรรมมีกำลังการผลิตยานยนต์ไฟฟ้ามากขึ้นเพื่อบรรลุตามเป้าหมายของนโยบาย 30@30 ในอนาคตได้สำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ทั้งนี้สิ่งที่อาจเป็นข้อจำกัดของการศึกษาในครั้งนี้ คือ การเลือกกรณีศึกษาที่ยังขาดประเทศในภูมิภาคเอเชีย จึงอยากเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคตโดยอาจศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคเอเชียเพิ่มเติม อาทิ ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเกาหลี เพื่อให้งานศึกษาอันเกี่ยวกับนโยบายการสนับสนุนยานยนต์ไฟฟ้ามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] สหประชาชาติประเทศไทย. (2022). สาเหตุและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ.
<https://thailand.un.org/th/174652-สาเหตุและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ>
- [2] European Environment Agency. (2015). *Adoption of the EU Euro emissions standards for road vehicles in Asian countries*. <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures/number-of-international-environmental-agreements-adopted-1>
- [3] LeasePlan. (2022). *EV Readiness Index 2022*. <https://evmarketsreports.com/ev-readiness-index-2022-2/>
- [4] Castles, F. G. (1992). *The Comparative history of public policy*. Polity.
- [5] Gomm, R., Hammersley, M. and Foster, P. (2000). *Case study method key issues, key texts*. SAGE Publications.
- [6] Rose, R. (1991). What Is Lesson-Drawing? *Journal of Public Policy*, 11(1), 3-30.
<https://www.jstor.org/stable/4007336>
- [7] Dolowitz, D. P. and Marsh, D. (2000). Learning from Abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making. *Governance*, 13(1), 5-23.
<http://dx.doi.org/10.1111/0952-1895.00121>
- [8] เกษียร เตชะพีระ, ทวีดา กมลเวช, ชีรพัฒน์ อังศุขवाल, นิตยา โพธิ์นอก, พชร สีโรส, พชรภา ตันตราจิน, ภาควิชา ฤกษ์เมธ, วรณภา ตีระสังขะ, วสันต์ เหลืองประภัสร์, ศรีสัจจา เนียมสุวรรณ, โสภรัตน์ จารุสมบัติ, อมรศักดิ์ กิจธนานันท์, อรรถกฤต ปัจฉิมนันท์. (2558). *เปิดกล่องนโยบายสาธารณะ หลากมุมในการศึกษานโยบายสาธารณะร่วมสมัย*. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [9] statista. (2022). *Estimated number of plug-in electric vehicles in use in selected countries as of 2022*. <https://www.statista.com/statistics/244292/number-of-electric-vehicles-by-country/>
- [10] LeasePlan. (2022). *EV Readiness Index 2022*.
<https://evmarketsreports.com/ev-readiness-index-2022-2/>
- [11] Norwegian Ministry of Climate and Environment. (n.d.). *Norway's Climate Action Plan for 2021-2030*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/a78ecf5ad2344fa5ae4a394412ef8975/en-gb/pdfs/stm202020210013000engpdfs.pdf>
- [12] Farstad, F. M., Tønnesen, A., Christensen, I., Grasbekk, B. S. & Brudevoll, K. (2022). Metagoverning through intermediaries: the role of the Norwegian “Klimasats” Fund in translating national climate goals to local implementation. *POLICY STUDIES*, 44(5), 646-665. <https://doi.org/10.1080/01442872.2022.2142205>

- [13] Norwegian Ministry of Climate and Environment. (2022). *Norway's Eighth National Communication*. <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/norways-eighth-national-communication/id2971116/?ch=1>
- [14] HM Government. (2021). *Transitioning to zero emission cars and vans: The Government's 2035 Delivery Plan*. <https://www.gov.uk/government/publications/transitioning-to-zero-emission-cars-and-vans-2035-delivery-plan>
- [15] Edwards, H., Stewart, I., Mawhood, B. and Bolton, P. (2023). *Electric vehicles and infrastructure*. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7480/>
- [16] Laadinfrastructuur, N. A. (2022). *Dutch National Charging Infrastructure Agenda*. September 2022. <https://www.agendalaadinfrastructuur.nl/ondersteuning+gemeenten/documenten+en+links/documenten+in+bibliotheek/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=1767173>
- [17] Ministry of Economic Affairs and Climate Policy. (2019). *Climate Agreement*. <https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/national-climate-agreement-the-netherlands>

แนวทางการพัฒนาความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนจังหวัดพะเยา Guidelines for Collaborative Development to Solve Economic Problem of the Public-Private Joint Committee, Phayao Province

สุชากรีย์ ใจการณ์

Suchakree Jaikarn

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

E-mail: Suchakree_jaikarn@cmu.ac.th

This article is presented in the 18th National Conference on Public Administration of
Public Administration Association of Thailand at Kasetsart University, March 1, 2024

Received: February 9, 2024; Revised: April 23, 2024; Accepted: February 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและรูปแบบความร่วมมือของ กรอ.จังหวัดพะเยา ในแต่ละขั้นตอนนโยบายเศรษฐกิจจังหวัดพะเยา และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการทำงาน ของ กรอ.จังหวัดพะเยา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และใช้การ สัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ภาคเอกชนมีบทบาทในการเป็นผู้สร้างวาระนโยบาย ผลักดันประเด็นปัญหาให้ เข้าสู่วาระนโยบายใน กรอ.จังหวัด โดยให้ กรอ.จังหวัดที่มีบทบาทในตัดสินใจกำหนดแนวทางในการ แก้ไขปัญหาร่วมกันพิจารณาตัดสินใจทางเลือก และให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องนำแนวทางไปปฏิบัติ ขณะที่ การติดตามประเมินผลจะเป็นลักษณะการกำหนดวาระของภาคเอกชนเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รายงาน ความคืบหน้าหรือผลการดำเนินงานตามแนวทางต่อไป ในส่วนของรูปแบบความร่วมมือของ กรอ.จังหวัด ใน แต่ละขั้นตอนนโยบายมีรูปแบบความร่วมมือที่หลากหลาย แต่หากมองในเชิงโครงสร้างเป็นรูปแบบของการ ประสานความร่วมมือโดยอาศัยโครงสร้างของคณะกรรมการ กรอ.จังหวัด เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการ แก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนต้องเสริมสร้างความสัมพันธ์อย่าง เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งจะส่งผลดีต่อการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจของจังหวัด รวมทั้งต้องอาศัย บทบาทผู้นำการสร้างความร่วมมือในการชี้แนะให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความร่วมมือเป็น ตัวกลางในการเจรจาหารือร่วมกันใน กรอ.จังหวัด

คำสำคัญ: คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน; ความร่วมมือ; นโยบายสาธารณะ

Abstract

This research article endeavors to investigate the involvement and structure of the Public-Private Joint Committee, Phayao Province across various phases of the Phayao Provincial Economic Policy, and proposes recommendations for enhancing cooperative efforts within the framework of Phayao Province. Employing a qualitative research approach, data were gathered from pertinent documents, supplemented by semi-structured interviews as the primary data collection method.

The research findings reveal that the private sector significantly influences the policy agenda, driving issues onto the radar of the Public-Private Joint Committee, Phayao Province, which subsequently assume responsibility for decision-making and establishing problem-solving frameworks. Collaboration ensues as relevant government agencies deliberate on and select among various options, facilitating the implementation of guidelines. Meanwhile, monitoring and evaluation will involve the private sector setting the agenda, enabling relevant agencies to report progress or operational outcomes in accordance with subsequent guidelines. Regarding the forms of cooperation within the Provincial Administrative Organization, various collaborative models are observed at each policy stage. However, from a structural perspective, it represents a form of coordination and cooperation utilizing the framework of the Public-Private Joint Committee as a mechanism for addressing economic challenges. Enhancing cooperation between the public and private sectors necessitates bolstering both formal and informal relationships, thereby positively influencing the implementation of the province's economic policy. This involves assuming the leadership role in fostering cooperation, guiding all stakeholders to recognize the significance of collaboration, and serving as a mediator in negotiations to reach common resolutions within the Public-Private Joint Committee, Phayao Province.

Keywords: Joint Public and Private Sector Committee; Collaborative; Public Policy

บทนำ Introduction

รัฐบาลได้มีนโยบายในการสนับสนุนให้ภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) และต่อเนื่องไปถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ที่มีแนวคิดจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและเอกชนในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2524 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อ วันที่ 30 มิถุนายน 2524 กำหนดให้มีคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ขึ้น โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีกรรมการจากภาครัฐ กรรมการภาคเอกชนจากผู้แทน 3 สถาบัน คือ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย โดยมีหน้าที่พิจารณาและเสนอแนะแนวทางและมาตรการต่อคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนของภาคเอกชน รวมทั้งให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ซึ่งต่อมากลไกคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ได้ถูกขยายออกไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยให้ทุกจังหวัดและกลุ่มจังหวัดดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการ กรอ.จังหวัด

และกรอ.กลุ่มจังหวัด ในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งมีโครงสร้างคณะกรรมการที่ได้มีการหารือกับภาคเอกชนเรียบร้อยแล้ว

ศักยภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดพะเยามีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ปี 2564 เท่ากับ 35,425 ล้านบาท เป็นลำดับที่ 63 ของประเทศ เป็นลำดับที่ 14 ของ 17 จังหวัดภาคเหนือ และเป็นลำดับ 3 ของ 4 จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 (เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน) สำหรับผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว เท่ากับ 96,550 บาท เป็นลำดับที่ 50 ของประเทศ ลำดับที่ 10 ของ 17 จังหวัดภาคเหนือ และเป็นลำดับที่ 1 ของ 4 จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 (เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน) โดยมีมูลค่าการผลิตสูงสุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ (1) สาขาเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง (2) สาขาการศึกษา (3) สาขาการขนส่ง และขายปลีก การซ่อมยานยนต์และเครื่องจักร (4) สาขากิจกรรมการเงินและการประกันภัย (5) สาขาการบริหารราชการ การป้องกันประเทศ และการประกันสังคมภาคบังคับ โดยมีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 25,096 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 70.84 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด [1]

ที่ผ่านมาภาครัฐและภาคเอกชนได้ร่วมกันพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดพะเยาโดยใช้กลไกการประชุมคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของจังหวัดพะเยา [2] ผ่านข้อเสนอต่าง ๆ อาทิ ข้อเสนอเรื่องการจัดตั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานพะเยา เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพในการส่งเสริมการตลาดด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยา ข้อเสนอเรื่องการพัฒนาด้านชายแดนบ้านฮวก เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจการค้าชายแดน ซึ่งข้อเสนอข้างต้นได้มีการผลักดันไปสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาดำเนินการโดยมีกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดพะเยาตามกลไกของ กรอ.จังหวัด ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการประสานงานระหว่างคณะกรรมการ กรอ.จังหวัด โดยเฉพาะระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ส่งผลให้การผลักดันข้อเสนอในการพัฒนาเศรษฐกิจบางข้อเสนอไม่สามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนจังหวัดพะเยา เพื่อให้ทราบถึงบทบาทและรูปแบบความร่วมมือของ กรอ.จังหวัดพะเยาในแต่ละขั้นตอนนโยบายของนโยบายเศรษฐกิจจังหวัดพะเยา และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการทำงานของ กรอ.จังหวัดพะเยา ให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้มีรูปแบบแนวทางในการบูรณาการร่วมกันที่ชัดเจนสามารถตอบสนองต่อการดำเนินงานในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทและรูปแบบความร่วมมือของ กรอ.จังหวัดพะเยาในแต่ละขั้นตอนนโยบายของนโยบายเศรษฐกิจจังหวัดพะเยา และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการทำงานของ กรอ.จังหวัดพะเยา

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและรูปแบบความร่วมมือของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจจังหวัดพะเยา (กรอ.จังหวัดพะเยา) ในแต่ละขั้นตอนนโยบายเศรษฐกิจจังหวัดพะเยา ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดระเบียบวาระนโยบาย การกำหนดนโยบาย

การตัดสินใจเลือกแนวทาง การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการทำงานของ กรอ.จังหวัดพะเยา

ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการศึกษา คือ พื้นที่จังหวัดพะเยา

ขอบเขตด้านประชากร

งานวิจัยนี้มีประชากรกลุ่มเป้าหมายคือผู้แทนภาครัฐในคณะกรรมการ กรอ.จังหวัดพะเยา และผู้แทนภาคเอกชนในคณะกรรมการ กรอ.จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research methodology) เป็นแนวทางในการศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมาใช้ในการวิเคราะห์ตอบคำถามงานวิจัย และเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้กำหนดไว้เบื้องต้น โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้มีกลุ่มเป้าหมายในคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจจังหวัดพะเยา (กรอ.จังหวัดพะเยา) โดยเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการผลักดันการพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดพะเยา ประกอบด้วยผู้แทนภาคเอกชน จำนวน 2 คน และผู้แทนภาครัฐ จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือวิจัย และผู้วิจัยได้กำหนดแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) อ้างอิงตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทและรูปแบบความร่วมมือของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจจังหวัดพะเยา (กรอ.จังหวัดพะเยา) ในแต่ละขั้นตอนนโยบายเศรษฐกิจจังหวัดพะเยา และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการทำงานของ กรอ.จังหวัดพะเยา

การวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยตามแหล่งที่มาของข้อมูล 2 วิธี ได้แก่

1. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาจากรายงานการประชุมคณะกรรมการภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจจังหวัดพะเยา (กรอ.จังหวัดพะเยา) ใช้วิธีการค้นหาและตีความข้อมูลที่เกี่ยวข้องและจำเป็นอย่างยิ่งที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (analytic induction) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วนำมาสังเคราะห์ สรุปและเรียบเรียงตามประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ เพื่อพิจารณาว่าความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม พูดคุย อภิปราย มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร หลังจากนั้นจึงนำมาสังเคราะห์เป็นภาพรวมเพื่อทำการสรุปตามประเด็นการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยนำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

จากการศึกษา พบว่าในคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจจังหวัด (กรอ.จังหวัด) ซึ่งประกอบด้วยภาครัฐและภาคเอกชนนั้น ภาคเอกชนจะมีบทบาทมากที่สุดในขั้นตอนของการกำหนดระเบียบวาระ โดยภาคเอกชนจะเป็นผู้กำหนดประเด็นปัญหาและผลักดันประเด็นปัญหาให้เข้าสู่วาระนโยบายในที่ประชุมคณะกรรมการ กรอ. โดยมาจากการประชุมกลุ่มย่อยของภาคเอกชนที่มีทั้งหอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด ชมรมธนาคารจังหวัด รวมทั้งภาคเอกชนอื่นๆ ที่จะสะท้อนปัญหาความต้องการของผู้ประกอบการตลอดจนปัญหาของประชาชนในพื้นที่จังหวัดพะเยา โดยใช้เวที กรอ.จังหวัด เป็นเวทีในการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาได้ร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา และให้มติของที่ประชุม กรอ.จังหวัด เป็นการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ภาครัฐและภาคเอกชนเห็นชอบร่วมกัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะนำทางเลือกตามมติ กรอ.จังหวัด ไปพิจารณาปฏิบัติ ขณะที่การติดตามประเมินผลจะเป็นลักษณะการกำหนดวาระของภาคเอกชนเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รายงานความคืบหน้าหรือผลการดำเนินงานตามแนวทางต่อไป

ประเด็นในเรื่องของรูปแบบความร่วมมือในแต่ละขั้นตอนนโยบายของ กรอ.จังหวัดพะเยานั้น มีรูปแบบความร่วมมือที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในขั้นของการกำหนดระเบียบวาระเป็นความร่วมมือในระดับความร่วมมือ (collaboration) โดยเป็นการร่วมมือกันกำหนดประเด็นปัญหาระหว่างภาคเอกชนด้วยกันเองตลอดจนภาครัฐ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแสดงระดับบุคคล เพื่อร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาเพื่อเสนอต่อที่ประชุม กรอ. ในขั้นของการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจเลือกแนวทาง มีรูปแบบความร่วมมือของการประสานความร่วมมือ (co-operation) เนื่องจากการกำหนดนโยบายเป็นลักษณะของการหารือกันในที่ประชุม กรอ. ซึ่งให้ที่ประชุมพิจารณาเลือกทางเลือกโดยระบุเป็นมติที่ประชุมให้ส่วนที่เกี่ยวข้องไปปฏิบัติต่อไป ในขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ รูปแบบความร่วมมือมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับการตัดสินใจเลือกทางเลือกตามมติที่ประชุม กรอ. กล่าวคือ บางกรณีในที่ประชุม กรอ. มีมติให้ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการตามที่ กรอ.ขอให้มีการผลักดัน เช่น กรอ.ผลักดันขอให้มีการจัดตั้งสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานพะเยา เพื่อให้มีหน่วยงานในการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา โดยขอความอนุเคราะห์กระทรวงมหาดไทยประสานไปยังการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งเป็นรูปแบบการประสานงาน (co-ordination) ขณะที่บางกรณีมีมติให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมบูรณาการส่งเสริมการท่องเที่ยวกิจกรรมเวียนเทียนทางน้ำกลางกวันพะเยา เพื่อเป็นให้คณะทำงานร่วมกันยกระดับกิจกรรมดังกล่าวให้เป็นกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ มีความน่าสนใจ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ซึ่งเป็นรูปแบบของการประสานความร่วมมือ (collaboration) ขั้นการประเมินผลนโยบายเป็นรูปแบบความร่วมมือในการประสานงาน (co-ordination) โดยฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการ กรอ. จะดำเนินการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มารายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการ กรอ.จังหวัดได้รับทราบตามที่คณะกรรมการ กรอ. ต้องการติดตาม ทั้งนี้ หากมองให้เชิงโครงสร้างของคณะกรรมการ กรอ.จังหวัด จะมีรูปแบบของการประสานความร่วมมือ (collaboration) โดยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2558 กำหนดให้มืองค์ประกอบในคณะกรรมการ กรอ.จังหวัด ตามที่ได้มีการหารือกับภาคเอกชนเรียบร้อยแล้ว ซึ่งหากไม่มีกลไก กรอ. ภาคเอกชนมองว่าการทำงานร่วมกับภาครัฐจะเป็นไปในลักษณะของการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องที่ภาคเอกชนต้องการพัฒนาซึ่งจะทำให้ไม่เกิดการบูรณาการกับหลายภาคส่วน ขณะเดียวกันภาครัฐมองว่าในปัจจุบันภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในช่องทางต่างๆ เช่น การแต่งตั้งให้ร่วมเป็นคณะทำงาน การเชิญเข้าร่วมประชุม เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามภาคเอกชนยังคงมองว่ากลไก

กรอ. เป็นกลไกที่ภาคเอกชนและภาครัฐควรให้ความสำคัญเพราะเป็นช่องทางในการเสนอแนวทางการพัฒนา และแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยมีส่วนราชการอื่นๆ ได้มาร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกันแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายประเด็นบทบาทของ กรอ.จังหวัด ในแต่ละขั้นตอนนโยบายพบว่า ภาคเอกชนมีบทบาทหลักในการผลักดันประเด็นปัญหาให้เข้าสู่วาระนโยบาย ผ่าน กรอ.จังหวัด และมองว่า กลไก กรอ.จังหวัดเป็นกลไกที่ภาครัฐและภาคเอกชนควรให้ความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัญมณี ปินใจ [3] ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่หอการค้าจังหวัดเชียงใหม่จะผลักดันนโยบายผ่าน กรอ.จังหวัด เชียงใหม่และเห็นว่าการผลักดันนโยบายสาธารณะผ่านช่องทาง กรอ. ยังเป็นวิธีการที่ได้ผล ในส่วนของรูปแบบความร่วมมือของ กรอ.จังหวัดในแต่ละขั้นตอนนโยบายมีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งรูปแบบการประสานงาน (co-ordination) รูปแบบการประสานความร่วมมือ (co-operation) ตลอดจนรูปแบบความร่วมมือ (collaboration) ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างคณะกรรมการ กรอ. จังหวัดจะทำให้การขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดเป็นไปอย่างราบรื่นและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัญมณี ปินใจ [3] ที่พบว่าลักษณะความสัมพันธ์ของหอการค้า จังหวัดเชียงใหม่กับกลุ่มข้าราชการใน กรอ.จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งเป็นผลดีต่อการดำเนินงานของหอการค้า

ข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน จังหวัดพะเยา ต้องอาศัยความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจของจังหวัด ด้วยการส่งเสริมให้ภาครัฐและเอกชนได้มีกิจกรรมในการพบปะหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ให้ภาคเอกชนได้เข้าใจกระบวนการทำงานของภาครัฐมากขึ้น ขณะเดียวกันภาครัฐได้เข้าใจแนวคิดของภาคเอกชนมากขึ้น รวมทั้งต้องอาศัยบทบาทผู้นำการสร้างความร่วมมือในการชี้แนะให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความร่วมมือ เป็นตัวกลางในการเจรจาหารือร่วมกันในการแก้ไขปัญหาให้ ลุล่วง ทั้งนี้ นอกจากการอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนในการแก้ไขปัญหาแล้วควรต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น สถาบันการศึกษา ภาคประชาชน/ประชาสังคม เป็นต้น มาร่วมกันเสนอแนวคิด และมุมมองที่หลากหลายและหามติในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการค้นคว้าอิสระ เรื่อง แนวทางการพัฒนาความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนจังหวัดพะเยา ซึ่งจะไม่สำเร็จลุล่วงได้หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมวดี จงรักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และให้ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยนี้ รวมถึงคณาจารย์สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้ให้ความรู้ในระหว่างการเรียนการสอนเพื่อนำไปปรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่สละเวลาให้ข้อมูลเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลอันเป็นประโยชน์ไปใช้ในการวิเคราะห์เพื่อประโยชน์ของงานวิจัยนี้ ท้ายที่สุดของความสำเร็จในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยจนสำเร็จไปได้ด้วยดีทั้งบุคคลที่ได้กล่าวมาแล้วและยังไม่ได้กล่าวถึง ขอขอบคุณ บิดา มารดา เพื่อนๆทุกคนที่คอยให้กำลังใจและความช่วยเหลือทุกอย่างด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยหวังว่า

งานวิจัยฉบับนี้คงเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2562). *คู่มือการปฏิบัติงาน คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ กรอ.จังหวัด และ กรอ.กลุ่มจังหวัด*. สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- [2] สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)*. <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>
- [3] อัญมณี ปิ่นใจ. (2546). *บทบาทของหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ต่อนโยบายสาธารณะ*. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปัญหากฎหมายในการออกเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดินให้กับประชาชน Legal Problems in Issuing Land Title Documents to Citizens

เกรียงไกร ปะวรรณจะ¹ อาทิตย์พันธ์ โสภา² สติธิพล แก้ววิไล³ สุนิสา อ้นมา⁴

ชุติกานต์ ช่วยแท่น⁵ ชไมพร ไทยดำรงเดช⁶ และประพัฒน์พงษ์ ปรีชา⁷

Kriangkai Pawancha¹, Athitphan Sopa², Sitthiphol Kaewwilai³, Sunisa Aonma⁴

Chootikan Chuaithaen⁵, Chamaiporn Thaidumrongdej⁶ and Praphatpong Preecha⁷

¹⁻⁷ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

E-mail: chamaiporn@npu.ac.th¹

Corresponding E-mail: zzxcovenowen123@gmail.com²

This article is presented in the 19th National Conference on Public Administration of Public Administration Association of Thailand at Nakhon Phanom University, November 22, 2024

Received: October 31, 2024; Revised: December 20, 2024; Accepted: January 2, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องปัญหาการออกเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดินให้กับประชาชนมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบที่ดินของรัฐ เอกสารสิทธิ์ในที่ดิน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารจัดการที่ดินของหน่วยงานภาครัฐ และปัญหาการออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองซอน อำเภอนาทม จังหวัดนครพนม พบว่า การจัดการทรัพยากรที่ดินของรัฐในปัจจุบันยังขาดระบบการบริหารจัดการและแนวทางที่มีประสิทธิภาพ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องมีความซ้ำซ้อน ทำให้เกิดความสับสนในการที่จะได้มาซึ่งสิทธิครอบครองที่ดิน ความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรที่ดินที่ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในชั้นเรียนรายวิชากฎหมาย ลักษณะทรัพย์สินและเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างขณะเข้าร่วมกิจกรรมให้บริการวิชาการแก่ชุมชนในพื้นที่โดยตรงจากบทสนทนาของประชาชนที่มาร่วมรับฟังการบรรยายเรื่องที่ดินของรัฐร่วมกับวิทยากรและผู้ช่วยวิทยากร โดยได้นำข้อมูลเชิงพรรณนาที่ได้รับฟังคำถามและการให้คำตอบของวิทยากรมาวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการออกเอกสารสิทธิ์ครอบครองที่ดินรัฐสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

คำสำคัญ: การถือครองที่ดิน; การออกเอกสารสิทธิ์; การพิสูจน์สิทธิในที่ดินของรัฐ

Abstract

The research article on legal Problems in issuing a land title document to citizens aims to study the form of public land, land title documents, laws, regulations, and rules in land management of government agencies, as well as the problem of issuing land title documents to the public in Nong Son Subdistrict, Nathom District, and Nakhon Phanom Province. It was discovered that the current management of state land resources is still lacking in an effective management system and standards. Relevant laws, regulations, and rules are duplicated, resulting in unequal access to land title documents and public

resources. The qualitative research method was collected from data collection that the research team studied in the property law class, as well as data from the sample group while participating in the academic service activity for the community in the area, directly from the conversation of people who came to listen to the lecture on state land with the lecturer and assistant lecturer. The descriptive data gathered from listening to the lecturer's questions and replies were utilized to assess the sources of the challenges in granting land title deeds to state land and to devise a solution.

Keywords: Land tenant; Issuance of Title Deeds; Verification of State Land Rights

บทนำ

ที่ดิน เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยมีรูปแบบการใช้ประโยชน์จากที่ดินที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการเป็นทรัพย์สินเพื่อเป็นต้นทุนทางสังคม หรือเป็นปัจจัยการผลิตที่สร้างรายได้ของประชาชน รัฐจึงต้องหาวิธีบริหารจัดการให้มีความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพ คือสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจกับความเป็นธรรม ซึ่งหมายถึงการกระจายสิทธิในที่ดินให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงโดยการออกกฎหมาย ค้ำครองและควบคุมให้เกิดความสงบเรียบร้อย เสมอภาค และเป็นธรรมในการใช้ประโยชน์จากที่ดิน เพื่อให้เกิด ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ และการกำหนดกฎเกณฑ์ นโยบายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองการใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับการถือครองที่ดินรัฐ ระยะเวลาในการแย่งสิทธิในที่ดินสำหรับโฉนดที่ดินต้องใช้ระยะเวลา 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 1382 และหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1375 กรณีที่พบปัญญัตติเรื่องการได้สิทธิในอสังหาริมทรัพย์โดยทางอื่นนอกจากนิติกรรมตามมาตรา 2 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ใช้ได้เฉพาะกับที่ดินที่มีโฉนดเท่านั้น แต่จะไม่นำมาใช้กับหนังสือรับรองการทำประโยชน์ การโอนที่ดินที่มีโฉนดต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 4 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ส่วนการโอนที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ทำได้ 2 วิธี คือ (1) ตามมาตรา 4 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินเหมือนการโอนโฉนดที่ดิน หรือ (2) โอนโดยข้อเท็จจริงตามมาตรา 1377 และมาตรา 1378 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้ การศึกษาประมวลกฎหมายที่ดินเกี่ยวกับการถือครองที่ดินรัฐตามมาตรา 56-64 ปรากฏรายละเอียดสรุปได้ว่า โฉนดที่ดินจะออกได้เฉพาะในพื้นที่ที่มีระวางแผนที่เท่านั้น ส่วนหนังสือรับรองการทำประโยชน์ โดยหลักทั่วไปจะต้องอยู่นอกระวางออกโฉนดที่ดิน ซึ่งจะเป็นพื้นที่ที่มีระวางภาพถ่ายทางอากาศหรือไม่ก็ได้ พนักงานเจ้าหน้าที่ออกโฉนดที่ดินต้องเป็นเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดหรือเจ้าพนักงานที่ดิน จังหวัดสาขา ส่วนหนังสือรับรองการทำประโยชน์อาจเป็นได้ทั้งเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด เจ้าพนักงานจังหวัดสาขา นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอก็ได้ การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม โดยทั่วไปโฉนดที่ดินไม่ต้องมีการประกาศ แต่หนังสือรับรองการทำประโยชน์จะต้องมีการประกาศก่อนจดทะเบียน 30 วัน ยกเว้นหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. 3 ก.) โฉนดที่ดินต้องปล่อยให้ที่ดินเป็นที่รกร้างว่างเปล่าหรือทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์ติดต่อกันเกิน 10 ปี ส่วน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ ใช้ระยะเวลาติดต่อกันเพียง 5 ปี

ประเด็นสืบเนื่องจากโครงการบริการวิชาการในพื้นที่ตำบลหนองชม อำเภอนาทม จังหวัดนครพนม คณะผู้ศึกษาวิจัยได้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการรับฟังเรื่องราวเกี่ยวกับที่ดินที่อาศัยทำกินอยู่ในปัจจุบันของคนในชุมชนมา สรุปรวมกันได้ประเด็นดังนี้ 1. ปัญหาการครอบครองที่ดินในพื้นที่ทับซ้อน

เขตป่าสงวนแห่งชาติ 2. ปัญหาเกี่ยวกับ สิทธิในที่ดินตามหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. 1) 3. แนวทางการคุ้มครองสิทธิของประชาชนซึ่ง ครอบครองที่ดินในพื้นที่ดำเนินการและนอกพื้นที่ดำเนินการ ปฏิรูปที่ดิน 4. ปัญหาการโอนสิทธิเข้าทำประโยชน์ใน ที่ดิน ส.ป.ก 4-01 และ ปัญหาการออกเอกสารสิทธิในการถือครองที่ดินให้กับประชาชน จากข้อมูลที่คณะผู้ ศึกษาวิจัยได้รับมาสะท้อนให้เห็นว่ามีประชาชนที่ยังคงได้รับความไม่เป็นธรรมจากกระบวนการบริหารงานของรัฐ ที่กระทบต่อสิทธิครอบครองที่ดินตามกฎหมายอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านที่ดิน ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ทำกินในที่ดินของรัฐประเภทต่างๆ ทำให้เกิดปัญหาโต้แย้งสิทธิกลายเป็นข้อพิพาทระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน รวมทั้งระบบการบริหาร จัดการที่ดินของรัฐยังมีความซ้ำซ้อนและไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งที่ประชาชนได้อาศัยอยู่ในป่ามาเป็นเวลา ยาวนานก่อนจะมีการออกกฎหมายให้สิทธิครอบครองและกรรมสิทธิแก่ประชาชนตามบรรพ 4 แห่งประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2473 ต่อมาเมื่อมีการออกกฎหมายหวงกันที่ให้เป็นของรัฐ และหวงกันที่ป่าเป็นอุทยานแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2504 และป่าสงวนแห่งชาติในปี พ.ศ. 2507 โดยออกประกาศ คลุมพื้นที่ทั้งหมดเป็นเขตอุทยาน หรือเขตป่าสงวนไปก่อนแล้วจึงกันที่ดินบริเวณที่ประชาชนอาศัยอยู่ออกไป ภายหลัง แต่ในทางปฏิบัติก็มิได้มีการกันออกไป เพราะต้องสำรวจและทำเครื่องหมายเขตอุทยานแห่งชาติและเขตป่าสงวนแห่งชาติซึ่งต้องใช้เงินงบประมาณจำนวนมาก เมื่อไม่มีการแสดงเขตที่ชัดเจนตามกฎหมาย จึงเกิดข้อพิพาทในสิทธิเหนือที่ดินของรัฐ ซึ่งรัฐยอมรับเฉพาะสิทธิที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายที่มีเอกสารสิทธิหน่วยงานราชการเป็นหลักฐานยืนยันเท่านั้น โดยไม่ได้พิจารณาจากความเป็นจริงว่าพลวัตการเปลี่ยนแปลงการบุกเบิกและ การครอบครองที่ดินของประชาชนเป็นไปตามนโยบายการพัฒนาประเทศมายาวนานนี้ล้วนมีสาเหตุมาจากนโยบายรัฐ เช่น กรณีข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย

จากปมปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่า เพื่อแก้ไขปัญหาการออกเอกสารสิทธิในการถือครองที่ดินให้กับประชาชน อาทิ 1) รัฐควรมีมาตรการตรวจสอบการใช้การใช้ประโยชน์ในที่ดินคู่ขนานไปกับการจำกัดสิทธิของบุคคลในการถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน แต่ห้ามมิให้เกิดผลกระทบกับบุคคลที่ถือครองที่ดินในปัจจุบัน 2) ประกาศกำหนดให้ผู้ที่มีหลักฐาน แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. 1) ที่อยู่ในการครอบครอง และที่กรมที่ดินยังมีได้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินมายื่นคำขออนุญาตที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ต่อกรมที่ดินภายในระยะเวลา 1 ปีนับจากวันที่ตามประกาศของกรมที่ดิน เพื่อดำเนินการตรวจสอบและพิสูจน์สิทธิการครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดิน และพนักงานเจ้าหน้าที่จะออกโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ให้ได้ต่อเมื่อศาลยุติธรรมได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดว่าผู้นั้นได้ครอบครองและทำประโยชน์ ในที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินหรือประกาศเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรใช้บังคับ แล้วแต่กรณี หากไม่สามารถนำหลักฐานแบบแจ้งการครอบครองมายื่นคำขอภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยให้ถือผู้มีสิทธิในดินไม่ประสงค์นำแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. 1) มาขอออกเอกสารสิทธิในที่ดิน และให้ถือว่าเป็นการยกเลิกแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. 1) 3) รัฐบาลควรกำหนดเป็นระเบียบหรือข้อบังคับให้การดำเนินการในเรื่องการออกเอกสารสิทธิที่ดินและการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐที่ชัดเจน และกำหนดให้แต่ละรัฐบาลเมื่อเข้ามาบริหารประเทศต้องดำเนินการตามนโยบายอย่างต่อเนื่อง 4) ให้ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลสารบบการบริหาร งานที่ดิน บนฐานข้อมูลเดียว และเผยแพร่บนระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา 5) เพิ่มเติมเจ้าพนักงานที่เป็นผู้แทนจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และผู้แทนหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องให้มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบแนวเขตที่ดินของรัฐโดยอาจเข้าร่วมเป็นกรรมการตรวจพิสูจน์สิทธิในที่ดินเพื่อกำหนดกรอบระยะเวลาการพิจารณาให้แล้วเสร็จในการตรวจพิสูจน์สิทธิในที่ดินที่ชัดเจน และ 6) ส่งเสริมและ

สนับสนุนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อสร้างทัศนคติและปลูกจิตสำนึกให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน ได้ตระหนักถึงผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคม โดยอาจสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลรักษาที่ดินของรัฐ จัดให้มีศูนย์ข้อมูลการออกเอกสารสิทธิในที่ดิน โดยให้กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลัก และให้กรมที่ดินกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาที่ดินรัฐต้องรายงานผลการปฏิบัติงาน และประเมินผลการปฏิบัติงานต่อรัฐมนตรีเจ้าสังกัดเป็นประจำทุกปี ได้แก่ ความคืบหน้าในการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล) เป็นต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบที่ดินของรัฐ เอกสารสิทธิในที่ดิน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารจัดการที่ดินของหน่วยงานภาครัฐ
- 2) เพื่อศึกษากรณีปัญหาการออกเอกสารสิทธิให้แก่ประชาชน
- 3) แนวทางแก้ไขปัญหาการออกเอกสารสิทธิในพื้นที่ตำบลหนองชน อำเภอนาทม จังหวัดนครพนม

แนวคิดเกี่ยวกับการออกเอกสารสิทธิเพื่อการถือครองที่ดินของรัฐ [1]

ว่าด้วยเรื่องระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินของไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา จนถึง กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้ถูกแบ่งแยกออกเป็นสองส่วน คือส่วนการเป็นเจ้าของที่ดินถูกทำให้เป็นของพระเจ้าแผ่นดิน ส่วนสิทธิในการใช้ประโยชน์นั้นได้อนุญาตให้ผู้ทำประโยชน์ในที่ดิน ซึ่งอาจจะเป็นชุมชนหรือบุคคลทำกินเพื่อแลกกับส่วย รูปแบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจโดยอาศัยที่ดินเป็นเครื่องมือสร้างความผูกพันลักษณะนี้เป็นไปเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการปกครองในระบบศักดินา ซึ่งเจ้าขุนมูลนายไม่ประสงค์ที่จะประกอบการทางเศรษฐกิจด้วยตนเองจึงออกแบบให้คงความเป็นเจ้าของที่ดินเอาไว้เท่านั้น พร้อมทั้งอนุญาตให้ไพร่ทาสผู้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ต้องแบ่งผลผลิตที่ได้ในรูปของส่วย ซึ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ได้ริเริ่มให้มีการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งระบบกฎหมายต่างๆ พร้อมกับการปรับระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินใหม่ด้วยการปฏิรูประบบกฎหมายที่ดินจากกฎหมายตราสามดวงให้เป็นระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินแบบทอแรนส์ (โฉนดที่ดิน) ซึ่งเป็นระบบการจดทะเบียนที่ดินในรัฐออสเตรเลียได้ที่ผ่านมาเห็นชอบจากสภาฯ และตราเป็นพระราชบัญญัติในปี ค.ศ. 1857 โดยยึดหลักความเรียบง่ายในการโอนกรรมสิทธิ์ การมีแผนที่อยู่หลังโฉนด ทำให้ไม่จำเป็นต้องสอบสวนหรือรังวัดใหม่ ซึ่งส่งผลให้เกิดความรวดเร็วรวมทั้งประหยัดค่าใช้จ่ายในการโอนกรรมสิทธิ์ นอกจากนั้นรัฐ ยังทำหน้าที่เป็นนายประกันกรรมสิทธิ์ของผู้ปรากฏชื่อเป็นเจ้าของคนสุดท้ายในทะเบียนอีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงวางพื้นฐานในการปรับปรุงสิทธิของผู้ถือครองที่ดิน โดยได้ตรวจบทกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินออกใช้บังคับหลายฉบับทั้งในรูปประกาศพระบรมราชโองการพระราชบัญญัติโดยมุ่งหมายที่จะให้เจ้าของที่ดินผู้ลงทุนแรงทำประโยชน์ในที่ดินได้ความเป็นธรรมและป้องกันระงับข้อวิวาทบาดหมางเนื่องจากการแย่งสิทธิในที่ดินกัน และต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งกระทรวงเกษตราธิการ (เดิมคือกรมนา แต่ได้ยกฐานะขึ้นเป็นกระทรวง) และทรงมีพระราชประสงค์ให้มีการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศซึ่งโฉนดที่ดินฉบับแรกของประเทศไทยได้ทำการออกในท้องที่ตำบลบ้านแปง อำเภอพระราชวัง (ปัจจุบันคืออำเภอบางปะอิน) แขวงเมืองกรุงเก่า (ปัจจุบันคือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา) เป็นโฉนดที่ดิน เลขที่ 1 เนื้อที่ 89 ไร่ 1 งาน 53 ตารางวา มีพระนามพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ ทรงถือกรรมสิทธิ์

จากแนวคิดเรื่องระบบกรรมสิทธิ์ที่ดิน คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ส.ป.ก ในพื้นที่ตำบลหนองชน อำเภอนาทม จังหวัดนครพนม ที่นำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานรัฐและราษฎรในพื้นที่ตลอดมา ด้วยความเชื่อเกี่ยวกับสิทธิที่มีอยู่แต่เดิมโดยการสืบทอดมาอย่างยาวนาน อันเป็นสิทธิที่มีรากฐานจากจารีตประเพณีตามระบบชุมชน

สำหรับในปัจจุบัน กฎหมายเกี่ยวกับการออกเอกสารสิทธิ์ในประเทศไทยได้แก่ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ประกอบด้วยกฎกระทรวง (ฉบับที่ 43) พ.ศ. 2537 ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่สาธารณะของประเทศไทยในปัจจุบัน ประกอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304 - มาตรา 1307 นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่ดินสาธารณะ อาทิ พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยปัญหาการออกเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดินให้กับประชาชน เพื่อสร้างกลไกการครอบครองที่ดินของรัฐของคนในตำบลหนองชน อำเภอนาทม จังหวัดนครพนม ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาแบบที่ดินของรัฐ เอกสารสิทธิ์ในที่ดิน กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารจัดการที่ดินของหน่วยงานภาครัฐ การออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่ประชาชนเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการออกเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่ ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการศึกษาตามขั้นตอนระเบียบวิธีวิจัย รายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลและแหล่งข้อมูล
2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
5. วิเคราะห์ข้อมูล
6. กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมงานวิจัย
7. การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้ กำหนดให้มีการเก็บข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในชั้นเรียนรายวิชากฎหมายลักษณะทรัพย์สิน และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากกิจกรรมให้บริการวิชาการแก่ชุมชนในพื้นที่โดยตรงจากบทสนทนาของประชาชนที่มาร่วมรับฟังการบรรยายเรื่องที่ดินของรัฐร่วมกับวิทยากรและผู้ช่วยวิทยากร โดยได้นำข้อมูลเชิงพรรณนาที่ได้รับฟังคำถามของประชาชนในพื้นที่ที่มาฟังบรรยายและการให้คำตอบของวิทยากรมาวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการออกเอกสารสิทธิ์ครอบครองที่ดินรัฐโดยนำหลักกฎหมายพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง มติคณะรัฐมนตรี นโยบาย ที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณาเพื่อวินิจฉัยเป็นรายประเด็นสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ผลการวิจัย

1. กรณีการออกโฉนดที่ดินจากแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1)

การออกโฉนดที่ดินจากแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) เป็นกระบวนการที่มอบให้กับเจ้าของที่ดินที่มีการครอบครองและได้แจ้งการครอบครองที่ดินก่อนที่ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 จะใช้บังคับ การออกโฉนดที่ดินแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) เป็นกระบวนการที่สะดวกและมีความน่าเชื่อถือ แต่มีความประมาทเนื่องจากข้อมูลในสมุดทะเบียนไม่ได้แสดงระยะแนวเขตและที่ดินข้างเคียง ทำให้การพิสูจน์เจ้าของที่ดินที่มีการครอบครองก่อนกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ยากและเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการทุจริต ปัจจุบันไม่มีการออกแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) เพื่อป้องกันการทุจริตในการออกโฉนดที่ดิน

2. การศึกษาปัญหาการออกโฉนดที่ดินของกรมที่ดิน

กรณีการออกโฉนดที่ดินจากหนังสือรับรองการทำประโยชน์ น.ส.3 น.ส.3 ก. น.ส. 3 หรือที่เรียกว่า "ครุฑดำ" เป็นแผนที่รูปลออออกในสมัยก่อนออกมาจากแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. 1) โดยจะออกเฉพาะในพื้นที่ที่ไม่มีระวางที่จะลงตำแหน่งที่ดิน ซึ่งเกิดปัญหาว่า ที่ดินหาตำแหน่งยากเพราะข้างรังวัดไม่ทราบตำแหน่ง เจ้าของที่ดินซื้อที่ดินต่อมาก็ไม่ทราบที่ตั้งตำแหน่งเพราะไม่ใช่เจ้าของที่ดินเดิม ข้างรังวัดจะต้องทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าของที่ดินและเจ้าของ ที่ดินข้างเคียงว่าเป็นแนวเขตตรงไหน แต่ข้างรังวัดดูได้แค่พื้นที่บางส่วนเพราะบางครั้งไม่ทราบตำแหน่งของที่ดินผืนดังกล่าว ซึ่งต้องให้ผู้ปกครองท้องถิ่นมาร่วมเป็นพยานด้วยว่าที่ดินถูกต้องและตรงตำแหน่ง แต่ถ้าเจ้าของที่ดินและเจ้าของที่ดิน ข้างเคียงสามารถตกลงกันได้ กรมที่ดินก็จะถือเอาตามแนวเขตนั้น แต่จะต้องพิสูจน์ได้ด้วยว่าถูกต้องและตรงตำแหน่ง หากตกลงกันไม่ได้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ พิจารณาสั่งการไปตามที่เห็นสมควร และเนื่องจากมีกรณีหลายฝ่ายมีการร่วมมือกันชี้แนวเขตให้บิดเบือนไป เพื่อที่จะได้ครอบครองที่ดินในส่วนที่ต้องการ กรณี ดังกล่าวพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องมีประสบการณ์ในการตรวจสอบด้วยการพิสูจน์สิทธิในที่ดินส่วนหนึ่งจะต้องอยู่ที่ฝ่ายทะเบียนในการตรวจสอบ และเซ็นรับรองความถูกต้อง ซึ่งจะต้องสอบสวนจากพยานเอกสารต่าง ๆ ประกอบกัน ส่งผลให้อาจเกิดความล่าช้าขึ้นในขั้นตอนนี้

น.ส. 3 ก. มีกระบวนการสอบสวนมาก่อนแล้ว มีรูปแบบ ตำแหน่ง แนวเขตของที่ดินมีระวางให้ลงตำแหน่งของที่ดินถูกต้องตรงแปลง ตรงตำแหน่ง สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีการทำประโยชน์ในที่ดินจริง ไม่มีปัญหาในการรังวัด ปัญหาด้านกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง และวิธีในการดำเนินการออกเอกสารการครอบครองที่ดินในระเบียบของกรมที่ดิน

3. กรณีการนำหลักฐาน ส.ค. 1 มาขอออกเอกสารสิทธิครอบครองที่ดิน

ที่ดินข้างเคียงติดพื้นที่ป่า หรือ ที่ดินรกร้างว่างเปล่าให้ถือระยะที่ปรากฏในหลักฐานการแจ้งการครอบครองตาม ส.ค. 1 เป็นหลักในการออกเอกสารการครอบครองที่ดิน พบปัญหาในทางปฏิบัติ คือ พื้นที่จริงกับหลักฐาน ส.ค. 1 ไม่ตรงกัน เพราะพื้นที่จริง จะมีแนวเขตที่โค้งไม่เป็น เส้นตรงแต่ในหลักฐาน ส.ค. 1 แจ้งว่าแนวเขตเป็นเส้นตรง ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ จะต้องใช้ดุลยพินิจในการตัดแนว เขตและอาจมีการโต้แย้งแนวเขตเกิดขึ้น ต้องถือตามระเบียบ เป็นหลักในการรังวัด

4. นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการออกเอกสารสิทธิครอบครองที่ดิน

นโยบายรัฐบาลในภาพรวม มีความขัดแย้งกัน เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่ดูแลป่าไม้ กระทรวงมหาดไทย ต้องการให้คนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินแต่ก็ต้องการให้มีพื้นที่ป่าไม้

เพิ่มขึ้น ซึ่งหากแนวเขตป่าไม่มีความชัดเจนก็จะมีปัญหา แต่หากแนวเขตป่าไม่มีความชัดเจนก็จะมีปัญหาในเรื่องแนวเขต โดยเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เขตป่าอุทยานแห่งชาติ ป่าสงวนแห่งชาติ ทุกเขตควรจะต้องมีอยู่ในแผนที่แต่ปัจจุบันทุกเขตที่กล่าวมาข้างต้นไม่ปรากฏในแผนที่โดยเฉพาะที่ดินของรัฐ

5. ปัญหาในการบริหารจัดการสิทธิในการครอบครองที่ดินของรัฐ

นโยบายเรื่องเอกสารสิทธิ ปัจจุบันกรมที่ดินยกเลิกการออกใบจองและหลักฐาน ส.ค. 1 แล้ว เนื่องจากมีปัญหา เช่น มีการอ้างสิทธิในที่ดินเองไปพิสูจน์สิทธิโดยใช้กระบวนการทางศาลก่อน กล่าวคือ ผู้ขอออกโฉนดที่ดินไปร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำพิพากษามีสิทธิครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมาย แล้วนำคำสั่งศาลมาให้สำนักงานที่ดิน พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ดินจึงจะพิจารณาออกโฉนดที่ดินให้เป็นไปตามกฎหมาย

นอกจากนี้ยังพบกรณีการนำ น.ส.3 ก. ซึ่งใช้เป็นหลักฐานในการออกโฉนดที่ดิน แต่ได้ออกเอกสารสิทธิที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งการออกเอกสารสิทธิดังกล่าวเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ตามมาตรา 58 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และแม้ว่าจากข้อเท็จจริงในขณะนั้นจะมีพระราชกฤษฎีกาประกาศให้ที่ดินบริเวณดังกล่าวเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยหากมีองค์ประกอบครบสองประการ คือ มีมติคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการปฏิรูปที่ดิน และ สปก. จะนำที่ดินแปลงนั้นไปดำเนินการปฏิรูป จึงเป็นเหตุให้ป่าสงวนแห่งชาติถูกเพิกถอนตามมาตรา 26 (4) แห่งพระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2532 โดยไม่ต้องเพิกถอนตามกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติตามนัยความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 7) ตามหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ด่วนมาก ที่ นร 0901/0551 ลงวันที่ 19 มิถุนายน แต่เนื่องจาก น.ส. 3 ก. ซึ่งออกมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้ยังไม่ได้เพิกถอนก็ไม่อาจจะอาศัยเหตุแห่งการเพิกถอนป่าสงวนมาใช้เพื่อให้เป็นคุณตามนัยหนังสือกรมที่ดิน มท 0719/ว 34166 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2542 ไม่ ประกอบกับเมื่อมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมแล้วไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สปก.เข้าไปดำเนินการแล้วหรือยังไม่ได้เข้าไปดำเนินการก็ตาม พนักงานเจ้าหน้าที่จะออกหนังสือสำคัญแสดงสิทธิในที่ดินให้กับประชาชนที่ครอบครองและทำประโยชน์อยู่ก่อนที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับไม่ได้ ถ้าประชาชนคนดังกล่าวไม่ได้แจ้งการครอบครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ตามนัยความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา ตามหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร0601/1230 ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2535 และด่วนที่สุด นร 0601/209 ลงวันที่ 29 มีนาคม 2537. ดังนั้นสรุปได้ว่าประชาชนในชุมชนจะนำ น.ส.3ก มาเป็นหลักฐานในการขออนุญาตที่ดินไม่ได้

สรุปและอภิปรายผล

ปัญหาการออกเอกสารสิทธิ

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการพิสูจน์สิทธิเพื่อขออนุญาตที่ดิน พบว่า ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กระบวนการ ขั้นตอนในการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่คาบเกี่ยวกับที่ดินของรัฐซึ่งเป็นที่ดินต้องห้ามน่าจะเป็นเรื่องยาก เพราะแต่ละหน่วยงานที่ต้องทำหน้าที่ของตนเองมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ซ้ำซ้อนกัน แม้กระทั่งอำนาจหน้าที่ในการดูแลที่ดินของรัฐที่บางประเภทมีหน่วยงานที่ดูแลรักษามากกว่า 5 องค์กร กรณีนี้จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กล่าวคือ กรณีที่ดินของรัฐจะขออนุญาตที่ดิน ต้องตรวจสอบกับบรรดา คือ ต้องอ่านแปลภาพถ่ายโดยเจ้าหน้าที่อ่านแปลตรงที่ดินที่จะออกโฉนดที่ดินและระวาง

ที่ถ่ายไว้เดิมซึ่งส่วนใหญ่หาจากแผนที่ของกรมแผนที่ทหารเพื่อรื้อรอยการใช้ประโยชน์ในระวางนั้นว่าเป็นที่ดินของผู้ขอออกโฉนดที่ดินจริงหรือไม่

กรณีพื้นที่ป่า ป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ ในการขอออกโฉนดที่ดิน จะต้องมีการตั้งคณะกรรมการ สอบสวน (บุญ ประเสริฐ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 43 พ.ศ. 2537) [2] ร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ฝ่ายป่าไม้ไปตรวจพิสูจน์ว่า ที่ดินแปลงนี้ครอบครองมาโดยชอบก่อนที่ทางราชการกำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าหรือไม่ หากคณะกรรมการสอบสวน แล้วว่า มีการครอบครองโดยชอบก่อนที่ทางราชการกำหนดให้เป็นพื้นที่ป่า ก็เสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดอนุมัติออกโฉนดที่ดิน แต่ในทางปฏิบัติคณะกรรมการจะมีความเห็นแบบมีเงื่อนไข เช่น ที่ดินแปลงหนึ่งมีหลักฐาน ส.ค. 1 มา ขอออกโฉนดที่ดิน เมื่อคณะกรรมการสอบสวนแล้วถูกต้องตรงแปลงก็ไม่มีข้อคัดค้านในการออกโฉนดที่ดิน

กรณีที่ดินเป็นที่เนินขอออกโฉนดที่ดิน พบกว่า จะต้องพิจารณาก่อนว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นแนวเขาหรือไม่ เป็นที่ลาดชันหรือไม่ เพราะหากเป็นที่เขาจะเป็นที่ดินต้องห้าม เว้นแต่มีการแจ้งการครอบครองมาก่อน พ.ศ. 2497 ส่วนความลาดชันของที่ดินต้องตรวจสอบว่ามีความลาดชันเกินร้อยละ 35 หรือไม่ หากความลาดชันเกิน ร้อยละ 35 ห้ามออกโฉนดที่ดินเพราะถือเป็นพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ คือ กรมพัฒนาที่ดิน การดำเนินงานร่วมกับกรมป่าไม้

กรณีเรื่องป่าไม้ถาวรเป็นการออกโฉนดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน จะพบปัญหาในเรื่องเอกสารสิทธิ์ น.ส. 3 และ น.ส. 3 ก. แต่เนื่องจากที่ดินดังกล่าวอยู่ในพื้นที่ป่าถาวร ดังนั้น หลักการในการออกโฉนดที่ดิน คือ การออกโฉนดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินต้องปฏิบัติตามข้อตกลง ระหว่างกรมที่ดินและสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก) และการออกโฉนดที่ดินในเขตพื้นที่ป่าจะต้องตั้งคณะกรรมการตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 43 และทำตามกระบวนการพิสูจน์ซึ่งหากนำที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมาจัดเขตปฏิรูปที่ดินจะมีผลเป็นการเพิกถอนป่าเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการทับซ้อนของที่ดิน สอดคล้องกับข้อพิพาทของราษฎรในพื้นที่ อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวนี้เป็นผลสืบเนื่องจากนโยบายการใช้และกรรมสิทธิ์ที่ดิน ซึ่งมีผลทำให้มีการดำเนินโครงการจำแนกประเภทที่ดินโดยละเอียด เร่งรัด โครงการช่วยเหลือประชาชนให้มีสิทธิทำกินชั่วคราว (สทก.) และมีการบินถ่ายภาพทางอากาศในพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2526-2528 และกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดำเนินการสำรวจและรายงานผลการจำแนกประเภทที่ดินโดยมติคณะรัฐมนตรีให้รักษาที่ดินไว้เป็นป่าไม้ถาวรและมอบให้กรมป่าไม้รับไปดำเนินการประกาศเป็นป่าสงวนเพิ่มเติม ส่วนพื้นที่ที่จำแนกออกเป็นที่ทำกินและใช้ประโยชน์อย่างอื่น ในบางคราวคณะรัฐมนตรีมีมติมอบให้หน่วยงานรับไปดำเนินการโดยตรง แต่โดยส่วนใหญ่คณะรัฐมนตรีจะมอบให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติรับไปพิจารณาขอให้หน่วยงานที่มีหน้าที่จัดที่ดิน ได้แก่ กรมที่ดิน และสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมรับไปดำเนินการตั้งปรากฏในโครงการจำแนกประเภทที่ดิน (Land Reclassification) ในพื้นที่ 30 ล้านไร่ให้เสร็จสิ้นภายในสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2534) ซึ่งกรณีของการมอบหมายให้หลายหน่วยงานมีหน้าที่จัดที่ดินนั้น คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ในการประชุมครั้งที่ 4/2533 เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2533 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เสียใหม่ว่า การมอบหมายให้หลายหน่วยงานมีหน้าที่จัดที่ดินจะทำให้เกิดปัญหาการดำเนินการจัดที่ดินของแต่ละหน่วยงานซึ่งอาจลักลั่นกัน จึงมีมติเสียใหม่ว่า เมื่อมอบพื้นที่ใดให้หน่วยงานใดรับไปดำเนินการแล้ว ก็ให้ยึดแนวทางตามกฎหมายที่อำนาจหน่วยงานเป็นหลัก มิฉะนั้นจะหาเหตุได้ยาก กล่าวคือ ที่ดินแปลงที่คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติมอบให้กรมที่ดินรับไปดำเนินการพร้อมทั้งมีมติให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการหรือกรมส่งเสริมสหกรณ์เข้าไปช่วยเหลือในการจัดสร้างสาธารณูปโภค ก็ให้กรมที่ดินประสานกับสองหน่วยงานดังกล่าวเพื่อดำเนินโครงการร่วมกัน

จากการพูดคุยกับราษฎรในชุมชน ช่วงกิจกรรมถามตอบข้อสงสัย พบว่า มีหลายครัวเรือนที่เดิมเคยมีที่ดิน 20-25 ไร่ ในการทำเกษตรกรรม แต่ตนถูกบังคับให้จำยอมต้องรับที่ดินทำกินเพียงไม่กี่ไร่ซึ่งน้อยกว่าจำนวนที่ดินเดิมจากรัฐ แลกกับผืนดินทำกินดั้งเดิมกับสวนผลไม้ที่อยู่ในช่วงเวลาตัดผลออกจำหน่ายได้ ในขณะที่เพื่อนบ้านในละแวกเดียวกันได้รับสิทธิในที่ดินเท่าเดิมด้วยเหตุผลว่าเป็นคนมีความรู้และอ้างสิทธิในที่ดินทำกินตามเอกสารการครอบครอง ส.ค.1 ที่ได้มาก่อนประกาศให้เป็นเขตปฏิรูป [3] ได้สรุปสภาพปัญหาที่ดินในประเทศไทยโดยแบ่งเป็น 4 ปัญหาหลักได้แก่ 1. การไร้กรรมสิทธิ์ ซึ่งเป็นปัญหาของผู้ที่ทำกินในที่ดินของรัฐ เช่น พื้นที่ป่าสงวน อุทยานแห่งชาติ ที่ราชพัสดุ 2. การไร้ที่ดินทำกิน 3. การเช่าที่ดิน 4. การถือครองที่ดินรายใหญ่ [4] ได้สรุปปัญหาการจัดการทรัพยากรที่ดินในประเทศไทยว่า การบริหารจัดการของรัฐยังไม่เป็นระบบและแนวทางที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรที่ดิน โดยมีปัญหาความขัดแย้งเรื่องแนวเขตที่ดิน ปัญหาการกระจายการถือครองที่ดิน ปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐและบทบาทของท้องถิ่น ชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการที่ดิน [5] ให้ความเห็นสอดคล้องกับประเด็นปัญหาของชาวบ้าน โดยได้ทำการศึกษาระบบการจัดการที่ดินระดับท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาค พบว่า ปัญหาความขัดแย้งในภาคใต้เกิดขึ้นระหว่างภาคเอกชนกับชาวบ้าน ซึ่งสาเหตุเกิดจากกฎหมายและนโยบายการบริหารจัดการที่ดินที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน การสงวนหวงห้ามพื้นที่ของรัฐก่อให้เกิดการโต้แย้งสิทธิ ระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในหลายพื้นที่ ปัญหาการออกเอกสารสิทธิที่ขาดความโปร่งใส การถือครองที่ดินมีการกระจุกตัวในบางพื้นที่ [6] พบว่า หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขการออกโฉนด บุคคลทั่วไปมีสิทธิในการขออกโฉนดที่ดินแต่ต้องเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ได้ครอบครองหรือทำประโยชน์มาก่อนประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ (1 ธันวาคม 2497) [7] และต้องเป็นที่ดินที่กฎหมายห้ามมิให้ออกโฉนดที่ดินอย่างเด็ดขาด [8]

แนวทางแก้ปัญหาเรื่องการออกเอกสารสิทธิในการถือครองที่ดินให้กับประชาชน ในพื้นที่ตำบลหนองชน อำเภอนาทม จังหวัดนครพนม

1. เร่งรัดให้มีกระบวนการพิสูจน์สิทธิในที่ดินของประชาชนให้รวดเร็วยิ่งขึ้น รวมถึงการจัดทำแผนที่ที่ดินของหน่วยงานรัฐให้แล้วเสร็จโดยเร็วที่สุด ทั้งนี้การพิสูจน์สิทธิของประชาชนควรดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 2 ปี
2. เมื่อมีการพิสูจน์สิทธิในที่ดินเรียบร้อยแล้ว ให้รับดำเนินการจัดสรรพื้นที่ให้กับประชาชนตามสิทธิเดิมที่ประชาชนพึงมี เช่น ถ้าสิทธิในที่ดินของประชาชนที่ได้รับการพิสูจน์แล้วอยู่ในพื้นที่ที่สามารถออกโฉนดได้ ก็ควรดำเนินการออกโฉนดตามสิทธิที่ประชาชนพึงมี
3. นอกจากการออกเอกสารสิทธิให้กับประชาชนตามที่ได้มีการพิสูจน์สิทธิตามที่ได้กล่าวไปในข้อ 2 แล้ว รัฐบาลควรพัฒนาหลักการสิทธิในที่ดินที่รัฐบาลจะยอมรับ/จัดสรรให้ เช่น หลักการสิทธิชุมชนในการถือครองที่ดิน และร่วมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ หรือการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและการลงทุนต่างๆ ที่จะช่วยให้การใช้สิทธิในที่ดินของประชาชน มีความมั่นคงและสามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนได้เพิ่มมากขึ้นและยั่งยืนยิ่งขึ้น
4. ทบทวนการใช้ประโยชน์ร่วมกันบนที่ดินที่มีแนวเขตเชื่อกันระหว่างหน่วยงานรัฐและประชาชน และที่ดินประเภทอื่นของหน่วยงานรัฐซึ่งไม่ได้มีการใช้ประโยชน์จริง หรือมิได้ใช้ประโยชน์คุ้มค่า เพื่อนำมาใช้ในการอนุรักษ์ และ/หรือจัดสรรให้กับประชาชนที่ยังขาดแคลนที่ดินทำกินหรือทำประโยชน์อื่นๆ แก่ส่วนรวมต่อไป

5. พัฒนาโครงสร้างเชิงสถาบัน โดยปรับให้คณะกรรมการนโยบายที่ดิน ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกำกับดูแลการดำเนินนโยบายตามแนวทางทั้ง 4 ข้อข้างต้นอย่างเต็มรูปแบบ รวมถึงการกำกับดูแลการใช้งบประมาณของกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดิน และมีการแก้ไขข้อกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่างๆ รวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานโครงการ กิจกรรมที่จะเข้ามาช่วยในการดำเนินงานและพัฒนาแนวทางแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น ธนาคารที่ดิน ศูนย์ปฏิบัติงานเกี่ยวกับที่ดินรัฐ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ดิน เหล่านี้เป็นต้น

จากการศึกษารูปแบบที่ดินของรัฐ เอกสารสิทธิในที่ดิน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารจัดการที่ดินของรัฐ พบว่า ในประเทศไทยนั้น แบ่งที่ดินออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ที่ดินของเอกชน และที่ดินของรัฐ ที่ดินของเอกชนนั้น ได้แก่ ที่ดินที่ประชาชนมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย และทางราชการ ออกเอกสารสิทธิให้ตามประมวลกฎหมายที่ดินในรูปของโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3, น.ส.3 ก)

การที่จะพิจารณารูปแบบที่ดินของรัฐ ต้องพิจารณาจากการเกิดของที่ดินว่า ที่ดินสาธารณะประโยชน์นั้น เกิดขึ้นในช่วงเวลาใด เกิดขึ้นก่อนหรือเกิดขึ้นหลังปีพ.ศ.2497 จนถึงปัจจุบัน ช่วงเวลาดังกล่าวนี้นี้มีประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ การดำเนินการสงวนหวงห้ามจะต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายที่ดิน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติก่อน การจะดูว่ามีการสงวนหวงห้ามโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ นั้น สามารถดูจากทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ โดยทะเบียนดังกล่าวจะเก็บไว้ที่ว่าการอำเภอ และ ที่สำนักงานที่ดินท้องที่ ซึ่งในทะเบียนที่สาธารณประโยชน์จะระบุผู้หวงห้าม วัน เดือน ปี ที่หวงห้าม และวัตถุประสงค์ในการหวงห้ามไว้ แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าจะไม่ปรากฏว่ามีการสงวนหวงห้ามไว้ หรือไม่มีการขึ้นทะเบียนที่สาธารณะไว้ ก็ไม่ได้หมายความว่า ที่ดินนั้นจะไม่เป็นที่สาธารณประโยชน์หรือไม่เป็นที่ดินรัฐ การที่เราจะทราบข้อมูลดังกล่าว ต้องดูจากเอกสารราชการ เช่น ทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ราชวางแผนที่ เอกสารที่ดินแปลงข้างเคียง ภาพถ่ายทางอากาศ เป็นต้น

แต่ถ้าไม่มีหลักฐานดังกล่าว ก็ต้องสืบจากพยานบุคคล ผู้ปกครองท้องที่ในอดีต ผู้สูงอายุ เจ้าของที่ดินข้างเคียงที่ทราบประวัติความเป็นมาของที่สาธารณประโยชน์ดังกล่าว และตรวจสอบจากสภาพที่ดินจริง การดูแลรักษาและการคุ้มครองป้องกัน

อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น กำหนดไว้ในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าไม่มี กฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้อธิบดีมีหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันตามควรแก่กรณี อำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้ รัฐมนตรีจะมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นเป็นผู้ใช้ได้” ซึ่งหมายความว่า ถ้ามีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาไว้โดยเฉพาะแล้ว ก็เป็นไปตามกฎหมายนั้น เช่น ที่ราชพัสดุก็เป็นอำนาจของกรมธนารักษ์ ตามกฎหมายราชพัสดุส่วนที่ดินสาธารณะประโยชน์ก็เป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ ที่มีหน้าที่ดูแลรักษา ตามมาตรา 122 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และองค์การบริหารส่วนตำบล ก็มีอำนาจดูแลรักษา ตามมาตรา 68 (8) แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เทศบาล ก็มีอำนาจดูแลรักษาตามมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด ก็มีอำนาจดูแลรักษาตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2542 ซึ่งต่อมาได้มีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 แก้ไขตามมาตรา 122 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินสาธารณะประโยชน์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยหากมีข้อพิพาทหรือคดีเกี่ยวกับที่ดิน สาธารณประโยชน์ นายอำเภอและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จะร่วมกันดำเนินการหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเป็นผู้ดำเนินการก็ได้ นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาการบุกรุกที่สำคัญ คือ ที่ดินสาธารณะประโยชน์ไม่มีแนวเขตที่ชัดเจน แนวทางแก้ไขปัญหาคือ

ก็คือ การออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงซึ่งเป็นภารกิจของกรมที่ดินโดยตรง หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงนั้น ไม่ใช่หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินเหมือนโฉนดที่ดิน เป็นเพียงหนังสือที่แสดงเขตที่ดินของรัฐ ระยะ เนื้อที่ ตำแหน่งที่ตั้ง การใช้ประโยชน์ และประวัติความเป็นมา โดยจะเก็บไว้ที่อำเภอ สำนักงานที่ดิน และกรมที่ดินแห่งละฉบับ ในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีส่วนช่วยเหลือในการดำเนินการ โดยการชี้แจงและประกาศให้ราษฎรทราบ ช่วยแก้ไขปัญห อุปสรรคและข้อขัดข้องต่างๆ ตรวจสอบและให้ความเห็นเกี่ยวกับผลการรังวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เช่น หากรังวัดแล้วได้เนื้อที่น้อยกว่าหลักฐานเดิม จะต้องนำเสนอสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาให้ความเห็นก่อน เป็นต้น เมื่อทราบแนวเขตชัดเจนแล้ว อาจจัดทำแนวเขตที่ชัดเจนมั่นคง เช่น สร้างรั้ว ปักป้ายแสดงที่สาธารณะประโยชน์ การปลูกต้นไม้ยืนต้นประเภทเดียวกันเป็นแนวเขต หรือ อาจขุดคลอง ทำถนนล้อมรอบ แสดงแนวเขตอย่างถาวร เพื่อป้องกันปัญหาป้ายหรือหลักเขตสูญหาย

ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ซึ่ง ค.ท.ช ได้มีการตั้งคณะอนุกรรมการพิสูจน์สิทธิในที่ดินของรัฐจังหวัด (คพร.จังหวัด) เพื่อทำหน้าที่กำหนดมาตรการ เรื่องการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐ เพื่อแก้ไขปัญหากรณีที่มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินระหว่างประชาชนและหน่วยงานของรัฐ มีหน้าที่และอำนาจสำคัญในการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐ โดยต้องใช้ภาพถ่ายทางอากาศประกอบการพิสูจน์สิทธิ ให้ใช้ผลการอ่าน แปลตีความภาพถ่ายทางอากาศของคณะอนุกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศที่ ค.ท.ช แต่งตั้ง ตรวจสอบหรือดำเนินการใด ๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดินของรัฐและการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินของรัฐ หากพบว่าการดำเนินการไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือดำเนินการไปโดยผิดพลาดคลาดเคลื่อนให้แจ้งหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง [9] เมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่า เป็นแนวคิดเพื่อการพิสูจน์สิทธิในที่ดินโดยปราศจากความขัดแย้ง มีแกนหลักของความคิดเป็นเรื่องการให้ความเป็นธรรมกับประชาชน เนื่องจากถูกทางราชการประกาศที่ดินของรัฐทับที่ดินทำกิน การพิสูจน์สิทธิในที่ดินจึงเป็นการให้ความเป็นธรรมกับประชาชนในเชิงแก้ไข ว่าต้องดำเนินการให้ถูกต้อง ตามสถานะแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริง ความยุติธรรมย่อมเกิดขึ้น ประชาชนจะได้รับความคุ้มครองที่เป็นธรรมจากการที่รัฐต้องการใช้พื้นที่ของประชาชนไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อื่น

ดังนั้น การพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐ จึงควรต้องมีพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องที่ดินแปลงนั้นซึ่งแสดงว่าได้ครอบครองทำประโยชน์อย่างต่อเนื่องมาก่อนการเป็นที่ดินของรัฐครั้งแรก เช่น เอกสารที่ทางราชการทำขึ้นและพิสูจน์ได้ว่าเป็นเอกสารซึ่งลงวันที่ก่อนการเป็นที่ดินของรัฐ เอกสารที่ทางราชการทำขึ้นและพิสูจน์ได้ว่าเป็นเอกสารซึ่งลงวันที่ภายหลังการเป็นที่ดินของรัฐ แต่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ (วันที่ 1 ธันวาคม 2497) โดยเอกสารดังกล่าว มีข้อความแสดงว่าได้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินแปลงนั้นมาก่อนการเป็นที่ดินของรัฐ พยานหลักฐานอื่น เช่น แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) พยานบุคคล พยานวัตถุ เป็นต้น นอกจากนี้ รัฐควรเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การรับเรื่องราวร้องทุกข์ คำร้อง และกำหนดให้มีการอุทธรณ์ เพิ่มขึ้นอีกขั้นตอนหนึ่งก็จะก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนหากเกิดกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าราษฎรได้เข้าครอบครองทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตที่ดินของรัฐโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินหรือไม่ก็ตาม อันเป็นข้อกำหนดของโอกาสที่สร้างความมั่นใจและความไว้วางใจให้กับประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการที่ดินกับหน่วยงานของรัฐมากยิ่งขึ้น โดยอาจจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือประชาชนเกี่ยวกับปัญหาที่ดินในชุมชนหรือท้องถิ่นไว้เพื่อรับเรื่องราวร้องทุกข์จากราษฎรที่

ถูกทางราชการประกาศเขตที่ดินและต้องสูญเสียที่ดินทำกิน ไม้ผล ไม้ยืนต้นที่ปลูกไว้เพื่อขายเพื่อจำหน่ายในการเลี้ยงชีพตนและคนในครอบครัวได้รับความช่วยเหลืออย่างเป็นธรรมและเป็นไปตามกฎหมาย

หากแนวทางการพิสูจน์สิทธิในที่ดินด้วยความเป็นธรรมนี้เกิดขึ้นจริง ราษฎรในชุมชนควรได้รับสิทธิเรื่องการขออุทธรณ์คำสั่งให้พิสูจน์สิทธิในที่ดินของตนใหม่เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมที่ต้องเสียหายจากการสูญเสียที่ดินทำกินที่ไม่เหมาะสมกับจำนวนค่าทดแทนที่รัฐจ่ายให้ เช่นนี้ คณะผู้วิจัยเชื่อว่า ปัญหาข้อพิพาทหรือความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานรัฐกับราษฎรในพื้นที่จะลดลง ราษฎรเป็นมิตรกับบุคคล หน่วยงาน ก่อให้เกิดความสามัคคี สามารถทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาที่ดิน ทรัพยากร ในพื้นที่ตำบลหนองชน อำเภอนาทม จังหวัดนครพนม และจังหวัดอื่นๆ ไปสู่ความยั่งยืนและมั่นคงทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่ได้เป็นแน่แท้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทางด้านกฎหมาย จากการศึกษาพบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ดินมีหลายฉบับซึ่งทำให้มีความซับซ้อนในการบริหารจัดการและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งกฎหมายหลายฉบับเป็นกฎหมายที่มีมานานและจากหลายหน่วยงานของรัฐ จึงควรให้มีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์กับประชาชนและประเทศชาติสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะด้านการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้กับประชาชน จากการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการในการออกโฉนดที่ดิน/เอกสารสิทธิ์ต่าง ๆ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกรณีการร้องขอให้ดำเนินการพิสูจน์สิทธิในที่ดินที่ถูกต้องเป็นธรรม จึงควรมีการให้ความรู้กับประชาชนในแต่ละพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินของรัฐ ขั้นตอนและกระบวนการออกเอกสารสิทธิ์ต่าง ๆ

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการ One Map จากการศึกษาพบว่าหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการที่ดินยังมีปัญหาอุปสรรคบางประการที่ทำให้กรมที่ดินไม่สามารถออกเอกสารสิทธิ์ให้กับประชาชนได้ เช่น ความไม่ชัดเจนของแนวเขต ระวัง แผนที่ยกของกรมที่ดินซ้อนทับกับหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งรัฐบาลควรเร่งรัดในการแก้ไขปัญหาแนวเขตโดยเฉพาะการพิจารณามาตราส่วนของแผนที่ที่หน่วยงานต่าง ๆ ใช้ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นคนละมาตราส่วน [10] เช่นกรมที่ดิน ใช้มาตราส่วน 1 : 4,000 สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมใช้แผนที่ มาตราส่วน 1 : 50,000 เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาแนวเขตที่ดิน และทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างประชาชนกับหน่วยงานรัฐ

4. ข้อเสนอแนะเพื่อให้การปรับปรุงแนวเขตที่ดินของรัฐเป็นไปตามวัตถุประสงค์โครงการ One Map ควรนำข้อมูลพื้นที่สภาพป่าที่ปรากฏในอดีตและยังไม่มีแนวเขตที่กฎหมายประกาศกำหนดไว้ ตามขอบเขตสภาพป่าในอดีตบนภาพถ่ายทางอากาศโครงการ WWS (World Wide Survey) มาตราส่วน 1: 40000-60000 ที่บินถ่ายไว้เมื่อช่วงปีพ.ศ.2495-2499 มาพิจารณาควบคู่กับแผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน 1 : 50000 ชุด L708 สำหรับเป็นข้อมูลอ้างอิงเพื่อค้นหาพื้นที่ป่าไม้ที่ไม่มีสภาพการเข้าใช้ประโยชน์ ในส่วนของแนวเขตที่ดินของรัฐที่มีแผนที่แนบท้าย[10]

5. ข้อเสนอแนะเพื่อให้การปรับปรุงแนวเขตที่ดินมีรูปแบบการบูรณาการมากขึ้น จึงต้องดำเนินการโดยอาศัยหลักกฎหมาย มติคณะรัฐมนตรี บันทึกข้อตกลงและหลักวิชาการในการกำหนดหลักเกณฑ์ กล่าวคือนำหลักลำดับศักดิ์ของกฎหมายในระบบกฎหมายไทยมาแบ่งให้เป็นไปตามชั้นระดับศักดิ์ เช่น รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง

ประกาศ ข้อบัญญัติท้องถิ่น ส่วนมติดณะรัฐมนตรีมีใช้กฎหมาย แต่สถานะเป็นกฎ เป็นคำสั่งทางปกครอง หรือเป็นนโยบาย แล้วแต่กรณี และนำหลักลำดับศักดิ์มาจัดเรียงตามลำดับเวลาในการประกาศใช้ เช่น กรณีกฎหมายที่มีศักดิ์เท่ากัน แนวเขตที่ดินที่มีผลบังคับใช้จากกฎหมายที่ออกก่อนจะถูกให้ความสำคัญกว่าแนวเขตที่ดินที่มีผลบังคับใช้จากกฎหมายที่ออกมาภายหลัง และหากพบว่ามีข้อกฎหมาย ระเบียบ ข้อตกลง ที่อาจขัดหรือแย้ง ให้ยึดกรอบหลักการข้างต้น เป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับปรุงเส้นแนวเขตที่ดินของรัฐต่อไป

6. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกเอกสารสิทธิจากเอกสาร ส.ค. 1 พบว่า มีประชาชนจำนวนหนึ่งถือครองเอกสาร ส.ค. 1 และยังไม่ได้นำมาออกโฉนดที่ดิน กรณีนี้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปยื่นเรื่องต่อศาล รวมทั้งระยะเวลาที่ใช้ในการออกโฉนดที่ดินที่ต้องเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการออกโฉนดที่ดิน หรือไม่ได้รับการออกโฉนดที่ดิน ดังนั้น ควรมีมาตรการหรือแนวทางในการช่วยเหลือประชาชนในให้ได้รับความสะดวกสบายในการดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินตามวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐตามหลักความเป็นธรรมและธรรมาภิบาล

7. ควรมีการกำหนดแนวทางการสอบสวนผู้ขอออกโฉนดที่ดิน ผู้ปกครองท้องที่ พยานบุคคลผู้รู้เห็น การครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินแปลงที่ขอรังวัดออกโฉนดที่ดินมาก่อนประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ โดยมีหลักฐาน ส.ค.1 และก่อนการเป็นที่ดินสงวนหวงห้ามหรือไม่ และให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลจัดตั้งงบประมาณจัดซื้อภาพถ่ายทางอากาศที่ครอบคลุมพื้นที่บริเวณที่มีกฎหมายกำหนดเขตหวงห้ามที่ดินนั้น ๆ แล้วจัดส่งให้คณะกรรมการ อ่าน แปล ตีความภาพถ่ายทางอากาศ เพื่อช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชนผู้ขอออกโฉนดที่ดินหรือขอเอกสารสิทธิในที่ดินอื่นๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาการออกเอกสารสิทธิการถือครองที่ดินให้กับประชาชน ทำให้พบประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องอีกหลายกรณีที่น่าศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการศึกษารายครั้งต่อไป เห็นควรศึกษาเกี่ยวกับกรณีการออกเอกสารสิทธิให้กับประชาชนในเชิงลึกและในประเด็นอื่น ๆ เพื่อให้ครอบคลุมและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมที่ดิน. (2543). 100 ปี กรมที่ดิน วิวัฒนาการออกโฉนดที่ดินและงานทะเบียนที่ดิน. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- [2] บุญ ประเสริฐ. (2537). ปัญหาการตรวจพิสูจน์ที่ดินเพื่อออกโฉนดที่ดินในเขตพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 43 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- [3] มนินธ์ สุทธิวัฒนิน. (2556). ปัจจัยกำหนดค่าเช่าคอนโดมิเนียมในเขตกรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [4] สุนี ลำสา. (2559). ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและแนวทางการพัฒนาการป้องกันพื้นที่ป่าไม้ในอุทยานแห่งชาติน้ำตกห้วยยาง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- [5] ธนสาร ธรรมสอน. (2021). โครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (ค.ท.ช) กรณีศึกษาพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย, 3(5), 20-34.

- [6] Kamolsuksatit, S. (2020). กฎหมายนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรกับการจัดการทรัพย์สินอันเป็น
สาธารณูปโภคส่วนกลาง. *The Academic Journal: Faculty of Humanities and Social
Sciences Nakhon Sa-wan Rajabhat University*, 6(2), 249-260.
- [7] Namjirach, M. (2018). การจัดการความขัดแย้งการออกเอกสารสิทธิในที่ดินของกรมที่ดินในเขตป่าสงวน
แห่งชาติ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, มจร.*, 6(2), 523-536.
- [8] จินต กสิกรรม. (2020). ที่มาและพลวัตของนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ
ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545.
- [9] ภาณุวัฒน์ ปานแก้ว. (2564). มาตรการทางกฎหมายในการจัดการทรัพยากรในเขตอุทยานแห่งชาติ
โดยภาครัฐและประชาชนผู้ครอบครองการทำประโยชน์บนที่ดิน.
วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น, 5(1), 177-195.
- [10] สาคร รุ่งเรือง. (2547). คำอธิบายระเบียบกรมที่ดินว่าด้วยการสร้างและการใช้ระวางแผนที่
พ.ศ. 2547. สำนักเทคโนโลยีทำแผนที่.

ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จังหวัดสงขลา

Performance Achievement on Good Governance Principle in Khao Rup Chang Town Municipality, Songkhla Province

ปณิดา ชัยเพชร¹ สุนันทา ฉลาดถ้อย² ปญญากร คงน้อย³ วิลาวรรณย์ ดวงภักดี⁴ และธิดารัตน์ ไทยฤทธิ์⁵

Panida Chaipet¹ Sunantha Chalattoy² Panyakorn Khongnoi³

Wilawan Dungpakdee⁴ and Thidarat Thairit⁵

¹⁻⁵วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ

¹⁻⁵Management for Development College, Thaksin University

E-mail: 651101258@tsu.ac.th¹

Corresponding E-mail: apiwat@tsu.ac.th^{*}

This article is presented in the 19th National Conference on Public Administration of Public Administration Association of Thailand at Nakhon Phanom University, November 22, 2024

Received: October 31, 2024; Revised: January 10, 2025; Accepted: February 10, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างจำแนกตามปัจจัยเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ใช้บริการของเทศบาลเมืองเขารูปช้างจำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีช่วงอายุต่ำกว่า 21 ปี มีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป เป็นนักเรียนหรือนักศึกษาและพนักงานบริษัทและธุรกิจส่วนตัว ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง ภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านนิติธรรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความคุ้มค่า ด้านสำนึกรับผิดชอบ ด้านคุณธรรม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านความโปร่งใส นอกจากนี้ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประชาชนที่มีอายุและระดับการศึกษาต่างกัน ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศและสถานภาพต่างกัน ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างไม่แตกต่างกัน

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ สมานธิ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจ้อน อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ

^{*}Asst. Prof. Dr.Apiwat Samati and Asst. Prof. Dr.Thuanthong Krutchon, Advisor at Management for Development College, Thaksin University

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน; หลักธรรมาภิบาล

Abstract

This research is quantitative research to study the achievement performance on good governance principles in Khao Rup Chang Town Municipality, Mueang Songkhla District, Songkhla Province and compare the performance achievements in accordance with the principles of good governance of Khao Rup Chang Municipality classified by gender, age, status, education level, and occupation. The research used 400 service users from Khao Rup Chang Town Municipality as the sample group. A questionnaire was used as a tool for collecting data, and the descriptive statistics used consisted of frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research findings revealed that the majority of service users were female rather than male, under the age of 21, single, had a bachelor's degree or higher, were students, and were employees of companies and private businesses. The overall performance of Khao Rup Chang Municipality in accordance with the principles of good governance was at a good level. When considering each aspect, it was found that the rule of law had the highest average value, followed by value for money, sense of responsibility, morality, participation, and transparency. In addition, the results of the hypothesis testing found that people with different ages and education levels had different performance achievements according to the principles of good governance of Khao Rup Chang Municipality at a significant level of 0.05. However, people with different genders and status had no different performance achievements according to the principles of good governance of Khao Rup Chang Municipality.

Keywords: Achievement Performance; Good Governance

บทนำ

ธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดการปกครองที่มีมาแต่โบราณนับแต่สมัยเพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาการเมืองหลายท่านได้พยายามค้นหารูปแบบการปกครองที่ดี [1] วิวัฒนาการของรูปแบบอภีบาลที่ดีเกิดขึ้นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อมีการค้นหารูปแบบการปกครองที่สามารถนำประเทศไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยตะวันตกของประเทศที่เพิ่งได้รับการปลดปล่อยจากอาณานิคม และสามารถฟื้นฟูประเทศจากความเสียหายภายหลังสงคราม ซึ่งต่อมารูปแบบการปกครองดังกล่าวผสมผสานกันระบบราชการของ Weberian กล่าวคือ ลักษณะการปกครองที่มีโครงสร้างเป็นลำดับชั้นมีการเมืองที่เป็นกลางมีเป้าหมายที่ปฏิบัติได้และมีการประสมประสานของระบบคุณธรรม ซึ่งได้นำมาปรับใช้ในแต่ละประเทศทั่วโลก รูปแบบการปกครองของ Weberian ยากที่จะนำไปประยุกต์ใช้และสานต่อเนื่องจากการขยายตัวของระบบราชการ ทำให้ยากต่อการจัดการและขาดความยืดหยุ่นในการปรับตามการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลก นอกจากโครงสร้างของระบบราชการจะทำให้การปกครองบ้านเมืองขาดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้วยังก่อให้เกิดช่องทางการบิดเบือนการใช้อำนาจและการทุจริต ในช่วงต้น พ.ศ. 2523 นักวิชาการส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องกันว่าแนวทางการบริหารภาครัฐที่เป็นอยู่ไม่สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมโลกที่ปรับเปลี่ยนตลอดเวลาและมีความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปและปรับปรุงรูปแบบการปกครองใหม่ในช่วงเวลาดังกล่าวมีองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญอย่างธนาคารโลก (World Bank) และกองทุนนานาชาติ

ได้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนและพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองที่ดีหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า Good Governance หรือธรรมาภิบาล [2]

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานภาครัฐที่สำคัญที่ได้นำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการบริหารงานท้องถิ่นรวมถึงการปฏิบัติงานของบุคลากร เนื่องด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยถือเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองแก่ประชาชนทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เกิดสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น รวมถึงมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตน จึงสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ [3]

เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นอีกหนึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่บริหารงานท้องถิ่นและมุ่งปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนที่สะท้อนมาจากการได้รับการประกาศเกียรติคุณและรางวัลแห่งความภาคภูมิใจระดับชาติกว่า 20 รายการ [4] ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาด้วยกระบวนการวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยมุ่งศึกษาถึงการบริหารงานท้องถิ่นและการปฏิบัติงานตามธรรมาภิบาลเพื่อบริการสาธารณะประชาชน รวมถึงมุ่งศึกษาถึงปัญหาที่ยังคงเกิดขึ้นในการบริหารงานท้องถิ่นโดยนำแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์และอภิปรายผลในการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คำว่า Good Governance หรือการปกครองที่ดีหรือธรรมาภิบาล ได้ปรากฏและมีการใช้ในวงวิชาการในช่วงต้นทศวรรษ 1990 โดยแนวคิดเรื่อง Good Governance ได้เป็นที่สนใจขององค์การและบุคคลต่างๆ เป็นอย่างมาก จึงมีการนิยามคำว่า Good Governance แตกต่างกันไป ดังนี้ในปี ค.ศ. 1992 ธนาคารโลกได้ริเริ่มแนวคิดและอธิบายถึงการบริหารจัดการบ้านเมือง (Governance) ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับลักษณะของการใช้อำนาจในการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อการพัฒนา ซึ่งครอบคลุมประเด็นในเรื่องการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ การบริหารจัดการภาครัฐ สำนึกรับผิดชอบ กรอบตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนา ความโปร่งใส และข้อมูลข่าวสาร [5]

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 [6] ได้ระบุถึงหลักธรรมาภิบาล ว่าควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ ได้แก่

หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจของตัวบุคคล

หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต จนเป็นนิสัยประจำชาติ

หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

หลักสำนึกรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานของทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

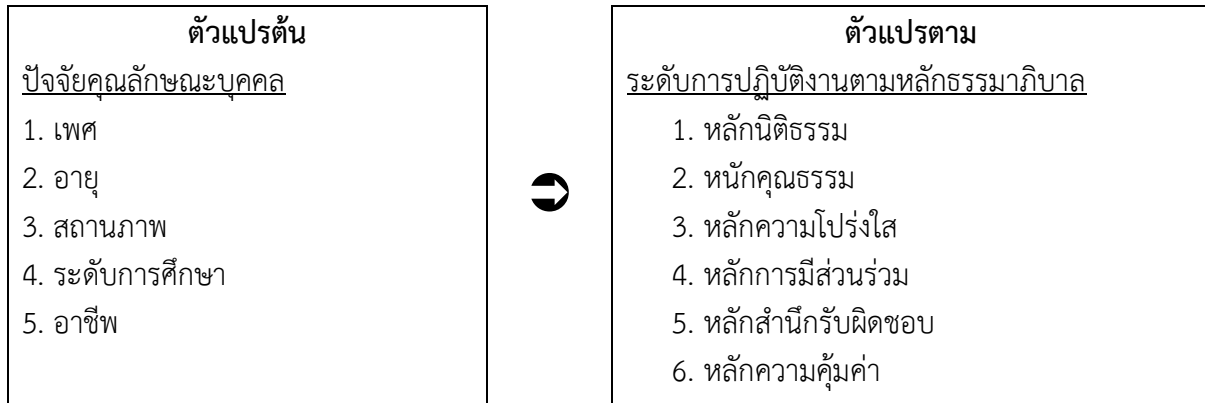
หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ

ทั้งนี้องค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เน้นการกำหนดเป็นกรอบแนวทางให้แก่หน่วยงานราชการเพื่อถือปฏิบัติ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จะยึดองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลที่ได้กำหนดไว้ตามที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 เป็นสำคัญ

หลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องด้วยในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปรากฏข่าวทางสื่อมวลชน ทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่ออื่นๆ ว่ามีการทุจริตคอร์รัปชัน หลายรูปแบบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ เป็นสาเหตุของความหย่อนประสิทธิภาพในการบริหารและการพัฒนาท้องถิ่น ให้เจริญก้าวหน้าตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจ และในปัจจุบันแนวคิดเรื่องการบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาลได้มีบทบาทต่อหลาย ๆ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย สิ่งที่ทำหยาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขณะนี้คือ การปรับกลยุทธ์ ทิศนคติ วิสัยคิด วิธีการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ไปสู่การเป็นราชการยุคใหม่โดยยึดถือหลักธรรมาภิบาลในการบริหารปกครองท้องถิ่น อีกทั้งหน่วยงานหรือสถาบันต่าง ๆ ก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น และได้เข้ามามีบทบาทร่วมดำเนินการสนับสนุน การสร้างธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น สำนักนายกรัฐมนตรี สถาบันพระปกเกล้า สถาบันปวช อึ้งภากรณ์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้พยายามแสวงหาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีลักษณะธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อมอบรางวัลและประกาศเป็นตัวอย่างให้เกิดการแพร่ขยายองค์การที่ดีเพื่อส่งเสริมให้เกิดขวัญกำลังใจในการบริหารงานขององค์กรระดับท้องถิ่นและเพื่อพัฒนามาตรฐานธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น [7]

กรอบแนวคิดในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: คณะผู้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยรายละเอียดมีดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้างจำนวน 42,942 คน จากนั้นดำเนินการกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยวิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างตามสูตรการคำนวณของ Yamane คือ $n = \frac{N}{1 + Ne^2}$ โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 หรือระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้จำนวน 376 คน อย่างไรก็ตามเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของการวิจัยคณะผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นเป็น 400 คน จากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็นด้วยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีจำนวนมากและมีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่จำแนกตามหมู่บ้านภายใต้เขตการปกครองของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จำนวน 10 หมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	ทุ่งใหญ่	5,710	53
2	บางदान	2,855	27
3	เขาแก้ว	571	5
4	สะพานยาว	3,084	29
5	ปราบ	8,565	79
6	เหล่า	3,198	30
7	ชายทะเล	3,084	29
8	ท่าสะพาน	6,967	65

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้าน (ต่อ)

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
9	การเคหะ	2,056	19
10	สำโรง	6,852	64
รวม		42,942	400

สำหรับการสุ่มตัวอย่างลำดับต่อไป เมื่อทราบขนาดของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็นแบบบังเอิญ (accidental sampling) [9] ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้จำนวนตามต้องการ โดยภายใต้ข้อกำหนดของเกณฑ์ในการคัดเข้าร่วมของกลุ่มตัวอย่างทุกหน่วยต้องเป็นประชาชนที่เคยเข้ารับบริการสาธารณสุขจากเทศบาลเมืองเขารูปช้างมาอย่างน้อย 1 ครั้งในงานบริการใดบริการหนึ่งหรือทุกงานบริการ โดยประชาชนต้องมีถิ่นที่อยู่อาศัยในทะเบียนราษฎรในเขตของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา มีอายุอยู่ระหว่าง 18 ปี ถึง 60 ปีขึ้นไป และสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ โดยใช้เวลาตอบแบบสอบถามประมาณ 10 นาที

เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามสำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างโดยใช้กรอบแนวคิดตามหลักธรรมาภิบาลประกอบด้วย 6 หลักคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า จำนวน 18 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักคะแนนตามแนวทางการสร้างเครื่องมือการวัดของ Likert ดังนี้

ระดับความเห็นมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ระดับความเห็นมาก	ให้	4	คะแนน
ระดับความเห็นปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ระดับความเห็นน้อย	ให้	2	คะแนน
ระดับความเห็นน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21-5.00	แปลความว่า	มีผลสัมฤทธิ์มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41-4.20	แปลความว่า	มีผลสัมฤทธิ์มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61-3.40	แปลความว่า	มีผลสัมฤทธิ์ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81-2.60	แปลความว่า	มีผลสัมฤทธิ์น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.80	แปลความว่า	มีผลสัมฤทธิ์น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์แล้วทำการจัดทำข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบด้วย ค่าความถี่และค่าร้อยละบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบรรยายผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติอนุมาน คือ การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาประกอบตารางแสดงผลและนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน พบว่า เป็นเพศชายจำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 48.0 และเพศหญิง มีจำนวน 208 คิดเป็นร้อยละ 52.0 ซึ่งเพศหญิงมีส่วนการเก็บข้อมูลมากที่สุด มีอายุต่ำกว่า 21 ปี จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 อายุ 22-35 ปี มีจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 อายุ 36-59 ปี มีจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 อายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0 ซึ่งอายุต่ำกว่า 21 ปีมีส่วนการเก็บข้อมูลมากที่สุด ส่วนสถานภาพเป็นโสดจำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 72.3 สมรสจำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 และอื่นๆ จำนวน 5 คน คิดร้อยละ 1.3 แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันสถานะภาพของคนโสดมีส่วนที่มากที่สุด ระดับการศึกษาของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 ระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 50.5 ระดับอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 และระดับการศึกษาอื่น ๆ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 แสดงให้เห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมีจำนวนมากที่สุด และประกอบอาชีพเป็นเจ้าของหน้าทีของรัฐ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 พนักงานบริษัทและธุรกิจส่วนตัว จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.0 เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา 197 คน คิดเป็นร้อยละ 49.2 และอื่นๆ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 แสดงให้เห็นว่าประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา

เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างเป็นรายด้านได้ข้อค้นพบดังนี้

1. หลักนิติธรรมาภิบาลรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 โดยจำแนกตามลำดับดังนี้
 - 1) มีการกำหนดขอบอำนาจและหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26
 - 2) มีการบริหารงานด้วยความเป็นธรรมเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และ
 - 3) มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน 4.12

2. หลักคุณธรรมาภิบาลรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 โดยจำแนกตามลำดับดังนี้
 - 1) การปฏิบัติหน้าที่ในองค์การด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.99
 - 2) มีการรับฟังข้อคิดเห็นจากประชาชนที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์หรือประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.99 และ
 - 3) มีโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเสนอความคิดเห็นเพื่อนำไปปรับปรุงความคิดเห็นเพื่อนไปปรับปรุงบริหารงาน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.97

3. หลักความโปร่งใสภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 โดยจำแนกตามลำดับดังนี้
 1) กระบวนการทำงานที่เปิดเผยตรงไปตรงมาและสามารถตรวจสอบได้ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01
 2) ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเทศบาลได้อย่างทั่วถึงและมีความถูกต้อง ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และ 3) มีการสื่อสารให้บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องรู้และเข้าใจนโยบายและทิศทางการดำเนินงาน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.94

4. หลักการมีส่วนร่วมภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 โดยจำแนกตามลำดับดังนี้
 1) มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงาน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 2) มีการรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อร่วมคิดแนวทางในการแก้ไขปัญหา ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 และ 3) เปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกระบวนการพัฒนาแผนงานต่าง ๆ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97

5. หลักสำนึกรับผิดชอบภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 โดยจำแนกตามลำดับดังนี้
 1) มีระบบให้บุคลากรตระหนักในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ศักยภาพของตนเอง ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 2) มีการกำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างทันท่วงที ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 และ 3) มีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่และยอมรับผลการดำเนินการทั้งรับผิดชอบ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98

6. หลักความคุ้มค่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 โดยจำแนกตามลำดับดังนี้
 1) ควบคุมกำกับส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานเต็มเวลาและเต็มศักยภาพ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07
 2) มีการจัดลำดับความสำคัญของงานโดยมีการจัดสรรเวลาในแต่ละงานอย่างเหมาะสม ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และ 3) ใช้งบประมาณในการจัดทำแผนนโยบายต่างๆ อย่างคุ้มค่า ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03

นอกจากนี้ผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบปัจจัยคุณลักษณะบุคคลกับผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างที่กำหนดสมมติฐานทั้งหมด 4 ข้อข้างต้นที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 0.05 พบว่า ประชาชนที่มีอายุและระดับการศึกษาต่างกัน ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างแตกต่างกันจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3 ส่วนประชาชนที่เพศ สถานภาพ และอาชีพต่างกัน ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างไม่แตกต่างกันจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	3.540	1.180	2.922	0.034*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	396	159.928	.404		
รวม	399	163.468			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างจำแนกตามอายุ โดยการทดสอบค่าความแตกต่างของตัวแปรมากกว่าหนึ่งตัว พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างภาพรวมแตกต่างกัน

ส่วนรายด้านตามหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักสำนักับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	12.691	4.230	11.111	.000*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	396	150.777	.381		
รวม	399	163.468			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างจำแนกตามระดับการศึกษา โดยการทดสอบค่าความแตกต่างของตัวแปรมากกว่าหนึ่งตัว พบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างภาพรวมแตกต่างกัน ส่วนรายด้านตามหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักสำนักับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างสรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้ หลักนิติธรรมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 โดยเฉพาะเรื่องการกำหนดขอบอำนาจและหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน หลักคุณธรรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 โดยเฉพาะเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ในองค์การด้วยความซื่อสัตย์สุจริต หลักความโปร่งใสภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 โดยเฉพาะเรื่องกระบวนการทำงานที่เปิดเผยตรงไปตรงมาและสามารถตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วมภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 โดยเฉพาะเรื่องมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน หลักสำนักับผิดชอบภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 โดยเฉพาะมีระบบให้บุคลากรตระหนักในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ศักยภาพของตนเอง และหลักความคุ้มค่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 โดยเฉพาะเรื่องการควบคุมกำกับส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานเต็มเวลาและเต็มศักยภาพ

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบปัจจัยคุณลักษณะบุคคลกับผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างทั้ง 4 ข้อ สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปสมมติฐานการวิจัย

ตัวแปร	ค่านัยสำคัญ	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
1. เพศ	0.378		✓
2. อายุ	0.034*	✓	
3. สถานภาพ	0.720		✓
4. ระดับการศึกษา	0.000*	✓	
5. อาชีพ	0.927		✓

อภิปรายผลการวิจัยเชิงปริมาณเรื่อง ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างสรุปได้ว่า เทศบาลเมืองเขารูปช้างมีผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานและการบริหารท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดและเป็นหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่แทนรัฐในการบริหารจัดการภารกิจต่างๆ ในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน และการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลการดำเนินงานและมีการสร้างผลตอบแทนในรูปตัวเงินตามโครงการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีเป็นประจำทุกปี [10] นอกจากนี้ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ แสงชัย อภิชาติธนวัฒน์ [11] ที่ว่าการใช้หลักธรรมาภิบาลทำให้องค์กรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานได้ อีกทั้งยังเป็นกลไกในการควบคุมติดตามและตรวจสอบ โดยมีประชาชนหรือองค์กรภายนอกมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่การบริหารองค์กร เพราะการสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในองค์กร เป็นการสร้างสำนึกที่ดีในการบริหารงานและการปฏิบัติงานในองค์กร และจัดระบบที่สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามสำนึกที่ดี ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สิ้นเปลือง การติดตามการทุจริต ความโปร่งใส โดยคำนึงถึงผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบเป็นสำคัญ รวมถึงงานของ สถาพร วิชัยรัมย์ [12] ที่กล่าวว่า “การวางรากฐานที่มีการนำระบบคุณธรรมมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐเป็นสิ่งที่ดี โดยมองว่านักปกครองต้องเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ มีความรู้ มีความเสียสละ และในมุมมองของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ต้องเป็นการให้ความสำคัญกับภาระความรับผิดชอบ นอกจากนี้ข้อค้นพบสอดคล้องกับข้อสรุปของนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ [13] ที่ว่า แนวคิดว่าด้วยการกระจายอำนาจและ การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มุ่งการเอาอำนาจออกไปจากศูนย์กลางไปสู่ส่วนท้องถิ่นภายใต้หลักธรรมาภิบาลหรือบริบทของการบริหารกิจการจัดการบ้านเมืองที่ดีตามหลักวิชาการบริหารหรือหลักรัฐประศาสนศาสตร์และหลักรัฐศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเทศบาลเมืองเขารูปช้างตามหลักธรรมาภิบาลดังนี้

1. เทศบาลเมืองเขารูปช้างควรทำให้บุคลากรภายในองค์กรมีความรักดีอยู่เสมอ
2. เทศบาลเมืองเขารูปช้างควรสร้างหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
3. เทศบาลเมืองเขารูปช้างควรสร้างจุดเด่นที่เป็นรูปธรรมในงานบริการสาธารณะให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเทศบาลเมืองเขารูปช้างเพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายตามหลักธรรมาภิบาล

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและกระบวนการยุติธรรม วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณทุกท่าน ที่ให้คำปรึกษาและกรุณาช่วยปรับปรุงให้บทความวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] กิตติพัฒน์ สุวรรณสิริเมธี. (2550). *เอกสารประกอบวิชาปรัชญาการเมืองตะวันตก*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- [2] สถาบันพระปกเกล้า. (2546). *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- [3] มณฑิรา มีรส. (2559). รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด: กรณีศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 24(44), 105-120.
- [4] เทศบาลเมืองเขารูปช้าง. (2567). *รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ*. <https://www.krc.go.th/awards>
- [5] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). *หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (good governance)*. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- [6] ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง หน้า 24.
- [7] นพพล สุรนครินทร์. (2547). *การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [9] Yang, K. & Miller, G. J. (2008). *Handbook of research methods in public administration* (2nd ed.). Taylor & Francis group.
- [10] สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2567). *อปท. ที่มีการบริหารจัดการที่ดี*. <https://odloc.go.th/good-management/>
- [11] แสงชัย อภิชาติชนพัฒน์. (2559). *หลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กร* (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล). วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- [12] สถาพร วิชัยรัมย์. (2564). *ธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ*. <https://pa.bru.ac.th/2021/09/12/goodgovernance/>.
- [13] นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2552). *รายงานผลการศึกษาความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจในประเทศไทยและข้อเสนอ*. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเนอเรชั่น Z ในประเทศไทย: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

Factors Affecting Digital Citizenship of Generation Z in Thailand: A Systematic Review

ณรงค์ฤทธิ์ ปรีสุทธิ์กุล

Narongrit Parisutkul

คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง

Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla University, Trang Campus

E-mail: Narongrit.p@psu.ac.th

This article is presented in the 19th National Conference on Public Administration of Public Administration Association of Thailand at Nakorn Phanom University, November 22, 2024

Received: October 31, 2024; Revised: January 5, 2025; Accepted: February 10, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเนอเรชั่น Z ในประเทศไทยโดยใช้การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ กลุ่มตัวอย่างเป็นงานวิจัยที่สืบค้นจากฐานข้อมูล TCI และ ThaiLIS โดยกำหนดกรอบเวลาของการเผยแพร่คือ 2558-2567 เกณฑ์ในการคัดเลือกคือเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเนอเรชั่น Z ในประเทศไทย โดยพิจารณาจากคำสำคัญ บทคัดย่อ ชื่อเรื่อง และเกณฑ์คุณภาพที่กำหนด ระเบียบวิธีวิจัย ใช้การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้มี 3 ส่วนประกอบด้วย 1. แบบคัดกรองงานวิจัย 2. แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย 3. แบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์ข้อมูล คัดเลือกงานวิจัยโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยที่ได้ทำการสืบค้นมีจำนวน 275 เรื่อง มีงานวิจัยที่ผ่านเกณฑ์พิจารณาครบสุดท้ายจำนวน 4 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลในประเทศไทย มี 7 ปัจจัย ได้แก่ 1. ทักษะดิจิทัล 2. ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดิจิทัล 3. พฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมโลกดิจิทัล 4. ความคาดหวัง 5. เงื่อนไขการสนับสนุนพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดิจิทัล 6. การรับรู้ความสามารถตนเองด้านดิจิทัล และ 7. ผลการเรียนรู้ รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและพัฒนาปัจจัยทั้ง 7 เพื่อพัฒนาเจนเนอเรชั่น Z ให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สูงขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบายรัฐบาลดิจิทัลของรัฐบาล

คำสำคัญ: พลเมืองดิจิทัล; เจนเนอเรชั่น Z; การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ;
การรับรู้ความสามารถตนเองด้านดิจิทัล

Abstract

This research aims to synthesize the factors that affect digital citizenship among Generation Z in Thailand by applying a systematic review. The studies that were included in this research were sourced from TCI and ThaiLIS databases between 2015 and 2024. The selection criteria focused on studies that related to digital citizenship among Generation Z in Thailand. Keywords, abstracts, titles, criteria, and methodologies of the selected studies were thoroughly considered. The research instruments consisted of (1) a research screening form, (2) a quality assessment form, and (3) a data extraction form. A qualitative research method was employed for data analysis. Through consultation with three experts, 275 studies were identified. Lastly, there were four studies that met the qualification criteria. The result of the study revealed seven factors that influence digital citizenship in Thailand: (1) attitudes, (2) behavioral intention, (3) digital responsible behavior, (4) expectancy, (5) facilitating conditions, (6) perceived self-efficacy, and (7) learning achievement. The government or related agencies should promote and enhance all seven factors to support Generation Z in achieving higher digital citizenship in response to the government's digital government policy.

Keywords: Digital Citizen; Generation Z; A Systematic Review; Perceived Self-efficacy

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในรูปแบบดิจิทัล ภาครัฐให้การส่งเสริมและประกาศนโยบายรัฐบาลดิจิทัล จัดทำบริการสาธารณะเพื่อให้บริการประชาชนผ่านแอปพลิเคชันทางรัฐ แอปพลิเคชันเป่าตัง อีกทั้งกำหนดแผนพัฒนามาตรฐานดิจิทัลของประเทศไทยปีพุทธศักราช 2566-2570 โดยกำหนดวิสัยทัศน์ บริการภาครัฐสะดวก โปร่งใส ทันสมัย ตอบโจทย์ประชาชน ประกอบไปด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1: ยุทธศาสตร์การเปลี่ยนผ่านดิจิทัลภาครัฐ เพื่อการบริหารงานที่ยืดหยุ่น คล่องตัว และขยายสู่หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ที่ 2: พัฒนาศักยภาพที่สะดวกและเข้าถึงง่าย ยุทธศาสตร์ที่ 3: สร้างมูลค่าเพิ่มอำนวยความสะดวกแก่ภาคธุรกิจ ยุทธศาสตร์ที่ 4: ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ [1] ทั้งนี้การจะทำให้ทั้ง 4 ยุทธศาสตร์ประสบความสำเร็จ นอกจากการพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้มีความรู้ความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลแล้ว จำเป็นที่ประชาชนในประเทศจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลด้วย นอกจากความสามารถในการใช้งานแล้วประชาชนยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีความสามารถในการเข้าใจ เข้าถึง และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Digital Literacy) รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital citizenship) ทั้งนี้การเป็นพลเมืองดิจิทัลต้องมีความรู้เกี่ยวกับ 9 ข้อปฏิบัติ [2] ซึ่งประกอบด้วย 1. สิทธิความเท่าเทียมในการใช้อินเทอร์เน็ต 2. ความสามารถในการซื้อขายออนไลน์ 3. แลกเปลี่ยนข่าวสารที่เหมาะสม 4. เรียนรู้และการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี 5. มีมารยาททางดิจิทัล 6. เข้าใจกฎหมายดิจิทัล 7. มีเสรีภาพและความรับผิดชอบบนโลกดิจิทัล 8. ใช้งานดิจิทัลโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ 9. รักษาความปลอดภัยทางดิจิทัล

การใช้งานสื่อออนไลน์และอินเทอร์เน็ต มีบทบาทกับคนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจนเนอเรชัน Z เนื่องจากคือกลุ่มคนที่มีชีวิตประจำวันต้องใช้อุปกรณ์ดิจิทัลเพื่อใช้งานสื่อออนไลน์และอินเทอร์เน็ต จากผลสำรวจพบว่ากลุ่มเจนเนอเรชัน Z เป็นผู้ที่ใช้เวลาไปกับสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุดเมื่อเทียบกับทุกช่วงเจนเนอเรชัน [3] เนื่องจากจำเป็นต้องใช้เพื่อการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา เพื่อศึกษาค้นคว้า

หาข้อมูล และจัดทำรายงานเพื่อประกอบการเรียน จากผลการวิจัยของ Lu, C., and Gu, M. M. [4] และ Al-Ali, A., Alsmairat, et al., [5] พบว่าการส่งเสริมการเป็นพลเมืองดิจิทัลจะส่งผลต่อผลการเรียนในด้านประสิทธิภาพการเขียนภาษาอังกฤษและการศึกษาหาความรู้จากสื่อดิจิทัลเนื่องจากความรู้ในปัจจุบันอยู่ในรูปแบบสื่อออนไลน์ เช่น มหาวิทยาลัยในไทยจัดหลักสูตรเรียนฟรีในรูปแบบออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ CHULA MOOC, CMU MOOC, PSU MOOC จึงเป็นโอกาสที่กลุ่มเจนเอเรชั่น Z จะได้ใช้ประโยชน์จากสื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาดังกล่าววิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ กับตัวแปรการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z ในอดีตที่ผ่านมา จะทำให้สามารถเข้าใจถึงวิวัฒนาการของการศึกษา ตัวแปรที่สำคัญ ผลการศึกษาที่มีประโยชน์ จนสามารถนำไปสู่การกำหนดวิธีการ แนวทาง ตลอดจนกรอบแนวคิดในการวิจัยในอนาคต กับกลุ่มเจนเอเรชั่น Z ให้มีระดับการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สูงขึ้นได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z ในประเทศไทยด้วยกระบวนการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรม นักวิชาการในประเทศไทยและต่างประเทศหลายท่านได้กล่าวถึง การเป็นพลเมืองดิจิทัล และกำหนดกรอบการศึกษาวิจัยไว้หลายรูปแบบ โดยการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดิจิทัลพบว่ามีการศึกษาด้วยรูปแบบที่หลายหลายสามารถจำแนกเป็นรูปแบบได้ 5 รูปแบบตามนิยามของนักวิชาการได้ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ใช้แนวคิดของ Ribble [2] ที่อธิบายเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดิจิทัลในโรงเรียนจำนวน 9 ซึ่งประกอบไปด้วย 1. สิทธิความเท่าเทียมในการใช้อินเทอร์เน็ต 2. ความสามารถในการซื้อขายออนไลน์ 3. แลกเปลี่ยนข่าวสารที่เหมาะสม 4. เรียนรู้และการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี 5. มีมารยาททางดิจิทัล 6. เข้าใจกฎหมายดิจิทัล 7. มีเสรีภาพและความรับผิดชอบบนโลกดิจิทัล 8. ใช้งานดิจิทัลโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ 9. รักษาความปลอดภัยทางดิจิทัล นำมาพัฒนาเป็นเครื่องมือวัดความเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยมีนักวิชาการนำแนวคิดดังกล่าวมาศึกษา คือ Ruenphongphun, P., Sukkamart, et al., [6] และ Jamal and Rizvi [7]

รูปแบบที่ 2 ศึกษาการเป็นพลเมืองดิจิทัลด้วยองค์ประกอบ 8 ข้อดังนี้ 1. การรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง 2. การคิดและวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ 3. การรักษาความปลอดภัยบนโลกออนไลน์ 4. การรักษาข้อมูลส่วนบุคคล 5. การจัดการเวลาในโลกออนไลน์ 6. การจัดการข้อมูล/ร่องรอยบนโลกดิจิทัล 7. การรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ 8. การใช้สื่อออนไลน์อย่างมีน้ำใจและมีมารยาท มีผู้ที่นำแนวคิดดังกล่าวมาศึกษาความเป็นพลเมืองดิจิทัลคือ ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ [8] และ รยากร สุวรรณ และคณะ [9]

รูปแบบที่ 3 ศึกษาความเป็นพลเมืองดิจิทัลโดยกำหนดเป็นด้าน จำนวน 3 ด้านคือ 1. ด้านการเคารพตนเองและคนอื่น 2. ด้านการให้ความรู้ตนเอง/เชื่อมต่อกับคนอื่น และ 3. ด้านการป้องกันตนเอง/คนอื่น ซึ่งมีนักวิชาการที่ศึกษาความเป็นพลเมืองดิจิทัลด้วยแนวคิดตามมิติที่ 3 คือ ชูชิต ชายทวีป และคณะ [10] และ Mahadir, et al., [11]

รูปแบบที่ 4 ศึกษาความเป็นพลเมืองดิจิทัลผ่าน 4 ตัวแปรคือ 1. ด้านการรักษาอัตลักษณ์และข้อมูลส่วนบุคคล 2. ด้านกิจกรรมบนสื่อสังคมดิจิทัล 3. ด้านการใช้งานระบบดิจิทัล และ 4. ด้านจริยธรรมทางดิจิทัล

โดย Suphattanakul et al., [12] และ จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์ [13] ได้นำตัวแปรตามมิติที่ 4 ไปใช้ในการศึกษาความเป็นพลเมืองดิจิทัล

รูปแบบที่ 5 เป็นการทบทวนวรรณกรรมและสังเคราะห์งานวิจัยใหม่ โดยเลือกคุณสมบัติที่สอดคล้องกันและสรุปเป็นองค์ประกอบพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดิจิทัลใหม่ พบในงานวิจัยของปาจริย์ ตัวสิทธิ์ และ ศรัณย์ พิมพ์ทอง[14] โดยกำหนดเป็น 5 องค์ประกอบคือ 1. พฤติกรรมการเคารพผู้อื่นบนโลกดิจิทัล 2. พฤติกรรมการรับผิดชอบบนโลกดิจิทัล 3. พฤติกรรมการทำตามกฎในโลกดิจิทัล 4. พฤติกรรมมีส่วนร่วมในโลกดิจิทัล 5. พฤติกรรมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ทั้ง 5 รูปแบบมีเป้าหมายที่สอดคล้องและมีความคล้ายคลึงกัน 4 ด้านคือ 1. ด้านความสามารถในการรักษาอัตลักษณ์และข้อมูลส่วนบุคคล 2. ด้านกิจกรรมบนสื่อออนไลน์ที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ 3. ด้านการใช้งานระบบดิจิทัลได้อย่างถูกต้องมีความรับผิดชอบ และ 4. ด้านจริยธรรมดิจิทัลที่มุ่งทำตามกฎในโลกดิจิทัล เคารพกฎหมาย และไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทุติยภูมิ (Secondary Study) ด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review: SR) ของสถาบันโจแอนนาบริกส์ [15] ซึ่งเป็นวิธีการกำหนดกระบวนการทบทวนวรรณกรรมอย่างชัดเจน มีการกำหนดวัตถุประสงค์การศึกษา วิธีการสืบค้นข้อมูลด้วยกรอบแนวคิด (PICO Framework) การกำหนดกรอบในการสืบค้น มีวิธีการจัดทำเกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria) และคัดออก(Exclusion Criteria) ที่ชัดเจน มีการกำหนดคำสืบค้น (Searching Terms) กำหนดฐานข้อมูลที่ใช้ศึกษา (Database) และการประเมินค่างานวิจัย (Critical Appraisal) เพื่อนำผลงานที่ได้มาฐานการวิจัยเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z ในประเทศไทย โดยผู้วิจัยกำหนดช่วงในการสืบค้นข้อมูลคืองานวิจัยที่จัดทำขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2558 ถึงปี พ.ศ. 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบประกอบไปด้วย 3 ส่วน

1. แบบคัดกรองงานวิจัยผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามเกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัยปฐมภูมิโดยใช้กรอบแนวคิด PICO Framework มาประยุกต์ใช้ในแบบคัดกรองงานวิจัยเพื่อให้ได้งานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

2. แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย (Critical Appraisal Form) โดยผู้ทรงคุณวุฒิอีก 3 ท่าน ที่เชี่ยวชาญด้านรัฐประศาสนศาสตร์ แยกกันอ่านรายงานการวิจัยเพื่อประเมินงานที่เหมาะสมสำหรับนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z ในประเทศไทย

3. แบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล (Data Extraction Form) ซึ่งใช้สำหรับการบันทึกข้อมูลของงานวิจัยที่ผ่านการประเมินคุณภาพงานเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z

งานวิจัยฉบับนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสหนังสือรับรอง PSU IRB 2024-LL-Cm-023 (internal) เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2567

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์ปัจจัยโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสามารถอธิบายขั้นตอนการเก็บข้อมูลได้ดังขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสืบค้นงานวิจัย

ผู้วิจัยสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลในประเทศไทย มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดคำสำคัญ (keyword) ได้แก่

“พลเมืองดิจิทัล” “ปัจจัยที่ส่งผล”

2. กำหนดแหล่งสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลในประเทศไทย ในภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ดังนี้ TCI, ThaiLIS

3. คัดกรองงานวิจัยที่ซ้ำซ้อน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเกณฑ์คัดเข้า/คัดออก

การคัดเลือกงานวิจัยตามเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria) ด้วยเครื่องมือ PICo Frameork และคัดกรองงานวิจัยตามเกณฑ์คัดเข้าและคัดออกซึ่งจะคัดงานวิจัยออกหากมีรายละเอียดดังนี้

- ไม่ใช่งานวิจัยฉบับเต็ม หรือบทความที่เข้าถึงได้เพียงบทคัดย่อ
- เป็นงานวิจัยที่เขียนด้วยภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องพลเมืองดิจิทัล โดยนำเสนอในรูปแบบค่าเฉลี่ย ร้อยละ และงานวิจัยเชิงคุณภาพ
- เป็นงานวิจัยที่ไม่ได้ศึกษาในกลุ่มเจาะจง เช่น Z หรือไม่ใช่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา

ผู้วิจัยได้คัดเลือกงานวิจัยตามเกณฑ์คัดเข้า/คัดออก และทำการสกัดข้อมูลโดยผู้วิจัยสร้างแบบสกัดข้อมูล (Data Extraction Form) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของแบบสกัดข้อมูล โดยระบุข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับประเด็นอภิปรายประกอบด้วย

1. ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ชื่องานวิจัย ชื่อผู้วิจัย ปีที่พิมพ์
2. รายละเอียดเกี่ยวกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผล
3. ผลวิจัยมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ผู้วิจัยศึกษา

พบว่างานวิจัยที่นำเข้าสู่ศึกษาตามกระบวนการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบมีจำนวน 4 เรื่องที่เหมาะสมนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z ในประเทศไทย

ผลการวิจัย

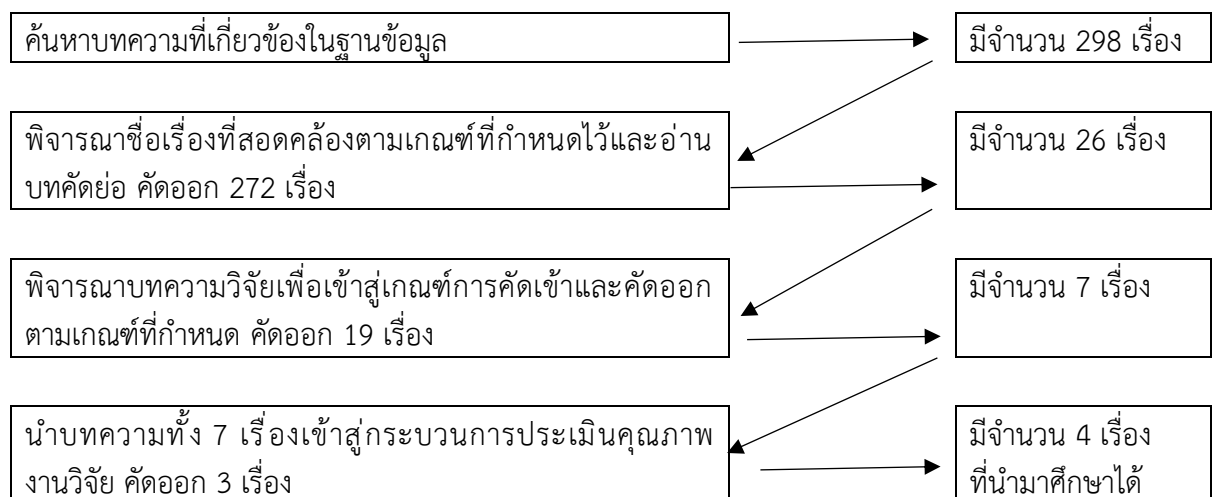
การศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z ในประเทศไทย : การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษิตตามลำดับการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการสืบค้นงานวิจัย (Research search result) ที่ทำการศึกษิตเรื่องพลเมืองดิจิทัล

ฐานข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
TCI	256	85.91
ThaiLIS	42	14.09
รวม	298	100

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยได้ผลงานวิจัยจากการสืบค้นเรื่องความเป็นพลเมืองดิจิทัล มีจำนวน 298 เรื่อง เป็นงานวิจัยที่ปรากฏในฐานข้อมูล TCI จำนวน 256 เรื่อง และฐานข้อมูล ThaiLIS จำนวน 42 เรื่อง ผู้วิจัยคัดกรองพบงานวิจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัล มีความซ้ำซ้อน เข้าถึงงานวิจัยได้เพียงบทคัดย่อ ไม่สามารถเข้าถึงวิจัยฉบับเต็มได้ ได้ทำการคัดกรองออกจำนวน 272 เรื่อง คงเหลือจำนวน 26 เรื่อง มีการคัดออกอีกจำนวน 19 เรื่องเนื่องจากเป็นการศึกษาในกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่นักเรียนหรือนักศึกษา เช่นเจนเอเรชั่น X ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้สูงอายุ คงเหลืองานวิจัยจำนวน 7 เรื่อง นำเข้าสู่กระบวนการประเมินคุณภาพงานวิจัยด้วยแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จากผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่างานวิจัยที่ไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินคุณภาพ 3 เรื่อง คงเหลืองานวิจัยที่นำมาศึกษาด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบจำนวน 4 เรื่อง สามารถอธิบายจำนวนการคัดกรองในแต่ละขั้นตอนได้ดังรายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการคัดกรองเนื้อหางานวิจัยที่นำมาสู่การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z ในประเทศไทย

จากการวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z ด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ พบว่าการศึกษิตของงานวิจัยทั้ง 4 เรื่องมีกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาสามารถอธิบายเป็นผลการศึกษิตแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยที่นำมาศึกษาด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

ชื่อเรื่องวิจัย	N	percent
รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดิจิทัลของ นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏ ปทุมธานี ตัวชี้วัด และศรัณย์ พิมพ์ทอง (2567)	847	63.21
ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ธัญธัช วิภาติภูมิประเทศ (2567)	142	10.60
การศึกษาคุณสมบัติการเป็นพลเมืองดิจิทัลของสมาชิกสภาเยาวชน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ รยากร สุวรรณ และคณะ (2566)	150	11.19
ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ชูจิต ชายทวีปและคณะ (2565)	201	15.00
รวม	1,340	100

จากตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี 1,190 คน และอีกจำนวน 150 คนเป็นสมาชิกสภาเยาวชน ซึ่งมีอายุระหว่าง 15-25 ปี รวมทั้งสิ้นมีกลุ่มตัวอย่างรวม 1,340 คน

การศึกษางานวิจัยที่ศึกษาทั้ง 4 เรื่องผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเนอเรชั่น Z พบว่าสามารถสรุปเป็นข้อค้นพบได้ตามรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัล

ชื่อเรื่องวิจัย	ข้อค้นพบ
รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเป็น พลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัย ราชภัฏ ปทุมธานี ตัวชี้วัด และศรัณย์ พิมพ์ทอง (2567)	ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็น พลเมืองดิจิทัลได้แก่ 1.ความคาดหวังถึงประสิทธิภาพต่อพฤติกรรมการ เป็นพลเมืองดิจิทัล 2.ความคาดหวังถึงความสะดวกต่อการใช้งาน เครื่องมือดิจิทัล 3.ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดิจิทัล 4.เงื่อนไขการสนับสนุนพฤติกรรมการเป็นพลเมือง ดิจิทัล
ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ธัญธัช วิภาติภูมิประเทศ (2567)	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล ของนักศึกษา ได้แก่ 1.เจตคติต่ออินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์ 2.การรับรู้ความสามารถของตนเองในด้าน คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต 3.ผลการเรียน

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัล (ต่อ)

ชื่อเรื่องวิจัย	ข้อค้นพบ
การศึกษาคุณสมบัติการเป็นพลเมืองดิจิทัลของสมาชิกสภาเยาวชน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ รยากร สุวรรณ และคณะ (2566)	ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลได้แก่ 1.พฤติกรรมกรรรับผิตชอบบนโลกดิจิทัล
ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ชูจิต ชายทวีปและคณะ (2565)	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัล ได้แก่ 1.ทัศนคติต่ออินเทอร์เน็ต 2.ประสิทธิภาพการใช้คอมพิวเตอร์

จากตารางที่ 4 สรุปข้อค้นพบของงานวิจัยได้ดังนี้

1. งานวิจัยเรื่องรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมกรรเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏ ของ ปาจารย์ ต้วลิขเรศ และศรัณย์ พิมพ์ทอง [14] สรุปว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลมี 4 ปัจจัยได้แก่ 1. ความคาดหวังถึงประสิทธิภาพต่อพฤติกรรมกรรเป็นพลเมืองดิจิทัล 2. ความคาดหวังถึงความสะดวกต่อการใช้งานเครื่องมือดิจิทัล 3. ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกรรเป็นพลเมืองดิจิทัล และ 4. เงื่อนไขการสนับสนุนพฤติกรรมกรรเป็นพลเมืองดิจิทัล

2. งานวิจัยเรื่องทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ของ ธัญธัช วิภาติภูมิประเทศ [8] สรุปว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลมี 3 ปัจจัยคือ 1. เจตคติต่ออินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์ 2. การรับรู้ความสามารถของตนเองในด้านคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต และ 3. ผลการเรียนรู้

3. งานวิจัยเรื่องการศึกษาคุณสมบัติการเป็นพลเมืองดิจิทัลของสมาชิกสภาเยาวชน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ของ รยากร สุวรรณ และคณะ [9] สรุปว่าปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลได้แก่พฤติกรรมกรรรับผิตชอบบนโลกดิจิทัล

4. ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ของชูจิต ชายทวีปและคณะ [10] พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลมี 2 ปัจจัยคือ 1. ทัศนคติต่ออินเทอร์เน็ต และ 2.ประสิทธิภาพกรรใช้คอมพิวเตอร์

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยทั้ง 4 เรื่องข้างต้นผู้วิจัยสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลได้ 7 ปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยทัศนคติ
2. ปัจจัยความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกรรเป็นพลเมืองดิจิทัล
3. ปัจจัยพฤติกรรมกรรรับผิตชอบบนโลกดิจิทัล
4. ปัจจัยความคาดหวัง ซึ่งประกอบไปด้วย ความคาดหวังต่อประสิทธิภาพ และความคาดหวังต่อความสะดวกต่อการใช้งาน
5. ปัจจัยเงื่อนไขการสนับสนุนพฤติกรรมกรรเป็นพลเมืองดิจิทัล
6. ปัจจัยการรับรู้ความสามารถของตนเองในด้านดิจิทัล
7. ผลการเรียนรู้

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z มี 7 ปัจจัยซึ่งผู้วิจัยสามารถนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาแยกอภิปรายปัจจัยทั้ง 7 ปัจจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ 1 ปัจจัยทัศนคติ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z สามารถอธิบายโดยใช้แนวคิดเรื่องทัศนคติ [16] ที่กล่าวว่าทัศนคติคือความผสมผสานระหว่างความคิด ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ และความรู้สึกของบุคคลซึ่งจะสะท้อนออกมาในรูปแบบยอมรับหรือปฏิเสธ และแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรม จากผลการวิจัยที่พบว่าทัศนคติส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัล อาจเป็นเพราะเจนเอเรชั่น Z ในประเทศไทยมีการใช้ดิจิทัลในการเรียนการสอนในโรงเรียน และมหาวิทยาลัย เพื่อหาความรู้ ทำรายงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้เจนเอเรชั่น Z มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้งานดิจิทัล เมื่อมีทัศนคติที่เห็นว่าระบบดิจิทัลมีประโยชน์ จึงส่งผลให้มีความตั้งใจที่จะศึกษาการใช้งานระบบดิจิทัลอย่างถูกวิธี เรียนรู้ที่จะใช้งานอย่างถูกต้องมากขึ้น ส่งผลให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สูงขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ke, D., & Xu, S. [17] ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัล ในประเทศจีนผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติทางบวกต่ออินเทอร์เน็ตส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z และงานวิจัยของ Al-Zahrani [18] ที่ศึกษาเรื่องสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัล ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในสังคมอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาประเทศซาอุดีอาระเบีย พบว่าปัจจัยทัศนคติส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัล

2. จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยข้อที่ 2 ปัจจัยความตั้งใจแสดงพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดิจิทัล และปัจจัยข้อที่ 3 ปัจจัยพฤติกรรมการรับผิดชอบบนโลกดิจิทัล ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน Theory of Planned Behavior ของ Ajzen อ้างถึงใน [14] ที่อธิบายว่าบุคคลที่มีการวางแผนกระทำพฤติกรรม มีความเป็นไปได้ที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น บุคคลจะกระทำพฤติกรรมที่เชื่อมโยงกับความตั้งใจ และผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบในโอกาส เวลา และบริบทที่เหมาะสม ดังนั้นตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อเจนเอเรชั่น Z ตั้งใจแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบพฤติกรรมการรับผิดชอบบนโลกดิจิทัลที่มาก ย่อมแสดงพฤติกรรมที่เชื่อมโยงกับความตั้งใจส่งผลเป็นผู้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย และเมื่อเจนเอเรชั่น Z มีพฤติกรรมการรับผิดชอบบนโลกดิจิทัลแสดงว่าเจนเอเรชั่น Z มีการพิจารณาอย่างรอบคอบในการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบบนโลกดิจิทัลพฤติกรรมดังกล่าวจึงส่งผลให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สูงขึ้น

3. จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยข้อที่ 4 ปัจจัยความคาดหวัง และปัจจัยข้อที่ 5 ปัจจัยเงื่อนไขสนับสนุนพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดิจิทัล ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัล พบว่าทั้ง 2 ปัจจัยสอดคล้องกับทฤษฎีการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี Acceptance and Use of Technology (UTAUT) ของ Venkatesh, et al. [19] ที่อธิบายว่าการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี มีปัจจัยความคาดหวังถึงประสิทธิภาพต่อพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดิจิทัล ปัจจัยความคาดหวังต่อความสะดวกต่อการใช้งานเครื่องมือดิจิทัล และปัจจัยเงื่อนไขการสนับสนุนพฤติกรรม รวมอยู่ด้วย ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัย ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัล สามารถอธิบายได้ว่าการยอมรับการใช้เทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลได้ว่า เมื่อเจนเอเรชั่น Z เห็นประโยชน์หรือความหวังว่าจะได้รับประโยชน์จากการใช้งานดิจิทัลจะมีความตั้งใจในการศึกษา เพื่อให้สามารถใช้งานดิจิทัลได้ดี จึงส่งผลให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องอิทธิพลของความคาดหวังด้านประสิทธิภาพต่อความตั้งใจของเกษตรกรเชิงพาณิชย์ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านมือถือสำหรับการเผยแพร่ข้อมูลตลาดเกษตรในประเทศอุกันดา [20] ที่พบว่าความคาดหวังว่าเทคโนโลยีสารสนเทศต่อ

ประสิทธิภาพที่ดีขึ้นจะส่งผลต่อยอดขายรายวันจึงทำให้เกษตรกรสนใจที่จะศึกษาการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น

4. จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ 6 ปัจจัยการรับรู้ความสามารถของตนเองในด้านดิจิทัล ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเจนเอเรชั่น Z สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดของ Bandura, A., & Wessels, S. [21] ที่กล่าวว่าผู้ที่รับรู้ความสามารถตนเองจะส่งผลต่อความมั่นใจในการใช้งานคอมพิวเตอร์ส่งผลให้เกิดการพัฒนาและเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อธิบายได้ว่าเมื่อเจนเอเรชั่น Z มีความมั่นใจในศักยภาพการใช้คอมพิวเตอร์ของตนเองจะมีความรู้สึกลอยlakพัฒนาทักษะ และพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ หรือ แอปพลิเคชันใหม่ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่รัฐบาลสนับสนุนให้ประชาชนใช้งานสารสนเทศดิจิทัลที่สูงขึ้นผ่านการรับเงินดิจิทัลผ่านแอปทางรัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Al-Zahrani [18] ที่ศึกษาเรื่องสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัล ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในสังคมอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศซาอุดีอาระเบียพบว่าปัจจัยการรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัล

5. จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ 7 ปัจจัยผลการเรียน ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัล สามารถอธิบายได้โดยใช้แนวคิดความเข้าใจดิจิทัล (Digital literacy) ได้ว่าการที่พลเมืองจะมีความเข้าใจดิจิทัลที่ดีจำเป็นอย่างไรที่จะต้องมีความรู้ และความรู้ เพื่อนำประโยชน์ของดิจิทัลไปใช้ในการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาตนเอง ชุมชน ประเทศ และโลก [22] ดังนั้นการที่ผลการเรียนมีผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลอาจเป็นเพราะเจนเอเรชั่น Z มีทักษะ และมีความรู้ ความเข้าใจดิจิทัล สามารถนำความรู้ที่มีไปพัฒนาตนเอง ทำให้มีผลการเรียนที่ดี และเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สูงขึ้นตามด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ Dunaway, M., & Macharia, M. [23] ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบของการเป็นพลเมืองยุคดิจิทัลต่อพฤติกรรมออนไลน์เชิงลบและผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาที่พบว่าผลการเรียนรู้ส่งผลทางอ้อมต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยทั้ง 7 ปัจจัย ไปพัฒนาเจนเอเรชั่น Z ให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สูงขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบายรัฐบาลดิจิทัลของรัฐบาล
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาควรส่งเสริมให้เจนเอเรชั่น Z มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้งานดิจิทัลให้สูงขึ้นเนื่องจากส่งผลต่อการทำให้เจนเอเรชั่น Z เป็นพลเมืองดิจิทัลที่สูงขึ้นตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. พบบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนมากสามารถนำองค์ความรู้ทั้งหมด มาทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเพื่ออธิบายทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยได้
2. ควรมีการวิจัยซ้ำด้วยการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างระดับประเทศเพื่อยืนยันข้อค้นพบที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2566). *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570*. <https://www.dga.or.th/>
- [2] Ribble, M. (2015). *Digital citizenship in schools: Nine elements all students should know* (3rd ed.). International Society for Technology in Education.
- [3] กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2565). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี 2565*. <http://www.etda.or.th/getattachment/78750426-4a58-4c36-85d3-d1c11c3db1f3/IUB-65-Final.pdf.aspx>
- [4] Lu, C. & Gu, M. M. (2024). A systematic review and meta-analysis of factors and outcomes of digital citizenship among adolescents. *Asia Pacific Journal of Education*, (04), 1-16. <https://doi.org/10.1080/02188791.2023.2296352>
- [5] Al-Ali, A., Alsmairat, M., Qawasmeh, R., Mahrakani, N. & Alhazzani, N. (2024). Exploring the role of digital citizenship and digital empowerment to enhance academic performance of business students. *International Journal of Data and Network Science*, 8(2), 1275-1284.
- [6] Ruenphongphun, P., Sukkamart, A. & Pimdee, P. (2022). Developing Thai undergraduate online digital citizenship skills (DCS) under the New Normal. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 22(9), 370-385. <https://doi.org/10.18844/wjet.v13i3.5937>
- [7] Jamal, B. & Rizvi, S. (2023). Analysis of the Digital Citizenship Practices among University Students in Pakistan. *Pakistan Journal of Distance & Online Learning*, 9(1), 50-68. <http://doi.org/10.30971/pjdol.v9i1.1399>
- [8] ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2567). ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 43(1), 43-53.
- [9] รยากร สุวรรณ, สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล, ธรรมพร ตันตรา และสถาพร แสงสุโพธิ์ (2566). การศึกษาคุณสมบัติการเป็นพลเมืองดิจิทัลของสมาชิกสภาเยาวชน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 6(2), 1-16.
- [10] ชูชิต ขายทวีป, พิศณิ พรหมเทพ และธนัชฐา สมัย. (2565). ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 16(3), 147-156.
- [11] Mahadir, N. B., Baharudin, N. H. & Ibrahim, N. N. (2021). Digital Citizenship Skills among Undergraduate Students in Malaysia: A Preliminary Study. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 10(3), 835-844.
- [12] Suphattanakul, O., Maliwan, E., Eiamnate, N., & Thadee, W. (2023). Developing Digital Citizenship in Municipality: Factors and Barriers. *International Journal of Sustainable Development & Planning*, 18(5). 1499-1505.

- [13] จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะความฉลาดทางดิจิทัลกับพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเยาวชนไทยใน กรุงเทพมหานคร. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 25(3), 232-243.
- [14] ปาจริย์ ตัวสีเรศ และศรัณย์ พิมพ์ทอง. (2566). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*, 22(2), 364-387.
- [15] Joanna Briggs Institute. *Joanna Briggs Institute Reviewers' Manual: 2014 edition*. The Joanna Briggs Institute. <http://www.joannabriggs.org/sumari.html>.
- [16] Ke, D. & Xu, S. (2017). *A Research on factors affecting college students' digital citizenship*. In 2017 International Conference of Educational Innovation through Technology (EITT) (pp. 61-64). IEEE.
- [17] สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. (2541). *พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีและการประยุกต์*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [18] Al-Zahrani, A. (2015). Toward digital citizenship: examining factors affecting participation and involvement in the Internet society among higher education students. *International Education Studies*, 8(12), 203-217.
- [19] Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B. & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS quarterly*, 27(3), 425-478.
- [20] Engotoit, B., Kituyi, G.M. & Moya, M. B. (2016). Influence of performance expectancy on commercial farmers' intention to use mobile-based communication technologies for agricultural market information dissemination in Uganda. *Journal of Systems and Information Technology*, 18(4), 346-363. <https://doi.org/10.1108/JSIT-06-2016-0037>
- [21] Bandura, A. & Wessels, S. (1997). *Self-efficacy*. Cambridge University Press.
- [22] วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). *คู่มือพลเมืองดิจิทัล*. สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. <https://thaidigizen.com/wpcontent/uploads/2018/06/DigitalCitizenship-Book-ok.pdf>
- [23] Dunaway, M. & Macharia, M. (2021). The effect of digital citizenship on negative online behaviors and learning outcomes in higher education. *Journal of Information Systems Education*, 32(4), 294-307.

ปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้ Factors Affecting the Accounting Efficiency of Agricultural Cooperatives in the Southern Region

ปทุมพร ชโนวรรณ¹ สุพินดา โจนส์² วิสุทธิ์ กระจำงศิริศิลป์³ และประสิทธิ์ รุ่งเรือง⁴
Patumpon Chanowan¹ Supinda Joes² Wisoot Karajangsirisin³ and Prasit Rungruang⁴

^{1,3,4} มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

² มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตสงขลา

^{1,3,4} Songkhla Rajabhat University

² Rajamangala University of Technology Srivijaya, Songkhla

E-mail: patumporn.ch@skru.ac.th¹

Corresponding E-mail: prasit.ru@skru.ac.th⁴

This article is presented in the 19th National Conference on Public Administration of
Public Administration Association of Thailand at Nakhon Phanom University, November 22, 2024

Received: October 31, 2024; Revised: February 2, 2025; Accepted: February 10, 2025

บทคัดย่อ

สหกรณ์หรือองค์กรอื่นต่างต้องการข้อมูลทางบัญชีเพื่อต้องการทราบผลการดำเนินงานและฐานะการเงินเพื่อใช้ในการดำเนินงาน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรในภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยการปฏิบัติงานที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรในภาคใต้ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากผู้ทำบัญชีของสหกรณ์ภาคใต้จำนวน 300 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านความรู้ทางการบัญชี ด้านประสบการณ์ทำงาน และด้านการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องมีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรในภาคใต้ แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติงานจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางด้านบัญชี ประสบการณ์ทำงาน และด้านพัฒนาความรู้ในการปฏิบัติงาน ดังนั้น สหกรณ์ควรให้ความสำคัญต่อปัจจัยการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การจัดทำบัญชี; สหกรณ์การเกษตร

Abstract

Cooperatives and other organizations require accounting information to assess their performance and financial position for operational purposes. This research aims to: 1) study opinions regarding operational factors and the accounting efficiency of agricultural cooperatives in the southern region, and 2) investigate the influence of operational factors on the accounting efficiency of agricultural cooperatives in the southern region. A

questionnaire was used as a data collection tool, targeting 300 accountants from southern cooperatives. The statistical methods used for data analysis include percentages, means, standard deviations, and multiple regression analysis. The research findings indicate that factors related to accounting knowledge, work experience, and continuous knowledge development positively influence the accounting efficiency of agricultural cooperatives in the southern region. This demonstrates that effective performance relies on knowledge, work experience, and ongoing development in the field. Therefore, cooperatives should prioritize operational factors to enhance accounting efficiency.

Keywords: Efficiency; Accounting; Agricultural Cooperatives

บทนำ

สหกรณ์การเกษตรจัดตั้งขึ้นโดยเป็นการรวมกันของผู้มีอาชีพทางการเกษตร จัดตั้งขึ้นและจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อนายทะเบียนสหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินการร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในการแข่งขัน กฎหมาย ตลาดเกิดใหม่ เทคโนโลยี สหกรณ์ย่อมต้องการทราบผลการดำเนินงาน และฐานะการเงินเพื่อให้สมาชิกทราบเป็นประจำทุกปีซึ่งเป็นการสื่อสารผลการดำเนินงานของฝ่ายบริหารในปีที่ผ่านมา อีกทั้งยังบอกถึง ความมั่นคงของสหกรณ์ในการดำเนินงานในปีที่ผ่านมาและทิศทางการเติบโตของสหกรณ์เกษตรอันนำไปสู่ความยั่งยืนในการดำเนินงานต่อไป นักบัญชีจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสหกรณ์การเกษตรเพื่อนำเสนอผลการดำเนินงาน และฐานะการเงิน อีกทั้งยังช่วยป้องกันปัญหาข้อผิดพลาดต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในสหกรณ์ และควบคุมการใช้จ่ายเงินให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด [1] สหกรณ์การเกษตรจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทางบัญชีเพื่อนำมาใช้ควบคุมภายใน ป้องกันการทุจริตจากดำเนินงาน อีกทั้ง สามารถนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการตัดสินใจดำเนินงาน การปฏิบัติงานด้านบัญชียุทธศาสตร์จำเป็นต้องสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านบัญชี เทคโนโลยี กฎหมาย จรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ความคาดหวังของสมาชิก ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี ประกอบด้วย ความรู้ทางการบัญชี ทักษะความรู้ในการใช้เทคโนโลยี ประสิทธิภาพการทำงาน และการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง [2] [3] [4] [5] ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยทำให้สมาชิกในสหกรณ์การเกษตรทราบผลการดำเนินงาน และฐานะการเงิน ซึ่งจะสามารถบอกถึงความเสี่ยง สภาพคล่องทางการเงิน ความสามารถในการทำกำไร อีกทั้งยังช่วยให้หน่วยงานนำข้อมูลไปใช้วางแผน ควบคุม ติดตาม และกำกับการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้

ประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีเป็นความสามารถของการเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก และจัดทำสรุปข้อมูลทางบัญชีเพื่อใช้ประกอบการวางแผน การควบคุม และตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับกิจการซึ่งข้อมูลดังกล่าวต้องมีความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ ทันเวลา สามารถตรวจสอบได้ ดังนั้น การปฏิบัติงานทางการบัญชีที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานโดยเฉพาะผู้บริหารต้องการข้อมูลด้านบัญชีเพื่อประกอบการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องข้อมูลทางบัญชีที่มีประสิทธิภาพ [3] ดังนั้น ผู้จัดทำบัญชีต้องมีทักษะความรู้ด้านบัญชีและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องทางด้านบัญชี เพื่อให้การปฏิบัติกรมีประสิทธิภาพ ทันเวลา ความถูกต้องในการรายงานผล และสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้ข้อมูลการบัญชีที่ดีจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้บริหารสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจและวางแผนการดำเนินงานได้ ซึ่งประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทางการบัญชียุทธศาสตร์ นักบัญชีจะต้องมีความรู้ทางด้านบัญชีของผู้ทำบัญชี ทักษะความรู้ในการใช้

เทคโนโลยี ประสิทธิภาพการทำงาน และการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานบัญชีอย่างมีประสิทธิภาพตามความคาดหวังของสหกรณ์เกษตร

จากสาเหตุดังกล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาปัจจัยส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้ เพราะผลการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีมีความสำคัญขององค์กรเป็นอย่างมาก เนื่องจากการบัญชีเป็นแหล่งรวมข้อมูลทางการเงินของธุรกิจซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานฐานะทางการเงินของธุรกิจ ทำให้เจ้าของกิจการหรือผู้บริหารสามารถควบคุมกำกับดูแล และวางแผนทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรซึ่งสามารถ นำไปกำหนดเป็นกลยุทธ์ และพัฒนาการทำงานให้พนักงานบัญชีสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพวัตถุประสงค์ขององค์กรต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรในภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรในภาคใต้

สมมติฐานการวิจัย

- สมมติฐานที่ 1 ความรู้ทางด้านบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี
- สมมติฐานที่ 2 ทักษะความรู้ในการใช้เทคโนโลยีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี
- สมมติฐานที่ 3 ประสิทธิภาพการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี
- สมมติฐานที่ 4 การพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี

แนวคิดและทฤษฎี

ประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี

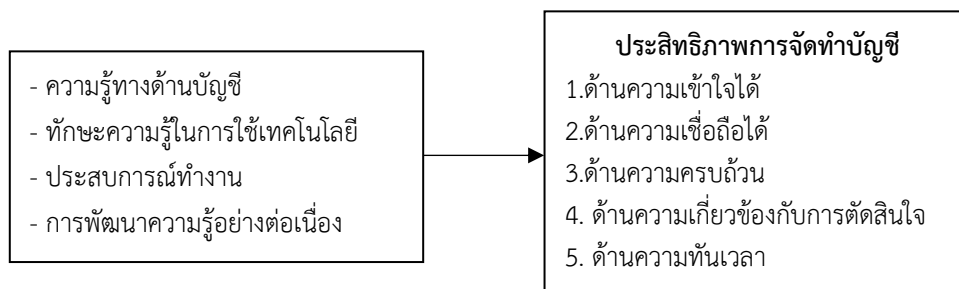
ประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี (Accounting Preparation Efficiency) ถือเป็นตัวชี้วัดระดับคุณภาพแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติงานทางด้านบัญชีดำเนินไปด้วยความรับผิดชอบ เอาใจใส่ โดยใช้ทักษะความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อให้การรายงานข้อมูลทางการเงินมีความถูกต้องน่าเชื่อถือและทันเวลา [5] ปัจจัยสำคัญที่บ่งชี้ถึงประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี ประกอบด้วย ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านความครบถ้วน ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ และด้านความทันเวลา [6] [7] ผู้ทำบัญชีเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญต่อการทำงานในด้านบัญชี โดยเฉพาะผู้ทำบัญชีที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์จึงเป็นที่ต้องการของ ถ้าหากผู้ทำบัญชีมีความคิดสร้างสรรค์จนถึงการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ในการทำงานให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน [8]

ปัจจัยส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี

การจัดทำบัญชีในองค์กรต่างๆ จำเป็นที่ต้องอาศัยนักบัญชีที่มีความรู้ด้านบัญชี ทักษะความรู้ในการใช้เทคโนโลยี ประสิทธิภาพการทำงาน และการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ งานบัญชียุคใหม่เป็นวิชาชีพอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อองค์กรเพื่อนำข้อมูลมาใช้วางแผน ควบคุม และตัดสินใจเชิงธุรกิจ ผู้ทำบัญชีจำเป็นต้องมีความรู้ด้านบัญชีซึ่งถือเป็นพื้นฐานการทำงานด้านบัญชีที่สำคัญยิ่ง อีกทั้ง ในปัจจุบันการทำงานด้านบัญชีต้องเผชิญกับเอกสารจำนวนมาก และความท้าทายในการรายงานข้อมูลภายในเวลาที่จำกัดนักบัญชีจำเป็นต้องมีความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อประยุกต์การทำงานให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมทั้งวิชาชีพบัญชี

จำเป็นต้องมีประสบการณ์ทำงานที่มากเพียงพอและต้องมีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง ความรู้ทางด้านบัญชี หมายถึง ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการบัญชี แนวคิด และวิธีการทางการบัญชีนำไปใช้ในการปฏิบัติงานด้านบัญชี สามารถตอบการซักถาม คิดอย่างมีเหตุผลมีผล โดยใช้การวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ เพื่อการแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการใช้วิจารณ์งานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานบัญชี [1] [6] ทักษะความรู้ในการใช้เทคโนโลยี หมายถึง ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งครอบคลุมจากทักษะคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐานสู่ทักษะที่ซับซ้อนมากขึ้น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสื่อสารการปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกัน และการบริหารจัดการสารสนเทศ ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีที่ถูกต้อง แม่นยำ และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ข้อมูล ประสบการณ์ทำงาน หมายถึง ความเชี่ยวชาญ รอบรู้ในการปฏิบัติงานจนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ทำเป็นอย่างดี และการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง หมายถึง กระบวนการของนักบัญชีที่ฝึกฝนความรู้อย่างสม่ำเสมอ ให้เป็นบุคคลที่มีขีดความสามารถในการทำงาน เพื่อพัฒนา และดำรงไว้ซึ่งความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ ค่านิยมทางวิชาชีพบัญชี จรรยาบรรณ และทัศนคติทางวิชาชีพที่จำเป็นต่อการแสดงความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้ โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้ทำบัญชีของสหกรณ์ภาคใต้ ซึ่งมีทั้งสิ้นจำนวน 781 แห่ง จากกรมส่งเสริมสหกรณ์ [9] ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชุมกรมทั้งหมดเพื่อป้องกันแบบสอบถามที่ตอบไม่ครบถ้วนและอาสาสมัครไม่ตอบแบบสอบถาม เมื่อครบกำหนด 60 วัน ได้รับการตอบกลับจำนวน 300 ฉบับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามแบบสำรวจรายการ (Check List)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดตามวิธี (Likert Scale) แบ่งระดับการวัดเป็น 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) คือ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและนำไปปรับปรุงแก้ไขจนมั่นใจว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) ไปทดลอง (Try Out) กับหน่วยงานอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ชุด จากนั้นใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ผลการทดสอบ พบว่า ค่าระดับค่าเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.864-0.913 มากกว่า 0.70 แสดงได้ว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น สามารถนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ [10]

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) เป็นการศึกษาข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างและทดสอบสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและนาผลของความสัมพันธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ไปพยากรณ์ค่าตัวแปรจะมีการจำแนกตัวแปรที่จะศึกษาเป็น 2 ตัวแปร คือ ตัวแปรต้น และตัวแปรตาม โดยเขียนตัวแบบสมการถดถอยเชิงพหุได้ดังนี้

$$AE = \beta_0 + \beta_1SK + \beta_2IT + \beta_3EX + \beta_4CD + \varepsilon$$

โดยที่ SK = ทักษะความรู้ทางการบัญชี
 IT = ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
 EX = ประสบการณ์
 CD = การพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง
 AE = ประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยปัจจัยส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้ สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	76	25.3
	หญิง	197	65.7
	ไม่ประสงค์ตอบ	27	9.00
	รวม	300	100.00
อายุ	ต่ำกว่า 35 ปี	78	26.0
	35 - 40 ปี	92	30.7
	41 - 45 ปี	52	17.3
	45 - 50 ปี	5	18.3
	มากกว่า 50 ปี	23	7.7
	รวม	300	100
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	75	25.0
	ปริญญาตรี	143	47.7
	ปริญญาตรีสูงกว่า	82	27.3
	รวม	300	100.00
ประสบการณ์ในการทำงาน	น้อยกว่า 5 ปี	82	27.3
	5 - 10 ปี	143	47.7
	11 - 15 ปี	75	25.0
	มากกว่า 15 ปี	62	19.7
	รวม	300	100.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท	67	22.3
	20,001 - 30,000 บาท	51	17.0
	30,001 - 40,000 บาท	57	19.0
	40,001 -50,000 บาท	69	23.0
	50,001 บาทขึ้นไป	56	18.7
	รวม	300	100.00

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 65.7 อายุ 35 - 40 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 30.7 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 47.7 ประสบการณ์ในการทำงาน 5 - 10 ปี จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 47.7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 40,001 -50,000 บาท จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้

ตัวแปร	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1. ทักษะความรู้ทางการบัญชี	4.11	0.488	มาก
2. ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.06	0.472	มาก
3. ประสบการณ์	4.05	0.505	มาก
4. การพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง	4.03	0.521	มาก
5. ประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี	4.07	0.749	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะความรู้ทางการบัญชีอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$, SD= 0.488) รองลงมาคือทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{x} = 4.06$, SD= 0.472) และประสบการณ์ ($\bar{x} = 4.05$, SD= 0.505) ตามลำดับ และความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$, SD= 0.749)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้

ตัวแปร	AE	SK	IT	EX	CD	VIF
AE	1	0.547**	0.386**	0.478**	0.390**	
SK		1	0.437**	0.492**	0.432**	1.529
IT			1	0.401**	0.439**	1.414
EX				1	0.379**	1.431
CD					1	1.390

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้ พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.379- 0.547 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ตัวแปรทุกตัวมีค่าต่ำกว่า 0.70 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity) ในการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ [10]

ตารางที่ 4 การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยโดยใช้ตัวแปรตามประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้

ตัวแปร	ประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี		t	Sig.
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	1.265	0.216	5.862	0.000*
1. ด้านทักษะความรู้ทางการบัญชี	0.306	0.050	6.086	0.000*
2. ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	0.086	0.050	1.729	0.085
3. ด้านประสบการณ์	0.194	0.047	4.142	0.000*
4. ด้านการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง	0.094	0.045	2.087	0.038*
F = 44.890 p = 0.000 ^b Adjusted R ² = 0.370				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี ด้านทักษะความรู้ทางการบัญชี ด้านประสบการณ์ และด้านการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta_1 = 0.0306$, $p < 0.05$; $\beta_3 = 0.194$, $p < 0.05$; $\beta_4 = 0.094$, $p < 0.05$) ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานที่ 1, 3 และ 4

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่องปัจจัยส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้ โดยผู้วิจัยสรุป และอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีทุกด้านอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ด้านทักษะความรู้ทางการบัญชี ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านประสบการณ์ และด้านการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่า การจัดทำบัญชีให้มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องอาศัยทักษะความรู้ทางการบัญชี เข้าใจหลักการพื้นฐานทางการบัญชีทั้งการบันทึกรายการและที่มาของตัวเลข รวมถึงผู้ทำบัญชีต้องมีความเข้าใจในขั้นตอนการทำบัญชี กฎระเบียบ มาตรฐานการบัญชี เพื่อให้การจัดทำบัญชีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ [6] ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อนักบัญชีในการทำงานในปัจจุบันอย่างมาก เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้การทำงานสะดวก รวดเร็ว ถูกต้องและสมบูรณ์ และมีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนเหมือนการจัดทำบัญชีด้วยมือ [11] ด้านประสบการณ์เป็นสิ่งสะท้อนถึงภูมิรู้ต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และด้านการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญยิ่งด้วยสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้การจัดทำบัญชีต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป นักบัญชีจำเป็นต้องรู้วิธีการใหม่ๆ เพื่อให้สามารถจัดทำและนำเสนอรายงานทางการเงินให้สอดคล้องต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย ปัจจัยด้านทักษะความรู้ทางการบัญชี ด้านประสบการณ์ และด้านการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ทักษะความรู้ทางการบัญชี ประสบการณ์ และการ

พัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี เนื่องด้วย การจัดทำบัญชี จำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่มีพื้นฐานความรู้ทางบัญชีเพื่อให้เข้าใจขั้นตอนวิธีการปฏิบัติได้อย่างถูกต้องจะช่วยให้ นักบัญชีสามารถจัดทำรายงานทางการเงินเพื่อสะท้อนฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี [12] หากนักบัญชีมีความรู้ที่เพียงพอจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีได้ [13] ผู้ทำบัญชีต้องอาศัยประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาการทำงานซึ่งมีความซับซ้อนและต้องเผชิญกับความ เสี่ยงต่างๆ ดังนั้นหากนักบัญชีมีประสบการณ์จะช่วยให้สามารถตัดสินใจแก้ไขโดยใช้ดุลพินิจที่ดีในการแก้ไข ปัญหาได้อย่างถูกต้อง [14] นอกจากนี้ การพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งจำเป็นที่นักบัญชีต้องมี เนื่องจาก งานด้านบัญชีจะเกี่ยวข้องกับข้อมูลทางการเงินที่สะท้อนเนื้อหาเชิงเศรษฐกิจในช่วงเวลานั้นๆ หากสถานการณ์ เปลี่ยนแปลงไปส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์การเกษตรควรให้ความสำคัญต่อการจัดทำบัญชีและ พัฒนาความรู้ให้กับนักบัญชีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีให้เป็นไปตามความคาดหวังของสมาชิกใน สหกรณ์
2. ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านทักษะความรู้ทางการบัญชี ด้านประสบการณ์ และด้านการพัฒนา ความรู้อย่างต่อเนื่องมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี ซึ่งผลดังกล่าวสามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในการจัดทำบัญชีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของสหกรณ์การเกษตรได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้ที่สนใจสามารถต่อยอดการศึกษาวิจัยการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดทำบัญชี หรือปัจจัยที่มีผล ต่อความสำเร็จของงานบัญชีภายใต้การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศทางบัญชี
2. การวิจัยในครั้งต่อไปควรทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนา กลุ่ม เพื่อให้ผลของงานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] ศิริพร มูลสาร และฐิตาภรณ์ สินจัญญศักดิ์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานบัญชี และการเงินของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 9(2), 65-76.
- [2] ณฐา ธรเจริญกุล, เกสร คงสำเภา, วาสนา ศรีบุญทอง และศิริวรรณ ห่วงเจริญ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของผู้ทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 5(2), 11-26.
- [3] สุดารัตน์ มุลกิตติ และพรทิวา แสงเขียว. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี และความสำเร็จในวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีมหาวิทยาลัยในจังหวัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(12), 382-393.
- [4] ปุณยพรรณ คงแก้ว, สุวิสา ไชยสุวรรณ และวไลภรณ์ นวลสะอาด. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการจัดทำบัญชีของผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชีกรณีศึกษาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในเขตภาคใต้. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(11), 458-471.

- [5] กิตติศักดิ์ มะลัย. (2557). ผลกระทบของการควบคุมภายในเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของวิทยาลัยเทคโนโลยีอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- [6] พิมพ์พิศา วรรณวิจิตร และปวีณา กองจันทร์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดมหาสารคาม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(1), 1926-1942.
- [7] พลกฤต โสลาพากุล และฐิตาภรณ์ สินจรรูศักดิ์. (2565). คุณลักษณะของธุรกิจ ข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณ และสมรรถนะของผู้จัดทำบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสหวิทยาการวิจัย*, 11(2), 24-38.
- [8] จุฑามาศ จันท์เปล่ง. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักวิชาการเงินและบัญชีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 14(3), 213-223.
- [9] กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2559). สารสนเทศสหกรณ์ในประเทศไทย ปี 2559. <https://cpd.go.th>
- [10] Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B.J. & Anderson, R. E. (2014). *Multivariate Data Analysis (7th ed.)*. Prentice Hall.
- [11] ยมลพร ศรีคำดอน และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล. (2564). ปัจจัยส่งผลต่อการประเมินประสิทธิภาพของการนำโปรแกรมบัญชีมาใช้ของหน่วยงานสำนักงานศาลยุติธรรม. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 10(2), 1-13.
- [13] เสาวลักษณ์ กิมสร้าง. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของผู้จัดทำบัญชีในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่จะทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- [14] สุภาดา ภูริพงศ์. (2565). ความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานบัญชีกับคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก. *วารสาร มจร การพัฒนาลังคม*, 7(2), 126-137.

การสังเคราะห์งานวิจัยทางการบริหารทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพนักงานมหาวิทยาลัยในประเทศไทย: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

Synthesis of Human Resource Management Research Related to University Employees in Thailand: A Systematic Review

ศรันย์ดิษฐ์ เบญจพงษ์¹ และศิwapohn โพธิวิทย์²

Srundit Benjapongs¹ and Siwapohn Pothiwit²

^{1,2} สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

^{1,2} Program in Public Administration, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

E-mail: srundit.be@bsru.ac.th¹

Corresponding E-mail: siwapohn.po@bsru.ac.th²

This article is presented in the 19th National Conference on Public Administration of Public Administration Association of Thailand at Nakhon Phanom University, November 22, 2024

Received: October 31, 2024; Revised: January 23, 2025; Accepted: February 10, 2025

บทคัดย่อ

พนักงานมหาวิทยาลัยเป็นรูปแบบการจ้างบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทยเพื่อทดแทนอัตรากำลังข้าราชการ และปัจจุบันนับเป็นบุคลากรกลุ่มใหญ่ที่สุดของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสังเคราะห์คุณลักษณะและผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลของพนักงานมหาวิทยาลัย โดยใช้การวิจัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) สืบค้นและอ้างอิงจากบทความวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่จนถึงปัจจุบันของฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กำหนดคำสำคัญที่ใช้ ได้แก่ พนักงานมหาวิทยาลัย ได้บทความจากฐานข้อมูลทั้งหมด จำนวน 179 เรื่อง และถูกคัดเลือกโดยใช้แนวทางของ PRISMA ผลการศึกษา พบว่า มีบทความที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดจำนวน 50 เรื่อง และพบประเด็นสำคัญ อาทิ ความผูกพัน คุณภาพชีวิตในการทำงาน สวัสดิการ ผลการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นแนวโน้มการวิจัยการบริหารทรัพยากรบุคคลในสถาบันอุดมศึกษา และสามารถนำไปอ้างอิง รวมทั้งมีประโยชน์ต่อการบริหารสำหรับสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล

คำสำคัญ: พนักงานมหาวิทยาลัย; การบริหารทรัพยากรบุคคล; สถาบันอุดมศึกษา;
การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

Abstract

University employees is a form of employment in higher education institutions in Thailand, established to replace the positions of civil servants. Currently, University employees constitute the largest group of personnel in higher education institutions. This study aims to explore and synthesize the characteristics and research findings related to human resource

management of university employees. This is conducted through documentary research using a systematic review. The research was conducted by reviewing published articles from the Thai-Journal Citation Index Centre (TCI) database up to the present. The key search terms included 'university employees'. A total of 179 articles were retrieved from the database and selected using the PRISMA guidelines. The study found 50 articles that met the specified criteria and identified key issues, such as employee engagement, quality of work life, and benefits. The findings highlight trends in human resource management research within higher education institutions. This study can serve as a reference and offer practical benefits for institutional management, especially in the areas of human resource management and development in higher education.

Keywords: University Employee; Human Resource Management; Higher Education Institute; Systematic Review

บทนำ

พนักงานมหาวิทยาลัยเป็นรูปแบบการจ้างงานบุคลากรรูปแบบหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย ปรากฏเริ่มแรกตั้งแต่ปี 2542 ที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐเริ่มทยอยเปลี่ยนแปลงสถานภาพองค์การเป็นสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐตามแนวนโยบายของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาเหล่านั้นก็เริ่มดำเนินการจ้างพนักงานเพื่อทดแทนอัตรากำลังข้าราชการเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนสถานภาพองค์การดังกล่าว ซึ่งต่อมาเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้มีพนักงานมหาวิทยาลัยมีสิทธิได้รับการแต่งตั้งให้ทำงานในตำแหน่งวิชาการ ตำแหน่งสนับสนุน ตลอดจนตำแหน่งผู้บริหารได้เหมือนกับข้าราชการ แต่พนักงานมหาวิทยาลัยนั้นจะอยู่ภายใต้ระเบียบการบริหารงานบุคคลของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง โดยจะได้รับเงินเดือนและค่าตอบแทนต่าง ๆ ตามหลักเกณฑ์ที่สถาบันนั้นกำหนด ซึ่งแต่ละแห่งอาจมีวิธีการที่แตกต่างกันไป [1] และในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ไม่มีการบรรจุข้าราชการอีกต่อไป [2] ทำให้พนักงานมหาวิทยาลัยเป็นบุคลากรกลุ่มใหญ่ที่สุดในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ และจากข้อมูลกำลังคนของภาครัฐมีพนักงานมหาวิทยาลัยรวมจำนวน 134,751 คน [3]

จากความสนใจข้างต้น จึงทบทวนวรรณกรรมจากฐานข้อมูลวารสารวิชาการ (Pilot Study) พบผลงานที่ศึกษาประเด็นพนักงานมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะเรื่องการบริหารทรัพยากรบุคคลนั้นมีอยู่จำนวนมาก นับตั้งแต่เริ่มมีพนักงานมหาวิทยาลัยขึ้นมาในบริบทของไทยจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงความสนใจของวงการวิชาการต่อเรื่องดังกล่าว ทว่ายังไม่พบการศึกษาด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) ตามประเด็นดังกล่าว ซึ่งหากนำวิธีการนี้มาใช้กับวรรณกรรมเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลของกลุ่มพนักงานมหาวิทยาลัย จะทำให้ทราบแนวโน้ม องค์ความรู้ทางวิชาการ แก่นสาระของเรื่องที่ศึกษา รวมทั้งช่องว่างความรู้ในบริบทของไทย ด้วยมูลเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตั้งโจทย์วิจัยว่า “คุณลักษณะและผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลของพนักงานมหาวิทยาลัยเป็นอย่างไร” โดยเลือกใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เนื่องจากเป็นวิธีการรวบรวมและสรุปผลการวิจัยจากหลายแหล่งอย่างมีขั้นตอนด้วยระเบียบวิธีที่ชัดเจนทำให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ จึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ได้คำตอบช่วยทำให้เห็นประเด็นการบริหารทรัพยากรบุคคลของพนักงานมหาวิทยาลัยชัดเจนมากขึ้น ทำให้ทราบถึงสภาพองค์ความรู้เรื่องดังกล่าวในปัจจุบัน อีกทั้งจะช่วยให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ สามารถนำผลการศึกษาไปต่อยอด

หรือพิจารณาปรับปรุงการบริหารงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการต่อยอดการศึกษาวิจัยได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสังเคราะห์เนื้อหาในบทความวิจัยเพื่อค้นหาคุณลักษณะและผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลของพนักงานมหาวิทยาลัย โดยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบซึ่งบทความที่นำมาศึกษาถูกเผยแพร่ในวารสารวิชาการจากฐานข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมต่อไปนี้จะนำไปเป็นกรอบในการศึกษาและสังเคราะห์เพื่อตอบโจทย์และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

แนวคิดบุคลากรภาครัฐของไทย

ข้อมูลจากรายงานกำลังคนภาครัฐ 2566 ของสำนักงาน ก.พ. [3] ซึ่งทำการรวบรวมและประมวลผลข้อมูลเกี่ยวกับสภาพกำลังคนภาครัฐครอบคลุมข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐประเภทต่าง ๆ พบว่าประกอบด้วยบุคลากร 2 กลุ่มหลัก ได้แก่

- 1) กลุ่มข้าราชการ ครอบคลุมข้าราชการที่ปฏิบัติงานทั้งในราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ตลอดจนที่ปฏิบัติงานในองค์กรตุลาการ องค์กรนิติบัญญัติ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ
- 2) กลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว พนักงานราชการ พนักงานจ้าง พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานมหาวิทยาลัย พนักงานกระทรวงสาธารณสุข และพนักงานองค์การมหาชน

ระบบการจ้างงานในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

เมื่อค้นคว้าเอกสาร พบว่า โดยทั่วไปในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐของไทยจะมีระบบการจ้างงานแบ่งเป็น 3 กลุ่ม/รูปแบบ คือ

- 1) ข้าราชการ คือ บุคคลซึ่งได้รับบรรจุและแต่งตั้งตาม พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547
- 2) พนักงานในสถาบันอุดมศึกษา คือ บุคคลที่ได้รับการจ้างตามสัญญาจ้างให้ทำงานในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐแต่ละแห่ง โดยอาจได้รับค่าตอบแทนจากเงินงบประมาณแผ่นดินหรือเงินรายได้ของสถาบันนั้น อาทิ พนักงานมหาวิทยาลัย พนักงานประจำตามสัญญา พนักงานจ้าง ทั้งนี้ ในส่วนของพนักงานมหาวิทยาลัยสามารถแบ่งออกเป็น พนักงานมหาวิทยาลัยเงินงบประมาณแผ่นดิน และ พนักงานมหาวิทยาลัยงบประมาณเงินรายได้ของสถาบัน อีกด้วย
- 3) บุคลากรอื่น ๆ อาทิ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว

แนวคิดการบริหารทรัพยากรบุคคล

จากการทบทวนแนวคิดของนักวิชาการ ได้แก่ ศุภชัย ยาวะประภาส [4] สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ [5] สุนิสา ช่อแก้ว [6] และ บุญนันต์ พินัยทรัพย์ [7] ในที่นี้สามารถขบยอดแนวคิดและวิธีปฏิบัติทางการบริหารทรัพยากรบุคคล คือ การศึกษาการบริหารเกี่ยวกับบุคคลในองค์การเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนและเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ครอบคลุมระบบบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่สำคัญ ได้แก่

- 1) การได้มาซึ่งบุคลากร (Acquisition) ประกอบด้วย การกำหนดตำแหน่ง การวางแผนทรัพยากรบุคคล การสรรหาและว่าจ้าง
- 2) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Development) ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรม การบริหารผลการปฏิบัติงาน
- 3) การใช้ประโยชน์จากบุคลากรและการบำรุงรักษา (Utilization and Retention) ประกอบด้วย การโอนย้ายและแต่งตั้ง การจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ ความปลอดภัยในการทำงาน การสร้างความผูกพันและแรงจูงใจ วินัยและบุคลากรสัมพันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) โดยกำหนดโจทย์การวิจัย คำสำคัญ และเกณฑ์การคัดเลือกผลงานตามแนวทาง PICO Framework ดังนี้

- 1) ประชากร (P : Population) เป็นผลงานวิจัยในกลุ่มประชากรที่เป็นพนักงานมหาวิทยาลัย
- 2) ปรากฏการณ์ (I : Phenomena of Interest) สนใจเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคล
- 3) บริบท (C : Context) ขอบเขตเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย
- 4) ผลลัพธ์ (O : Outcome) ไม่กำหนด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample)

บทความวิจัยเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลของพนักงานมหาวิทยาลัยในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย เผยแพร่ในวารสารวิชาการที่ปรากฏในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre หรือ TCI) ในระยะ 20 ปี คือ ตั้งแต่ปี 2547 ถึงปี 2567

คำสำคัญในการสืบค้น (Keyword)

คำสำคัญในการสืบค้น คือ พนักงานมหาวิทยาลัย

เกณฑ์การคัดเข้าและเกณฑ์การคัดออก (Inclusion & Exclusion Criteria)

เกณฑ์การคัดเข้า

- 1) เป็นบทความวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลของพนักงานมหาวิทยาลัยในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย
- 2) กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการการเรียนการสอนหรือสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในหน่วยการศึกษาหรือหน่วยสนับสนุนการศึกษา
- 3) เป็นบทความวิจัยที่เผยแพร่เป็นภาษาไทย
- 4) เป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่มีการเก็บข้อมูลจากคนโดยตรง
- 5) ระบุสถานที่เก็บข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลชัดเจน
- 6) ผ่านกระบวนการพิจารณาถ่วงดุลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)

เกณฑ์การคัดออก

- 1) ไม่สามารถเข้าถึงบทความฉบับเต็ม
- 2) เป็นบทความวิชาการหรือไม่ปรากฏระเบียบวิธีวิจัยที่ชัดเจน

- 3) เป็นการศึกษาจากเอกสาร
- 4) เป็นบทความวิจัยที่กลุ่มเป้าหมายไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการการเรียนการสอนหรือสนับสนุนการจัดการการเรียนการสอนโดยตรง
- 5) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพนักงานมหาวิทยาลัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล
- 6) เป็นผลงานที่ไม่ได้ศึกษาหรือเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรพนักงานมหาวิทยาลัยเป็นหลัก

ฐานข้อมูลในการสืบค้น (Database)

ใช้ฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre หรือ TCI) สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2567

การคัดกรองบทความ (Screening)

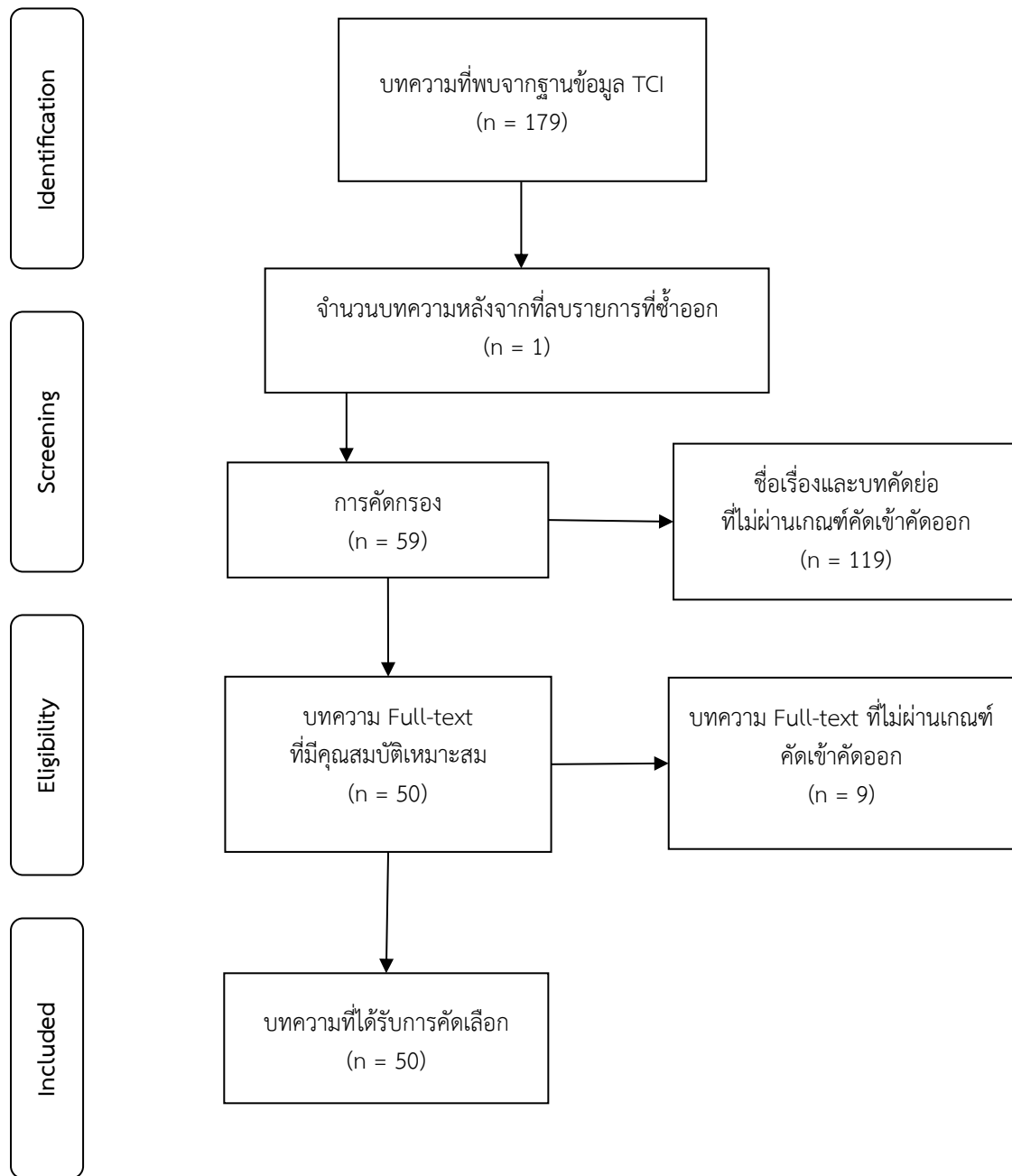
คัดกรองบทความที่สอดคล้องกับเกณฑ์คัดเข้าและคัดออกโดยใช้แนวทางของ The Preferred Reporting Items for Systematic reviews and Meta-Analyses 2009 (PRISMA 2009) [8] โดยอาศัยผู้วิจัย 2 คน ที่มีทักษะทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์และการบริหารทรัพยากรบุคคล มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1) การค้นหา (Identification) ทำการสืบค้นจากฐานข้อมูล TCI ตามคำสำคัญที่กำหนดไว้ พบบทความทั้งหมด 179 รายการ

2) การคัดกรอง (Screening) ลบบทความที่ซ้ำกันออก จำนวน 1 เรื่อง ตรวจสอบชื่อเรื่องและบทคัดย่อ แล้วตัดบทความที่ไม่เกี่ยวข้องออก จำนวน 103 เรื่อง และที่ไม่พบบทคัดย่อ จำนวน 16 เรื่อง

3) การตรวจสอบคุณสมบัติ (Eligibility) ตรวจสอบบทความฉบับสมบูรณ์ (Full-text) แล้วตัดบทความที่ไม่เกี่ยวข้องตามเกณฑ์ออก จำนวน 3 เรื่อง และที่ไม่พบบทความฉบับสมบูรณ์ (Full-text) จำนวน 6 เรื่อง

4) คัดเลือก (Included) บทความที่ผ่านเกณฑ์คัดเข้าและคัดออก จำนวน 50 เรื่อง ทั้งหมดจะเข้าสู่ขั้นตอนของการศึกษาโดยจะถูกนำไปสกัดข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงขั้นตอนการคัดกรองบทความ PRISMA 2009 Flow Diagram

การสกัดข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล (Data Extraction & Data Synthesis)

บทความที่ได้รับการคัดเลือกจะถูกนำมาสกัดข้อมูลแล้วบันทึกในแบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วย ชื่อผู้แต่งและสังกัด ชื่อเรื่อง จุดมุ่งหมายของการศึกษา วิธีวิจัย สถานที่ศึกษา วิธีเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาสาระสำคัญ ประสิทธิภาพ และนำเสนอคุณลักษณะด้วยรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) สำหรับข้อมูลที่จะสังเคราะห์เนื้อหาจะทำการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) ในแบบของการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) โดยจะทำการอ่านบทความวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วค้นหาสิ่งที่เป็นแก่นสาระจากนั้นจะจัดกลุ่มหรือจัดหมวดหมู่ตามประเด็น

สำคัญของกระบวนการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลแล้วจึงสังเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลที่ได้จะเป็นข้อสรุปจากบทความวิจัยหลายชิ้นในประเด็นเดียวกันซึ่งจะบรรยายแสดงให้เห็นความเหมือนหรือต่างกันรวมทั้งข้อค้นพบ

ผลการวิจัย

จากการค้นหาบทความจำนวน 179 เรื่อง และบทความที่ได้รับการคัดเลือก จำนวน 50 เรื่อง พบว่าเผยแพร่ในวารสารวิชาการที่หลากหลาย ทั้งที่เน้นด้านสังคมศาสตร์ การจัดการธุรกิจ หรือแม้กระทั่งด้านการแพทย์การสาธารณสุข โดยคุณลักษณะของงานวิจัยทางการบริหารทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพนักงานมหาวิทยาลัยในประเทศไทย พบว่า ประกอบด้วยผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์หรือผลงานวิจัยที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรในสัดส่วนเท่าๆ กัน ส่วนใหญ่ผู้ประพันธ์ชื่อแรกของบทความสังกัดสถาบันมหาวิทยาลัยกลุ่มราชภัฏ ส่วนใหญ่ผลงานมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพของการบริหารทรัพยากรบุคคลและค้นหาปัจจัยหรืออิทธิพลของเรื่องที่น่าสนใจตามตัวแปรที่กำหนด งานวิจัยเหล่านี้มีทั้งที่ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพหรือเป็นแบบผสมผสาน แต่ส่วนใหญ่จะใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณจะเน้นการเก็บข้อมูลแบบสำรวจด้วยแบบสอบถาม ในขณะที่วิธีวิจัยเชิงคุณภาพมีเพียง 1 เรื่อง บทความที่เหลือจะใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน งานวิจัยที่พบมักศึกษาในบริบทสถาบันการศึกษาเดียวหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น หากเป็นกรณีเป็นงานวิจัยที่ศึกษาครอบคลุมเป้าหมายหลายสถาบันจะพบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ สำหรับประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาส่วนใหญ่เป็นพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ

ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์จากจำนวนบทความวิจัยทั้งหมด 50 เรื่อง พบว่า เนื้อหาสาระในการวิจัยส่วนใหญ่มุ่งความสนใจที่ประเด็นด้านการบำรุงรักษาบุคลากร (Retention) อันดับ 1) ความผูกพัน อันดับ 2) คุณภาพชีวิตในการทำงาน อันดับ 3) สวัสดิการ ข้อค้นพบจากงานวิจัยสรุปเป็นองค์ความรู้พอสังเขปได้ดังนี้

1) ความผูกพัน (Organizational Commitment) องค์ประกอบความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยอย่างน้อยจะประกอบด้วย ความรู้สึกรับรู้เป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ความเต็มใจทุ่มเททำงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร และความภาคภูมิใจและความต้องการในการเป็นสมาชิกขององค์กร ดังตัวอย่างงานวิจัยชิ้นหนึ่งของการวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาเพื่อวัดระดับแรงจูงใจกับระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัย ได้กำหนดกรอบแนวคิดความผูกพัน จำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความเชื่อถือและยอมรับในเป้าหมายขององค์กร ด้านความเต็มใจที่จะทุ่มเทเพื่อองค์กร และด้านความต้องการเป็นสมาชิกขององค์กร [9]

2) คุณภาพชีวิตในการทำงาน (The Quality of Working Life) องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย อย่างน้อยควรประกอบด้วย ความเพียงพอและยุติธรรมของค่าตอบแทน สภาพแวดล้อมในการทำงานและความปลอดภัยในการทำงาน การพัฒนาตัวเอง โอกาสความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว ความสัมพันธ์ทางสังคมและการได้รับการยอมรับความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร

3) สวัสดิการ (Benefit) พนักงานมหาวิทยาลัยมีความต้องการและให้ความสำคัญกับสวัสดิการด้านการเงินเป็นลำดับแรก อาทิ กองทุนการเงินและการออมประเภทต่าง ๆ สหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งงานวิจัยชิ้นหนึ่งทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการและผลประโยชน์เกื้อกูลของพนักงานมหาวิทยาลัย ผลวิจัยพบว่า แนวทางการจัดสวัสดิการฯ ควรให้ความสำคัญกับเรื่อง กองทุนทางการเงินและการออมทรัพย์ [10]

สรุป และอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาขอบเขตความรู้เชิงประจักษ์ในด้านทางการบริหารทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพนักงานมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเป็นระเบียบวิธีวิจัย สืบค้นข้อมูลบทความวิจัยอยู่ในฐานข้อมูล TCI และมีกระบวนการคัดกรองและสกัดข้อมูลอย่างเป็นระบบแบบแผนทำให้ได้งานวิจัยจำนวน 50 เรื่อง พบว่า ให้ความสำคัญกับการบำรุงรักษาบุคลากร โดยเฉพาะในด้านของความผูกพันต่อองค์การสะท้อนถึงความนิยมของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายนี้ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา ซึ่งประเด็นการบริหารทรัพยากรบุคคลบางประเด็นโดยเฉพาะด้านการได้มาซึ่งบุคลากร (Acquisition) แทบไม่ได้ถูกหยิบยกมาศึกษาวิจัย งานวิจัยจำนวนมากจำกัดประชากรที่ศึกษาเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยของสถาบันการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้น ผลการวิจัยจะนำเสนอผลเป็นรายการกรณีตามบริบทของแต่ละสถาบันที่เลือกมาศึกษา และเป็นที่น่าสังเกตว่าในงานวิจัยมักเลือกศึกษาพนักงานมหาวิทยาลัยกลุ่มสนับสนุนวิชาการมากกว่ากลุ่มวิชาการ (สายสอน) อาจเพราะเป็นกลุ่มที่สะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อจำกัดหลักของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา คือ วัตถุประสงค์ ลักษณะข้อมูลและผลการวิจัยมักอยู่ในรูปของการพรรณาสภาพการบริหารทรัพยากรบุคคลของสถาบันต่างๆ ผลงานบางชิ้นเปลี่ยนแปลงตัวแปรที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ระเบียบวิธีการวิจัย ตลอดจนผลการวิจัยบางครั้งสามารถคาดเดาผลได้ อีกทั้ง ผลงานบางส่วนเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา จึงมุ่งฝึกฝนการดำเนินการวิจัยมากกว่ามุ่งค้นหาคำตอบความรู้ [11-12] ทำให้ไม่สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์มากพอให้กับผู้วิจัยคาดหวัง แต่ผลการวิจัยสามารถจะเป็นแนวทางเพื่อต่อยอดเป็นแนวคิดหรือแนวปฏิบัติเพื่อประยุกต์ใช้ อีกทั้ง สามารถนำเป็นแนวทางปรับปรุงเพื่อลดปัญหาในการบริหารทรัพยากรบุคคลในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสมควรที่สถาบันต่างๆ ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการศึกษาเห็นถึงแนวโน้มการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผลการศึกษาที่ค้นคว้าจากแหล่งต่างๆ และผลสรุปจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปอ้างอิง รวมทั้งใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดนโยบายและการบริหารงานสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของพนักงานมหาวิทยาลัย และนำไปสู่การลดปัญหาในการบริหารงานต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากพนักงานมหาวิทยาลัยที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาสามารถจำแนกเป็นหลายกลุ่ม อาทิ กลุ่มวิชาการ กลุ่มสนับสนุนวิชาการ แต่ละกลุ่มอาจจะมีลักษณะการทำงานและโครงสร้างการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ต่างกัน จึงเสนอแนะว่าสามารถเลือกศึกษาพนักงานมหาวิทยาลัยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นหลักและให้มีขอบเขตพื้นที่ศึกษาครอบคลุมหลายสถาบันจะทำให้ได้ผลการวิจัยที่กว้างมากขึ้น
2. กระบวนการคัดเลือกบทความเพื่อนำไปสู่การสกัดและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยควรทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและคุณภาพของงานวิจัยโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยที่เป็นมาตรฐานเพื่อให้ได้บทความที่มีคุณภาพนำไปสู่ผลการศึกษาและข้อค้นพบที่น่าเชื่อถือต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] ศรีณย์ พิมพ์ทอง. (2557). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในองค์การของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการในประเทศไทย. *บริหารธุรกิจ*, 37(142), 16-32.
<http://www.jba.tbs.tu.ac.th/index.php?page=Article-List&sub=1&txt=487>
- [2] อัจฉรา หล่อตระกูล. (2560). การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ. *มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 183-196.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/245583>
- [3] สำนักงาน ก.พ. (2567). *กำลังคนภาครัฐ 2566*. https://www.ocsc.go.th/?post_type=reports&p=90519
- [4] ศุภชัย ยาวะประภาส. (2546). *การบริหารงานบุคคลภาครัฐไทย: กระแสใหม่และสิ่งท้าทาย*. จุฑาทอง.
- [5] สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ. (2560). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์*. เพ็ญพรินต์.
- [6] สุณิสา ช่อแก้ว. (2563). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [7] บุญอนันต์ พินัยทรัพย์. (2566). *การใช้เทคโนโลยีกับงานทรัพยากรมนุษย์*. รัตน์ไตร.
- [8] Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J. & Altman, D.G. (2009). Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses: The PRISMA Statement. *Journal of Clinical Epidemiology*, 62(10), 1006-1012.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.jclinepi.2009.06.005>
- [9] พรนัชชา บุญสา และนิพนธ์ ศศิธรเสาวภา. (2562). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัย คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช. *วชิรเวชสารและวารสารเวชศาสตร์เขตเมือง*, 63(5), 367-372.
<https://he02.tci-thaijo.org/index.php/VMED/article/view/241968>
- [10] ภาณุพงศ์ ภิรมย์การ และบุษกร สุขแสน. (2564). แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยนครพนม. *มหาจุฬานาครทรรศน์*, 8(2), 411-422.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/250517>
- [11] พงษ์เทพ สันติกุล. (2559). การกำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์ทางสังคมศาสตร์. *สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร*, 12(2), 1-26.
- [12] พิมพ์พรรณ อิศรภักดี. (2560). *ประเด็นและแนวทางการกำหนดหัวข้อเรื่องวิทยานิพนธ์*.
http://www.rlc.nrct.go.th/ewt_dl.php?nid=1468

แนวทางการจัดตั้งและการบริหารจัดการสหภาพแรงงานแพลตฟอร์ม
ของประเทศไทย

Guidelines for Organizing and Managing
Platform Labour Unions of Thailand

ทัพบิม สุขพิน

Tubtim Sukpin

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

E-mail; thapthim.suk@crru.ac.th

This article is presented in the 18th National Conference on Public Administration
of Public Administration Association of Thailand at Kasetsart University, March 1, 2024

Received: February 9, 2024; Revised: March 14, 2024; Accepted: February 15, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มุ่งศึกษาใน 2 ประเด็น คือ 1) การศึกษาสถานการณ์การจัดตั้งสหภาพแรงงานแพลตฟอร์มของประเทศไทย พบว่า ภาครัฐยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิสวัสดิการแรงงานแพลตฟอร์ม ซึ่งกระทรวงแรงงานมีการแบ่งแยกโครงสร้างขององค์กรคือ กองคุ้มครองแรงงานที่ดูแลแรงงานในระบบกับกองคุ้มครองแรงงานนอกระบบที่ดูแลแรงงานนอกระบบการแบ่งในลักษณะนี้ทำให้แรงงานแพลตฟอร์มอยู่ในสถานะระหว่างแรงงานสองกลุ่มนี้ เพราะแรงงานแพลตฟอร์มไม่สามารถเข้าไปอยู่ในกลุ่มใดตามเกณฑ์แบ่งแยกเดิมได้ ส่งผลให้แรงงานแพลตฟอร์มไร้หน่วยงานดูแลอย่างชัดเจน 2) การศึกษาแนวทางการจัดตั้งและการบริหารจัดการสหภาพแรงงานแพลตฟอร์มของประเทศไทย พบว่า มี 5 มิติ มิติที่ 1: การวางแผนกลยุทธ์ของสหภาพแรงงาน มิติที่ 2: การจัดองค์กรและโครงสร้างการบริหาร มิติที่ 3: การนำองค์การด้านสมรรถนะในการบริหารและการบริหารด้านการสื่อสาร มิติที่ 4: ด้านการควบคุมและพัฒนาการดำเนินงาน มิติที่ 5: การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการประเมินผลงานกับองค์กร

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดตั้ง; การบริหารจัดการ; สหภาพแรงงาน; แรงงานแพลตฟอร์ม; ประเทศไทย

Abstract

This academic article aims to study two issues: 1) The situation of platform worker union formation in Thailand, it was found that the government sector still lacks knowledge and understanding of platform worker welfare rights. The Ministry of Labor has divided the structure of the organization into The Labor Protection Division that takes care of workers in the system and the Informal Labor Protection Division that takes care of workers outside the system. This kind of division puts platform workers in a position between these two groups of workers. Because platform workers cannot enter into any group according to the original discrimination criteria. As a result, platform workers do not have a clear agency to oversee them. 2) A study of guidelines for organizing and managing Thailand's platform labour unions found that there are 5 dimensions. Dimension 1: Strategic planning of Platform Unions. Dimension 2: Organization and management structure. Dimension 3: Leading the organization in terms of administrative competency and communication management. Dimension 4: Operational control and development. Dimension 5: Participation in decision-making and performance evaluation with the organization.

Keywords: Model of establishment; Management; Labour Union; Platform Workers; Thailand

บทนำ

การเติบโตของธุรกิจบนเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม อาทิเช่น Uber และ Airbnb ในระดับสากล รวมไปถึง Grab ในประเทศไทย ได้สร้างความตื่นตัวให้กับธุรกิจบนเศรษฐกิจแบบเดิม เพราะธุรกิจแพลตฟอร์มเหล่านี้ทำงานในลักษณะที่แตกต่างจากเดิมสิ้นเชิง

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากเศรษฐกิจแพลตฟอร์มนำมาซึ่งคำถามมากมายถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ทั้งกับโอกาสในการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย สภาพการแข่งขันของธุรกิจ สภาพการทำงาน รวมไปถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การคาดการณ์โดยทีดีอาร์ไอโดย สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ [1] ระบุว่า หากเศรษฐกิจไทยไม่สามารถปรับตัวกับผลกระทบจากเศรษฐกิจแพลตฟอร์มได้ อัตราการเติบโตมีแนวโน้มจะลดลงเหลือเพียง 2.1 เปอร์เซ็นต์ต่อปี และความเหลื่อมล้ำมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้น

การขยายตัวของแพลตฟอร์มแบบธุรกิจร่นนำไปสู่การหลั่งไหลเข้ามาของคนทำงานที่เข้ามาขายสินค้าและบริการบนแพลตฟอร์ม ไม่ว่าจะเป็นคนที่เข้ามาขับรถหรือมอเตอร์ไซด์ผ่านแพลตฟอร์มบริการขนส่งสาธารณะ แรงงานรับจ้างบริการเช่นการทำความสะอาด หรือการผลิตงานอย่างการเขียนบทความ การออกแบบกราฟิก การให้คำปรึกษา ผ่านแพลตฟอร์มหลายชนิด

แรงงานเหล่านี้แบ่งประเภทออกได้เป็นสองรูปแบบใหญ่ ๆ ได้แก่ ‘แรงงานที่ทำงานคลาวด์’ (cloud work) ซึ่งหมายถึงการทำงานผ่านแพลตฟอร์มแบบที่ไม่ยึดโยงกับสถานที่ สามารถทำงานจากที่ไหนก็ได้บนโลกนี้ งานแบบนี้มักจะยึดโยงอยู่แค่กับตัวบุคคลและมักจะถูกเรียกว่าตลาดฟรีแลนซ์ ส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องทักษะสูง เช่น งานเขียนบทความ และงานที่ปรึกษาทางกฎหมาย แรงงานอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นจากการจ้างงานบนแพลตฟอร์มก็คือ ‘แรงงานที่ทำงานที่เจาะจงสถานที่หรืองานแบบกิ๊ก’ (gig work) งานประเภทนี้ยังยึดโยงกับสถานที่ทางกายภาพ เช่น การจ้างให้บุคคลใดเดินทางไปอีกสถานที่หนึ่งไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อจุดประสงค์ในการขนส่งสินค้าหรือคน การบริการที่พัก การบริการทำความสะอาด งานแบบนี้มีแรงงานหลั่งไหลเข้าไปทำเป็นจำนวนมากมหาศาล โดยเฉพาะแรงงานที่มีทักษะและรายได้น้อย ทำให้การขยายตัวของ

แพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้องกับงาน Gig Work มีนัยสำคัญอย่างมากต่อคุณภาพชีวิตของแรงงาน การกล่าวถึงนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของแรงงานในรูปแบบดังกล่าว

ซึ่งในบทความฉบับนี้ได้มุ่งศึกษา แบ่งงานแพลตฟอร์มหลักที่แบ่งออกมาได้ 4 ประเภท ได้แก่ [2]

- 1) พนักงานที่มีทักษะสูงและผู้รับเหมาอิสระ
- 2) ผู้ให้คำปรึกษาทางธุรกิจและพนักงานขายอิสระ
- 3) พนักงานไรเดอร์ (ผู้ที่ทำหน้าที่จัดส่งอาหาร งานซ่อมแซม และงานทำความสะอาดบ้าน)
- 4) การเป็นวิทยากรฝึกอบรมผ่านระบบออนไลน์ทั้งหมด ซึ่งผู้เข้าร่วมการอบรมมีความ

ต้องการทักษะเบื้องต้นและประสบการณ์เพียงเล็กน้อยสำหรับนำไปต่อยอดความสำเร็จทางธุรกิจในระยะยาว

ซึ่งแรงงานดังกล่าวได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจแพลตฟอร์มอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมภายใต้บริบทของโลกาภิวัตน์ที่ถูกขับเคลื่อนด้วยระบบเครือข่ายสังคมรูปแบบออนไลน์สมัยใหม่

แม้ว่าการเติบโตของธุรกิจแพลตฟอร์ม จะทำให้เจ้าของแพลตฟอร์มและผู้บริโภคได้รับประโยชน์ แต่แรงงานแพลตฟอร์มก็ด้อยอย่างเช่น พนักงานขับรถส่งสินค้าและอาหาร (ไรเดอร์) ซึ่งทำหน้าที่ในการส่งสินค้าและอาหารตามคำสั่งซื้อของผู้บริโภคและคำสั่งงานของธุรกิจแพลตฟอร์ม กลับต้องประสบกับปัญหาความเสี่ยงในการทำงาน ทั้งในเรื่องการทำงานที่มีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุโดยมิได้มีการคุ้มครองความเสี่ยงดังกล่าว การที่เจ้าของแพลตฟอร์มสามารถปรับลดค่าตอบแทนการทำงานของคนที่ขับรถส่งสินค้าและอาหาร (หรือค่ารอบ) ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า การที่เจ้าของแพลตฟอร์มมีอำนาจที่จะระงับสัญญาณในการรับและทำงานของคนขับรถส่งสินค้าและอาหารเป็นเวลา 24 ชั่วโมง ในกรณีที่พนักงานขับรถส่งสินค้าและอาหารถูกปฏิเสธคำสั่งจากลูกค้า เป็นต้น ประเด็นปัญหาที่ผ่านมามีเกี่ยวกับแรงงานแพลตฟอร์มคือ (1) สิทธิและสวัสดิการการทำงาน (2) สถานะของแรงงานที่ยังคลุมเครือไม่ชัดเจน เนื่องจากประเทศไทยไม่มีการยกกฎหมายหรือพระราชบัญญัติแรงงานแพลตฟอร์มหรือการเพิ่มบทบัญญัติใน พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) คุ้มครองแรงงานเกี่ยวกับลักษณะของการทำงานในระบบแพลตฟอร์มเอาไว้อย่างชัดเจน [3]

ปัญหาทั้งสองประเด็นข้างต้น ได้นำมาสู่ข้อเรียกร้องของสหภาพคนทำงานที่รวมตัวกันเพื่อต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมดังกล่าว รวมทั้งการพยายามผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มกันของพนักงานขับรถส่งสินค้าและอาหาร โดยสหภาพแรงงานนั้นเกิดขึ้นมาเพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับเจ้าของแพลตฟอร์ม ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการรวมตัวของพนักงานหลายครั้ง ส่วนใหญ่เกิดจากความไม่พอใจที่เจ้าของแพลตฟอร์มหรือบริษัทตั้งเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมต่อพนักงานขับรถส่งสินค้าและอาหาร เช่น การลดค่ารอบของการส่งอาหารหรือสินค้า การไม่ให้สวัสดิการคุ้มครองแรงงานโดยเฉพาะสวัสดิการด้านประกันอุบัติเหตุ การระงับสัญญาณหากพนักงานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของบริษัท เป็นต้น ในปัจจุบันพนักงานขับรถส่งสินค้าและอาหารหรือไรเดอร์นั้นถูกนิยามว่าไม่ใช่ “ลูกจ้าง” ซึ่งเกิดจากลักษณะของการทำงานในระบบแพลตฟอร์ม ที่เป็นการจ้างงานในรูปแบบงานอิสระไม่ใช่งานประจำเหมือนกับพนักงานบริษัท และที่ผ่านมาเจ้าของแพลตฟอร์มหรือบริษัทมักจะเรียกพนักงานขับรถส่งสินค้าและอาหารหรือไรเดอร์ว่าเป็น “พาร์ทเนอร์ (partner) หรือ ผู้ร่วมมือ หรือผู้ร่วมกระทำ”

แต่เมื่อรับฟังความคิดเห็นของพนักงานขับรถส่งสินค้าและอาหารกลับมองว่า บริษัทแพลตฟอร์มปฏิบัติต่อพวกเขายิ่งกว่าเป็นลูกจ้างเสียอีก เนื่องจากบริษัทมีอำนาจที่จะกำหนดเงื่อนไขในการให้บริการ การกำหนดค่ารอบ การมีอำนาจในการระงับสัญญาณตลอดเวลา 24 ชั่วโมง หากพนักงานปฏิเสธไม่รับงาน

สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการที่เจ้าของแพลตฟอร์มมีอำนาจในการควบคุมการเข้าถึงงานและการทำงานของแรงงานแพลตฟอร์ม คือการกำหนดเงื่อนไขที่พนักงานต้องทำตาม มิเช่นนั้นพนักงานก็อาจจะถูกตัดสิทธิบางอย่างในการทำงานได้ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยไม่มีการยกกฎหมายหรือพระราชบัญญัติ

แรงงานแพลตฟอร์มหรือการเพิ่มบทบาทใน พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานเกี่ยวกับลักษณะของการทำงานในระบบแพลตฟอร์มเอาไว้อย่างชัดเจน ทั้งในด้านความคุ้มครองในเรื่องสิทธิการทำงานและสวัสดิการ การคุ้มครองด้านรายได้ การคุ้มครองด้านเงื่อนไขและความเป็นธรรมในการทำงาน ส่งผลให้แรงงานอาจจะต้องแบกรับความเสี่ยงและความไม่มั่นคงในการประกอบอาชีพ รวมทั้งอาจทำให้บริษัทสามารถใช้เหตุผลการไม่มีข้อบัญญัติด้านการคุ้มครองแรงงานแพลตฟอร์ม เพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ไปยังพนักงานโดยตรง ตัวอย่างเช่น ให้พนักงานขับรถส่งสินค้าและอาหารแบกรับความเสี่ยงด้านอุบัติเหตุด้วยตนเอง และให้พนักงานสมัครเป็นผู้ประกันตนตาม พระราชบัญญัติประกันสังคม มาตรา 40 ด้วยตนเอง เนื่องจากพนักงานไม่ใช่ลูกจ้างหรือพนักงานที่มีนายจ้างประจำ ทำให้พนักงานต้องแบกรับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และไม่มีสิทธิและสวัสดิการคุ้มครอง ดังเช่น ลูกจ้าง พนักงานทั่วไป

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะถูกแก้ไขหรือพัฒนาไปในทางที่ถูกต้องได้นั้นล้วนเป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนจะต้องมีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน บนหลักการพื้นฐานที่สุดสำหรับสังคมที่มีสวัสดิการสำหรับคนทำงานคือ “คนทำงานทุกคน ไม่ว่าจะเป็นลูกจ้าง แรงงานอิสระ หรือแรงงานแพลตฟอร์ม จะต้องได้รับการคุ้มครอง” จากรัฐบาล และจากผู้ที่ควบคุมหรือสั่งการให้เกิดการทำงานนั้นคือเจ้าของธุรกิจแพลตฟอร์มนั้นเอง ส่วนแรงงานแพลตฟอร์ม ก็คือคนทำงานทุกคนที่มีการรับงานจากผู้ควบคุมหรือสั่งการ ภายใต้สัญญาการทำงาน และเงื่อนไขการทำงานที่ผู้ควบคุมหรือสั่งการกำหนด ที่เป็นไปอย่างยุติธรรม บทความชิ้นนี้มีความสนใจเรื่อง ดังนี้ 1) การศึกษาสถานการณ์การจัดตั้งสหภาพแรงงานแพลตฟอร์มของประเทศไทย และ 2) การศึกษารูปแบบการจัดตั้งและการบริหารจัดการสหภาพแรงงานแพลตฟอร์มของประเทศไทย

การศึกษาสถานการณ์การจัดตั้งสหภาพแรงงานแพลตฟอร์มของประเทศไทย

การศึกษาสถานการณ์การจัดตั้งสหภาพแรงงานแพลตฟอร์มของประเทศไทย พบว่า ภาครัฐยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิสวัสดิการแรงงานแพลตฟอร์ม ซึ่งกระทรวงแรงงานมีการแบ่งแยกโครงสร้างขององค์กรคือ กองคุ้มครองแรงงานที่ดูแลแรงงานในระบบกับกองคุ้มครองแรงงานนอกระบบที่ดูแลแรงงานนอกระบบการแบ่งในลักษณะนี้ทำให้แรงงานแพลตฟอร์มอยู่ในสถานะระหว่างแรงงานสองกลุ่มนี้ เพราะแรงงานแพลตฟอร์มไม่สามารถเข้าไปอยู่ในกลุ่มใดตามเกณฑ์แบ่งแยกเดิมได้ ส่งผลให้แรงงานแพลตฟอร์มไร้หน่วยงานดูแลอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับการให้ข้อมูลของ เกรียงศักดิ์ ธีระโกวิทขจร [4] ที่กล่าวว่า ภาครัฐยังมีความเข้าใจการจ้างงานลักษณะนี้ค่อนข้างน้อยและมีการขบข้องในเรื่องนี้ล่าช้ามาก นอกจากการขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องแรงงานแพลตฟอร์ม พบว่ายังมีอีกหนึ่งปัญหาอย่างวิธีคิดของกระทรวงแรงงานที่สะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งแยกโครงสร้างขององค์กรกองคุ้มครองแรงงานที่ดูแลแรงงานในระบบ กับกองคุ้มครองแรงงานนอกระบบที่ดูแลแรงงานนอกระบบ การแบ่งในลักษณะนี้ทำให้แรงงานแพลตฟอร์มตกอยู่ในร่องระหว่างแรงงานสองกลุ่มนี้เพราะแรงงานแพลตฟอร์มไม่สามารถเข้าไปอยู่ในกลุ่มใดตามเกณฑ์แบ่งแยกเดิมได้ ส่งผลให้แรงงานแพลตฟอร์มไร้หน่วยงานดูแลอย่างชัดเจน

อีกทั้งยังเหมือนกับการศึกษาของ อรรธรณ เกษตร [5] ที่กล่าวว่า แรงงานแพลตฟอร์มเป็นแรงงานที่ไม่ได้อยู่ในสถานะลูกจ้างที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน และยังไม่ปรากฏในกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองการทำงานซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับผู้ประกอบอาชีพทั่วไปหรือแรงงานนอกระบบ และกล่าวว่าแรงงานแพลตฟอร์มเป็นแรงงานรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเศรษฐกิจดิจิทัลที่มีรูปแบบการทำงานที่อาศัยเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินธุรกิจ และเศรษฐกิจบนแพลตฟอร์มมีลักษณะสำคัญคือการจับคู่ความต้องการของผู้เสนอขายสินค้าและบริการกับความต้องการเสนอซื้อสินค้าหรือบริการโดยผ่านกลไกดิจิทัล ผู้เสนอขายสินค้าหรือบริการกับผู้เสนอซื้อสินค้าหรือผู้รับบริการ

จะติดต่อกันด้วยสมาร์ทโฟนผ่านแอปพลิเคชันผ่านคนกลางที่เป็นเจ้าของแพลตฟอร์มดิจิทัล มีแรงงานผู้ให้บริการกับแพลตฟอร์ม เช่น กลุ่มขับขี่รถรับจ้าง รับส่งเอกสาร อาหาร แม่บ้าน แม้การดำเนินเศรษฐกิจบนแพลตฟอร์มจะทำให้เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตและก่อให้เกิดผลดีมากมายแต่ก็สร้างปัญหาให้กับคนทำงานที่เกี่ยวข้องในฐานะแรงงานบนแพลตฟอร์มมากขึ้นเช่นกัน เนื่องจากสภาพที่เกิดจากการทำงานไม่มีความแน่นอน และอยู่ในความคลุมเครือในสถานะความเป็นลูกจ้างหรือไม่ ทำให้ไม่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายแรงงานในฐานะลูกจ้าง แต่เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระหรือหุ้นส่วนอย่างไม่เป็นทางการของแพลตฟอร์มหรือในทางกฎหมาย หมายถึงผู้รับจ้างทำของซึ่งจะไม่สามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน แต่อยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และได้รับค่าตอบแทนตามชิ้นงาน ไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงานในฐานะลูกจ้างตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ไม่ได้รับการคุ้มครองเรื่องค่าตอบแทนการทำงานสวัสดิการ การลา การชดเชยการเลิกจ้าง เสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัวกัน และ โดยเฉพาะกรณีพนักงานขับรถส่งสินค้าและอาหารหรือไรเดอร์ยังต้องประสบปัญหาความเสี่ยงจากอุบัติเหตุบนท้องถนนที่ไม่มีหลักประกัน ทั้งค่ารักษาพยาบาลหรือค่าชดเชยใดๆ อีกด้วย

ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐยังไม่มีนโยบายด้านแรงงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับแรงงานแพลตฟอร์ม แต่ในปัจจุบันกระทรวงแรงงานโดยกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานก็ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานขึ้นมาเพื่อพิจารณาและหาแนวทางแก้ไขปัญหให้กับคนทำงานผ่านแพลตฟอร์มเพื่อให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น และในส่วนของมาตรการทางกฎหมายในปัจจุบันแรงงานแพลตฟอร์มยังมีความคลุมเครือในสถานะความเป็นลูกจ้างหรือไม่ จึงไม่อยู่ในสถานะลูกจ้างตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานและยังไม่มีมีการออกกฎหมายมาให้ความคุ้มครองแรงงานเป็นการเฉพาะ ทำให้แรงงานแพลตฟอร์มต้องประสบปัญหาจากการไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน ไม่ได้รับสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ในด้านแรงงานแต่อย่างใด

ซึ่งยังเหมือนกันกับการศึกษาของ อรรถณัฐ วันทะนะสมบัติ และเกรียงศักดิ์ อีระโกวิทจกร [6] ที่กล่าวว่า ดังนี้

1) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากเศรษฐกิจ แพลตฟอร์มในแง่มุมต่างๆ อย่างรอบด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม โครงสร้างความสัมพันธ์การจ้างงาน สถานะการจ้างงาน กฎหมายแรงงาน การคุ้มครองแรงงาน สวัสดิภาพ สวัสดิการ สุขภาวะ และสภาพการทำงาน ความสามารถจัดการผสมผสานระหว่าง งาน ครอบครัว และชีวิตส่วนตัว อย่างพอเหมาะ

2) รัฐควรทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มที่มุ่งเน้น ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและมีแรงงานเป็นศูนย์กลาง และสนับสนุนให้ผู้ประกอบการเอกชนหรือชุมชนนำเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับแรงงาน ดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินธุรกิจ

3) ส่งเสริมและสนับสนุนทั้งในด้านเงินทุนและความรู้ให้สถาบันการศึกษา ขั้นสูงในแต่ละพื้นที่ร่วมมือกับผู้ประกอบการขนาดกลางและเล็กในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มที่เป็นมิตรกับแรงงาน

4) ดำเนินการปรับปรุงกฎหมายให้มีการกำกับดูแลที่เอื้อให้เกิดการแข่งขัน ที่เป็นธรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงแพลตฟอร์มโดยเท่าเทียม ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ได้ค่าตอบแทนที่เหมาะสม ได้รับการคุ้มครอง แรงงาน สวัสดิภาพ สวัสดิการ สุขภาวะ สาธารณสุข ตลอดจนสภาพการทำงานให้ครอบคลุมบริบทของการทำงานผ่านแพลตฟอร์ม

5) พิจารณาคู่มือสิทธิของผู้บริโภค ความสัมพันธ์ของผู้ใช้แพลตฟอร์ม และเจ้าของแพลตฟอร์มให้มีความเท่าเทียม ไม่เอื้อให้เกิดการเลือกปฏิบัติ

6) ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งในการเจรจาต่อรองของแรงงานบนแพลตฟอร์ม

7) พิจารณาความปลอดภัยจากการนำข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้บริการไปใช้ ประโยชน์โดยแพลตฟอร์ม

8) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะในวิชาชีพของแรงงานบนแพลตฟอร์ม

9) ศึกษามาตรการทางภาษีที่เหมาะสม สำหรับแรงงานบนแพลตฟอร์ม และเจ้าของแพลตฟอร์ม

ดังนั้นสรุปได้ว่า แรงงานแพลตฟอร์มเป็นแรงงานที่ไม่ได้อยู่ในสถานะลูกจ้างที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน และยังไม่ปรากฏในกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองการทำงานซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับผู้ประกอบอาชีพทั่วไปหรือแรงงานนอกระบบ อีกทั้งยังพบว่า ภาครัฐยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิสวัสดิการแรงงานแพลตฟอร์ม เพื่อเป็นการบนหลักการพื้นฐานที่สุดสำหรับสังคมที่มีสวัสดิการสำหรับคนทำงานที่ควรได้รับ แรงงานแพลตฟอร์มจึงควรมีการจัดตั้งสหภาพแรงงานแพลตฟอร์มของประเทศไทย เกิดขึ้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และควรมีการศึกษาการจัดตั้งสหภาพแรงงานแพลตฟอร์มขึ้นอย่างจริงจัง ดังปรากฏผลการศึกษาไว้ต่อไปนี้

การศึกษาแนวทางการจัดตั้งและการบริหารจัดการสหภาพแรงงานแพลตฟอร์มของประเทศไทย

สำหรับการศึกษาบทความวิชาการฉบับนี้ได้มีการนำเอาแนวคิดสหภาพแรงงาน การบริหารองค์การของ Allen [7] ที่กล่าวว่าองค์ประกอบของการบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organizing) การชี้นำ (leading) การควบคุม (Controlling) ส่วนแนวคิดมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff [8] ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (decision Making) การให้อำนาจในการตัดสินใจ การกำหนดและการจัดกิจกรรมในองค์กร 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) เป็นการดำเนินการควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย การประสานงานการบริหารจัดการ และการกำหนดโปรแกรมในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินการตามกิจกรรมที่ได้กำหนดขึ้นในองค์กร 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefit) การเข้าร่วมแบบนี้เป็นเพียงการรอรับการแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมขององค์กร ภายหลังจากการเข้าร่วมในการตัดสินใจและการปฏิบัติการ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) ประกอบด้วย การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติการตามที่ได้ดำเนินการ จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดตั้งและการบริหารจัดการสหภาพแรงงานแพลตฟอร์มของประเทศไทย ดังต่อไปนี้

มิติที่ 1: การวางแผนกลยุทธ์ของสหภาพแรงงาน

1) มิติการวางแผนกลยุทธ์เป็นองค์ประกอบที่มีสำคัญอย่างมากในการวางแผนองค์การสอดคล้องกับแนวคิดของ Dyck and Neubert [9], Bateman and Snell [10] และ Daft [11] การวางแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ/ภารกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัด การกำหนดนโยบาย การจัดทำระเบียบข้อบังคับและการจัดทำแผนงาน สอดคล้องกับ Sulong [12] การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์เป้าหมายและแผนงานของสหภาพแรงงานควรระบุถึงการให้การสนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพขององค์การด้วย

2) การวางแผนงบประมาณเป็นกิจกรรมหลักของการวางแผน Allen ประกอบด้วย การกำหนดแหล่งที่มาของรายได้ของสหภาพแรงงานแพลตฟอร์ม นอกเหนือจากรายได้จากค่าสมาชิกและค่าบำรุงของสมาชิกสหภาพแรงงาน ทั้งนี้สหภาพแรงงานแพลตฟอร์มควรมีการจัดทำงบประมาณและตรวจสอบบัญชี เพื่อให้สมาชิกสหภาพแรงงานได้ทำการรับรองบุคคล และรายงานการตรวจสอบบัญชีในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี

มติที่ 2: การจัดองค์การและโครงสร้างการบริหาร

1) การจัดโครงสร้างการบริหารงานถือเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องดำเนินการเมื่อมีการจัดตั้งองค์การ การจัดโครงสร้างการบริหารงานประกอบด้วย การกำหนดรูปแบบการบริหารงาน การกำหนดหน้าที่งานซึ่งเป็นผลที่ได้จากการทำการวิเคราะห์งาน สอดคล้องกับ Dyck and Neubert [9] และควรมีการจัดทำใบกำหนดหน้าที่ (Job Description) ของกรมการสหภาพแรงงานทุกตำแหน่งนอกจากนี้ ควรมีการกำหนดแนวทางและขั้นตอนการปฏิบัติงาน การสรรหาคัดเลือกกรรมการสหภาพแรงงานที่มีความรู้ความสามารถให้มาทำงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสหภาพแรงงานและองค์การ สอดคล้องกับแนวคิดของ Bateman and Snell [10],

Daft [11] และการพัฒนาการปฏิบัติงานเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Dyck and Neubert [9] และ Bateman and Snell [10] ทั้งนี้ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะกิจ เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มผลผลิตขององค์การ

จากการศึกษาของสถาบัน Think Forward Center [13] เสนอให้รัฐบาลเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองแรงงานแพลตฟอร์ม ดังนี้

(1) รัฐบาลต้องทำหน้าที่ยกร่างและสนับสนุนให้มีการยกร่างต้นแบบหรือแนวทางสัญญามาตรฐานสำหรับแรงงานแพลตฟอร์มแต่ละประเภท รวมถึงขอบเขตการใช้อำนาจของเจ้าของแพลตฟอร์มที่ไม่ละเมิดแรงงานบนแพลตฟอร์ม (เช่น การระงับสัญญาในการเข้าถึงการให้บริการ การเรียกเงินค่าปรับใด ๆ) และเมื่อมีการทำสัญญาระหว่างเจ้าของธุรกิจแพลตฟอร์มกับแรงงานแพลตฟอร์ม รัฐบาลจะทำหน้าที่รับรู้สัญญาดังกล่าว และทำหน้าที่เป็นคนกลางในการติดตามให้มีการปฏิบัติตามสัญญา เพื่อความเป็นธรรมของทั้งสองฝ่าย และต้องดำเนินการหากพบความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้น

(2) รัฐบาลต้องเป็นคนกลางในการกำหนดเงื่อนไขสวัสดิภาพการทำงานของแรงงานแพลตฟอร์มแต่ละประเภท เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการทำงาน เช่น จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อเนื่อง หรือกระบวนการป้องกันอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในการทำงาน เป็นต้น และเงื่อนไขสวัสดิภาพการทำงานเหล่านี้จะต้องกำหนดไว้ในสัญญาการทำงาน (ตามข้อ 1) และเป็นความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มผู้ซึ่งสั่งการหรือควบคุมการทำงาน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการทำงาน

(3) รัฐบาลต้องเป็นคนกลางในการกำหนดค่าตอบแทนพื้นฐานที่สมเหตุสมผล (ในหนึ่งหน่วยเวลาการทำงาน) สำหรับแรงงานแพลตฟอร์มแต่ละประเภท โดยจะต้องไม่ต่ำกว่าแรงงานที่เป็นลูกจ้างหรือแรงงานอิสระในงานประเภทเดียวกัน และกำหนดไว้ในสัญญา (ตามข้อ 1)

(4) รัฐบาลควรจัดสวัสดิการพื้นฐานในด้านบริการสาธารณสุข รายได้พื้นฐานยามชราภาพ (เบี้ยยังชีพ 3,000 บาท/เดือน) การลาคลอดบุตร (180 วัน โดยได้รับค่าตอบแทนอย่างน้อย 5,000 บาท/เดือน) และแหล่งทุนฉุกเฉิน เพื่อเป็นสวัสดิการของคนไทยทุกคน รวมถึงแรงงานบนแพลตฟอร์ม

(5) รัฐบาลควรสนับสนุนสวัสดิการพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทักษะการทำงานให้กับคนทำงาน/คนในวัยแรงงานทุกคน เช่น การ Reskill หรือ Upskill (ประมาณ 5,000 บาท/ปี) โดยเป็นสิทธิของแรงงานแพลตฟอร์มจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะพัฒนาทักษะอาชีพของตนในด้านใด

(6) รัฐบาลจะต้องสนับสนุนสิทธิในการรวมตัวของแรงงานทุกประเภท รวมถึงแรงงานแพลตฟอร์มทุกประเภท โดยไม่มีข้อห้ามว่า การรวมตัวดังกล่าวจะต้องเป็นคนทำงานของธุรกิจแพลตฟอร์มเดียวกันเป็นการเฉพาะเท่านั้น

บทบาทของหน่วยงานภาครัฐกิจแพลตฟอร์มในการคุ้มครองแรงงาน

ธุรกิจแพลตฟอร์มคือผู้ที่สั่งการและควบคุมการทำงานของแรงงานแพลตฟอร์มโดยตรง เพราะฉะนั้นธุรกิจแพลตฟอร์มจะต้องมีหน้าที่ในการคุ้มครองแรงงานดังต่อไปนี้

(1) ธุรกิจแพลตฟอร์มต้องจัดทำสัญญาการทำงานกับแรงงานแพลตฟอร์ม ตามแบบแนวทางสัญญามาตรฐานที่เป็นธรรม ซึ่งรวมถึงขอบเขตการใช้อำนาจที่เหมาะสม และเป็นแนวทางที่ผ่านการหารือกับการรัฐบาลและองค์กรหรือตัวแทนของแรงงานแพลตฟอร์ม พร้อมทั้งมีการส่งมอบสัญญาการทำงานนั้น เพื่อให้รัฐบาล และองค์กรแรงงานรับรู้ และติดตามการดำเนินการตามสัญญา

(2) ธุรกิจแพลตฟอร์มต้องรับผิดชอบต่อการควบคุมดูแลความปลอดภัยและสวัสดิภาพการทำงานทั้งหมดของแรงงานบนแพลตฟอร์มของตนเอง รวมถึงค่าใช้จ่ายในการประกันอุบัติเหตุ และสุขภาพ ที่เกิดขึ้นจากการทำงานของแรงงานแพลตฟอร์มทุกคน ตามที่ระบุไว้ในสัญญาในข้อ 1

(3) ธุรกิจแพลตฟอร์มต้องกำหนดค่าตอบแทนพื้นฐานและค่าตอบแทนอื่นๆ ที่เหมาะสม โดยระดับค่าตอบแทนพื้นฐานดังกล่าวจะต้องผ่านการหารือและความเห็นชอบจากภาครัฐ แต่ธุรกิจแพลตฟอร์มสามารถเพิ่มระดับ/อัตราค่าตอบแทนของตนที่สูงกว่าค่าตอบแทนพื้นฐานที่กำหนดไว้ได้ และการเปลี่ยนแปลงอัตราค่าตอบแทนของธุรกิจแพลตฟอร์มจะต้องแจ้งให้องค์กรของแรงงานแพลตฟอร์มทราบ ในกรอบระยะเวลาที่เหมาะสม (ซึ่งรัฐบาลจะเป็นคนกลางในการกำหนด เช่น ไม่น้อยกว่า 3 เดือน)

(4) ธุรกิจแพลตฟอร์มควรสนับสนุนแรงงานแพลตฟอร์มให้สามารถพัฒนาทักษะอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในแพลตฟอร์มของตน นอกเหนือจากการสนับสนุนของรัฐบาล (ที่ได้กล่าวไปแล้ว)

(5) ธุรกิจแพลตฟอร์มต้องไม่ขัดขวางการรวมตัวของแรงงานแพลตฟอร์ม ทั้งทางตรง (เช่น การกำหนดเงื่อนไขในการทำงานที่ไม่เป็นธรรมต่อแรงงานที่รวมตัวกันหรือเข้าร่วมสหภาพ) และทางอ้อม (เช่น การก่อตั้งองค์กรแรงงานที่สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง เพื่อบั่นทอนความเข้มแข็งของสหภาพแรงงานแพลตฟอร์มที่จะเกิดขึ้น)

บทบาทของแรงงานแพลตฟอร์มในการคุ้มครองแรงงาน

ส่วนบทบาทของแรงงานแพลตฟอร์มเองควรเน้นการรวมตัวกันเป็น “สหภาพแรงงานแต่ละประเภท” เพื่อทำหน้าที่ในการต่อรองกับรัฐบาลและธุรกิจแพลตฟอร์ม โดยเฉพาะการต่อรองที่สำคัญที่สุด 3 เรื่องที่ได้กล่าวไปแล้ว ได้แก่

(1) การจัดทำแบบหรือแนวทางสัญญาการทำงานมาตรฐาน และขอบเขตการใช้อำนาจที่เหมาะสมของเจ้าของแพลตฟอร์ม ในธุรกิจแพลตฟอร์มแต่ละประเภท

(2) การกำหนดกระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยในการทำงานของแรงงานแพลตฟอร์มแต่ละประเภท รวมถึงการประกันอุบัติเหตุและสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานสำหรับแรงงานทุกคน โดยเจ้าของแพลตฟอร์มนั้น

(3) การกำหนดค่าตอบแทนพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับแรงงานแพลตฟอร์มแต่ละประเภท เพื่อให้แรงงานแพลตฟอร์มทุกคนได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม

2) การสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานของสหภาพแรงงานเป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญในการจัดองค์การ ประกอบด้วย แนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายเพื่อลดข้อขัดแย้งและเพิ่มผลผลิตในการจัดการ มีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความสัมพันธ์การสร้างเครือข่ายภายในและภายนอก เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างสหภาพแรงงานและสมาชิกสหภาพแรงงาน และเป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสังคมภายนอก Think Forward Center [13]

มิติที่ 3: การนำองค์การด้านสมรรถนะในการบริหารและการบริหารด้านการสื่อสาร

ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1) สมรรถนะในการบริหาร กรรมการสหภาพแรงงานแพลตฟอร์ม ต้องใช้ความรู้ ความสามารถในการกระตุ้นให้ทีมงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการนำของ Bateman and Snell [10] กรรมการสหภาพแรงงานต้องมีความรู้กฎหมายแรงงาน แรงงานสัมพันธ์ ระเบียบข้อบังคับของสหภาพแรงงาน ข้อบังคับการทำงานขององค์การเป็นอย่างดี มีความรู้พื้นฐานทางด้านการบริหารจัดการ การตลาด งบประมาณ การเงิน การดำเนินธุรกิจและผลิตภัณฑ์ขององค์การเป็นอย่างดี และมีทักษะในการบริหารสหภาพแรงงานเชิงกลยุทธ์

2) ภาวะผู้นำ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการนำ โดยกรรมการสหภาพแรงงานควรมีคุณลักษณะที่ดีด้านความคิด ด้านวุฒิภาวะและจิตใจ ด้านจริยธรรม และด้านการทำงาน การมีภาวะผู้นำที่ดีมีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลส่งผลให้การนำไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเพิ่มผลิตภาพ ให้กับองค์การสอดคล้องของ Thumkosit [14]

3) การสื่อสาร เป็นกิจกรรมการบริหารที่มีความสำคัญในการนำ สหภาพแรงงานแพลตฟอร์มต้องกำหนดกลยุทธ์ในการสื่อสาร จัดตั้งหน่วยงานเพื่อจัดทำสื่อและมีโฆษกประจำสหภาพแรงงานเพื่อช่วยให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย

มิติที่ 4: ด้านการควบคุมและพัฒนากิจการดำเนินงาน

มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การควบคุมและพัฒนากิจการดำเนินงานของสหภาพแรงงานแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย กระบวนการตรวจสอบผลงาน การรายงานผลการดำเนินงานเปรียบเทียบกับเป้าหมายและปรับปรุงผลการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้ สอดคล้องกับแนวทางการควบคุมในการบริหารของ Allen [7], Dyck and Neubert [9], Bateman and Snell [10] และ Daft [11]

มิติที่ 5: การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการประเมินผลงานกับองค์การ

ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ

1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจกับองค์การ สอดคล้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ Anthony และ Cohen and Uphoff สหภาพแรงงานแพลตฟอร์มควรมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อผลประโยชน์ขององค์การและสมาชิกสหภาพแรงงาน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อผลประโยชน์ขององค์การและสมาชิกสหภาพแรงงาน

2) การสนับสนุนการปฏิบัติการขององค์การสอดคล้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff และ Piriyanasan [15] สหภาพแรงงานควรมีส่วนร่วมสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการทำธุรกิจขององค์การและส่งเสริมผลิตภาพการผลิต โดยการมีส่วนร่วมในการบริหารการผลิตขององค์การ และสหภาพแรงงานควรมีส่วนได้รับผลประโยชน์จากการที่ให้การสนับสนุนองค์การด้วยเช่นกัน

3) การมีส่วนร่วมประเมินผลงานกับองค์การ สอดคล้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff สหภาพแรงงานแพลตฟอร์มควรเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์การในการร่วมประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับผลิตภาพขององค์การ ประเมินผลกิจกรรมการลดต้นทุนการผลิตและการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่องการมีส่วนร่วมในประเมินผลงานของสมาชิกสหภาพแรงงานการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพนักงาน เพื่อให้พนักงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การรวมถึงการร่วมตรวจสอบการทุจริตในองค์การ

สรุปและข้อเสนอแนะ

แรงงานแพลตฟอร์มเป็นแรงงานที่ไม่ได้อยู่ในสถานะลูกจ้างที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน และยังไม่ปรากฏในกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองการทำงานซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับผู้ประกอบอาชีพทั่วไปหรือแรงงานนอกระบบ อีกทั้งยังพบว่า ภาครัฐยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิสวัสดิการแรงงานแพลตฟอร์ม ซึ่งกระทรวงแรงงานมีการแบ่งแยกโครงสร้างขององค์กรคือ กองคุ้มครองแรงงานที่ดูแลแรงงานในระบบกับกองคุ้มครองแรงงานนอกระบบที่ดูแลแรงงานนอกระบบการแบ่งลักษณะนี้ก็ทำให้แรงงานแพลตฟอร์มอยู่ในสถานะระหว่างแรงงานสองกลุ่มนี้ เพราะแรงงานแพลตฟอร์มไม่สามารถเข้าไปอยู่ในกลุ่มใดตามเกณฑ์แบ่งแยกเดิมได้ ส่งผลให้แรงงานแพลตฟอร์มไร้หน่วยงานในการแสดงความรับผิดชอบ ทำให้แรงงานแพลตฟอร์มต้องประสบปัญหาจากการไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานไม่ได้รับสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ในด้านแรงงานแต่อย่างใด บทความฉบับนี้จึงเห็นว่าเพื่อเป็นการบนหลักการพื้นฐานที่สุดสำหรับสังคมที่มีสวัสดิการสำหรับคนทำงานคือ “คนทำงานทุกคน ไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างแรงงานอิสระ หรือแรงงานแพลตฟอร์ม จะต้องได้รับการคุ้มครอง” จากรัฐบาล และจากผู้ที่ควบคุมหรือสั่งการให้เกิดการทำงานนั้นคือเจ้าของธุรกิจแพลตฟอร์ม ส่วนแรงงานแพลตฟอร์ม ก็คือคนทำงานทุกคนที่มีการรับงานจากผู้ควบคุมหรือสั่งการ ภายใต้สัญญาการทำงาน และเงื่อนไขการทำงานที่ผู้ควบคุมหรือสั่งการกำหนดที่เป็นไปอย่างยุติธรรม

ดังนั้นควรทำให้การศึกษารูปแบบการจัดตั้งและการบริหารจัดการสหภาพแรงงานแพลตฟอร์มของประเทศไทย พบว่า สำหรับการบริหารองค์การควรใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกซึ่งประกอบด้วย ดังนี้

มิติที่ 1: การวางแผนกลยุทธ์ของสหภาพแรงงาน

1) การจัดตั้งสหภาพแรงงานแพลตฟอร์ม นั้น การวางแผนกลยุทธ์ประกอบด้วยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ/ภารกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัด การกำหนดนโยบาย การจัดทำระเบียบข้อบังคับและการจัดทำแผนงาน ทั้งนี้ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่าควรจะมีสิทธิจัดตั้งสหภาพแรงงานต้องเป็นลูกจ้างของนายจ้างคนเดียวกันหรือเป็นลูกจ้างซึ่งทำงานในกิจการประเภทเดียวกันโดยไม่คำนึงว่าจะมีนายจ้างกี่คนและลูกจ้างจะต้องบรรลุนิติภาวะและมีสัญชาติไทย โดยลูกจ้างผู้มีสิทธิจัดตั้งสหภาพแรงงานดังกล่าวข้างต้นจะต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 10 คน รวมตัวกันเป็นผู้เริ่มก่อการเพื่อจัดให้มีสหภาพแรงงานโดยยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนพร้อมด้วยร่าง ข้อบังคับของสหภาพแรงงานอย่างน้อย 3 ฉบับ ในคำขอต้องระบุชื่อ อายุอาชีพหรือวิชาชีพและที่อยู่ของผู้เริ่มก่อการทุกคน

2) การวางแผนงบประมาณของสหภาพแรงงานแพลตฟอร์มควรมีการจัดทำงบประมาณและตรวจสอบบัญชี เพื่อให้สมาชิกสหภาพแรงงานได้ทำการรับรองบุคคล และรายงานการตรวจสอบบัญชีในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี

3) ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะที่ว่าความเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานแพลตฟอร์ม นั้นควรจะมีผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานได้จะต้องเป็นลูกจ้างของนายจ้างคนเดียวกันกับผู้ขอจดทะเบียนสหภาพแรงงานแพลตฟอร์ม หรือเป็นลูกจ้างซึ่งทำงานในกิจการประเภทเดียวกันกับผู้ขอจดทะเบียนสหภาพแรงงานแพลตฟอร์ม และมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยห้ามมิให้พนักงานและฝ่ายบริหารตามกฎหมายว่าด้วยพนักงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ และแรงงานนอกระบบเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานดังกล่าว

มติที่ 2: การจัดองค์กรและโครงสร้างการบริหาร พบว่า การจัดโครงสร้างการบริหารงาน

ประกอบด้วย การกำหนดรูปแบบการบริหารงาน การกำหนดหน้าที่งานซึ่งเป็นผลที่ได้จากการทำการวิเคราะห์งาน

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองแรงงานแพลตฟอร์ม ดังนี้

1) รัฐบาลต้องทำหน้าที่ยกร่างและสนับสนุนให้มีการยกร่างต้นแบบหรือแนวทางสัญญามาตรฐานสำหรับแรงงานแพลตฟอร์ม และรัฐบาลต้องเป็นศูนย์กลางในการกำหนดเงื่อนไขสวัสดิภาพการทำงานของแรงงานแพลตฟอร์มแต่ละประเภท

2) รัฐบาลต้องเป็นศูนย์กลางในการกำหนดค่าตอบแทนพื้นฐานที่สมเหตุสมผล และจัดสวัสดิการพื้นฐานในด้านบริการสาธารณสุข รายได้พื้นฐานยามชราภาพ

3) รัฐบาลควรสนับสนุนสวัสดิการพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทักษะการทำงานให้กับคนทำงานและคนในวัยแรงงานทุกคน เช่น การ Reskill หรือ Upskill

บทบาทของหน่วยงานภาครัฐกิจแพลตฟอร์มในการคุ้มครองแรงงาน

ภาครัฐกิจแพลตฟอร์มจะต้องมีหน้าที่ในการคุ้มครองแรงงานดังต่อไปนี้

1) ภาครัฐกิจแพลตฟอร์มต้องจัดทำสัญญาการทำงานกับแรงงานแพลตฟอร์ม

2) ภาครัฐกิจแพลตฟอร์มต้องรับผิดชอบต่อการดูแลความปลอดภัยและสวัสดิภาพการทำงานทั้งหมดของแรงงานบนแพลตฟอร์มของตนเอง

3) ภาครัฐกิจแพลตฟอร์มต้องกำหนดค่าตอบแทนพื้นฐานและค่าตอบแทนอื่นๆ ที่เหมาะสม

โดยระดับค่าตอบแทนพื้นฐานดังกล่าวจะต้องผ่านการหารือและความเห็นชอบจากภาครัฐ รวมทั้งสนับสนุนแรงงานแพลตฟอร์มให้สามารถพัฒนาทักษะอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในแพลตฟอร์มของตน

บทบาทของแรงงานแพลตฟอร์มในการคุ้มครองแรงงาน

1) การจัดทำแบบ/แนวทางสัญญาการทำงานมาตรฐาน และขอบเขตการใช้อำนาจที่เหมาะสมของเจ้าของแพลตฟอร์ม ในธุรกิจแพลตฟอร์มแต่ละประเภท

2) การกำหนดกระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยในการทำงานของแรงงานแพลตฟอร์มแต่ละประเภท รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานของสหภาพแรงงานเป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญในการจัดองค์กร

มติที่ 3: การนำองค์การด้านสมรรถนะในการบริหารและการบริหารด้านการสื่อสาร

พบว่า

1) สมรรถนะในการบริหาร: กรรมการสหภาพแรงงานต้องมีความรู้กฎหมายแรงงาน แรงงานสัมพันธ์ ระเบียบข้อบังคับของสหภาพแรงงาน ข้อบังคับการทำงานขององค์การเป็นอย่างดี มีความรู้พื้นฐานทางด้านการบริหารจัดการ การตลาด งบประมาณ การเงิน การดำเนินธุรกิจและผลิตภัณฑ์ขององค์การเป็นอย่างดี และมีทักษะในการบริหารสหภาพแรงงานเชิงกลยุทธ์

2) ภาวะผู้นำ: โดยกรรมการสหภาพแรงงานควรมีคุณลักษณะที่ดีด้านความคิด ด้านวุฒิภาวะและจิตเจตน์ ด้านจริยธรรม และด้านการทำงาน การมีภาวะผู้นำที่ดีมีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่งผลให้การนำไปปฏิบัติมีประสิทธิภาพและสามารถเพิ่มผลิตภาพ

3) การสื่อสาร: สหภาพแรงงานแพลตฟอร์มต้องกำหนดกลยุทธ์ในการสื่อสาร จัดตั้งหน่วยงานเพื่อจัดทำสื่อและมีโฆษกประจำสหภาพแรงงานเพื่อช่วยให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

มิติที่ 4: ด้านการควบคุมและพัฒนากิจการดำเนินงาน

ควรมีกระบวนการตรวจสอบผลงาน การรายงานผลการดำเนินงานเปรียบเทียบกับเป้าหมายและปรับปรุงผลการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้

มิติที่ 5: การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการประเมินผลงานกับองค์กร

พบว่า

1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจกับองค์กร: สหภาพแรงงานแพลตฟอร์มควรมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อผลประโยชน์ขององค์กรและสมาชิกสหภาพแรงงานแพลตฟอร์ม

2) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุน: สหภาพแรงงานแพลตฟอร์มควรมีส่วนร่วมสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการทำธุรกิจขององค์กรและส่งเสริมผลิตภาพการผลิต

3) การมีส่วนร่วมประเมินผลงานกับองค์กร: สหภาพแรงงานแพลตฟอร์มควรเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรในการร่วมประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับผลิตภาพขององค์กร ประเมินผลกิจกรรมการลดต้นทุนการผลิตและการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- [1] สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2561). *ปรับโมเดลการพัฒนาประเทศให้โตได้ในความปั่นป่วน*. งานนำเสนอในงาน TDRI Annual Public Conference 2018 : ปรับทิศทางเศรษฐกิจไทย ให้พร้อมสู่ยุคแห่งความปั่นป่วนทางเทคโนโลยี.
<https://tdri.or.th/2018/04/tdri-annual-public-conference-2018/>
- [2] Vallas, S. & Schor, J. B. (2020). What do platforms do? Understanding the Gig Economy. *Sociology*, 46, 273-294.
- [3] นุชประภา โมกข์ศาสตร์ และเดชรัต สุขกำเนิด. (2565). *นโยบายคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพและสวัสดิการของแรงงานแพลตฟอร์ม : การทำงานบนแพลตฟอร์มที่เป็นธรรม นโยบายการคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพและสวัสดิการของแรงงานแพลตฟอร์ม*.
<https://think.moveforwardparty.org/article/welfare/3631/>
- [4] เกรียงศักดิ์ ธีระโกวิทขจร. (2564). *ถึงเวลาปฏิรูปเศรษฐกิจแพลตฟอร์มให้เป็นธรรมต่อแรงงาน*.
<https://www.the101.world/kriangsak-teerakowitkajorn-interview/>
- [5] อรวรรณ เกษตร. (2565). *แรงงานในเศรษฐกิจแพลตฟอร์มกับปัญหาการคุ้มครองแรงงานตามกฎหมาย*.
https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2893
- [6] อรรถนิฐ วัณชนะสมบัติ และ เกรียงศักดิ์ ธีระโกวิทขจร. (2561). *แพลตฟอร์มอีโคโนมีและผลกระทบต่อแรงงานในภาคบริการ : กรณีศึกษาในประเทศไทย*. มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (Friedrich-Ebert-Stiftung) สถาบันแรงงานและเศรษฐกิจที่เป็นธรรม.
- [7] Allen, L. A. (1973). *Professional Management: New Concepts and Proven Practices*. McGraw-Hill.

- [8] Cohen, J. M. and Uphoff, N. T. (1980). Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Though Specificity. *World Development*, 8(3), 213-235.
- [9] Dyck, B. and Neubert., M. L. (2009). *Principle of Management*. Nelson Education Ltd.
- [10] Bateman, T. S. and Snell, S. A. (2011). *Management: Leading & Collaborating in a Competitive World*. McGraw-Hill.
- [11] Daft, L. R. (2016). *Organization Theory and Design* (2nd ed.). South Western Educational Publishing.
- [12] Sulong, Z. Gardner, J. C., Hussin, A. H., Sanusi, Z. M., Zuraidah, M. S. and McGowan, C. B. (2013). Managerial Ownership, Leverage and Audit Quality Impact on Firm Performance: Evidence from the Malaysian ACE Market (2013). *Accounting & Taxation*, 5(1), 59-70. <https://ssrn.com/abstract=2210465>
- [13] Think Forward Center. (2565). นโยบายคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพและสวัสดิการของแรงงานแพลตฟอร์ม : การทำงานบนแพลตฟอร์มที่เป็นธรรม นโยบายการคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพและสวัสดิการของแรงงานแพลตฟอร์ม. <https://think.moveforwardparty.org/article/welfare/3631/>.
- [14] Thumkosit, U. (2001). *Management. Bangkok: Faculty of Public Administration*, National Institute of Development Administration.
- [15] Piriyaangsan, S., & Phongpaichit, P. (1997). *Corruption and democracy*. Chulalongkorn University, Faculty of Economics. (in Thai).

ชีวิตดี วิถีนอร์ดิก: เพื่อร่วมกันหาคำตอบว่า คุณภาพชีวิตที่ดี คือคุณภาพชีวิตแบบใด The Nordic Theory of Everything: In Search of a Better Life

ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี

Sirapatsorn Wongthongdee

วิทยาลัยการบริหารแห่งรัฐ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

College of State Administration, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

E-mail: sirapatsorn.w@rmutp.ac.th

Received: December 30, 2024; Accepted: January 5, 2025

ข้อมูลของหนังสือ: Anu Partanen. (2016). The Nordic Theory of Everything: In Search of a Better Life.

แปลโดย: กุลธิดา รุ่งเรืองเกียรติ
พิมพ์ครั้งที่ 1. (1 มีนาคม 2567) สำนักพิมพ์แซนด์คล็อกบุ๊กส์.

The Nordic Theory of Everything: In Search of a Better Life เขียนโดย อนู ปาร์ตานิเนน (Anu Partanen) ตีพิมพ์ครั้งแรกใน ปี ค.ศ. 2016 ในหมวดสังคมวิทยา (No-fiction, Sociology 066) กุลธิดา รุ่งเรืองเกียรติ ได้ทำการแปลโดยใช้ชื่อไทย คือ “ชีวิตดี วิถีนอร์ดิก: เพื่อร่วมกันหาคำตอบว่า คุณภาพชีวิตที่ดี คือคุณภาพชีวิตแบบใด” จัดพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนมีนาคม 2567 โดยสำนักพิมพ์แซนด์คล็อกบุ๊กส์ (SandClock Books) จัดจำหน่ายโดยบริษัท อัมรินทร์ บুক เซ็นเตอร์ จำกัด ราคาเล่มละ 380 บาท

เนื้อหาในเล่ม ประกอบด้วยคำนิยามที่เรียบง่ายและน่าประทับใจ 10 คำนิยาม บทนำ และเนื้อหาที่ล้วนแล้วน่าสนใจและชวนให้ร่วมกันหาคำตอบตามชื่อเรื่องบรรจุไว้ถึง 9 บท ได้แก่

บทที่ 1: บทแรกว่าด้วย “ดินแดนแห่งเสรีชน: ไปเป็นอเมริกันชน” “In the Land of the Free: Becoming American” ผู้เขียน (อนู ปาร์ตานิเนน) เป็นนักสื่อสารมวลชน ชาวฟินแลนด์เคยทำงานอยู่ในเฮลซิงกิ เมืองหลวงของประเทศฟินแลนด์มาหลายปี เมื่อเธอได้ร่วมงานกับนิตยสารฟอร์จูนในฐานะนักเขียนซึ่งได้รับเชิญเข้าร่วมโครงการ Innovation Journalism Fellowship ของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ปัจจุบันเธอใช้ชีวิตในนครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ได้เล่าเรื่องถึงการไปเป็นอเมริกันชน ดินแดนแห่งเสรีชน ดินแดนแห่งโอกาส (หน้า 20-21) และกล่าวถึงปรัชญาการใช้ชีวิตของชาวฟินแลนด์ที่ดูจะเป็นสิ่งหวงแหนและเป็นแรงบันดาลใจให้กับพวกเขาได้มากที่สุด คือ “ซีสู (sisu)” ตรงกับคำอังกฤษได้ดีที่สุดด้วยคำว่า “grit (ความบากบั่นไม่ย่อท้อ)”

บทที่ 2: อนุ บาร์ตาเน็น ได้ถ่ายทอดถึง “ทฤษฎีความรักแบบนอร์ดิก มนตราแห่งความเป็นป๊อปปี้จอมแก่น” “The Nordic Theory of Love: Pippi Long stalking’s Magic” ตัวละคร ป๊อปปี้จอมแก่น เป็นดาราในหนังสือเด็กกรวมชุดจากสวีเดนโดยอัสทริด ลินด์เกรน ตีพิมพ์ครั้งแรกในทศวรรษ 1940 ในภายหลัง หนังสือ ป๊อปปี้จอมแก่น ได้รับการแปลมากถึง 70 ภาษา รวมถึงได้สร้างภาพยนตร์และบทละครโทรทัศน์อีกหลายครั้ง คำถามที่ว่า “ชาวสวีเดนเป็นมนุษย์หรือเปล่า” ทฤษฎีความรักแบบนอร์ดิก สำหรับพลเมืองของประเทศในกลุ่มนอร์ดิก ค่านิยมที่สำคัญที่สุด คือ ปัจเจกชนที่พึ่งพาตนเองได้และเป็นอิสระต่อกันในฐานะสมาชิกของสังคมหนึ่ง และทฤษฎีความรักแบบนอร์ดิก ได้กลายมาเป็นปรัชญาที่ครอบคลุมถึงการจัดโครงสร้างทางสังคม เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการเลือกใช้นโยบายที่หลากหลายในประเทศนอร์ดิกเพื่อเป้าหมายหลัก คือ การการันตีถึงความเป็นอิสระ เสรีภาพ และโอกาสสำหรับสมาชิกทุกคนในสังคม ครอบคลุมหลายนโยบาย เช่น นโยบายครอบครัว การศึกษา สาธารณสุข (หน้า 56-57)

บทที่ 3: กล่าวถึง คุณค่าของครอบครัวที่แท้จริง ด้วยความเชื่อมั่นที่ว่า “ปัจเจกที่แข็งแกร่งจะสามารถสร้างทีมที่งดงามได้” “Family Values for Real: Strong Individuals Form a Beautiful Team” ชาวนอร์ดิกเชื่อว่า ทุกสิ่งเริ่มต้นที่เด็ก การจัดกล่องรับขวัญ (Baby Box) ของรัฐบาลฟินแลนด์มอบให้ครอบครัวที่มีเด็กแรกเกิด และครอบครัวสามารถเลือกได้ว่า จะรับกล่องของขวัญ หรือจะเลือกรับเงินมูลค่า 150 ดอลลาร์แทน รวมถึงการบริการคลินิกแม่และเด็กก่อนคลอด การคอยแนะนำดูแลในระดับชุมชน การสนับสนุนบุคคลโดยไม่คำนึงถึงเพศและกระบวนการในการสร้างคนทำงานให้มีสุขภาพดีขึ้น การรักษาสมาคมชีวิตการทำงานให้ดีขึ้นด้วยการดูแลไปถึงระดับครอบครัวจะส่งผลให้เด็กและผู้ปกครองมีความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น สังคมนอร์ดิกได้มอบพลังอำนาจในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับแต่ละบุคคล เพื่อให้พวกเขาสร้างทีมครอบครัวที่แข็งแกร่ง ด้วยความเชื่อมั่นที่ว่า “ปัจเจกที่แข็งแกร่งจะสามารถสร้างทีมที่งดงามได้”

บทที่ 4: ว่าด้วยการบอกเล่าถึงวิถีของเด็กๆ แห่งนอร์ดิก ว่า “เด็กๆ ประสบความสำเร็จได้อย่างไร: ความลับสู่ความสำเร็จด้านการศึกษา” “How Children Achieve: Secret for Attaining Educational Success” ของประเทศในกลุ่มนอร์ดิก ตัวอย่างความสำเร็จอันน่าทึ่งของฟินแลนด์ทางการศึกษา (หน้า 151-152) สะท้อนทัศนคติของชาวฟินแลนด์ต่อการแข่งขัน นั่นคือ การหลีกเลี่ยงการแข่งขัน แต่สิ่งที่บ่งบอกความสำเร็จ คือ “ความร่วมมือ” โดยครู จะเป็นผู้สร้างหลักสูตร วางแผนการสอน และการสอนชั้นเรียนร่วมกัน โดยมีครูใหญ่คอยให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน

บทที่ 5: บอกเล่าถึงสัจธรรมที่ว่า “สุขภาพกายดี ใจแข็งแรง: สวัสดิการสาธารณสุขถ้วนหน้าจะปลดปล่อยคุณเป็นอิสระ” “Healthy Body. Healthy Mind: How Universal Health Care Could Set You Free” การดูแลสุขภาพในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นความท้าทายอย่างยิ่งใหญ่สำหรับทุกประเทศ ยังไม่มีประเทศใดที่มีระบบที่ดีที่สุดจากผลสำรวจด้านการดูแลสุขภาพทั่วโลก (หน้า 178-179) สังคมนอร์ดิกในปัจจุบันต่างตัดสินใจว่า การดูแลสุขภาพในประเทศสมัยใหม่ควรจะเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน จึงเหมาะสมที่สุดที่รัฐบาลจะต้องจัดให้มีการดูแลสุขภาพในฐานะบริการสังคมขั้นพื้นฐาน ประเทศในกลุ่มนอร์ดิกจะควบคุม

ต้นทุนของการบริการทางการแพทย์และยาในลักษณะรวมศูนย์เพื่อป้องกันความบิดเบี้ยวด้านราคาที่ประชาชนต้องเผชิญ(หน้า 207)

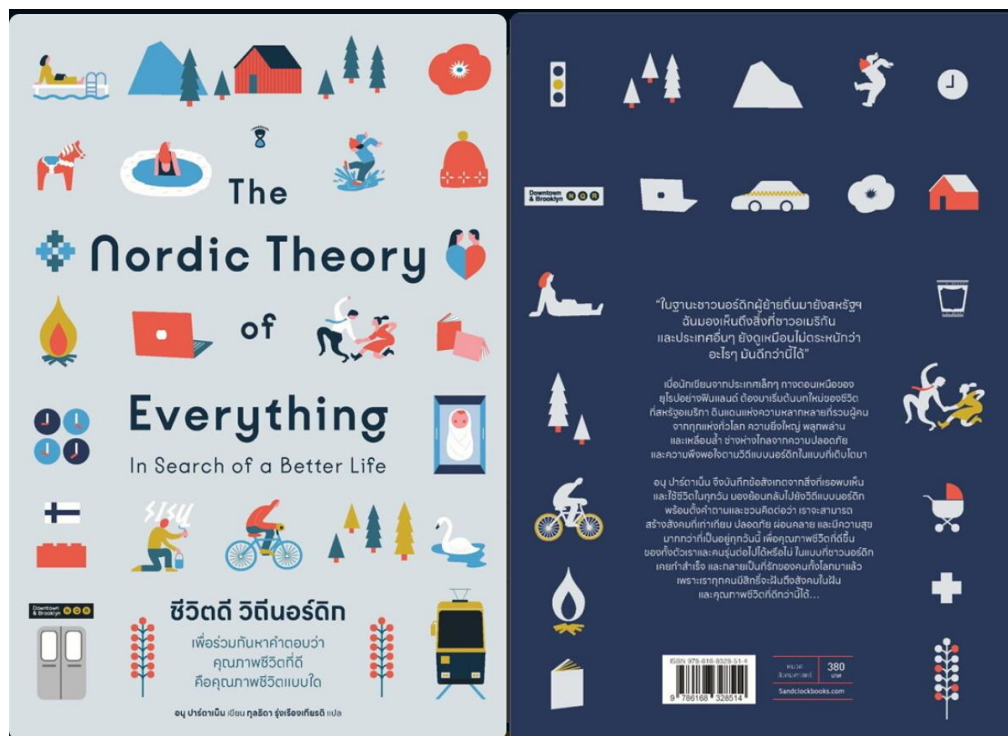
บทที่ 6: ผู้เขียน (อนู ปาร์ตานิ) มั่นใจในสโลแกนที่ว่า “ของเรา โดยเรา และเพื่อเรา: จัดไปสิ ถ้ามองว่าประเทศทำอะไรให้พวกเราได้บ้าง” “Of Us, by US, and For Us: Go Ahead, Ask What Your Country Can Do for You” นี่คือนี่สิ่งที่ประชาชนทุกคนต้องการแสดงออก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสวัสดิการหรือสุขภาพ เรื่องการเป็นรัฐบาลที่เอื้อและฉลาดขึ้น ระบบการชำระภาษี ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลง

บทที่ 7: จากประสบการณ์ตรงของผู้เขียน เธอเรียกร้องต่อรัฐบาลอเมริกันให้ทำ “ดินแดนแห่งโอกาส: เอาอเมริกันดรีมกลับมา” “The Lands of Opportunity: Bringing Back the American Dream” แม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะยังคงเป็นประเทศที่ผู้คนทั่วโลกต่างยกย่องว่าได้สร้างวิถีแห่งชีวิตที่ผู้คนจำนวนมากในโลกใฝ่ฝันถึง ชีวิตที่เต็มไปด้วยอิสรภาพส่วนบุคคล ความมั่งคั่งทางวัตถุ และระดับอิสระของทางเลือกในทุกสิ่งของการใช้ชีวิต ซึ่งได้พลัดหลงไปจากเส้นทางอุดมคติของตนเอง จึงมีการเรียกร้องให้เอากลับคืนมา (หน้า 286)

บทที่ 8: อนู ปาร์ตานิ สื่อนสารถึงภาคเอกชนว่า “ทำงาน(ไม่)ตามปกติ: บริหารบริษัทอย่างไรในศตวรรษที่ 21” “Business as Unusual: How to Run a Company in the Twenty-First Century” บทนี้กล่าวถึงการปะทะกันของชนเผ่ากับแองกริเบิร์ตส์ กล่าวถึงนวัตกรรมในยุคความสุขของครอบครัว และการหวนหาจิตวิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์ เหตุผลของการได้คำแนะนำสูงสุดในทุกการจัดอันดับคุณภาพชีวิตและความสุขจากทั่วโลก แม้ว่าชาวออร์ดิกจะยังคงเป็นคนที่เคร่งมาก ปรัชญาการใช้ชีวิตของชาวฟินแลนด์ที่ดีจะเป็นสิ่งหวงแหนและเป็นแรงบันดาลใจให้กับพวกเขาได้มากที่สุด คือ “ซิสุ (sisu) อาจจะเป็นหนึ่งในคำตอบ

บทที่ 9: ในบทสุดท้าย ผู้เขียนทิ้งคำถามสำคัญไว้ คือ “แสวงหาความสุข: ได้เวลาคิดเรื่องความสำเร็จใหม่อีกครั้ง” “The Pursuit of Happiness: It’s Time to Rethink Success” ในบทนี้ทั้งท้าย อนู ปาร์ตานิ กล่าวถึง “ความไม่พิเศษ” “ประสบความสำเร็จ หรือ เป็น –อยู่-คือ” “เมื่อคนมองโลกแง่ดีปะทะผู้มองโลกแง่ร้าย” และปิดท้ายด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับ “อิสระ”

อนู ปาร์ตานิ เขียนหนังสือ “The Nordic Theory of Everything: In Search of a Better Life” ที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยโดยกุลธิดา รุ่งเรืองเกียรติ ในชื่อ “ชีวิตดี วิถีออร์ดิก” งดงามมีความหมายตั้งแต่ปกหน้า ภาพประกอบทุกภาพ ที่คั่นหนังสือน่ารักและมีความหมายที่สำนักพิมพ์มอบให้ และจบลงด้วยบทส่งท้าย คำขอบคุณ หมายเหตุ และบรรณานุกรม พร้อมภาพและข้อความบนปกหลังได้อย่างงดงามสมบูรณ์แบบ (ISBN: 978-616-8328-51-4)

ที่มา: <https://www.naiin.com/product/detail/609107>

รูปแบบการจัดบทความ

วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย เป็นวารสารระดับชาติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานและทัศนะทางวิชาการสาขารัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารรัฐกิจ การบริหารกิจการสาธารณะ รัฐศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กำหนดเผยแพร่วารสาร ปีละ 2 ครั้ง (เดือนมกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม)

ตัวอักษร TH SarabunPSK

(บทความวิจัย)

ชื่อบทความภาษาไทย (ขนาดตัวอักษร 20pt. ตัวหนา)
ชื่อบทความภาษาอังกฤษ (ขนาดตัวอักษร 20pt. ตัวหนา)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียน¹ และผู้ร่วม² (ถ้ามี)

Name Lastname Author¹ and Author²

(ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16pt. ตัวหนา)

¹ หน่วยงานต้นสังกัด หรือสาขาที่ศึกษา

² หน่วยงานต้นสังกัด หรือสาขาที่ศึกษา

¹ Affiliation1

² Affiliation2

(TH SarabunPSK 14pt. ตัวปกติ)

E-mail: อีเมล¹

Corresponding E-mail: อีเมล²

(TH SarabunPSK 14pt. ตัวเอียง)

บทคัดย่อ

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

เริ่มเนื้อหาตรงนี้ ไม่ควรเกิน 250 คำ สรุปย่อความสำคัญการศึกษา วัตถุประสงค์การศึกษา วิธีการศึกษา ผลการศึกษาโดยย่อ และข้อเสนอแนะ (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

คำสำคัญ: คำสำคัญ1; คำสำคัญ2; คำสำคัญ3 (ไม่เกิน 5 คำ)

ควรเลือกคำสำคัญหรือ Keywords จากชื่อบทความ ไม่ควรเกิน 4 คำ ระหว่างคำใช้เครื่องหมาย “;” (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

Abstract

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

An abstract of approximately 100-250 words is used to introduce and summarize the research. (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

Keywords: Keyword1; Keyword2; Keyword3 (Three to five key words)

ควรเลือกคำสำคัญหรือ Keywords จากชื่อบทความ ไม่ควรเกิน 4 คำ ระหว่างคำใช้เครื่องหมาย “;” (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

บทนำ / Introduction

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

การเขียนบทนำนั้น เทียบกับรายงานฉบับสมบูรณ์ คือ การนำบทนำในบทที่ 1 มาสรุปให้ได้ใจความ เพราะเป็นส่วนของความสำคัญและมูลเหตุที่นำไปสู่การวิจัย การอ้างอิงใช้การอ้างอิงแบบตัวเลข เช่น [1] [2] [3] (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

วัตถุประสงค์การวิจัย / Objectives of the Study

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

1. วัตถุประสงค์1
2. วัตถุประสงค์2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง / Concepts, Theories, and Related research

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

เทียบกับรายงานฉบับสมบูรณ์ คือ บทที่ 2 เป็นการนำแนวคิดที่สำคัญในบทที่ 2 มาสรุปให้ได้ใจความ ตาราง และรูปภาพ ย่อหน้าเนื้อหาทั้งหมดควรเริ่มขีดซ้าย และขีดขวา เว้นระยะห่างระหว่างเนื้อหากระดาษ ควรวางรูปภาพและตารางให้ใกล้กับตำแหน่งที่อ้างอิงมากที่สุด ตารางและรูปภาพทั้งหมดควรฝังลงในไฟล์และกำหนดขนาดและตำแหน่งที่เหมาะสมในตัวกระดาษ การอ้างอิงใช้การอ้างอิงแบบตัวเลข เช่น [1] [2] [3]

หัวข้อย่อย (จัดชิดซ้าย ขนาดตัวอักษร 16pt. ตัวหนา)

ข้อย่อย (ขนาดตัวอักษร 16pt. ตัวหนา)

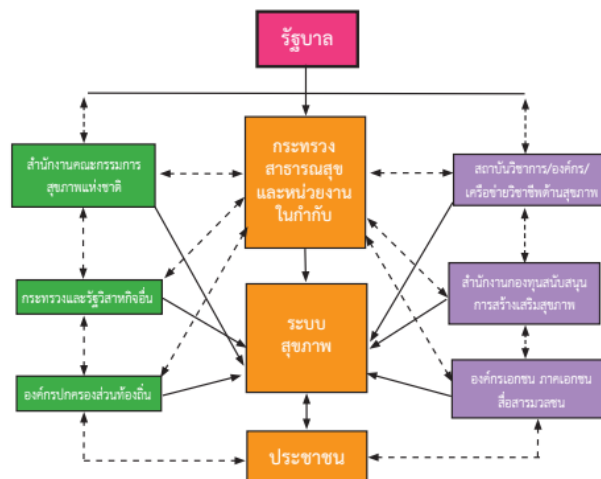
ส่วนเนื้อหา (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

ตารางที่ ... (ขนาดตัวอักษร 16pt. ตัวหนา) ตามด้วยชื่อตาราง พร้อมทั้งจัดตารางขีดซ้ายด้วย

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามที่อยู่อาศัย (ตัวอย่าง)

ที่อยู่อาศัย	จำนวน	ร้อยละ
เมือง	117	17.6
นอกเมือง	546	82.1
ไม่ตอบ	2	0.3
รวม	665	100

ภาพที่ ... (ขนาดตัวอักษร 16pt. ตัวหนา) ตามด้วยชื่อภาพ รูปภาพจะต้องวางไว้ตำแหน่งกึ่งกลาง โดยรูปภาพทุกรูปจะต้องมีหมายเลขแสดงลำดับ และคำบรรยายใต้ภาพ

ภาพที่ 1 หน่วยงานและเครือข่ายระบบสุขภาพแห่งชาติของประเทศไทย พ.ศ.2554-2558
ที่มา: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข (2545)

วิธีดำเนินการวิจัย / Research Methodology

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

การเขียนวิธีการทดลองหรือวิธีการศึกษาหรือวิธีการดำเนินการวิจัยในวารสารนั้น เทียบกับรายงานฉบับสมบูรณ์ คือ บทที่ 3 เป็นการนำบทที่ 3 มาสรุปให้ได้ใจความ เพราะเป็นการอธิบายวิธีการดำเนินการวิจัย ซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีการวิจัยแต่ละประเภท

ผลการวิจัย / Results

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

การเขียนผลการทดลองและวิจารณ์ผลหรือผลการศึกษาในวารสารนั้น เทียบกับรายงานฉบับสมบูรณ์ คือ บทที่ 4 ซึ่งควรเสนอผลอย่างชัดเจน ตรงประเด็น เป็นผลที่ค้นพบ โดยลำดับตามหัวข้อที่ศึกษา

สรุป และอภิปรายผล / Results and Discussion

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

การเขียนสรุปในวารสารนั้น เทียบกับรายงานฉบับสมบูรณ์ คือ บทที่ 5 เป็นการสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษา พร้อมการอภิปรายผล หากผลการทดลองเป็นตาราง ให้อภิปรายตารางนั้นด้วย รวมถึงข้อเสนอแนะ ทั้งข้อเสนอจากการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะ / Suggestions

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (จัดชิดซ้าย ขนาดตัวอักษร 16pt. ตัวหนา)

ส่วนเนื้อหา (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (จัดชิดซ้าย ขนาดตัวอักษร 16pt. ตัวหนา)

ส่วนเนื้อหา (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

กิตติกรรมประกาศ / Acknowledgement (อาจมีหรือไม่มีก็ได้)

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

ส่วนเนื้อหา (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

การเขียนกิตติกรรมประกาศในวารสารนั้นจะกล่าวถึงบุคคลหรือหน่วยงานที่ช่วยเหลืองานวิจัย ซึ่งไม่ใช่การเยินยอกันเอง

เอกสารอ้างอิง / References (จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

รายการอ้างอิงทำบทความให้จัดเรียงตามลำดับเลขการอ้างอิงในเนื้อหา โดยไม่ต้องเรียงลำดับอักษร และใช้การอ้างอิงรูปแบบ APA 7th Edition

(บทความวิชาการ)

ชื่อบทความภาษาไทย (ขนาดตัวอักษร 20pt. ตัวหนา)

ชื่อบทความภาษาอังกฤษ (ขนาดตัวอักษร 20pt. ตัวหนา)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียน¹ และผู้ร่วม² (ถ้ามี)

Name Lastname Author¹ and Author²

(ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16pt. ตัวหนา)

¹ หน่วยงานต้นสังกัด หรือสาขาที่ศึกษา

² หน่วยงานต้นสังกัด หรือสาขาที่ศึกษา

¹ Affiliation1

² Affiliation2

(TH SarabunPSK 14pt. ตัวปกติ)

E-mail: อีเมล¹

Corresponding E-mail: อีเมล²

(TH SarabunPSK 14pt. ตัวเอียง)

บทคัดย่อ

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

เริ่มเนื้อหาตรงนี้ ไม่ควรเกิน 250 คำ สรุปย่อความสำคัญการศึกษา วัตถุประสงค์การศึกษา วิธีการศึกษา ผลการศึกษาโดยย่อ และข้อเสนอแนะ (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

คำสำคัญ: คำสำคัญ1; คำสำคัญ2; คำสำคัญ3 (ไม่เกิน 5 คำ)

ควรเลือกคำสำคัญหรือ Keywords จากชื่อบทความ ไม่ควรเกิน 4 คำ ระหว่างคำใช้เครื่องหมาย “;” (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

Abstract

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

An abstract of approximately 100-250 words is used to introduce and summarize the research. (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

Keywords: Keyword1; Keyword2; Keyword3 (Three to five key words)

ควรเลือกคำสำคัญหรือ Keywords จากชื่อบทความ ไม่ควรเกิน 4 คำ ระหว่างคำใช้เครื่องหมาย “;” (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

บทนำ / Introduction

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

การเขียนบทนำนั้น เป็นส่วนของความสำคัญและมูลเหตุที่นำไปสู่ประเด็นของบทความหรือการวิจัย การอ้างอิงใช้การอ้างอิงแบบตัวเลข เช่น [1] [2] [3] (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

เนื้อหา / Body

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

ข้อความหลัก ตาราง และรูปภาพ ย่อหน้าเนื้อหาทั้งหมดควรเริ่มชิดซ้าย และชิดขวา เว้นระยะห่างระหว่างเนื้อหากระดาษ ควรวางรูปภาพและตารางให้ใกล้กับตำแหน่งที่อ้างอิงมากที่สุด ตารางและรูปภาพทั้งหมดควรฝังลงในไฟล์และกำหนดขนาดให้เหมาะสม ภาพถ่ายทั้งหมดควรส่มตัวอย่างที่ 300 dpi (จุดต่อนิ้ว) โปรดทราบว่ากราฟิกบนเว็บโดยทั่วไปจะมีการส่มตัวอย่างที่ 72 dpi ภาพถ่ายจะต้องมีขนาดและตำแหน่งที่เหมาะสมในตัวกระดาษ การอ้างอิงใช้การอ้างอิงแบบตัวเลข เช่น [1] [2] [3]

หัวข้อย่อย (จัดชิดซ้าย ขนาดตัวอักษร 16pt. ตัวหนา)

ข้อย่อย (ขนาดตัวอักษร 16pt. ตัวหนา)

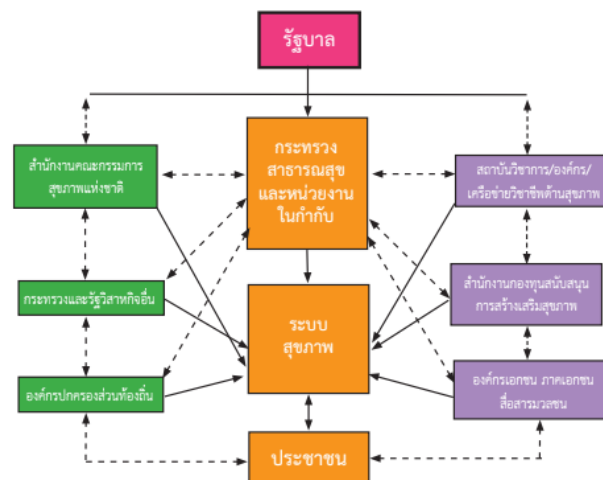
ส่วนเนื้อหา (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

ตารางที่ ... (ขนาดตัวอักษร 16pt. ตัวหนา) ตามด้วยชื่อตาราง พร้อมทั้งจัดตารางชิดซ้ายด้วย

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามที่อยู่อาศัย (ตัวอย่าง)

ที่อยู่อาศัย	จำนวน	ร้อยละ
เมือง	117	17.6
นอกเมือง	546	82.1
ไม่ตอบ	2	0.3
รวม	665	100

ภาพที่ ... (ขนาดตัวอักษร 16pt. ตัวหนา) ตามด้วยชื่อภาพ รูปภาพจะต้องวางไว้ตำแหน่งกึ่งกลาง โดยรูปภาพทุกรูปจะต้องมีหมายเลขแสดงลำดับ และคำบรรยายใต้ภาพ

ภาพที่ 1 หน่วยงานและเครือข่ายระบบสุขภาพแห่งชาติของประเทศไทย พ.ศ.2554-2558
ที่มา: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข (2545)

สรุปและขอเสนอแนะ / Conclusions and Recommendations

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

กิตติกรรมประกาศ / Acknowledgement (อาจมีหรือไม่ก็ได้)

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

ส่วนเนื้อหา (ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

การเขียนกิตติกรรมประกาศในวารสารนั้นจะกล่าวถึงบุคคลหรือหน่วยงานที่ช่วยเหลือ ซึ่งไม่ใช่การ
เยินยอกันเอง

เอกสารอ้างอิง / References

(จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

รายการอ้างอิงทำบทความให้จัดเรียงตามลำดับเลขการอ้างอิงในเนื้อหา โดยไม่ต้องเรียงลำดับอักษร
และใช้การอ้างอิงรูปแบบ APA 7th Edition

(นันททัศนะ)

ชื่อบทความ

(ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 20pt. ตัวหนา)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียน¹

(ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16pt. ตัวหนา)

¹ หน่วยงานต้นสังกัด หรือสาขาที่ศึกษา

¹ Affiliation1

(TH SarabunPSK 14pt. ตัวปกติ)

E-mail: อีเมล¹

(TH SarabunPSK 14pt. ตัวเอียง)

เนื้อหา Body (จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ) การอ้างอิงใช้การอ้างอิงแบบตัวเลข เช่น [1] [2] [3]

ภาคผนวก (ถ้ามี) (จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

เอกสารอ้างอิง References (จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

รายการอ้างอิงทำบทความให้จัดเรียงตามลำดับเลขการอ้างอิงในเนื้อหา โดยไม่ต้องเรียงลำดับอักษร และใช้การอ้างอิงรูปแบบ APA 7th Edition

(แนะนำหนังสือ)

ชื่อหนังสือ

(ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 20pt. ตัวหนา)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียน¹

(ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16pt. ตัวหนา)

¹ หน่วยงานต้นสังกัด หรือสาขาที่ศึกษา

¹ Affiliation1

(TH SarabunPSK 14pt. ตัวปกติ)

E-mail: อีเมล¹

(TH SarabunPSK 14pt. ตัวเอียง)

ข้อมูลหนังสือ (จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

เนื้อหา Body (จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

ภาคผนวก (ถ้ามี) (จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

เอกสารอ้างอิง References (จัดกึ่งกลาง ขนาดตัวอักษร 18pt. ตัวหนา)

(ขนาดตัวอักษรในเนื้อหา 16pt. ตัวปกติ)

รายการอ้างอิงท้ายบทความให้จัดเรียงตามลำดับเลขการอ้างอิงในเนื้อหา โดยไม่ต้องเรียงลำดับอักษร
และใช้การอ้างอิงรูปแบบ APA 7th Edition

การเขียนอ้างอิง

การอ้างอิงในเนื้อหา

การอ้างอิงในเนื้อหาใช้การอ้างอิงแบบตัวเลข โดยระบุหมายเลขของแหล่งที่มาของข้อมูลไว้ในเนื้อหาที่ต้องการอ้าง โดยใส่หมายเลขไว้ในวงเล็บเหลี่ยม [] เริ่มจากหมายเลข 1, 2, 3 . . . ตามลำดับจนจบบทความ โดยมีวิธีการดังนี้

1. ใส่ตัวเลขกำกับไว้ในวงเล็บเหลี่ยม [] ท้ายข้อความหรือชื่อบุคคลที่อ้างอิง โดยให้ตัวเลขอยู่ในระดับบรรทัดเดียวกันกับเนื้อหา เช่น [1] [2] [3]

2. ใส่ตัวเลขอ้างอิงเรียงลำดับตั้งแต่เลข 1, 2, 3, ... เป็นต้นไป ต่อเนื่องกันจนจบบทความ และในกรณีที่มีการอ้างอิงซ้ำ ให้ใช้ตัวเลขเดิมที่เคยใช้อ้างมาก่อนแล้ว

3. แหล่งที่มาของข้อมูลที่ใช้อ้างอิงทั้งหมดในบทความจะต้องปรากฏอยู่ในเอกสารอ้างอิง (references) ท้ายบทความ โดยการเรียงลำดับตามหมายเลข และพิมพ์หมายเลขอยู่ในวงเล็บเหลี่ยม []

4. กรณีที่อ้างอิงเอกสารหลาย รายการในคราวเดียวกัน

4.1 อ้างอิงไม่เกิน 2 รายการให้ใส่หมายเลขของเอกสารที่อ้างเรียงลำดับโดยใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) คั่น เช่น [1, 2] หรือ [1, 5]

4.2 อ้างอิงเกิน 2 รายการและเป็นรายการที่ต่อเนื่องกันให้ใส่หมายเลขของเอกสารที่อ้างอิงเรียงลำดับโดยใส่เครื่องหมายยัติภังค์ (-) คั่น เช่น [1-3] หรือ [1-5]

4.3 อ้างอิงเกิน 2 รายการและเป็นรายการทั้งต่อเนื่องและไม่ต่อเนื่อง ให้ใส่หมายเลขของเอกสารที่อ้างเรียงลำดับโดยใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) คั่นในกรณีไม่ต่อเนื่อง และเครื่องหมายยัติภังค์ (-) คั่นในกรณีต่อเนื่อง เช่น [1, 4-5]

ตัวอย่าง

1. Parasuraman and other [1] ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพบริการพบว่า...
2. คุณภาพบริการ หมายถึง... [2]
2. ปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์นับว่าเป็นสื่อกลางสำคัญในการให้ข้อมูลการตลาดที่สำคัญในปัจจุบัน [3, 4]
3. สำหรับประเทศที่มีศักยภาพอันดับต้นๆ ในการเข้าสู่สังคมไร้เงินสดมีดังนี้ [5-7] ...

การอ้างอิงในเอกสารอ้างอิง (References)

รายการอ้างอิงท้ายบทความให้จัดเรียงตามลำดับเลขการอ้างอิงในเนื้อหา โดยไม่ต้องเรียงลำดับอักษร และใช้การอ้างอิงรูปแบบ APA 7th Edition

การเขียนอ้างอิงรูปแบบ APA 7th Edition มีวิธีดังนี้

1. การอ้างอิงประเภทหนังสือ (Book)

ชื่อ-สกุลผู้แต่ง. (ปี). ชื่อเรื่อง (พิมพ์ครั้งที่). สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

อัมพร อารักษ์. (2553). *องค์การ: ทฤษฎี โครงสร้าง และการออกแบบ*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2544). *นโยบายสาธารณะ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
จุมพล หินพานิช และชมนุช หุ่นาค. (2565). *การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับนักศึกษาปริญญาโท และปริญญาเอก*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ธีระ รุญเจริญ, กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ. (2554). *ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.): เทศบาล อบจ. อบต. กทม. เมืองพัทยา. ข้าราชการ*.
Easton, D. (1953). *The Political System*. Knopf.
Dye, T. R. (2017). *Understanding Public policy* (15th ed.). Longman Inc.
Rogers, E. M. & Shoemaker, F. F. (1971). *Communication of Innovation*. Free Press.
Wysocki, R. K., Beck, R. Jr., & Crane, D. B. (2000). *Effective Project Management* (2nd ed.). John Wiley & Sons, Inc.

2. การอ้างอิงประเภทวารสาร (Journal)

ชื่อ-สกุลผู้แต่ง. (ปี). ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้ายของบทความ.

ตัวอย่าง

สาธิต ทิพย์มณี. (2566). แนวทางการบริหารงานภาครัฐในยุค 5G. *วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย*, 5(9), 37-50.
ธัญญารัตน์ พรหมสุทธิ, สมพร เฟื่องจันทร์, เพ็ญศรี นิธิ์น และศิริพร แยมนิล. (2565). รูปแบบการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ยุคประเทศไทย 4.0 ของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ*, 10(3), 11-22.
Dhillon, P. (2022). How to write a good scientific review article. *The FEBS Journal*, 289(3), 3592-3602. <https://doi.org/10.1111/febs.16565>
Esty, D. & Rushing, R. (2007). The Promise of Data-Driven Policymaking. *Science and Technology*, 23(4), 67-72.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Malhotra, A. (2005) E-S-Qual: A Multiple-Item Scale for Assessing Electronic Service Quality. *Journal of Service Research*, 7(3), 213-233.
<http://dx.doi.org/10.1177/1094670504271156>

3. การประชุมวิชาการ

ชื่อ-สกุลผู้แต่ง. (ปี). *ชื่อบทความ*. ใน *ชื่อการประชุมวิชาการ* วันที่ วัน เดือน ปีที่จัดการประชุม. สถานที่จัดการประชุม, จังหวัด.

ตัวอย่าง

สมบัติ นพรัตน์. (2544). ทิศทางของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยของรัฐภายหลังการปรับเปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ. ใน รายงานสรุปการสัมมนาทางวิชาการแนวทางการพัฒนาบัณฑิตวิทยาลัย วันที่ 20-21 เมษายน 2554. มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสนามจันทร์, นครปฐม.

Maddox, S., Hurling, J., Stewart, E., & Edwards, A. (2016, March 30-April 2). *If mama ain't happy, nobody's happy: The effect of parental depression on mood dysregulation in children* [Paper presentation]. Southeastern Psychological Association 62nd Annual Meeting, New Orleans, LA, United States States.

4. การอ้างอิงประเภทวิทยานิพนธ์/วิทยานิพนธ์ (Dissertation/Thesis)

ชื่อ-สกุลผู้แต่ง. (ปี). *ชื่อเรื่อง (ระดับวิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

สังวาลย์ เชื้อนาค. (2554). *การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนการสอนของโรงเรียนวาริชเชียงใหม่ (การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เลิศนภา พงษ์คำ. (2561). *การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนของข้าราชการครู: กรณีศึกษาโรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Harris, L. (2014). *Instructional leadership perceptions and practices of elementary school leaders* (doctoral dissertation). University of Virginia.

5. เอกสารประกอบการสอน

ชื่อผู้แต่ง. (ปี). *ชื่อเรื่อง (ชื่อเอกสารประกอบการสอน)* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. คณะ, มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง. (2565). *เศรษฐกิจดิจิทัล* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

6. กฎหมาย และประกาศต่าง ๆ ในราชกิจจานุเบกษา

ชื่อพระราชบัญญัติ. (ปี, วัน เดือนที่พิมพ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม เลขเล่ม ตอนที่ เลขตอน.
หน้า เลขหน้า-เลขหน้า.

ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561, 10 พฤษภาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 33. หน้า 1-18.

7. การอ้างอิงประเภทเว็บไซต์ (Website)

ชื่อ-สกุลผู้แต่ง. (ปี). ชื่อเรื่อง. <http://www.....>

ตัวอย่าง

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). *ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. <https://www.nesdc.go.th/>
ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2560). *นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา*.

<http://www.ptt2.go.th/web/plan/images/file/plan/2561.pdf>

Busa, M. (2013). *Advantages of MIS*. <https://www.slideshare.net/WfTaylor/advantages-of-mis>

Brookfield Institute. (2018). *Exploring Policy Innovation: Tools, Techniques + Approaches*.

<https://brookfieldinstitute.ca/>

